

ISBN 978-93-340-7604-2 (Book)

ISSN 2229-547X (online)



বিশ্বে ২০০৩ ম খ্রিঃ ১৯ জুন ২০২৪ (বর্ষ ১৭ মাস ১৯৮ ংক
২০০৩)

[বিশ্বে (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004) www.videha.co.in]



বিশ্বে ঐতিহ্যে মাহিগে আন্দোলন: মানসীমিহ মংস্ াম্



বিশ্বে- প্রথম ঐতিহ্যে পাঞ্চিক গ্র-পত্রিকা

সম্পাদক: গজেন্দ্র ঠাকুর



এ পোখীক মরীখিকর মরীখিত ঐছি। কপীরগেট (©) ধরকক নিখিত ঐন্মতিক ঝিনা পোখীক কোনা ঐশক ছায়া প্রতি র বিকর্ডিং য়হিত গেবেস্টনিক ঐথরা য়ঠিক, কোনা মধ্যময়, ঐথরা ছানক য়গ্রহণ রা পুনর্প্রয়াক প্রণালী দ্বারা কোনা রূপে পুনরুপাদন ঐথরা য়চাৰন-প্রমারণ নে কএল জা য়কৈত ঐছি।

(c) ২০০০- ২০২৪. মরীখিকর মরীখিতা ভান্যমিক গাছ জে মন ২০০০ য় য়াচুটিয়ীজপর ছল <http://www.geocities.com/.../bhalsarik-gachh.html> , <http://www.geocities.com/ggajendra> ঐদি বিকপর ঐ ঐথনা ৯ জনাগ ২০০৪ ক পোয়ট <http://gajendrathakur.blogspot.com/2004/07/bhalsarik-gachh.html> কের রূপে ওনটরনেটপর মৌখীক প্রাঠীনতম উপস্থিতক রূপে রিছমান ঐছি (কিছু দিন নে <http://videha.com/2004/07/bhalsarik-gachh.html> বিকপর, ছাত wayback machine of https://web.archive.org/web/*videha 258 capture(s) from 2004 to 2016- <http://videha.com/> ভান্যমিক গাছ-প্রথম মৌখীক ইঁলোজ / মৌখীক ইঁলোজক এগ্রীজেন্ট)।

ঐ মৌখীক পহিলে ওটরনেট পত্রিকা থিক জকর নাম রাদমে ১ জনরবী ২০০৫ য় "রিদেহ" পড়নে। ওটরনেটপর মৌখীক প্রথম উপস্থিতক য়াচা রিদেহ- প্রথম মৌখীক পক্ষিক ঐ পত্রিকা ঐবি পঠিলে ঐছি, জে <http://www.videha.co.in/> পর ঐ প্রকাশিত জেগত ঐছি। ঐদি "ভান্যমিক গাছ" জনবৃত্ত "রিদেহ" ঐ-পত্রিকাক প্রবজাক য়গ মৌখীক ভান্যক জনবৃত্তক এগ্রীজেন্টক রূপে প্রযুক্ত ভই বহলে ঐছি।

(c) ২০০০- ২০২৪. রিদেহ- প্রথম মৌখীক পক্ষিক ঐ-পত্রিকা (since ২০০০) ISSN 2229-547X VIDEHA (since ২০০৪). য়মাদক: গজেন্দ্র ঠাকুর। Editor: Gajendra Thakur. In respect of materials e-published in Videha, the Editor, Videha holds the right to create the web archives/ theme-based web archives, right to translate/ transliterate those archives and create translated/ transliterated web-archives; and the right to e-publish/ print-publish all these archives. বচনাকার/ য়গ্রহকর্ষ ঐপন মৌখিক ঐ ঐপ্রকাশিত বচনা/ য়গ্রহ (মৈপূর্ণ ভববদ্যিহি বচনাকার/ য়গ্রহকর্ষা মধ্য) editorial.staff.videha@gmail.com কে য়ে য়ে ঐটেচমেন্টক রূপে পঠা য়কৈত ছাথি, য়গে ও ঐপন য়ক্ষিত রিচয় ঐ ঐপন জেন কএল গেলে য়েঠা য়েঠা পঠারিথি। এতই প্রকাশিত বচনা/ য়গ্রহ য়তক কপীরগেট বচনাকার/ য়গ্রহকর্ষক লগমে ছাথি ঐ জতই বচনাকার/ য়গ্রহকর্ষক নাম নে ঐছি ততই ঐ য়পাদকায়ীন ঐছি। য়মাদক: রিদেহ ঐ-প্রকাশিত বচনাক রেং-ঐকায়ের/ থীম-ঐধারিত রেং-ঐকায়েরক নিম্নায়ক ঐধিকার, ঐ য়ত ঐকায়েরক ঐন্ববাদ ঐ নিপাতরণ ঐ তক ো রেং-ঐকায়েরক নিম্নায়ক ঐধিকার; ঐ য়ত ঐকায়েরক ঐ-প্রকাশন/ প্রিট-প্রকাশনক ঐধিকার বয়েত ছাথি। ঐ য়ত নে কোনা বায়ল্টে/ পাবিশ্রমিকক প্রাধান নে জে, য়ে বায়ল্টে/ পাবিশ্রমিকক ওজুক বচনাকার/ য়গ্রহকর্ষ ঐ রিদেহতই নে জতথু। রিদেহ ঐ পত্রিকাক মায়মে দু ঠা ঐক নিকনেত ঐছি জে মায়ক ০১ ঐ ১৯ তিথিকে www.videha.co.in পর ঐ প্রকাশিত কএল ঐগত ঐছি।

Videha eJournal (link www.videha.co.in) is a multidisciplinary online journal dedicated to the promotion and preservation of the Maithili language, literature and culture. It is a platform for scholars, researchers, writers and poets to publish their works and share their knowledge about Maithili language, literature, and culture. The journal is published online to promote and preserve Maithili language and culture. The journal publishes articles, research papers, book reviews, and poetry in Maithili and English languages. It also features translations of literary works from other languages into Maithili. It is a peer-reviewed journal, which means that articles and papers are reviewed by experts in the field before they are accepted for publication.

Font/ Keyboard Source: <https://fonts.google.com/> , <https://github.com/virtualvinodh/aksharamukha-fonts> , <https://keyman.com/>

These are print-on-demand books, send your queries to editorial.staff.videha@gmail.com. The eBooks of some of these are available for sale on Google Play [(c) Preeti Thakur, sales.videha@gmail.com], send your queries to sales.videha@gmail.com. The contents and documents e-published by Videha (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004) are periodically being checked for accessibility issues. People with disabilities should not have difficulty accessing these contents/ documents.

© Preeti Thakur (sales.videha@gmail.com)

Cover designed by AUM GAJENDRA THAKUR

Videha e-Journal: Issue No. 396 at www.videha.co.in



সম্মানান্তৰ পৰম্বৰাক বিদ্যাপতি- ঠিত্ৰ বিদেহ সম্মানম্য সম্মানিত ৰী পনকলাল মণ্ডল দ্বাৰা

মৌখিনী ভাষা জগজ্জননী মীতাতাঃ ভাষা শ্ৰম্যীন। হনুমন্তঃ ঔজৱান- মানসমিত মঙ্কৃতাম।

অনুগ্ৰম

ঐ অংকমে অষ্টি:-

ভাষাৰিদ্ বামাৰতাৰ যাদৰ বিশেষাংক

১.১.গজেন্দ্ৰ চাকুৰ- নূতন অংক সম্বাদকীয়-
বৈশ্বাকৰণাচাৰ্য, ঞ্জ প্রমাণ (ন্যায়): জ্ঞান আ তত্ত্ব
মীমাংসা: ভাষাৰিদ্ বামাৰতাৰ যাদৰ

২.১.প্ৰস্তুত বিশেষাংকক মদৰ্ভমে

২.২.বামাৰতাৰ যাদৰজীক মংক্ষিপ্ত পৰিচয়

২.৩.ভীমনাথ মা- 'তহিয়া'কেঁ তহিয়াক' বাখন- ৰ্শী
ৰামাৰতাৰ ৱাঁৰুঁ

২.৪.উদয়নাৰায়ণ সিংহ 'নঠিকেতা'-ৰামাৰতাৰ যা ৰ জী-
জেনা হম দানকা ঠিহনে ছন্থিনি

২.৫.ধীৰেন্দ্ৰ মা 'মৌথিন'-ভাষা বৈজ্ঞানিক প্রা. ডা.
ৰামাৰতাৰ যাদৱ

২.৬.ৰাম ঠৈতন্দ্ৰ ধীৰজ- ভাৰোপীয়া ভাষা পৰিৱাৰৰা থা
ভাষা দৰ্শন

২.৭.ডা. ধনাকৰ ঠাণ্ডৰ- ঞ্ণিৱিচ্ছানী প্রা. ডা.
ৰামাৰতাৰ যাদৱক ঞ্ণমাৰ ৱৰ্ণৰ্ণোকৰক ভাষা মৌথিনী

২.৮.ঞ্ণোধ্যানাথ ঠৌধৰী- মিথিনা-মৌথিনীক মূ স্তম্ভ: প্রা.
ডা. ৰামাৰতাৰ যাদৱ

২.৯.ডা. শিৱ কুমাৰ মিশ্ৰ- প্ৰাৰ্থমাৰ ডা. ৰামাৰ াৰ
যাদৱ ও দানক ৱিতৰ্ফণ ঞ্চন্যমঁধান তবনীক (মিথিনা
ভাৰতী ঞ্শোধ পত্ৰিকাৰ মঁদৰ্ভমে)

২.১০.কেদাৰ কানন-ৱিদ্ৱানক ময়্েংগ-কথা

২.১১.মঁতোষ কুমাৰ মিশ্ৰ-ও ৱাঁদ কহিয়া ঞ্খাওত

২.১২.কৱি ৰাজীৱ মা 'একান্ত'-"হিম্শ্ঠেৰিওগ্ৰা ী ঞ্খাফ
মৌথিনী নেৰিমকোগ্ৰাফী"কেৰ মনোৱৈজ্ঞানিক ঞ্খা
ঞানোচনাৰ্ভমেক ৰ্যাখ্যা

২.১৩.ঞৌনেন্দ্ৰ মিশ্ৰ- ডা ৰামাৰতাৰ যাদৱ : মৌথিনী ভাষা-
মাহিৰ্ভক ঞ্খম্যাধ্য কাজ ম্যাধৱনা একষ্টা নিধ্ৰকাম
কৰ্মযোগী

২.১৪.কুন্দ্ৰন কুমাৰ কৰ্ণ- ডা. ৰামৰতাৰ যাদৱমঁ পহিন
ভঁষ্টক মঁম্ৰৰণ

২.১৬.ঋণীয় ঋনচিহ্নাৰ-বিশিষ্ট ঋনেথ মঁচয়ন কেৰ
মামান্ধ পৰিচয়



১.১. গজেন্দ্র ঠাকুর- নূতন ঐক সম্পাদকীয়

রৈয়াকবণাচার্য, শিদ্ধ প্রমাণ (ন্যায়): জ্ঞান আ
তত্ত্ব মীমাংসা: ভাষাবিদ বামরতার যাদব

রৈয়াকবণাচার্য লোকনিক মত অস্তিত্তি জে শিদ্ধ-
ব্রহ্মণ রা স্ফাষ্ট অস্তিত্তিম সন অস্তিত্তি আ ঐ রিশ্বিক
নির্মালিক কাবণ সেহো শিদ্ধ-ব্রহ্মণ অস্তিত্তি । শিদ্ধ-
ব্রহ্মণক নে কোনো আদি অস্তিত্তি নে অন্ত, ও সন্ত
ঠাম উপস্থিত অস্তিত্তি, ও কোনো কাজ কবরামে
স্বয়ং সক্ষম অস্তিত্তি আ সন্ত ঘটনাক ও দ্রষ্টা
অস্তিত্তি । আমো জখন অপনারে ঐ শিদ্ধ ব্রাহ্মণস
একীকৃত ভেনাগ বুমি জাগএ, ক্ষুজ ভহ
জাগএ ।

শিদ্ধ-ব্রহ্মণ অস্তিত্তি ধ্বনি সিফান্ত, জে শিদ্ধ আ রস্তু
দু ভাগমে রাষ্ট গেন, ক্ষুদা দনু ভাগ এক
দোসবাক সমানান্তব । শিদ্ধ চাবি ভাগমে রাষ্ট
গেন, (১) পবা (২) পশ্চন্তি, (৩) মধ্যমা আ (৪)
রৈখারী । পবা স্থিতিমে শিজি আ শিজিমানমে
পূর্ণ তাদামো অস্তিত্তি । পশ্চন্তিমে কান জুড়ি গেন
আ ও সন্ত শিদ্ধ আ রস্তুক স্রাত অস্তিত্তি । পশ্চন্তি
অস্তিত্তি প্রশর (ও) জকবা প্রতিভা সেহো কই
স্তিঐ, পশ্চন্তি সন্ত শিদ্ধক স্রাত অস্তিত্তি আ প্রতিভা
সন্ত অর্থক; ক্ষুদা পশ্চন্তি আ প্রতিভা এক অস্তিত্তি,

মাত্র তর্ক নেন ফবাক খন্ডি । মধ্যমা স্তবপব
 শিঙ্কু থা রস্তুক খন্তব চিন্হন জাগত খন্ডি, থা
 শিঙ্কুক ফ্রম দেখরামে খরৈত খন্ডি, ফ্রদা খখনো
 ধ্বনি মস্তিস্ক ধবি সীমিত খন্ডি । রৈখাবী স্তবপব
 শিঙ্কু রস্তুক রৌধ কবরৈত খন্ডি থা কণ্ঠ, দাঁত,
 মূৰ্ধা, জিহ্বা খাদিসঁ চিন্হিত হোগত খন্ডি থা
 রঁহবাগত খন্ডি । শ্রাবস্ত্রমে শিঙ্কু ব্রঁহ বহেত খন্ডি
 সত্, জগমে চিত, খানন্দ, জ্ঞান, গছ্ঠা, ফ্রিয়া
 সন্ত খন্ডি, স্মাতন্ত্র্য শিঙ্কি থা কান সেহো খন্ডি ।
 ফেব সত খপনার্কে কান কেব মদতি সঁ
 রিভাজিত কবহ চাইএ থা চিত থা খানন্দ
 খনগসঁ খরৈএ, ফেব চিত্ সঁ জ্ঞান থা খানন্দসঁ
 গছ্ঠা রঁহবাগএ । থা সত্ রঁনি জাগএ পশ্চন্তি,
 ছুখ রিধিসঁ; সত্, চিত, খানন্দ, জ্ঞান, গছ্ঠা থা
 ফ্রিয়াসঁ । পশ্চন্তি স্থিতিমে শিঙ্কু থা রস্তু রঁহু
 মহীন বহেএ, থা এক দোসবামে মিঞ্জব বহেএ ।
 মধ্যমামে শিঙ্কু থা রস্তু খনগ-খনগ দেখাব
 হোগএ, ফ্রদা ঔপেন্ন খখনো নে হোগএ । ফ্রদা
 রৈখাবী মে শিঙ্কু থা রস্তু দূ খনগ-খনগ ধাবামে
 ঔপেন্ন হোগএ ।

ভাষাক সন্তসঁ ছোষ্ট ভাগ কোন খন্ডি ? র্ণ,
 পদ (শিঙ্কু) রাঁ রাক্য ? মীমাসিক র্ণকেঁ,
 নেযাযিক পদ কেঁ থা রৈযাকবণাচার্য রাক্য কেঁ
 ভাষাক গকাগ্গ মানৈ ছুখি ।

গংগেশী উপাধ্যায়ক তত্ত্বচিন্তামণি চাবি খন্ডমে
 রিভাজিত খন্ডি- ১. প্রলক্ষ (সোম্মা-সোম্মী), (২)
 খন্ডমান, (৩) উপমান (তুতনা কেনাগ, মাদৃথ)
 আ (৪) শিচ্ছ (মৌখিক গরালী) । বৈধ ত্তান প্রাপ্ত
 কবরাক গা চাবিঠা মাধন ঐ চাবি খন্ডমে খন্ডি ।
 প্রলক্ষ, খন্ডমান, উপমান আ শিচ্ছম্ খন্ডভর প্রাপ্ত
 হোগএ । গংগেশী উপমানকে ন্যায়শাস্ত্রমে একটা
 সম্ভূচিত স্থান দিযেনহি, শিচ্ছার্থ তকরাক রিধিক
 কপমে ।

আ খলী ভাষাকে রান্ধরাক প্রযাস ভেন, র্যাকবণ
 দ্বাবা । মীমামিক কই ছুথি জে শিচ্ছ আ ওকব
 অর্থক সংগ সম্বন্ধ আদি-খন্ড কানসম্ খন্ডি, গা
 রহবায়ন নে খন্ডি আ তঠস্থ খন্ডি । প্রাবন্তিক
 মীমামিক গম্বিবমে রিশ্বাস নে করে ছুনা হুদা
 রেদমে রিশ্বাস করে ছুনা । রৌহ্র ভাষাকে, রেদক
 ভাষাকে সেহো, মানরীয কাম্পনিক বচনা, রিকম্প,
 মানৈত ছুথি । জাক ডেবীডা রৌহ্র আ মীমামিকক
 রীচ সেত্তু রনে ছুথি । ও ভাষাক প্রাবন্ত নেখন
 কনামে মানৈত ছুথি হুদা তগসম্ ও নাগার্জুনসম্
 দূব আ ভর্তহবিক র্যাকবণ রিচাবসম্ নগ আরি
 জাগ ছুথি । ওনা ডেবীডা রৌহ্র মন ভাষাকে
 আদর্শরাদী রনেরাক রিবহ্র ছুথি, আ
 রিষয়নিষ্ঠাতাক পক্ষধব ছুথি ।

পাবম্পবিক ৰ্যাকবণ থা আধুনিক ভাষাৰিত্তানক
 ৰীচ তুননামেক অধ্যয়ন- জিয়ান নী থা কিংগ
 মিংগ নী [মানৰিকী থা ৰিদেৰী ভাষা মংকায,
 শিয়ান শ্ৰীদ্যাগিকী ৰিশ্বেৰিদ্ভানয়, শীল্মী শিয়ান,
 চীন] [শিক্ষা, প্ৰৱন্ধন, ৰাশিজ্য থা সমাজ পব
 অঁতবৰ্ষিত্ৰীয সম্মানন (জাএমসীএম ২০১৩.) পৃ. ২৭-
 ২৯১]

পাবম্পবিক ৰ্যাকবণ

মৰমঁ প্ৰাচীন ৰ্যাকবণক ৰূপমে, পাবম্পবিক
 ৰ্যাকবণক ঔপেত্তি ১৩ম শিতাঙ্কী গ্ৰামা পূৰ্ৱমে ভেন
 তুন, জাহিমে যুনানমে প্ৰাণ্টে থা অবন্তু থা
 ভাবতমে পাণিনী নামক মংস্কৃত ৰিদ্ভান তুনাহ।
 ৰিভিন্ন ৰোমন থা প্ৰাবন্তিক গ্ৰামাঙা হগক নেথক
 নোকনি মেহো পাবম্পবিক ৰ্যাকবণমে যোগদান
 দেৱনি, হ্ৰদা পাবম্পবিক ৰ্যাকবণকাব মভ ১৭ম
 শিতাঙ্কীমে মৰমঁ প্ৰভাৱশালী ৰূপেঁ নিখৰঁ প্ৰাবন্ত
 কয়ৱনি, ওগ সময়ক জখন অঙ্ৰেজীকেঁ একটা
 অৱগ ভাষাক ৰূপমে গম্ভীৰতামঁ নেন জায
 নাগন তুন, নে কি মাত্ৰ একটা থান স্থানীয়
 ভাষাক মন। পাবম্পবিক ৰ্যাকবণক ৰিশেষতাকেঁ
 এনা চিত্ৰিত কয়ৱ জা মকেত অছি। পহিন,
 ৰ্যাকবণক একটা হ্ৰদা ৰিশেষতা গা অছি জে
 সামান্যতঃ অৰ্থ পব আধাবিত অছি। পাবম্পবিক

র্যাকবণক খনুসাব, রাক্য শেঁদক একঠা সমূহ খ্ৰি
জে পূর্ণ রিচাবকৈ র্যজ কৰেত খ্ৰি ।
পাবস্পবিক র্যাকবণ প্রায়ঃ একব খর্থ থা খর্থ
সঁ কপ ধবি রিল্লিষণ কৰেত খ্ৰি । ভাষা
শিক্ষণক দৃষ্টিকোণসঁ পাবস্পবিক র্যাকবণ ভাষাঙ
ঘঠনাক র্যবস্থিত র্ণন নহি দৈত খ্ৰি । ঙ
প্রায়ঃ সতহ স্তব পব র্ণন দৈত ঠেক থা
প্রায়ঃ কোনো রাক্যক রিল্লিষণ খনগ-খনগ কৰেত
ঠেক নে কি প্রচন স্তব পব । থা কখনো-
কখনো ঙ রিনা র্ণন স্তবক সেহো হোগত ঠেক,
তৈ ঙ শিক্ষককৈ ওগ ভাষাক সন্তোষজনক
রিবণ নহি দৈত ঠেক জে ও পট্ । বহন
ভুথি, থা ছাত্রকৈ ওহি ভাষাক পযাপ্তি রিবণ
নহি দৈত ঠেক জকবা ওকবা সিখরাক
আরথকতা ঠেক । পাবস্পবিক র্যাকবণ
সামান্যতঃ মৌখিক ভাষাপব রিচাব থা অধ্যয়ন
কযনে রিনা নিখিত ভাষাক র্ণন কৰেত খ্ৰি ।
থা সংগহি, ঙ নিখিত কৈ মৌখিক কপসঁ ভ্রমিত
কৰেত খ্ৰি, ক্ষদা জেনা কি হম জনেত ছী,
মৌখিক ভাষাক প্রণালী নিখিত ভাষাসঁ কিছু হদ
ধবি ভিন্ন খ্ৰি । তৈ পাবস্পবিক র্যাকবণ ছাত্র
সভ নেন মৌখিক সঁচাবক তঁ প্রাপ্ত নহি কং
সকৈত খ্ৰি । থা পাবস্পবিক র্যাকবণ আশ্রতি
রিত্তান থা রাক্যরিণ্যাসকৈ একঠা প্রক্ষথ স্থান দৈত
খ্ৰি, পাবস্পবিক র্যাকবণমে নেক্সিস থা

ধ্বনিৰিত্তানক ঔপচাব বঁহুধা ঔপযাপ্তি হোঙত ঔহুি। ঔকব নুৰসানক বঁৱজুদ, পাবস্পৰিক ৰাকবণা ভাষা শিষ্কণ, ৰিহানয ৰাকবণক নেন বঁহুত মূন্যৰান ঔহুি, ঔা বঁহুত বাস নোক ঔখনো মানৈত হুথি জে ঔা ঔকঠা কাৰ্যামেক, স্ৰুচিপূৰ্ণ, সময়-সম্মানিত তবীকা ঔহুি জে নোকসভকৈ ভাষাক ৰিষযমে কী জানৰাক চাহী মে সিখাৰৈত ঔহুি।

ঔাধুনিক ভাষাৰিত্তান

ঔাধুনিক ভাষাৰিত্তানক ঔাবম্ভ স্মিস ভাষাৰিদ্ ফৰ্ডিনেন ডী সঁসব (১+৔.৭-১৯১৔) সঁ ভেন হুন, জিনকা প্ৰায়: 'ঔাধুনিক ভাষাৰিত্তানক জনক' ঔা 'ঔকঠা ঔহন ঔন্বশাসনক নিপুণ' কহন জাঙত ঔহুি, জকবা 'ঔাধুনিক' বঁনাওন জায (ফনব ১৯৭৔:৭)। ঔাধুনিক ভাষাৰিত্তান ভাষাঔ ঔধ্যযনক ৰিত্তান ঔহুি। ঔাধুনিক ভাষাৰিত্তানক ঔন্বসাব, ভাষা ঔকঠা প্ৰণালী ঔহুি ঔা ৰাকবণকৈ কোনো নিশ্চিত ভাষাক ৰ্যৱস্থিত ৰণ্নিক ৰপমে মানন জাঙত ঔহুি, চাহে ও নিখিত ৰা মৌখিক হো। ৰাকবণা ৰিতবণা মানদঁডক ঔন্বসাব সতহ সঁবচনা তহ্ন সভক ৰিতবণামেক ৰিহ্নেষণকৈ মেহো সঁদৰ্ভিত কৰৈত ঔহুি। সঁগহি, ঔাধুনিক ৰাকবণামে ধ্বন্যামেক ঔা শিহ্ণার্থ ঘষ্টকক মেহো

ধ্যান বাখন জাগত খ্দি। সামান্যতঃ আধুনিক
র্যাকবণক মূন্যাকন রতমানমে প্রযোজ্যতা,
সবনতা, পূর্ণতা, স্পষ্টতা, আ রিোধাভাসক
খভারক আধাব পব কখন জাগত খ্দি।
আধুনিক র্যাকবণ রর্ণনামেক র্যাকবণ, সবচনা
র্যাকবণ, কার্যামেক র্যাকবণ, পবিরতনকাবী-
জননামেক র্যাকবণ (প্রকবণ র্যাকবণ) আ রঁহুত
বাস খন্য র্যাকবণসঁ প্রাবম্তু হোগত খ্দি।

রর্ণনামেক র্যাকবণ: রর্ণনামেক র্যাকবণ রর্ণন
করৈত খ্দি জে কোনো ভাষা রাস্তুরমে কোনো
রাজন আ নিখন জাগত খ্দি আ গা রর্ণন নহি
করৈত খ্দি জে কোনো ভাষাকৈ কোনো রাজন
রা নিখন জায। রর্ণনামেক র্যাকবণক খন্বসাব,
এহিমে কহন গেন খ্দি জে ভাষণ ভাষাক মূন
কপ খ্দি, আ রাজন আ নিখন ভাষামে খন্তব
খ্দি। হ্রাগজ একটা প্রতিষ্ঠিত র্যাকবণরিদ
দুখি, হুনক প্রতি 'খমেবিকন গাঁলিশি গ্রামব' একটা
প্রসিদ্ধ প্রতি খ্দি। হুনক খন্বসাব, সন্ত শিদ্ধকৈ
দু ভাগমে রর্ণগীত কখন গেন খ্দি: রিষযরস্তু
শিদ্ধ আ কার্যামেক শিদ্ধ, পাবস্পবিক র্যাকবণ জকাঁ
রাণীক দস খনগ-খনগ ভাগ নহি। রিষযরস্তু
শিদ্ধ ওহি শিদ্ধকৈ সন্দর্ভিত করৈত খ্দি জকব
রিভজি হোগত খ্দি আ জকব শাঙ্খিক খর্থ
হোগত খ্দি, জেনা সন্তা, দ্রিয়া, রিশেষণ

आदि । कार्यामेक शिद्ध ओ शिद्ध ढ्केक जे संवचना, निर्धारिती, अधीनस्थ संयोजन, सहायक आ जोबदाव शिद्ध तैयाव कबरौमे महत्त्वपूर्ण भूमिका निमहारैत ढ्केक ।

संवचनमेक र्याकवणः संवचनमेक र्याकवण पावम्पबिक र्याकवणसँ एकदम भिन्न अछि । एकव रँदना जँ र्याजिगत शिद्ध आ ओकव काष्पनिक अर्थ या राक्यमे एकव राणीक अंशि-कार्य पब ध्यान केन्द्रित कयन जाय तँ संवचनमेक र्याकवण संवचनाक समूह - ध्वनि, रूप, शिद्ध समूह, राक्याशि - छोट सँ पैघ अकांग धवि काज कवय पब केन्द्रित अछि । संवचनमेक र्याकवण शिद्धार्थ केँ सेहो देखैत अछि (यद्यपि एकव किछु पूर्वरती अधिरजानोकनि एकव अनदेखी कबरौक प्रयास कयननि), झुदा ओ शिद्धार्थ अर्थपब, राक्यरिग्यास पब जोब दैत अछि । अर्थात्, संवचनमेक र्याकवण राक्यरिग्यास पैठर्न द्वारा कएन गेन अर्थक रिग्लेषण करैत ढ्केक जे मर्हमीय आ शिद्ध एक दोसबक संग रँनरैत ढ्केक, पैठर्न जेना रँहरचन रूप, संशोधक-प्रिया या संशोधक-रिशेषण कनेक्शन, रिषय-रिधेय कनेक्शन आदिसँ रँनैत ढ्केक ।

আপ্ততি রিত্তান আ রাক্যরিণ্যাস পব সামান্য জোবক অতিবিজ্ঞ, সঁবচনামেক র্যাকবণ তীন বিশেষ কপসঁ ঔপযোগী রিহ্নেষণামেক তকনীক রিকসিত কখনক: পবীক্ষণ ফ্রেম, তকোন ঘষ্টক রিহ্নেষণ, আ রাক্য সূত্র । ঠেস্ট ফ্রেম বিশেষ কপসঁ স্কূনসভমে র্যাকবণ পঠ াঁরৈমে সহায়ক বহন অছি ।

সঁবচনামেক র্যাকবণক নোকসান নিম্নান্সাব অছি:-

ঔ ভাষাক র্যাকবণিক প্রণালীক অপরূর্ণ রর্ণন প্রস্তুত কৰৈত অছি, আ র্যাকবণামেকতাক অন্ত শ্রুঁখনাক নিৰ্মণিক নেন আরণ্ডক নিয়ম প্রদান নহি কৰৈত অছি ।

ঔ কপামেক আ কপ-ধ্বন্যামেক নিয়মসভপব অলধিক ভাব দৈত অছি, হুদা শিদ্ধার্থ সঙ্কল্পপব কনেকরৈ ধ্যান দেন গেন, জেনা পাবস্পবিক র্যাকবণামে অছি ।

ঔ রাক্যক সতহক সঁবচনা আ কতেকো গহীব সামান্যীকবণক গনত নিৰ্মণিক রর্ণন কৰৈত অছি ।

সঁবচনামেক র্যাকবণ রাক্যক র্যাকবণিকতা আ র্যাকবণামেকতাক ডিগ্রী নিধাৰিত কবরাক নেন একঠা মানদল্ড দৈত অছি । আ ঔ স্পষ্ট সমন

আ সলী ঔপযোগক গাবঁটী দেৱাঁক নেন পযাপ্তি স্পষ্টীকৰণ নহি দৈত খছি । এহিসঁ শিক্ষার্থী ত্ৰুষ্টি ক২ সকেত ছথি ।

এহিমে অর্থক ঔপচাবকেঁ শামিন নহি কযন গেন খছি, ক্ষুদা যদি অর্থকেঁ ধ্যান মে নহি বাখন জায়ত তঁ কোনো ৰ্যাকবণিক ৰিল্লিষণক কোনো ঔপযোগ নহি হোযত ।

ঔ আওব দৃষ্টী মহত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰক নেন সন্তোষজনক আধাব প্ৰদান নহি কৰৈত খছি: বচনামেক ৰিল্লিষণ আ ৰ্যারহাবিক ভাষাৰিত্তানমে অন্বৰাদ ।

পবিরতনকাৰী- জননামেক ৰ্যাকবণ
Transformational – generative
Grammar: পবিরতনকাৰী-জননামেক ৰ্যাকবণ,
ঔজী ৰ্যাকবণ, নৰ্মন, চোমস্কী দ্বাবা ৰিকসিত
কযন গেন খছি । ঔ ১৯৬৭ মে প্ৰকষ্ট ভেন
জখন ভাষাৰিত্তানমে একটা ধাঁতি ভেন । কিছ
ভাষাৰিত্তানীক অন্বসাব, ঔজী ৰ্যাকবণ
[Transformational –generative
Grammar] পাবস্পৰিক ৰ্যাকবণ আ সঁবচনামেক
ৰ্যাকবণক যোগদানক সঁল্লিষণ খছি । জতয ধবি
সঁবচনামেক ৰ্যাকবণক সৱান খছি, চোমস্কী অপন
ৰ্যাকবণক পহিন চবণক ৰপমে আঔসীএ

(তকোন ঘটক বিশ্লেষণ)ক পুনর্নির্মাণ কখননি, ক্ষুদ্রা ও বহুত আগু বঁটনাহ আ খপন কতেকো চবণসঁ গুজবন ঔপচারিকতামে সঠীকতাক মাগকে পূবা কখননি জেনা- শাস্ত্রীয় সিদ্ধান্ত, মানক সিদ্ধান্ত, রিস্তাবিত সিদ্ধান্ত, আ সংশোধিত রিস্তাবিত সিদ্ধান্ত ।

পহিন চবণ- প্রতিনিধি প্রতি, 'রাক্যামেক সংবচনা'[Syntactic Structure], ঙা সন্দর্ভ ক্ষুদ্র সংবচনা দ্বারা উপোদিত রাক্যসভক অন্ত সমূহসঁ সম্বন্ধিত খুঁটি । ঙা মূন পবিরতনকাবী নিয়ম বঁনবঁত খুঁটি । দোসব চবণ- প্রতিনিধি প্রতি 'রাক্যরিণ্যাসক সিদ্ধান্তক পহনু'[Aspects of the Theory of Syntax] ক সঙ্গ, মূন রাক্যরিণ্যাস সিদ্ধান্তকে রাকবণক একটা সামান্য সিদ্ধান্ত ধবি রিস্তাবিত কখন গেন খুঁটি জাহিমে স্রবরিত্তান আ শিষ্টার্থ সম্মিত খুঁটি । রাক্যরিণ্যাসক আধাব গহীব সংবচনা টেক, আ সতহ সংবচনা ঘটনা, জেনা স্রব, শিষ্ট ফ্রম আ বিষয়-ভুঁদ । রিস্তাবিত সিদ্ধান্তক চবণমে, এতহ ধ্যান র্যজিগত রাকবণসঁ সার্বভৌমিক রাকবণমে পবিরতিত ভহ গেন খুঁটি । এহি চবণমে, সভ পবিরতনকাবী নিয়মকে মাত্র একটা নিয়মমে ঘটনা দেন জাগত টেক । সংগহি এহি চবণমে, রাধাক সার্বভৌমিক সূত্রীকবণ

रिकमित कयन जागत अछि । अतः ठीजती
 र्याकवणक नाभ ङा अछि : पहिन, ङा रासुरमे
 राकारिणाम सुवरित्तान, शिद्धकोशी आ शिद्धार्थके
 जोडेत अछि । तेँ ङा प्रणानी भाषाक समग्र
 अरधावणा दैत अछि । आओव ङा तंत्र कोनो
 आन र्याकवणिक मंडनक तुननामे रैसी सटीक
 आ रैसी पूर्ण अछि । दोसब, ठीजती र्याकवण
 भाषाक रैसी किहायती आ रारस्थित रर्णन दैत
 छैक, ङा नियमक एकठा प्रणानी प्रदान करैत
 छैक जे अनंत संख्यामे र्याकवणिक राकाक
 निर्माणक अनुमति दैत छैक । पावम्पबिक
 र्याकवणक रिपरीत, ठीजती र्याकवणमे कहन गेन
 नियम रहत स्रष्टु आ उपचाबिक कपसँ स्रष्टु
 अछि । तेसब, ठीजती र्याकवण हमबा सभकेँ
 रहत स्रष्टु कपसँ देखैत अछि जे ङा एकठा
 पैघ सामाग्रीकवण शिञ्जिकेँ संसाधित करैत
 अछि । ङा अनुनिहित संवचना आ नियमितताकेँ
 सेहो स्रष्टु कवरामे संस्क्रम अछि, जकबा
 पावम्पबिक र्याकवण आ संवचनामेक र्याकवणक
 र्याकवणरिद अनदेखी कयननि अछि । चाबिम,
 ठीजती र्याकवण गहीब संवचनाक सुब पब भाषाक
 रीच भाषाङा सारभौमिकता आ रिनिषणक
 अस्तित्वकेँ स्वीकार करैत अछि । ..संवचनामेक
 र्याकवणक अनुसाब, प्रत्येक भाषा एकठा र्याजिगत

সংবচনা প্রস্তুত করেত খুঁটি । হুঁদা ঠীজী
 র্যাকবণী স্মীকাব করেত খুঁটি জে সভ ভাষাক
 র্ণনমে সমান সামান্য কপ খা এক প্রকাবক
 নিয়ম হোগত খুঁটি । ও পূর্ সার্বভৌমিকতা কেঁ
 মন্দর্ভিত করেত খুঁটি । খা ও সভ সামান্য শ্রেণী
 খা গহীব সংবচনা সেহো প্রস্তুত করেত খুঁটি খা
 ও মূন সার্বভৌমিকতা কেঁ মন্দর্ভিত করেত খুঁটি,
 খা ঠীজী র্যাকবণীক খুঁটিম নাভ ও খুঁটি জে
 ও র্যাকবণীকতা খা র্যাকবণীমেকতাক স্তবক
 ধাবণীকেঁ চিহ্নিত কহ সকেত খুঁটি জে মূন্যাকন,
 পবীক্ষণ খা ত্রুটি রিহ্নীষণক ক্ষেত্রমে খপবিহার্য
 খুঁটি ।

হংকশিনন গ্রামব-কার্যামেক র্যাকবণী এম.এ.কে.
 হনিডে দ্বাবা রঁনাওন গেন ছন । ১৯৯০ মে
 একবা র্যারস্থিত র্যাকবণী কহন গেন ছন ।
 কার্যামেক র্যাকবণীমে, খুঁটিকেঁ এহি উদ্ধৃথক কপমে
 নেন জাগত খুঁটি জে রজা চাহিত ছুথি জে
 স্বননিহাব রঁমখি । এতয কোনো রাক্যক খুঁটি
 ওকব কার্যক সমান হোগত খুঁটি । কার্যামেক
 র্যাকবণীক উদ্ধৃথ খুঁটি খা শিদ্ধক প্রাসংগিক
 রিকম্পক সীমাক খধ্যয়ন কবরঁ খুঁটি । খা
 ভাষাক কার্যামেক দৃষ্টিকোণক একটা মহত্বপূর্ণ
 নিহিতার্থ একব মন্দর্ভ খুঁটি । মানে কার্যামেক
 র্যাকবণী মন্দর্ভকেঁ ধ্যানমে বখেত খুঁটি, খা ও

ভাষারিত্তানকেঁ সমাজশীম্বে দিস নহ জাগত
 ঋষ্টি । ও সঁস্কৃতি ঋ সমাজমে প্রাসংগিক
 রিশেষতা সন্তক র্যরস্থিত ঋধ্যয়ন থিক, জে ওহি
 সন্দর্ভক নিমণি কৰেত ঋষ্টি জাহিমে ভাষাক
 প্রয়োগ কয়ন জাগত ঋষ্টি । কার্যামেক
 র্যাকবণক ঋনুসাব, সন্তঠা শীর্দ্ধকেঁ ওপন সেট ঋ
 কনাজড সেটমে রিভাজিত কয়ন জা সকেত
 ঋষ্টি । ওপন সেট সন্ত্রা, ফ্রিয়া, রিশেষণ ঋ
 ফ্রিয়ারিশেষণ ঋষ্টি; ও শীর্দ্ধিক শীর্দ্ধ রা সামগ্রী
 শীর্দ্ধ ঋষ্টি । .. কার্যামেক র্যাকবণমে সমূহ ঋ
 রাক্যাশি দূঠা ঋনগ-ঋনগ ঋরধাবণা ঋষ্টি ।
 সমূহ শীর্দ্ধক রিস্তাব ঋষ্টি, জখন কি রাক্যাশি
 খল্ডক সঁপীডন ঋষ্টি । রাক্যাশি রিশেষ কপসঁ
 পী.পী.কেঁ সঁদর্ভিত কৰেত ঋষ্টি; কার্যামেক
 র্যাকবণমে সঁবচিত ঋ কার্যামেক নেঁরন সেহো
 ঋষ্টি । সঁবচনামেক নেঁরন তহুসন্তক সঁবচনাক
 প্রত্নতিকেঁ সঁদর্ভিত কৰেত ঋষ্টি, জখন কি
 কার্যামেক নেঁরন খল্ডসন্তক রাক্যামেক কার্যকেঁ
 সঁদর্ভিত কৰেত ঋষ্টি ।

ঋধুনিক ভাষারিত্তান ঋ পাবস্পরিক র্যাকবণক
 রীচ ঋন্তুব

ভাষারিত্তান রর্ণনামেক ঋষ্টি নির্দেশীমেক নহি:
 ঋধিকশি ঋধুনিক ভাষারিত্তান রর্ণনামেক ঋষ্টি,

কিএক তঁ ঙা রণ্নি কবরাক শ্রযাস কৰৈত ঞ্ছি
 জে নোক রাস্তুরমে কী কহৈত ছথি, নহি কি
 নোককৈ কী কহরাক চাহী। ঙা ভাষাক রণ্নি
 ওকব সন্ত পহনুমে কৰৈত ঞ্ছি, হুদা 'শুফতা'ক
 নিয়ম নিধাবিত নহি কৰৈত ঞ্ছি। ঙা পছিনা
 শীতাল্লীমে ভাষাক ঞ্ছাযনক রিপবীত ঞ্ছি। ঙা
 ঞ্ছিকশিত: নিৰ্দেশীমেক ছন। পাবস্পৰিক
 রাকবণ নোকসন্তকৈ ভাষাক ঞ্ছপযোগ কেনা
 কবর রৈতৰৈত ছন। স্কুনক শিষ্কককৈ
 বখবখারক নেন ঞ্ছপন কৰ্তব্যক কপমে দেখরাক
 চাহী। একব রৈদনা ও সন্ত পৰ্যরেক্ষক ঞ্ছা
 তথ্যক ঞ্ছভিনেখকৰ্তা রৈনর পসিন্ন কবত, হুদা
 ঞ্ছাযাধীশি নহি। হুনকব মানর ছনি জে প্রাপ্ততিক
 ভাষণ (সংকোচ, ঞ্ছপূৰ্ণ ঞ্ছচাবণ, গনতফহমী ঞ্ছাদি)
 মে জে কিছু হোগত ঞ্ছেক ওকব রণ্নি হুনকব
 রিল্লিষণমে কযন জেরাক চাহী। ও সন্ত রুঁমি
 সকৈত ছথি জে ফৈশীনক প্রভারক কাবণে এক
 প্রকাবক ভাষণ দোসবক তুননামে সামাজিক
 কপসঁ রৈসী স্লীকার্য প্রতীত হোগত ঞ্ছি। হুদা
 এহিসঁ হুনকা ঙা নহি সোচয পডতনি জে
 সামাজিক কপসঁ স্লীকার্য রিরিধতা ঞ্ছান সন্ত
 কিস্মক স্থান নহ সকৈত ঞ্ছি, ঞ্ছথরা পুবান শিষ্ট
 হবদম নর রা রিপবীত সঁ নীক হোগত ঞ্ছি।
 ও সন্ত ভাষা ঞ্ছা ভাষাক ঞ্ছপযোগমে
 পবিরতনকৈ একটা স্লান্ভারিক ঞ্ছা নিবন্তব

পূৰ্ণাৰ্থক পৰিণাম মানত, হ্ৰদা কোনো এহন চীজক নহি জকবা ডবৰাক চাহী। ভাষা পৰিৱৰ্তনকেঁ দেখন জেৱাক চাহী খাওব ৰ্পিত কএন জেৱাক চাহী। হ্ৰদা, গ্ৰ এহি ৰাতসঁ গনকাব নহি কৰেত খ্ৰি জে ভাষাক নিয়ম হোগত খ্ৰি। এনা স্পষ্ট ৰূপসঁ হোগত খ্ৰি নহি তঁ হম সন্ত এক দোসবকেঁ নহি ৰুঁমি/ ৰুঁমা সকৰঁ। দোসব দিস, কোনো একন নিয়ম যা খ্ৰিৱ্যাজি খ্ৰিৱ্যক ৰূপসঁ সদাক নেন নহি বহেত খ্ৰি।

ভাষাৰিত্তান ৰাজন জায়ৰনা ভাষাকেঁ প্ৰাথমিক মানেত খ্ৰি, নিখিতকেঁ নহি: খ্ৰীতমে, ৰাকবণিদি নিখিত শিষ্টক মহত্বপব ৰেমী জোব দেননি খ্ৰি, খ্ৰীশিক ৰূপসঁ একব স্থায়িত্বক কাবণ। ধ্বনি বিকাৰ্ণিক খ্ৰিষ্কাবসঁ পহিনে ক্ষণভংগব উচাবণক সামনা কবৰঁ কঠিন হুন। পাবস্পৰিক শাস্ত্ৰীয় শিক্ষা সেহো খ্ৰীশিক ৰূপসঁ দোষী হুন। লোকসন্ত শাস্ত্ৰীয় কানক 'সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নেখক'ক উপযোগক খ্ৰিসাব ভাষাকেঁ টানৰা পব জোব দেননি খা গ্ৰ নেখক মাত্ৰ নিখিত ৰূপমে খ্ৰিস্তিত্বমে হুনাহ।

যদ্যপি, তথ্যক ৰূপমে, কি হম সামান্য ৰূপসঁ মানব ৰাণীক গতিহাসক ৰিষয়মে সোঁচেত হী

জে রাজিগত রাজা, রাজন জায়রনা ভাষাক ভাষাঙা ঋন্বভর প্রাথমিক ঘটনা থিক, ঋ নেখন একব কমোরেশি ঋপূর্ণ প্রতিরিষ্ম থিক । হম সন্ত পটনাগ সিখরাসঁ পহিনে ভাষণ রুমনাগ সীথেত ছী, ঋ নিখনাগ সিখরাসঁ পহিনে রুজনাগ সীথেত ছী । হম সন্ত জতেক পটত ছী ওহিসঁ রেসী ভাষা সুনৈত ছী ঋ নিখরাসঁ রেসী রুজৈত ছী । রাজন জায়রনা ভাষা সামান্যতঃ নিখিত ভাষাসঁ রেসী নচীনা হোগত ঋছিত । ঙা ভাষাঙা রিকাসক নেত্ব কৰৈত ঋছিত, জখন কি নিখিত ভাষা রেসী রা কম ঋতবান পব ওকব ঋন্বসবণ কৰৈত ঋছিত ।

রাজন জায়রনা ভাষাকৈ কতেকো কাবশাসঁ প্রাথমিক মাধ্যম মানন জাগত ঋছিত । রাজন জায়রনা ভাষা ঐতিহাসিক কপসঁ নিখিত ভাষাসঁ পহিনে হোগত ঋছিত । দোসব শিদ্ধমে, ঙা নিখিত প্রণালী ঋস্তিহ্মমে ঋযরাসঁ রুহুত পহিনেসঁ ঋস্তিহ্মমে ছন । ঋগযো রুহুত বাস সুরিকসিত ভাষামে এখন ধবি নিখিত প্রণালী নহি ঋছিত । ঋন্বরংশিক কপসঁ রুচা সন্ত নিখর সীখরাসঁ পহিনে সদিখন রাজর সীথেত ঋছিত । ঋন্বব রুচাসন্তকৈ রাজর সিখরামে কোনো কঠিনাঙা নহি হোগত ঠেক হুদা রুহিব রুচাসন্তকৈ রুহুত কঠিনাঙা হোগত ঠেক । এহিসঁ পতা চনৈত ঋছিত জে

दृष्टिक चैनन ओतेक महत्त्वपूर्ण नहि अछि जेना
कोनो भाषा सीखरामे ध्वनिक चैनन ।

झुदा, ए निश्चित भाषाक महत्त्वसँ जनकाव कबरौक
नेन नहि अछि, जकर अर्पण नाभ अछि जे
राजन जायरना भाषाक नहि अछि । पहिन,
निश्चित भाषाक सङ्ग, सन्दर्भकेँ अन्तर्विष्कमे नह
जाय सकैत अछि । मानर आराज मात्र कानक
शैर्षक भीतर प्रभारी होगत अछि । निश्चित
भाषाक मदति सँ, ..हम रिशान स्थान पर सन्देशे
भेज आ प्राप्त कए सकैत छी । दोसब जे
निश्चित भाषाक सङ्ग सन्दर्भकेँ समयक माध्यमसँ
नह जायन जा सकैत अछि । राजन जायरना
शेर्ष 'मवि जागत अछि', झुदा एकठा निश्चित
सन्दर्भकेँ उपोदनक स्फुर्णसँ रहत आगू, रहधा
पीठेीसँ पीठेी आ एक संस्कृति सँ दोसब
संस्कृतिमे प्रेषित कयन जा सकैत अछि ।
तेसब, मौखिक सन्देशे रिश्रुतिक अधीन होगत
छैक, या तँ अनजानमे (जखन उदाहरणक नेन
गनतहमीक कावण) राँ अन्त्यथा । दोसब दिस,
निश्चित सन्देशे ठीक ओहिना बहैत अछि चाहे एक
हजार सान राँद पठन जाय या दस हजार
मीन दूब ।

রাজন জায়বনা উচাবণ নিখিত বাক্যক সন্ন
 রহুত বাস সামান্য বিশেষতা সান্না কৰৈত খ্ৰিষ্টি,
 স্নদা ও কাহী খন্তুব মেহো প্রদর্শিত কৰৈত
 খ্ৰিষ্টি। এহি নেন ভাষারিদক মানর ছনি জে
 রাজন জায়বনা কপ খা নিখিত কপ খনগ-
 খনগ প্রশানীসঁ সম্বন্ধিত খ্ৰিষ্টি যদ্যপি ও ওরবনৈপ
 ভহ সকেত খ্ৰিষ্টি। সিস্টমক খনগ-খনগ
 বিশেষণ কবরাক চাহী: পহিনে রাজন জাগত
 খ্ৰিষ্টি, হেব নিখন।

ভাষারিজ্ঞান পাবস্পবিক ব্যাকরণসঁ এহি নেন ভিন্ন
 খ্ৰিষ্টি জে ও ভাষাসভকে নৈটিন-খাধাবিত
 টাঁচামে রাধ্য নহি কৰৈত খ্ৰিষ্টি: খতীতমে, রহুত
 বাস পাবস্পবিক পাঠ্যপুস্তক সভ নিম্নসন্দহ ও
 মাননক খ্ৰিষ্টি জে নৈটিন একটা সার্বভৌমিক
 কপরেখা প্রদান কৰৈত খ্ৰিষ্টি জাহিমে সভ ভাষা
 ফিষ্ট হোগত খ্ৰিষ্টি, খা খনগিনত স্কুলী রচা
 খঙ্গেজীকে রিদেহী পৈঠর্নমে রাধ্য কবরাক
 অর্থহীন প্রযাসসঁ ভ্রমিত ভহ গেন খ্ৰিষ্টি।
 উদাহরণক নেন, কখনো-কখনো ও দারা কখন
 জাগত খ্ৰিষ্টি জে জ্ঞান নেন সন বাক্যাশি 'ডেঠির
 কেস'মে খ্ৰিষ্টি। স্নদা ও স্পষ্ট, কপসঁ অসল
 খ্ৰিষ্টি, কিএক তঁ খঙ্গেজীমে নৈটিন-প্রকাবক
 কেস সিস্টম নহি খ্ৰিষ্টি। অন্য সময়মে, নৈটিন
 টাঁচাক প্রভার রৈসী সূক্ষ্ম হোগত ঠেক, খা তেঁ

ৱেমী ভ্ৰামক হোগত ঠেক। ৱহুত বাস নোক
গনত তবীকাসঁ কিছু নৈঠিন শ্ৰেণীকে 'প্ৰাকৃতিক'
মানয নগনাহ খ্ৰিষ্টি। উদাহৰণক নেন,
সামান্যত: গ্ৰা মানন জাগত খ্ৰিষ্টি জে ভূত,
ৱৰ্তমান খ্ৰা ভৱিষ্যক নৈঠিন কানক ৱিভাজন
অপৰিহাৰ্য্য খ্ৰিষ্টি। তেযো ৱেমীকান এহন
ভাষাসভাসঁ ভেঁঠ হোগত খ্ৰিষ্টি জগমে গ্ৰা তীন
সুৱাৱস্থিত কান ভেদ নহি হোগত খ্ৰিষ্টি। কিছু
ভাষামে কোনো ফ্ৰিয়াক অৱধিকে ৱাঙ কবৰ ৱেমী
মহত্বপূৰ্ণ খ্ৰিষ্টি, চাহে ও একটা ফবাক কাজ হুখয
ৱা নিবন্তব হোগৱনা কাজ, নে কি কোনো
কাজকে সময়মে তাকৰ।

একব অতিবিজ্ঞ, কিছু সংবচনাপব নিৰ্ণয় প্ৰায়:
নৈঠিন মূনক নিকনেত ঠেক। উদাহৰণক নেন,
নোকসভ ৱেমীকান তৰ্ক দৈত ছুথি জে 'নীক
অগ্ৰেজী' স্প্লষ্ট গনফিনিষ্টিৰ [স্প্লষ্ট
গনফিনিষ্টিৰমে কোনো ফ্ৰিয়া ৱিশেষণ ৱা ফ্ৰিয়া
ৱিশেষণ ৱাক্যাশি "ধু" খ্ৰা " গনফিনিষ্টিৰ "
ঘটকমে ফবাক কএন জাগত খ্ৰিষ্টি] সঁ ৱচৈত
খ্ৰিষ্টি জেনা to humbly apologize
ৱাক্যাশিমে, জতয to apologize কেব
'ৱিভাজন' কযন জাগত খ্ৰিষ্টি humbly
দ্বাবা। গ্ৰা ৱিচাব জে স্প্লষ্ট গনফিনিষ্টিৰ গনত
খ্ৰিষ্টি সে নৈঠিন পব অধাৱিত খ্ৰিষ্টি। শ্বহুতাৱাদী

লোকনি জোব দৈত ছুথি কি, চুঁকি নৈঠিন
 গনখিনিঠিৰ মাত্ৰ একঠা শিছ্ৰ ঋষ্টি, একব ঋগ্ৰেজী
 সমকক্ষ এক শিছ্ৰক যথাসম্ভৱ নজদীক হোয়ৰাক
 চাহী। ভাষাৰিদ নেন এক ভাষাকৈ দোসব
 ভাষাক মানকসঁ তুননা কহ নিৰ্ণয় কবৰ
 ঋকম্পনীয ঋষ্টি। ও লোকনি এহি ধাবণাক
 রিৰোধ কৰৈত ছুথি জে কোনো একঠা ভাষা ঋন
 সম্ভ নেন পৰ্যাপ্তি কপৰেখা প্ৰদান কহ সকেত
 ঋষ্টি। ও সম্ভ একঠা সার্বভৌমিক টাঁচা স্থাপিত
 কবৰাক প্ৰযাস কহ বহন ছুথি, ঋদা ঙ্গ মানৱ
 জাতি দ্বাৰা ঔপযোগ কয়ন জায়ৱনা ঋধিকশি
 ভাষাসম্ভ দ্বাৰা সামা কয়ন গেন রিশেষতাসম্ভ
 পব ঋধাবিত হোয়ত।

সাবশি

যদ্যপি ঋধুনিক ভাষাঙ্গ ঋ পাবম্পৰিক ব্যাকৰণক
 রীচ রৈহুত ঋন্তুব ঠৈক, ঋদা সমকালীন
 ব্যাকৰণিক রিল্লিষণমে নিৰ্দেশীমেক কপসঁ নহি
 রিক্তি রর্ণানামেক কপসঁ কয়ন গেন ঋধিকশি কাজ
 জেনা ওঠে জেম্পবমেন, ডৰ্ণন্য. নেন্সন ত্ৰাণিসম
 ঋ হেনবিক পৌতস্মা সন রিদ্ধান দ্বাৰা,
 পাবম্পৰিক ব্যাকৰণ ভাষামে নিখন গেন ছন।
 কোনো ঋধুনিক ব্যাকৰণকৈ রুমরীক নেন, ঋ
 শীলীগত রিল্লিষণক স্তব পব নেখন রা সাহিবক
 রিষয়মে রস্তুত: সম্ভা চচকৈ রুমরীক নেন,

পাবম্পৰিক ৰ্যাকবণমঁ নিকানন গেন শিদ্ধাৰনীক
সময় হোৱাক চাহী, যদি সম্পূৰ্ণ প্ৰণালীক
নহি ।

- জিয়ান নী আ কিং মিং নী

নেপালক মৈথিনী ভাষা পাঠ্যপুস্তক নেন
বামৰতাব যাদৱ জীক মৈথিনী ৰ্যাকবণক
আধাবপৰ ৰীনাওন মানক উচ্চাৰণ আ নেখন শীলী

মৈথিনীমে উচ্চাৰণ তথা নেখন

১. পঞ্চমাস্কৰ আ অন্বসাব: পঞ্চমাস্কবান্ত্ৰাত ও,
ঞ, ণ, ন এৰং ম থৱৈত থ্ৰি। সংস্কৃত ভাষাক
অন্বসাব শিষ্টক অন্তমে জাহি ৰত্নাক অক্ষৰ বহৈত
থ্ৰি ওহী ৰত্নাক পঞ্চমাস্কৰ থৱৈত থ্ৰি।
জেনা-

থ্ৰি (ক ৰত্নাক বহৰাক কাবণে অন্তমে ও আএন
থ্ৰি ।)

পঞ্চ (চ ৰত্নাক বহৰাক কাবণে অন্তমে ঞ আএন
থ্ৰি ।)

খল্ড (ট ৰত্নাক বহৰাক কাবণে অন্তমে ণ্ আএন
থ্ৰি ।)

মহি (ত রক্ষাক বহরীক কাবণে খন্তমে ন্ খাএন
খন্তি ।)

খন্তু (প রক্ষাক বহরীক কাবণে খন্তমে ম্ খাএন
খন্তি ।)

উপর্যুক্ত রীত মেখিনীমে কম দেখন জাগত
খন্তি । পঞ্চমাস্কবক রঁদনামে খধিকশি জগহপব
খন্বস্নাবক প্রয়োগ দেখন জাগত । জেনা- খঁক,
পঁচ, খঁড, মঁধি, খঁভ খাদি । ব্যাকবণরিদ
পল্লিত গোরিন্দ মাক কহরঁ ছনি জে করক্ষা,
চরক্ষা খা ঠঁরক্ষাসঁ পূরঁ খন্বস্নাব নিখন জাএ তখা
তরক্ষা খা পরক্ষাসঁ পূরঁ পঞ্চমাস্কবে নিখন জাএ ।
জেনা- খঁক, চঁচন, খঁডা, খন্তু তখা কম্পন ।
হুদা হিন্দীক নিকট বহন খাধুনিক নেখক এহি
রীতকঁ নহি মানৈত ছখি । ওনোকনি খন্তু খা
কম্পনক জগহপব সেহো খঁত খা কঁপন নিখেত
দেখন জাগত ছখি ।

নরীন পক্ষতি কিছু স্বরিধাজনক খরথু ঠৈক ।
কিএক তঁ এহিমে সময় খা স্থানক রঁচত হোগত
ঠৈক । হুদা কতোকরঁব হন্তুনেখন রা হুদ্রণমে
খন্বস্নাবক ছোষ্টমন রিন্দু স্পষ্ট নহি ভেনাসঁ খর্থক
খনর্থ হোগত সেহো দেখন জাগত খন্তি ।
খন্বস্নাবক প্রয়োগমে উচাবণ-দোষক সম্ভারনা
সেহো ততরঁএ দেখন জাগত খন্তি । এতদর্থ

কম নংক২ পরজ্জধবি পঞ্চমাস্কবেক প্রয়োগ কবরঁ
উচিত খ্ছি। যসঁ নংক২ জ্জধবিক খ্ক্ষবক সসঁ
খন্স্রাবক প্রয়োগ কবরঁমে কতহ্ কোনো রিৱাদ
নহি দেখন জাগ্ছ।

২.ত খ্ আ ঙ : ঙক উচাবণ "ব্ হ"জকাঁ হোগত
খ্ছি। খ্ত: জত২ "ব্ হ"ক উচাবণ হো
ওত২ মাত্র ঙ নিখন জাএ। খ্ানঠাম খ্ানি ত
নিখন জএরঁক চাহী। জেনা-

ত = ঢাকী, ঢেকী, ঢাঠ, ঢেউখ্, তসঁ, ঢেবী,
ঢাকনি, ঢাঠ খ্দি।

ঙ = পঙাগ, রঁঙরঁ, গঙরঁ, মঙরঁ, রঁঙরঁ, সঁঙ, গাঙ,
বীঙ, চাঙ, সীঙী, পীঙী খ্দি।

উপর্যজ্ শিঙ্কসভকেঁ দেখনাসঁ ঙ স্পষ্ট হোগত
খ্ছি জে সাধাবণতযা শিঙ্কক শ্বকমে ত খ্ মধ্য
তথা খ্ন্তমে ঙ খ্রৈত খ্ছি। গএহ নিযম ড
খ্ ঙক সন্দর্ভ সেহো নাগু হোগত খ্ছি।

৩.র খ্ রঁ : মেখিনীমে "র"ক উচাবণ রঁ কএন
জাগত খ্ছি, স্কা ওকবা রঁ কপমে নহি নিখন
জএরঁক চাহী। জেনা- উচাবণ : রৈঢ়নাথ,
রিঢ়া, নরঁ, দেরঁতা, রিঙ্ক, রঁশী, রঁন্দনা খ্দি।
এহিসভক স্থানপব ঞমশী: রৈঢ়নাথ, রিঢ়া, নর,

দেৱতা, ৰিষ্ণু, ৰশী, ৰন্দনা নিখৰাঁক চাহী ।
সামান্যতযা ৰ উঁচাৰণক নেন ও প্ৰয়োগ কএন
জাগত খ্ৰিষ্টি । জেনা- ওকীন, ওজহ খ্ৰাদি ।

৪.য খা জ : কতহু-কতহু "য"ক উঁচাৰণ
"জ"জকাঁ কৰেত দেখন জাগত খ্ৰিষ্টি, ক্ষদা
ওকবা জ নহি নিখৰাঁক চাহী । উঁচাৰণমে যন্ত্ৰ,
জদি, জক্ষনা, জুগ, জাৰঁত, জোগী, জদ্, জম
খ্ৰাদি কহন জাএৱনা শিঙ্কসভকৈ ধ্মশে: যন্ত্ৰ,
যদি, যক্ষনা, যুগ, যাৰঁত, যোগী, যদ্, যম
নিখৰাঁক চাহী ।

৩.এ খা য : মেথিনীক ৰত্ননীমে এ খা য দ্ৰু
নিখন জাগত খ্ৰিষ্টি ।

প্ৰাচীন ৰত্ননী- কএন, জাএ, হোএত, মাএ, ভাএ,
গাএ খ্ৰাদি ।

নৱীন ৰত্ননী- কযন, জায, হোযত, মায, ভায,
গায খ্ৰাদি ।

সামান্যতযা শিঙ্কক শ্বকমে এ মাত্ৰ খ্ৰেঁত খ্ৰিষ্টি ।
জেনা এহি, এনা, একব, এহন খ্ৰাদি । এহি
শিঙ্কসভক স্থানপব যহি, যনা, যকব, যহন খ্ৰাদিক
প্ৰয়োগ নহি কবৰাঁক চাহী । যদ্যপি মেথিনীভাষী
খাকসহিত কিছু জাতিমে শিঙ্কক খ্ৰাবম্ভামে "এ"কৈ
য কহি উঁচাৰণ কএন জাগত খ্ৰিষ্টি ।

এ খা "য"ক প্রযোগক প্রযোগক সন্দর্ভমে প্রাচীনে পঞ্চতিক খন্বসবণ কবরঁ উপহাজ মানি এহি প্ৰস্তুকমে ওকবে প্রযোগ কএন গেন খ্ৰিষ্টি । কিএক তঁ দ্বনুক নেখনমে কোনো সহজতা খা দ্বহতাক রাত নহি খ্ৰিষ্টি । খা মেথিনীক সর্সমাধাবণক উচাবণ-শৈলী যক অপেক্ষা এসঁ রৈসী নিকট ঠেক । খাস ক২ কএন, হএরঁ খাদি কতিপয় শিঙ্ককৈ কৈন, হৈরঁ খাদি কপমে কতহু-কতহু নিখন জাএরঁ সেহো "এ"ক প্রযোগকৈ রৈসী সমীচীন প্রমাণিত কৰৈত খ্ৰিষ্টি ।

৩.হি, হু তথা একাব, ওকাব : মেথিনীক প্রাচীন নেখন-পবম্ববামে কোনো রাতপব রঁন দৈত কান শিঙ্কক পাছাঁ হি, হু নগাওন জাগত ঠেক । জেনা- হুনকহি, খপনহু, ওকবহু, তকোনহি, চোষ্টহি, খানহু খাদি । ক্ষুদা খাধুনিক নেখনমে হিক স্থানপব একাব এরঁ হুক স্থানপব ওকাবক প্রযোগ কৰৈত দেখন জাগত খ্ৰিষ্টি । জেনা- হুনকে, খপনো, তকোনে, চোষ্ট, খানো খাদি ।

৭.ষ তথা খ : মেথিনী ভাষামে খধিকশিতঃ যক উচাবণ খ হোজত খ্ৰিষ্টি । জেনা- ষড্যন্ত্র (খড়্‌যন্ত্র), ষোডশী (খোড়্‌শী), ষষ্টকোণ (খষ্টকোণ), রৃষেশী (রৃথেশী), সন্তাষ (সন্তাখ) খাদি ।

+ ধ্বনি-নোপ : নিম্ননিখিত খরস্থামে শেঁছসঁ ধ্বনি-
নোপ ভ২ জাগত খ্ৰিষ্টি:

(ক) দ্বিযান্বয়ী প্রত্য খ্যমে য রা এ ব্রপ্ত ভ২
জাগত খ্ৰিষ্টি । ওহিমেষঁ পহিনে খক উচাবণ
দীর্ঘ ভ২ জাগত খ্ৰিষ্টি । ওকব খাগাঁ নোপ-
সূচক চিহ্ন রা রিকারী (' / ২) নগাওন
জাগত । জেনা-

পূর্ণ রূপ : পড়এ (পড়য) গেনাহ, কএ (কয) নেন,
উঠএ (উঠয) পড়তৌক ।

অপূর্ণ রূপ : পড়' গেনাহ, ক' নেন, উঠ'
পড়তৌক ।

পড়২ গেনাহ, ক২ নেন, উঠ২ পড়তৌক ।

(খ) পূর্বকানিক প্রত্য খ্য (খ্যএ) প্রত্যমে য (এ)
ব্রপ্ত ভ২ জাগত, ক্ষদা নোপ-সূচক রিকারী নহি
নগাওন জাগত । জেনা-

পূর্ণ রূপ : খ্যএ (য) গেন, পঠায (এ) দেৱঁ,
নহাএ (য) খএনাহ ।

অপূর্ণ রূপ : খ্য গেন, পঠা দেৱঁ, নহা খএনাহ ।

(গ)স্রী প্রত্য গক উচাবণ দ্রিযাপদ, সন্তা, ও
রিশেষণ তীনূমে ব্রপ্ত ভ২ জাগত খ্দি।
জেনা-

পূর্ণ কপ : দোসবি মানিনি চনি গেনি।

অপূর্ণ কপ : দোসব মানিন চনি গেন।

(ঘ)রতমান প্রদন্তক খন্তিম ত ব্রপ্ত ভ২ জাগত
খ্দি। জেনা-

পূর্ণ কপ : পড়ত খ্দি, রজৈত খ্দি, গরৈত
খ্দি।

অপূর্ণ কপ : পড় খ্দি, রজৈ খ্দি, গরৈ
খ্দি।

(ঙ)দ্রিযাপদক খরমান গক, ঙক, ঁক তথা
হীকমে ব্রপ্ত ভ২ জাগত খ্দি। জেনা-

পূর্ণ কপ: দ্বিযৌক, দ্বিযৌক, দ্বলীক, দ্বৌক, দ্বৈক,
খরিতৈক, হৌগক।

অপূর্ণ কপ : দ্বিযৌ, দ্বিযৌ, দ্বলী, দ্বৌ, দ্বৈ,
খরিতৈ, হৌগ।

(চ)দ্রিযাপদীয় প্রত্য ন্, হ্ তথা হকাবক নোপ
ভ২ জাগত। জেনা-

পূর্ণ কপ : উহি, কহনহি, কহনহু, গেনহ, নহি ।

অপূর্ণ কপ : উনি, কহননি, কহনৌ, গেনহ, নগ, নথি, নে ।

৯.ধ্বনি স্থানান্তরণ : কোনো-কোনো স্বব-ধ্বনি অপনা জগহমঁ হঠিকহ দোসবঠাম চনি জাগত থছি । খাস কহ দ্রস্ব গ খা উক সম্বন্ধমে গা রাত নাগু হোগত থছি । মৈথিনীকরণ ভহ গেন শিঙ্কক মধ্য রা খন্তমে জঁ দ্রস্ব গ রা উ খারঁএ তঁ ওকব ধ্বনি স্থানান্তরিত ভহ এক অক্ষব খাগাঁ খারঁ জাগত থছি । জেনা- শিনি (শিগন), পানি (পাগন), দানি (দাগন), মাটি (মাগট), কাছ (কাউছ), মাস্ব(মাউস) খাদি । হুদা তসেম শিঙ্কসভমে গা নিয়ম নাগু নহি হোগত থছি । জেনা- বশ্মিকৈ বগশ্ম খা স্বধাশ্মকৈ স্বধাউস নহি কহন জা সকেত থছি ।

১০.হনন্ত()ক প্রয়োগ : মৈথিনী ভাষামে সামান্যতয়া হনন্ত ()ক খারথকতা নহি হোগত থছি । কাবণ জে শিঙ্কক খন্তমে খা উচারণ নহি হোগত থছি । হুদা সংস্কৃত ভাষাসঁ জহিনাক তহিনা মৈথিনীমে খাএন (তসেম) শিঙ্কসভমে হনন্ত প্রয়োগ কএন জাগত থছি । এহি পোখীমে সামান্যতয়া সম্পূর্ণ শিঙ্ককৈ মৈথিনী

भाषासङ्ग्रही नियमखनुसाब हनन्तुरिहीन बाखन गेन
 अछि । झुदा ब्याकवणसङ्ग्रही प्रयोजनक नेन
 अलारथक स्थानपब कतह-कतह हनन्तु देन गेन
 अछि । प्रसुत पोथीमे मथिनी नेखनक प्राचीन
 आ नरीन दू शैलीक सबन आ समीचीन पक्षसभकेँ
 समेष्टिकर रर्ण-रिग्यास कएन गेन अछि । स्थान
 आ समयमे रँचतक सङ्गहि हस्त-नेखन तथा
 तकनिकी दृष्टिसँ सेहो सबन होरँहरना हिसारसँ
 रर्ण-रिग्यास मिनाउन गेन अछि । वर्तमान
 समयमे मैथिनी मातृभाषीपर्यन्तकेँ आन भाषाक
 माध्यमसँ मैथिलीक ज्ञान नेरँ पढ़ि बहन
 परिप्रेक्ष्यमे नेखनमे सहजता तथा
 एककपतापब ध्यान देन गेन अछि । तखन
 मैथिनी भाषाक मूल विशेषतासभ ऋणित नहि
 होगक, तादृदिस नेखक-मन्दन सचेत अछि ।
 प्रसिद्ध भाषाशास्त्री डा. बामारताब यादरक कहँ
 छनि जे सबनताक अनुसन्धानमे एहन अरस्था
 किन्नह ने आरँ देरौक चाही जे भाषाक
 विशेषता छँहमे पडि जाए । हमसभ हुनक
 धारणाकेँ पूर्ण रूपसँ सङ्ग नह चनरौक प्रयास
 कएनहुँ अछि ।

पोथीक रर्णरिग्यास कक्षा ९ क पोथीसँ किछ
 मात्रामे भिन्न अछि । निबन्तब अध्ययन, अनुसन्धान
 आ रिनिषणक कावणे आ सुधारामेक भिन्नता

আএন খুদী । ভবিষ্যতে আনহু পোখীকেঁ
পৰিমার্জিত কৰেত মেখিনী পাঠ্যপুস্তকক
ৰূপৰিণ্যাসমে পূৰ্ণকপেণ এককপতা খনরাক
হমবাসভক শ্রয়নে বহত ।

কক্ষা ১০ মেখিনী নেখন তথা পৰিমার্জন মহেন্দ্র
মনংগিয়া/ ধীবেন্দ্র প্রেমর্ষি সংযোজন- গণেশীপ্রসাদ
ভট্টবাগ ।

প্রকাশক শিক্ষা তথা খেনকুদ মন্ত্রানয়, পাঠ্যক্রম
রিকাস কেন্দ্র, সানোঠিমী, ভজপুব ।

সরাদিকাব পাঠ্যক্রম রিকাস কেন্দ্র এং জনক
শিক্ষা সামগ্রী কেন্দ্র, সানোঠিমী, ভজপুব ।

পহিন সংস্করণ ২০৩৫+ রৈশীখ (২০০২ জা.) ।

যোগদান: শিরপ্রসাদ সলান, জগন্নাথ খরা,
গোবখরহাদুব সিংহ, গণেশীপ্রসাদ ভট্টবাগ, ডা.
বামারতাব যাদব, ডা. বাজেন্দ্র রিমন, ডা.
বামদয়ান বাকেশী, ধর্মেন্দ্র রিহ্নন, কপা ধীক,
নীবজ কর্ণ, বমেশী বঞ্জুন ।

ভাষা সম্পাদন- নীবজ কর্ণ, কপা মা ।

মেখিনী খকাদমী, পঠনা দ্বাবা নির্ধারিত মেখিনী
নেখন-শীনী

১. জে শিদ্ধ মৌখিনী-সাহিত্যক প্রাচীন কানসাঁ খাগ
ধবি জাহি রত্তনীমে প্রচনিত খুচি, সে সামান্যতঃ
তাহি রত্তনীমে নিখন জায- উদাহরণার্থ-

গ্রাহ

এখন

ঠাম

জকব, তকব

তনিকব

খুচি

খগ্রাহ

খখন, খখনি, এখন, খখনী

ঠিমা, ঠিনা, ঠমা

জেকব, তেকব

তিনকব । (রৈকল্পিক রপে গ্রাহ)

ঐচ্ছ, ঐহি, এ ।

২. নিম্ননিখিত তিন প্রকাবক রপ রৈকল্পিকতয়া
খপনাওন জায: ভ২ গেন, ভয গেন রা ভএ

গেন। জা বহন খ্দি, জায বহন খ্দি, জাএ বহন খ্দি। কব' গেনাহ, রা কবয গেনাহ রা কবএ গেনাহ।

৩. প্রাচীন মৈথিলীক 'न्ह' ধ্বনিক স্থানমে 'न' নিখন জায সকেত খ্দি যথা কহননি রা কহনन्हি।

৪. 'ঐ' তথা 'ঔ' ততয নিখন জায জত' স্পষ্টত: 'ঐগ' তথা 'ঐঙ' সদৃশে উচ্চারণ গষ্ট হো। যথা- দেখেত, ত্তনৈক, রৌখা, ছৌক গলাদি।

৫. মৈথিলীক নিম্ননিখিত শিষ্ট এহি রপে প্রযজ হোযত: জৈহ, সৈহ, গএহ, ওঐহ, নৈহ তথা দৈহ।

৬. ह्रस्व একাবর্ত শিষ্টমে 'ग' কে ব্রপ্ত কবর সামান্যত: খগ্রাছ থিক। যথা- গ্রাছ দেখি আরহ, মানিনি গেনি (মনুষ্য মাত্রমে)।

৭. স্বতন্ত্র द्रस्व 'ए' রা 'य' প্রাচীন মৈথিলীক উচ্চারণ খাদিমে তঁ যথারত বাখন জায, কিন্তু আধুনিক প্রয়োগমে বৈকল্পিক রপে 'ए' রা 'य' নিখন জায। যথা:- কযন রা কএন, খযনাহ রা খএনাহ, জায রা জাএ গলাদি।

৮. উচ্চারণে দৃ স্ববক রীচ জে 'য' ধ্বনি স্রুতঃ
আৰি জাগত ঋষ্টি তকবা নেখমে স্থান বৈকল্পিক
কপেঁ দেন জায়। যথা- ধীখা, ঋখা, রিখাহ,
রা ধীয়া, ঋখা, রিযাহ।

৯. সান্বনাসিক স্রুতঃ স্ববক স্থান যথাসম্ভব 'ঞ'
নিখন জায় রা সান্বনাসিক স্রব। যথা:- মৈঞা,
কনিঞা, কিবতনিঞা রা মৈখাঁ, কনিখাঁ,
কিবতনিখাঁ।

১০. কাবকক রিভক্তিক নিম্ননিখিত কপ গ্রাহ্য:-
হাথকেঁ, হাথসঁ, হাথোঁ, হাথক, হাথমে। 'মে' মে
অন্বস্রাব সর্বাধা লাজ্য থিক। 'ক' ক বৈকল্পিক
কপ 'কেব' বাখন জা সকেত ঋষ্টি।

১১. পূর্বকানিক ক্রিয়াপদক রীদ 'কয' রা 'কএ'
অর্য্য বৈকল্পিক কপেঁ নগাওন জা সকেত
ঋষ্টি। যথা:- দেখি কয রা দেখি কএ।

১২. মাঁগ, ভাঁগ আদিক স্থানমে মাঙ, ভাঙ গলাদি
নিখন জায়।

১৩. ঋক্ষ 'ন' ও ঋক্ষ 'ম' ক রীদনা অন্বস্রাব নহি
নিখন জায়, কিন্তু ছাপাক স্রবিধার্থ ঋক্ষ 'ঙ',
'ঞ', তথা 'ণ' ক রীদনা অন্বস্রাবো নিখন জা

सकैत अस्ति । यथा:- अर्क, रा अर्क, अर्कन रा
अर्कन, कर्ण रा कर्ण ।

१४. हनंत चित्त निश्चयतः नगाउन जाय, किंतु
रिभञ्जिक संग अर्कावात प्रयोग कएन जाय ।
यथा:- श्रीमान्, किंतु श्रीमानक ।

१५. सभ एकन कावक चित्त शिद्धमे सठा क'
निश्चय जाय, हठा क' नहि, सहाज रिभञ्जिक हेतु
हवाक निश्चय जाय, यथा घब पबक ।

१६. अन्वनामिकके चन्द्रिन्दु द्वावा रञ्ज कयन
जाय । पर्वतु अर्द्धक स्वरिधार्थ हि समान जठिन
मात्रापब अन्वस्त्रावक प्रयोग चन्द्रिन्दुक रँदना
कयन जा सकैत अस्ति । यथा- हि केव रँदना
हि ।

१७. पूर्ण रिवाय पासिँ (।) सूचित कयन
जाय ।

१८. समस्त पद सठा क' निश्चय जाय, रा
हागहैनसँ जोड़ि क' , हठा क' नहि ।

१९. निश्च तथा दिश्च शिद्धमे रिक्कावी (२) नहि
नगाउन जाय ।

२०. अर्क देरनागवी कपमे बाधन जाय ।

२१. किछु धुनिक नैन नरीन चिन्ह रैनराँउन जाय ।
जा' ङा नहि रैनन अछि तारैत एहि दुनू धुनिक
रैदना पूरैरत् थय/ थाय/ थए/ थाए/ थाओ/ थओ
निखन जाय । आकि ई रा ओ सँ राज कएन
जाय ।

ह.।- गोरिन्द मा ११/५/१७ श्रीकान्त ठाकुर
११/५/१७ सुरेन्द्र मा "सुमन" ११/०५/१७

जियान नी आ किंग मिंग नी निथेत छथि-

अधिकशि आधुनिक भाषारिज्ञान रर्णनामेक अछि,
किएक तँ ङा रर्णन कवरौक प्रयास करैत अछि
जे लोक रासुरमे की कहैत छथि, नहि कि
लोककेँ की कहौक चाही । ङा भाषाक रर्णन
ओकर सभ पहनूमे करैत अछि, झुदा 'शुद्धता'क
नियम निर्धारित नहि करैत अछि । ङा पछिना
शैतालीमे भाषाक अध्ययनक रिपवीत अछि । ङा
अधिकशितः निर्देशीमेक छन । पाबम्परिक
र्याकवर्ण लोकसभकेँ भाषाक उपयोग केना
कवरै रैतरेत छन ।

झुदा गोरिन्द मा, श्रीकान्त ठाकुर आ सुरेन्द्र
मा "सुमन" ग्राह-अग्राह दह कह शुद्धता आ
अशुद्धताक निर्णय दह दै छथि । बामारताव
यादर सेहो "अ रेफेरेन्स ग्रामर ऑफ मैथिली"

মে কত্তী-কত্তী মানকতা খাদিক খাধাবপব নির্ণয় দৈত ব্ৰুমাগত ছথি ।

খ বেহেবেস গ্রামব অঁফ মৈথিনী

ঐ পৌখিক পৃষ্ঠা ১২ পব বামারতাবজী সূচিত কৰৈত ছথি জে কিছু শিদ্ধক নাকক মেনসঁ উচাবণ তখাকথিত মানক মৈথিনীক নক্ষণ কহন জাগত খ্ৰি জকবা মৈথিনীক ব্রাহ্মণ উপভাষা সেহো কহন জাগত খ্ৰি । পৃ. ২৭৬ পব বামারতাবজী সূচিত কৰৈত ছথি জে ও কিছু খশিক্ষিত/ খর্ফ-শিক্ষিত ব্রাহ্মণ হরাকৈ পহিনে দেখনে ছথি জে 'নিম্ন' জাতিক উমেবগব নোক কৈ "তোঁ" সঁ সম্বাদিত কৰৈত ছথি, ক্ষুদা খারঁ (১৯৯৬ মে) সে বঁদন্তি নৈ কএন জাগত খ্ৰি ।

স্বভাষ চন্দ্র যাদব নিখে ছথি-মৈথিনীক বৈয়াকবণ সভ সঙ্কৃতাহ খা হিন্দিখাহ ব্রাকবণিক টাঁচা তৈযাব কযননি । ও সভ দনিত মৈথিনীক রিশিষ্টতা খা ভিন্নতা কৈ রিচাব-যোগ্য নহি ব্রুমননি । ডা. বামারতাব যাদব একমাত্র এহন ভাষাশাস্ত্রী ছথি জে এহি পব খোড়ৈ রিচাব কযনে ছথি । ... এক বৈব খনুগ্রহ নাবাষণ সিন্ধা সামাজিক সংস্থান, পঠনা মে একটা কার্যক্রম ভেন । কেন্দ্রীয় ভাষা সংস্থান, মৈসূব এহি কার্যক্রমক খায়োজন কযনে ছন । কার্যক্রমক

मून चिन्ता मैथिनी भाषाक विकास छन । विकास कौना हो, ताहिपब अनेक राजा अपन-अपन रङ्गता देननि । डॉ. मेघन प्रसाद सेहो अपन रिचाब बखननि । हुनक भाषा मे ओतेक आदवसूचकता नहि छननि, जतेक रिद्धत समूह केँ अपेक्षा बहनि । हन ङा भेन जे हुनक भाषिक अन्नन नेन भाषाक रिच्छि मे रहूत अशिष्टतापूर्वक हुनकब हँसी उड़ौउन गेन । ङा दृष्टि हमबा रिचनित कयने छन आ एहि तबहक भाषिक असहिष्ठताक प्रतिकार हम तस्फेण कयने बही । [पचपनिया मैथिनी –स्वभाष चन्द्र यादर; ग्नोः कना आ भाषा, २०२२ मे संकनित]

स्वभाष चन्द्र यादर निथे छथि- "डॉ. बामारताब यादर एकमात्र एहन भाषाशास्त्री छथि जे एहि पब थोड़ै रिचाब कयने छथि । " आ से सब छै कारण ओ थोड़ै रिचाब तँ केने छथि । झुदा से पर्याप्त नै अछि ।

अ बेहेबेस ग्रामब आँख मैथिनी मे पहिन अध्याय मैथिनी व्याकरणक सय सानक गतिहास, दोसब- ध्रुनिक व्यवस्था आ निपि, तेसब- संज्ञा, चाबिम- सरनाम, पाँचम- विशेषण, छथम- क्रिया, सातम- क्रिया-विशेषण, आठम- झुथा आ गौण राका प्रकार आ नौम अध्याय- सबन आ मिश्र

বাক্যক বাক্য-বিশ্লেষণ আ শৈল্পিক বিন্যাস পৰ
আধাবিত খন্ডি ।

ভাষাজ্ঞ নিখৈ ভূমি -Prescriptive and
scholarly grammars belong to a
"prescientific era"; ... the new
approach- the application of
two of the methods of
structural linguistics,
distributional analysis and
substitution makes it possible
to dispense with the usual
eight parts of speech.[Ch.
Fries - The Structure of
English. London, 1959]

এন. এম. বায়েৰস্কা নিখৈ ভূমি- সী. ভাষাজ্ঞ
শৈল্পিক সৰ্বকৈ চাবিঠা "কপ-বন্ধ"মে বৰ্ণগত
কৰিত ভূমি, জে সংখ্যা দ্বাৰা নিৰ্দিষ্ট, খন্ডি; আ
"প্ৰকাৰ্য শৈল্পিক"ক পন্দুৰ সমূহ, জে অক্ষৰ দ্বাৰা
নিৰ্দিষ্ট, খন্ডি । অতিৰিক্ত চাবি প্ৰকৃত ভাগ
(সংজ্ঞা, ক্ৰিয়া, বিশেষণ, ক্ৰিয়াবিশেষণ) জে
ভাষাজ্ঞক দৰ্জ সামগ্ৰীমে প্ৰতিস্থাপনক প্ৰক্ৰিয়া
দ্বাৰা স্থাপিত কয়ন গেন খন্ডি, এহি তবহেঁ
সংখ্যাকৈ ছোড়ি কোনো নাম নহি দেন গেন

अष्टि: रक्ता १, रक्ता २, रक्ता ३, रक्ता ४ । चावि
 रक्ता मोठा-मोठा ओहिमँ मेन खागत अष्टि
 जकवा अधिकशि र्याकवणरिद मंत्रा आ सरनाम,
 द्विया, रिशेषण आ द्वियारिशेषण कहत छथि,
 यद्यपि सी. त्रागज रिशेष कपमँ पाठकरै ओहि
 कथनक अन्तराद कवरौक प्रयासक रिक्छ
 चेतारनी दैत छथि जे ओ पुरान र्याकवणिक
 शिद्ध पुस्तकमे देखैत छथि । प्रकार्य शिद्धक
 समूहमे नहिये केरन उपसक्ता आ संयोजन
 होगत छैक, रबन् किछ रिशिष्ट, शिद्ध सेहो
 होगत छैक जकवा रैसी पावम्पविक र्याकवणरिद
 एकठा रिशेष प्रकारक सरनाम, द्वियारिशेषण आ
 द्वियाक कपमे रर्गीकृत करैत छथि ।

[MODERN ENGLISH GRAMMAR, N. M.
 RAYEVSKA,

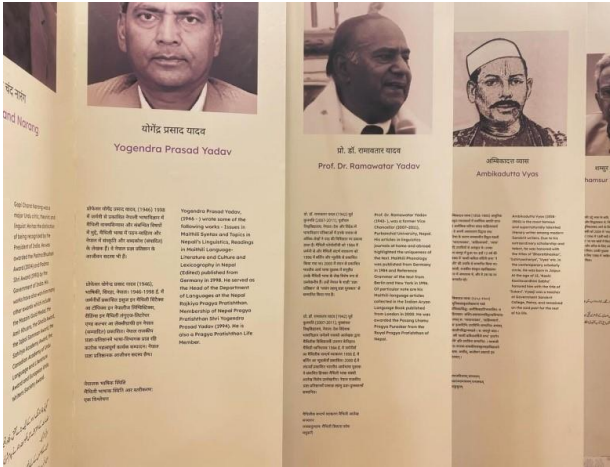
http://web.krao.kg/2_inostran/english/3.pdf]

मैथिनी र्याकवणमे लोक की रँजे छथि
 (रिक्वणामेक निखम) केव संग हुनका की रँजराक
 चाही (निर्देशामेक निखम), दुनू देखन जागत
 अष्टि । आधुनिक मैथिनी र्याकवणमे एकव
 समारेशि हेराक चाही । उपचारिक आ
 अनौपचारिक भाषा (जेना अमरी: उपन्यास आ

শোধ-নিরঁহ), ক্ষেত্রীয় আ আর্থিক-সামাজিক ভেদ আ নির্দেশামেক নিখমক স্থিতিক অধ্যয়ন সমাজ-ভাষা-ভাষিকী করুঁত অছি।

বামারতাব যাদব রাচিক মেথিনীপব একটা সংবচনা অখন ব্যাকবণমে প্রস্তুত কেনে ছথি।

নঙা দিনী রিশ্ব প্রস্তুক মোনা ২০২৪- ভাষা পৈরেনিয়নমে বামারতাব যাদব আ যোগেন্দ্র প্রসাদ যাদব জীক আদমকদ পোষ্টব





গগৈশে ঔপাধ্যাক তত্বচিত্তামণি

গগৈশে ঔপাধ্যাক তত্বচিত্তামণি চাৰি খল্ডমে
ৰিভাজিত খন্ডি- ১. প্ৰলক্ষ (সোম-সোমী), (২)
অন্বমান, (৩) ঔপমান (ভূতনা কেনাগ) আ (৪)
শেছ (মৌখিক গৱাহী)। ৰেধ ত্ৰান প্ৰাপ্ত কবৰাক
ঔ চাৰিটা সাধন ঐ চাৰি খল্ডমে খন্ডি।

খল্ড এক

প্ৰলক্ষ

গগ্গৈশে আদ্বান: ত্ৰিমূৰ্তি শিৱক আদ্বানম ঔ খল্ড
শুক হোগত খন্ডি। আ তেঁ আদ্বানক ৰিষয়পব

চর্চা শব্দ হোঙত খিচি । ঙা মানন জাঙত খিচি
জে কোনো পৰিযোজনাক শ্ৰাবম্ভমে ভগৱানক
খাদ্ধানমঁ ঙা কাৰ্য পূৰ্ণ হোঙত খিচি ।

খাপত্তি: জে কোনো খাদ্ধান কোনো কাজ পূৰ্বা
কবৰাঁক কাৰণ খিচি, সে সকামামেক রা
নকামামেক সংগতিক মাধ্যম মঁ স্থাপিত নৈ কএন
জা সকৈত খিচি, কিএক তঁ এহনো ভেন খিচি
জে কোনো খাদ্ধানক বিনা সেহো কোনো কাজ
পূৰ্বা কএন গেন ।

খাপত্তিক উত্তব: একব কাৰণ ঙা খিচি জে ঙা
খাদ্ধান পূৰ্ণ জন্মমে কযন গেন ছন/ হএত ।

খাপত্তি: নৈ, ঙা তঁ ঘুমঘুমোখা তৰ্ক খিচি, খা
ওনাহিতো কোনো কাজ পূৰ্বা কেনা হোঙত খিচি
তকব খনুভৱজন্য কাৰণ সন্ত খাদ্ধানকৈ
খনাৰথক সিহ্ন কৰৈত খিচি ।

খাপত্তিক উত্তব: ঙা শ্ৰমাণ জে খাদ্ধান কাৰ্য পূৰ্ণ
হেৰাঁক কাৰণ ছৈ, তগমে দু চৰণক খনুমান
শামিন খিচি । পহিন, ঙা জে ঙা শিগ্ধ নোক
দ্বাৰা নিন্দিত নৈ খিচি ৰবন হনকা সন্ত দ্বাৰা
সেহো খাদ্ধানমঁ কাৰ্য শ্ৰাবম্ভ কএন জাঙত

খিচি। তখন ঐ খনমান নগাওন জা সকৈত
খিচি জে কাজ পূৰা ভেনাগ ফন খিচি কিএক
তঁ ঐ নিয়মিত ৰূপ সঁ গছিত খিচি, খা খান
কোনো ফন উপনষ্ট নৈ খিচি।

খাপত্তি: ঐ তৰ্ক কাজ নৈ কবত কাৰণ ঐ
পহিনেসঁ ত্ৰাত খিচি জে খাদ্ধানক খিচিএতো কাজ
পূৰ্ণ ভহ সকৈত খিচি, কাৰণ-সম্বন্ধ কোনো তৰ্কসঁ
স্থাপিত নৈ কএন জা সকৈত খিচি।

খাপত্তিক উত্তৰ: হম সভ ঐ তৰ্ক (জে খাদ্ধান
কাৰ্য পূৰ্ণ কবৰৈত খিচি) ক সমৰ্থন নেন বৈদিক
খাদেশীক খাদ্ধান কৰৈত ছী। হুদা কোনো এহন
বৈদিক কখন নৈ ভেট্টৈত খিচি। সে খনমান
কএন জা সকৈত খিচি জে ঐ তবহক খাদ্ধান
স্বসংস্কৃত নোক সভ দ্বাৰা শ্বক কএন গেন খা
কএন জাগত খিচি।

প্ৰাৰ্থনা দেহ (জেনা প্ৰণাম), ৰাণী (গায়ন) খা
মস্তিষ্ক (ধ্যান) সঁ হোগত খিচি। হুদা কোনো
ঐশ্বৰ্যমে বিশ্বাস কেনিহাব সেহো কাৰ্য সম্পন্ন কহ
নৈত খিচি, তঁ কী ও পূৰ্ব জন্মমে খাদ্ধান/ প্ৰাৰ্থনা
কেনে হএত? খা খাদ্ধানক বাদো কখনো কান
কাৰ্য সম্পন্ন নৈ হোগত খিচি, সে কী টেব বাস

রোধা ওগ সাধাবণ খাল্লানসঁ দূব নৈ ভেন
হএত ?

ঐ তবহক তর্কসঁ প্রাবস্ত ভেন ছন ও গ্রন্থ, ৭-
+ সয রঁর্থ পহিনে !

(সন্দর্ভ: কার্ন এচ প্ঠব: এনমাগকনাপীডিয়া
আঁফ ওল্ডিয়ন ফিনোমোফী, ১৯৯২; সতীশে চন্দ্র
রিদ্যাভূষণ: থ হিম্দ্ৰী আঁফ ওল্ডিয়ন নাজিক,
১৯২১)

স্টীফন এচ. ফিনিপ্স নিখৌ ছথি:

মিথিনামে বাখন গেন পঞ্চী রঁশীরনী খভিনেখসঁ
পতা চনৈত খছি জে হুনক পনৌ খা তীনটা
রৌটা খা একটা রৌটা ছন। একটা রৌটা ছনহি
প্রসিফ্র ন্যায় নেখক, রর্ধমান। গঙ্গীশে স্পষ্ট কপসঁ
খপন জীরনকানমে প্রসিফ্র প্রাপ্ত কযননি, জকবা
"জগদ-গুব" কহন জাগত খছি, জে হুনক
সমযক শৈক্ষণিক সংস্থানক নেন "প্রতিষ্ঠিত
রিশ্নেরিড্যানয় প্রাফেসর" ক নগভগ সমকক্ষ
হএত।

Genealogical records kept in Mithila suggest that he had a wife and three sons and a daughter. One child was the famous Nyaya author, Vardhamana. Gangesa apparently achieved quite some fame during his lifetime, referred to as "jagad-guru," which would be the rough equivalent of "Distinguished University Professor" for the educational institutions of his time.

[Phillips, Stephen, "Gangesa", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/gangesa/>]

গংশী জগদগুরু তাঁ বহু পৰমগুরু সেহো বহু
আ পৰমগুরুক উপাধি হিনকা অতিবিজ্ঞ মাত্র

নূতন রাচস্পতি (বৃহৎ রাচস্পতিক পবরতী) কৈ
পদ্মতি জা কহ প্রাপ্ত ভেনহি ।

হৃদা গংগেশিক মংগে জে খ্যায়া বমানাথ না খা
উদযনাথ না খশৌক কেনহি মে রীসম খা
এক্সম শিতাঙ্গীমে ভেন খা তকব দুস্পবিণাম
স্টীফন ফিনিপ্স সন নৈয়ায়িক উঠেঁরা নেন
খতিশিপ্ত ভেনা । এতহ খহাঁকৈ সূচিত কবী জে
স্টীফন ফিনিপ্স তত্বচিন্তামণিক চাক খল্ডক
সম্পূর্ণ খংগেজী খন্বরাদ কেনিহাব পহিন র্যাঙি

ভুথি [Jewel of Reflection on the
Truth about Epistemology: A
Complete and Annotated
Translation of the Tattva-
cinta-mani, Bloomsbury Academic
(2020)] । হুনকা খনারী রী.পী. ভষ্ট মেহো

তত্ব চিন্তামণিক চাবিমেসঁ ৩ খল্ডক সম্পূর্ণ
খন্বরাদ ২০২১ ধবি কহ নেনে ভুথি [১. প্রবন্ধ
(সোম্মা-সোম্মী), (২) খন্বমান, খা (৪) শিষ্ট
(মৌখিক গরালী); (৩) উপমান (তুননা
কেনাঙ)রাঁকী ভুহি [Word The

Sabdakhanda of
Tattvacintamani – With
Introduction, Sanskrit Text,

Translation And Explanation (2 Vols Set) 2005; Perception The Pratyaksa Khanda of The Tattvacintamani 2012 (2 Vols Set); Inference the Anumana Khanda of the Tattva Chintamani (With Introduction, Sanskrit text, Translation & Explanation) (2 Vols Set) 2021 Published by Eastern Book Linkers, Delhi]]

HONOUR KILLING OF GANGESH UPADHYAYA (*FIRST BY RAMANATH JHA, THEN BY UDAYANATH JHA 'ASHOK' (A PARALLEL HISTORY OF MITHILA AND MAITHILI LITERATURE, WHY TODAY ITS NEED BEING FELT MORE INTENSELY ?)*)

I was not surprised, though I must have been when I saw a monograph on Gangesh Upadhyaya, whose copyright is being held

by Sahitya Akademi, the author of the monograph is Udayanath Jha 'Ashok'. I thought that Udayanath Jha 'Ashok', who has been given Bhasha Samman also, by the same Sahitya Akademi, would do some justice. But truth and research seem elusive in Sahitya Akademi monographs, at least that I found in this monograph.

I searched and searched through chapters, that now the author will show courage. But the author like Ramanath Jha seems ashamed of the roots and offspring of Gangesh Upadhyaya. He tries to confuse the issue, but there is no confusion now at least since 2009. But in 2016 Sahitya Akademi seems to carry out the casteist agenda. Udayanath Jha mockingly

pretends to search his name, lineage etc, where nothing is there to search for, yet he could not muster the courage, to tell the truth, and ends up just repeating the facts in 2016 that Dineshchandra Bhattacharya already has published way back in 1958.

The honour killing of Gangesh Upadhyaya by Prof. Ramanath Jha is being taken forward by Sahitya Akademi, Delhi in a most hypocritical way.

Ramanath Jha's obscurantism vis-a-vis Panji is evident from one example. The inter-caste marriage in Panji was well known to him (but he chose to keep the Dooshan Panji secret – which has been released by us in 2009), and it was

apparent that the great navya-nyaya philosopher Gangesh Upadhyaya married a "Charmkarini" and was born five years after the death of his father (see our Panji Books Vol I & II available at <http://videha.co.in/pothi.htm>). Sh. Dinesh Chandra Bhattacharya writes in the "History of Navya-Nyaya in Mithila". (1958)

"The family which was inferior in social status is now extinct in Mithila----- Gangesha's family is completely ignored and we are not expected to know even his father's name-----...As there is no other reference to Gangesa we can assume that the family dwindled into insignificance again and became extinct soon after his son's death." [1958, Chapter III

pages 96–99), which is a total falsehood. He writes further that all this information was given to him by Prof. R. Jha, and he seemed thankful to him

The following excerpt from Our Panji Prabandh (parts I&II) is being reproduced below for ready reference:

মহাবাজ হবসিংহদের- মিথিনাক কণ্ঠি রংকি ।
জাতিবিশ্বিৰ ঠাকুবক র্ণ-বনোকবমে হবসিংহদের
নাযক থাকি বাজা ভুনাহ । 1294 গ্ৰ. মে জন্ম
আ 1307 গ্ৰ. মে বাজসিংহাসন । ঘিয়াস্বদীন
ভুগনকসঁ 1324–25 গ্ৰ. মে হাবিক রাঁদ নেপান
পনাযন । মিথিনাক পঞ্জী-প্রবন্ধক ব্রাহ্মণ, কাযস্থ
আ ক্ষত্রিয় মধ্য আধিকারিক স্থাপক, মৈথিন
ব্রাহ্মণক হেতু গুণাকব আ, কৰ্ণ কাযস্থক নেন
শীকবদত্ত, আ ক্ষত্রিয়ক হেতু রিজয়দত্ত এহি হেতু
প্রথমতয়া নিহকত্ত ভেনাহ । হবসিংহদেরক
প্রেবশাসঁ- আ গ্ৰ হবসিংহদের নাগদেরক রংকি
ভুনাহ, জে নাগদের কাণ্ঠি রংকি ১০০৯ শাকমে

স্থাপনা কেনে বহুথি- নন্দদ শৃংগ শিশি শোক রর্ষে (১০১৯ শোকে)... মিথিনাক পল্লিত নোকনি শোকে ১২৪+ তদনুসার ১২২৬ গা. মে পঞ্জী-প্রবন্ধক রতমান স্বকপক প্রাবন্ধক নির্ণয় কএনহি । পুনঃ রতমান স্বকপমে থোডে রুঁহি বিনাসী নোকনি মিথিনেশি মহাবাজ মাধর সিংহ ১৭৬০ গা. মে আদেশি কবরীএ পঞ্জীকাবস শোখা পুস্তকক প্রশয়ন কবরওনহি । ওকব রাদ পাঁজিমে (কখনো কান রপ্তি ১৬০০ শোকে মানে ১৬৭+ গা. রাস্তরমে মাধর সিংহক রাদমে ১+০০ গা.ক খাসপাস) শ্রীত্রিয় নামক একটা নর ব্রাহ্মণ উপজাতিক মিথিনামে উপেতি ভেন ।

So, the Srotriyas as a sub-caste arose around 1800 CE as per authentic panji files. Sh. Anshuman Pandey [Gajendra Thakur of New Delhi provided me with digitized copies of the genealogical records of the Maithil Brahmins. The panjikaras whose families have maintained these records for generations are often

reluctant to allow others to pursue their records. It is a matter of 'intellectual property' to them. I was fortunate enough to receive a complete digitized set of panji records from Gajendra Thakur of New Delhi in 2007. [Recasting the Brahmin in Medieval Mithila: Origins of Caste Identity among the Maithil Brahmins of North Bihar by Anshuman Pandey, A dissertation submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy (History) in the University of Michigan 2014].

Later these Panji Manuscripts were uploaded to Videha Pothi at www.videha.co.in and google books in 2009).

The so-called Maharajas of Darbhanga were permanent settlement zamindars of Cornwallis, and there were so many in British India, but in Nepal there were none. In the annexure of our book (Panji Prabandh vol I&II), we have attached copies of genealogy-based upgradation orders (proof of upgradation for cash). So, before 1800 CE, there was no srotriya sub-caste in British India and there is no such sub-caste within Maithil Brahmins in Nepal part of Mithila even today. Srotriya before that referred to following some education stream in British India, in Nepal it still has that meaning.

ORIGINAL PANJI REFERENCES ARE PLACED BELOW

DOOSHAN PANJ I – THE BLACKBOOK

৪৯.

| | | | | |
|--------------------------------------|----------------|------------|-------------------------------|-----------|
| ১৮৮/১ | চর্মকাবিশী | মাল্ড ব | রভনিয়াম | ছাদ ন |
| তত্ত্বচিন্তা মণি কাবকগগে শি | ছাদনগগে শিক | নাঁড়া | বনোকবক- মাতৃক (খত্ৰা ত) | গগে শি |
| | রল্লভা | ভরা গ | মাহেশ্বিব | |
| | | | জীরে | |

২১/১০ ছাদনমঁ তত্ত্ব চিন্তামণি কাবক জগদ্বক
গগেশি

ছাদনসঁ তত্ৰ চিন্তামণি কাবক

গংগেশীক রত্নভা চৰ্মকাৰিণী পিত্ত পরোক্ষে পঞ্চ
রষ র্যতীতে তত্ৰ চিন্তামণি কাবক
গংগেশৌপতি- চৰ্মকাৰিণী মেধাক সন্তানক
নাগিমে ভুৱন্তি

ছাদন সঁ তত্ৰ চিন্তামণি কাবক ম০ম০ গংগেশী

"তত্ৰ চিন্তামণি কাবক ম. ম. পা. গংগেশীক
বিষয়ক ত্ৰৈখ প্রাচীন পঞ্জীসঁ উপনষ্ট" । ।

পিত্ত পরোক্ষে পঞ্চ রষ র্যতীতে গংগেশৌপতি:
গতি প্রাচীন ত্ৰৈখীয়: ক্ৰতাপি

দেৱানন্দ পঞ্জী ২১-২ ছাদনসঁ জগদগ্ৰক গ্ৰক
গংগেশী স্বতায় রত্ননিয়ামসঁ জয়াদিৎ স্বত সাধুকব
পনৌ

দেৱানন্দ পঞ্জী ২২১-২ জগদগ্ৰক গংগেশী স্বত
স্বপন দৌ ভল্লাবিসমসঁ হবাদিৎ দৌ । । পত্ৰ
স্বতচ গোবা জজিৱান সঁ জীৱে পনৌ এ স্বত
সন্দগতি ভৱেশ্বেব । ঐত্ৰস্থানে স্বপনভ্ৰাত হবিশীৰ্ম

दाविती क्लृप्ति जजिरान ग्राम

देवानन्द पङ्क्ति ३०=३. छान्दसं उपायकावक म.म.
पा. रश्मिमान स्वताच खल्लरनामं रिश्विनाथ स्वत
शिरनाथ पनौ गंगेशी- म.म. रश्मिमान/ स्वपन/
हविशेर्मा

Gangesh, the author of the Tattvachintamani, wrote one text equivalent to 12,000 texts. Now come to the fact mentioned in the Panji – it clearly states that Gangesh of Tattvachintamani was born five years after the death of his father and he married a tanner, so why did Ramanath Jha hide this from Dinesh Chandra Bhattacharya? Vardhamana, son of Gangesh, calls Gangesh sukavikairavakananenduh. But the conspiracy under which the poems of a famous scholar like Gangesh are not available today

is clear from the example given above. Vasudev of Bengal was a classmate of Pakshadhar Mishra of Mithila, he came to study in Mithila, passed the shalaka examination and received the title of sarvabhaum. Vasudeva memorised the tattvachintamani of Gangesh and the nyayakusumanjali karika of Udayana. Pakshadhar and other Mithila teachers did not allow writing (copying) tattvachintamani. Raghunath Shiromani, a disciple of Vasudeva, took the right of certification after he defeated his guru Pakshadhar Mishra in a scriptural debate (shastrartha). The Navya Nyaya school was founded in Navadvipa by Vasudeva-Raghunath. Pakshadhar Mishra was a contemporary of Vidyapati (distinct from the Padavali

writer who was of the pre-Jyotirishwar period) who wrote in Sanskrit and Avahatta. And the arrival of Mithila students of Bengal from Bengal stopped after Raghunath Shiromani. Gangesh Upadhyaya enjoyed 'param guru' as well as 'jagad guru' titles, the highest titles of the time and as per Panji only Vacaspati Mishra II was the other person who enjoyed the title of 'param guru'. The extinction of Navya-Nyaya School from Mithila, as described above, was a revenge of nature against the honour killing of Gangesh Upadhyaya and his family.

[Translation of the Maithili Short Story, 'Shabdashastram' (based on the true Panji records of Gangesh Upadhyaya)]

was done by the author Gajendra Thakur himself: published as 'The Science of Words' Indian Literature Vol. 58, No. 2 (280) (March/April 2014), pp. 78-93 (16 pages) Published By: Sahitya Akademi]

**-Gajendra Thakur, editor,
Vi de ha (be part of Vi de ha
www.vi de ha.co.in -send your
WhatsApp no to +919560960721 so
that it can be added to the
Vi de ha WhatsApp Broadcast
List.)**

अपन मंत्र
editorial.staff.vi de ha@gmail.co
m पब पठाउ ।

भाषारिद् वामारताव यादर रिशैर्षाक

१.१.प्रस्तुत रिशैर्षाकक संदर्भमे

१.२.वामारताव यादरजीक संक्षिप्त परिचय

१.३.भीमनाथ मा- 'तहिया'कै तहियाक' बाखन-
श्री वामारताव रारू

१.४.उदयनावायण सिंह 'नचिकेता'-वामारताव
यादर जी-जेना हम हुनका चिन्हने छुनियनि

१.५.धीरेन्द्र मा 'मैथिन'-भाषा रैज्ञानिक प्रा.
डा. वामारताव यादर

१.६.वाम चैतन्य धीवज- भारोपीय भाषा
परिवारवाद आ भाषा दर्शन

१.७.डॉ. धनाकव ठाकुर- धनिरिज्ञानी प्रा. डा.
वामारताव यादरक अन्वसाव रर्षिनोकवक भाषा

मैथिनी

१.+.अयोध्यानाथ चौधरी- मिथिना-मैथिनीक मून
सुम्तु: प्रा. डा. बामरताव यादर

१.६.डा. शिर ह्माव मिश्र- प्राफेसब डा.
बामरताव यादर ओ हुनक रिनस्फण अन्नसंधान
तकनीक (मिथिना भावती शोध पत्रिकाक
संदर्भमे)

१.१०.केदाव कानन-रिद्वानक समेग-कथा

१.११.संतोष ह्माव मिश्र-ओ रौद कहिया आओत

१.१२.करि बाजरीर ना 'एकान्त'- "हिम्प्टाविओग्राफी
आँफ मैथिनी नेक्लिकोग्राफी"केब मनोरैज्ञानिक
आ आनोचनमेक र्याखा

१.१३.शेनेन्द्र मिश्र- डा. बामरताव यादर :
मैथिनी भाषा- साहित्यक असाध्य काज साधरना
एकठा निस्काय कर्मयोगी

१.१४.हन्दन ह्माव कर्ण- डा. बामरताव यादरसँ

পহিন ভেঁষ্টক সংস্বৰণ

২.১৩. আশীষ খনচিন্হাব-ৰিশিগু আনেন্থ সংচয়ন
কেব সামান্য পৰিচয়

২.১.প্ৰস্তুত বিশেষাৰ্কক সন্দৰ্ভমে

1

2008 সঁ এখন ধৰি বিদেহ <http://videha.co.in/> দ্বাৰা জে বিশেষাৰ্ক সভ আএন খ্ৰিষ্টি
তকৰা তীন চৰণমে বাঁষ্ট সৰ্কেত ছী।

পহিন চৰণ 2008সঁ জনৱৰী 2015 ধৰি
জাহিমে বিষয় আধাৰিত বিশেষাৰ্ক সভ প্ৰকাশিত
ভেন আ মধুপজীপব সেহো বিশেষাৰ্ক প্ৰকাশিত
ভেন। একদম প্ৰাৰম্ভিক বিশেষাৰ্ক
সভমে "বিশেষাৰ্ক" নাম নহি লীখন গেন ঠে
ফুদা ওহিমে ওহন বচনাক বৈসী স্থান দেন গেন
ঠে মাযাস কৰ্পে (ফেম-1 সঁ 12)।

দোসৰ চৰণ ভেন 2015 সঁ নহ কহ এখন ধৰি
জাহিমে মাত্ৰ জীৱিত নেখকপব বিশেষাৰ্ক

প্রকাশিত কবরাক নির্ণয় নেন গেন থা ওম্হব পছিনা রঁর্থ এহিমে সংস্থা থা পত্র-পত্রিকাপব বিশেষাক প্রকাশিত কবরাক সেহো নির্ণয় নেন গেন ঐম- 13 এর 14, 20 সঁ 30) ।

তেসব চবণা ভেন পছিনা মানমে রিদেহক সম্পাদক দ্বাৰা "নিত নরন সিৰীজ" প্রকাশিত কবরাক (একব রিরবণা থনগসঁ দেন গেন থছি) ।

রিদেহ দ্বাৰা 'জীৱিত লেখকপব বিশেষাক শ্বক কএন গেন ছন 2015 সঁ জে বিভিন্ন নামসঁ হোগত থাৱ "রিদেহক জীৱিত মৈথিনকৰ্মী, সংগীতকৰ্মী, সাহিত্যকাব-সম্পাদক থা বংগমঁচকৰ্মী-বংগমঁচ-নিৰ্দেশকপব বিশেষাক শূঁথনা" নামসঁ জানন জাগত থছি । মৈথিনকৰ্মীসঁ হমব সন্তহক আশীয জিনকব কাজ মিথিনা-মৈথিনী-মৈথিনী নেন কোনো মাধ্যমসঁ ভেন হো । ও সংগঠনকর্তা সেহো ভহ সকে ছুথি, থান ভাষাক লেখক সেহো । তহিনা সংগীতকৰ্মী মনে গীত-সংগীতসঁ জুড়ন লোক । নিচা এহি সন্ত চবণা কেব রিস্তুত সূচনা ঐমরঁহু কৰ্পে দেন জাগত ।

রিদেহক বিশেষাক সন্ত নেন হম ওহনো লোক সন্ত নগ থানেথ নেন জাগত ছী, হুনকা সূচনা

दैत छी जे कि रिदेह या गजेन्द्र ठाकुरक
 धूब रिरौधी छथि । दू-चाबि नोक कहि सकै
 छथि जे हमबा सूचना नहि भेटैन, तह हनकाम
 हमब आग्रह जे कमसँ कम ओ अपन छोटसएप
 आ हेमसँ केब मैमेज
 रँ ाक (गनरँ ाक) देखथि । हमब एहि
 प्रयासक प्रतिफल रिदेहक आन रिशेषांक संगे
 एहमे देखाग पडत से उम्माद छति ।

20 दिसंबर 2023 कै

रिदेह प्रा. डा. बामराताब यादर जीक उपर
 रिशेषांक प्रकाशित कबराक सारजनिक घोषणा
 केनक आ प्रस्तुत छति आ रिशेषांक । एहि
 सूचनाकै एहि निंकपब देखि सकैत छी-घोषणा ।

एहि रिशेषांकसँ पहिने रिदेह 31 ठा रिशेषांक
 प्रकाशित कइ चुकन छति आ एहिठाम आर हम
 कहि सकैत छी जे आ एकठा चनौतीपूर्ण काज
 छै । अनेक संकठ केब सामना कबए पडत
 छति नेथ एकठा कबएमे । अदा संगहि आहो
 हम कहब जे संकठसँ रैसी हमबा नग समर्थन
 छति । हँ, आ मानएमे हमबा कोनो दिक्कत नहि
 जे जतेक नेथ केब उम्माद केने बहैत छी
 हम ततेक नै आरैए, जतेक नोक निखराक
 नेन गछैत छथि से सब अंत- अंत धबि आरि

চুপ্প ভৱ জাগত ছুথি। আ একব কাবণো
 ছৈ, কিনকো গা নাগো ছনি জে আনপব নিখৰ
 সে হম খপনে বচনা কিএ নে নীথি নেৰ, কিনকো
 নগ পোথিএ নে বহে ছনি, জখন কি হম সভ
 যথাসম্ভৱ পাঠককেঁ ৱিকল্প ৰূপমে পোথীক
 পী.ডী.এফ ফাগন সেহো দেৱীক নেন তৈয়াব
 বহেত ছী। কিযো ৱিদেহক সমাৱেশী ৰূপসঁ
 দুখী ছুথি, তঁ কিনকো মিত্ৰকেঁ ৱিদেহসঁ দিক্কত
 ছনি তঁগ ও নহি দেতা। একৰো হম সংকটে
 ৰুঁমো ছিয়ে জে সভ ফেমৰূকপব নৰী-নৰী নেথ
 ৱা কমেণ্ট ঠাগপ কহ নে ছুথি সেহো সভ ৱিদেহ
 নেন হাথসঁ নিখন পঠাৱেঁত ছুথি। জে সভ
 কহিযো কান ফেমৰূকপব ঠাগপ কহ নীথে ছুথি
 তিনকব আনেথ হম সভ ঠাগপ কবিতো ছী।
 খএব পহিনে কহনহুঁ জে সংকটসঁ ৱেসী সমর্থন
 অছি তঁগ আগ পহিনসঁ নহ কহ তীসম (সংস্থা
 সহিত) ৱিশেষাক ধবি পহুঁচনহুঁ হম। আন
 ৱিশেষাক নেন গএহ ৱাত মানু। 2008 সঁ নহ
 কহ 2024 ক এখন ধবি 32 ঠা ৱিশেষাক
 প্ৰকাশিত ভেন মনে ৱৰ্থমে দু ঠাসঁ কনী কম।
 নিশ্চিতো সমর্থন ৱেসী ভেঠেন হমবা। জখন কি
 ৱিদেহক গা ৱন্তীসো ৱিশেষাক কেব আনাবে আন
 অংক হৰেক পদ্মহ দিনপব (মাসমে দু
 ৱেব) নগাতাব প্ৰকাশিত ভগএ বহন অছি।
 একব অতিবিজ্ঞ গাহো ৱাত সন্তোষদায়ক অছি

জে রিদেহক হৰেক ৰাজিপবক ৰিশেষাক
 ঋতিনন্দনগ্ৰন্থ হেৰাসঁ ৰাঁচি গেন ঋত্টি । ঋত্থাধাবা
 জকাঁ ৰিদেহকেঁ ঋতিনন্দনগ্ৰন্থ নহি চাহী ।
 ঋতিনন্দনগ্ৰন্থ ঋত্ৰু দৃথাবে নে চাহী জে ওহিসঁ
 নেথক ৰা জিনকাপব নিকানন গেন ত্ৰুনি
 তিনকামে স্বধাবক গ্ৰজাগণি থমে ভহ জাগত
 ত্ৰে । তঁগ ৰিদেহক ৰিশেষাকমে ঋনোচনা-
 প্ৰসংশা সন্ত ভেটত ।

প্ৰা. ডা. বামাৰতাৰ যাদৱ জীক বচনা ৰা
 হুনকব ঋৱদানক ঙুপব কতহঁ কিছু প্ৰকাশিত
 ভেন হো তকব সংখ্যা ৰহুত কম হএত কাৰণ
 কমসঁ কম হম ওকবা ঋৱনোকন কবৰাসঁ ৰাঁচিত
 ত্ৰী । ৰহুত

সন্তৰ প্ৰা. ডা. বামাৰতাৰ যাদৱ জীক ঙুপব
 নিখন গেন হো ঋদা হমহী নে দেখ সকন
 হোগ, এহন স্থিতিমে পাঠক-ঋনোচক হমবা
 সূচিত কবথি হম ঋপন সূচনাৰেঁ স্বধাবি নেৰ ।
 এহি সন্দৰ্ভমে হম কহি সকেঁ ত্ৰী জে ৰিদেহক ঙ
 প্ৰস্তুত ৰিশেষাক এহন পহিন প্ৰযাস ঋত্টি জাহিমে
 ঙ ৰুঁমৰাঁক প্ৰযাস কএন ঋত্টি
 জে প্ৰা. ডা. বামাৰতাৰ যাদৱ জীক বচনা
 কেহন ত্ৰুনি । ঙ ঋনগ ৰাঁত জে হম সন্ত
 কতেক সফন ৰা ঋসফন ভেনহঁ মে পাঠক
 কহতা । এহি ৰিশেষাক কেব শ্বকথাত ৰিদেহক

আনে বিশেষ্যক জকাঁ খুচি । সংগে-সংগ ঙা ফম
নে তঁ উম্বক রবিগ্ৰতা কেব পানন কৰেএ আ নে
বচনাক গ্ৰণরতাক । হঁ, এতেক ধেখান জকব
বাখন গেন ছে জে পাঠকক বসভংগ নহি হোজন
আ সে বিশ্ৰাস খুচি জে বসভংগ নে হেতনি ।
প্ৰা. ডা. বামাবতার যাদবজী নেপানক মেথিনীকেঁ
প্ৰতিনিধিৱ কৰে ছুথি তঁ কিছু আনেখ নেপান
দিমসঁ সেহো আএন খুচি তঁগ ভাষা সংধী কিছু
ৰাত দেখন জাএ জে কি মাত্ৰ ভাবতীয় পাঠক
নেন খুচি-

1) ভাবতীয় পাঠক কোনো নেখক নেন জেহন
আদবসূচক শিদ্ধক প্ৰয়োগ দেখেত-পঠত
এনাহ খুচি সে নেপানক আনেখমে ভেটিযো
সকেএ আ নহিযো ভেটি সকেএ । আ নেপানক
মেথিনী নেন ঙা সামান্য ৰাত ভেনে ।

2) ভাবতীয় পাঠকসভকেঁ কিছু শিদ্ধক অর্থ্য নহি
নগতনি আ এহি নেন হুনকা রিদেহপব উপনষ্ট
নেপানীয় মেথিনী মেথিনী সাহিবকেঁ পঠএ
পড়তনি ।

3) ফান্টকেঁ ৰদনৰীমে সেহো ৰহুত বাস দিক্কত
ভেন ছে জাহিপব হম সভ কাজ কহ বহন
ছী ।

4) নেপালমে বিক্ষমী সংরত চনৈত ঙ্গৈ। তঁগ
জগ ঠাম সংরত ঙ্গৈ তাহিমেস 57 ঘণ্টা দেনে
ঋগ্ৰেজী বঁর্থ খারি জাএত।

পহিনে রিদেহক সন্ত ঋক নাগৰী, তিবহুতা ঋ
 ব্ৰেন নিপমে প্রকাশিত হোগত ছন ঋ ঋ এহিমে
 কৈখী, নেরাডী, এং ঋ ঋগনিপি মেহো .এ.পী.
 ঋছি গেন জোডন, মনে এখন রিদেহ ফন ছন
 নিপমে প্রকাশিত হোগএ। একব ঋতিবিজ
 রিদেহক কিছু ঋক বংজনা নেরাবী কেব এক)
 (ঋব কপ, ব্রাহ্মী, খরোগী, উর্দু, তিব্বতী এং
 তিব্বতীউমে নিপমে মেহো ছ-পন ঋছি। ফন
 মিনা কং দেখী তঁ রিদেহ রাবহ নিপি ঋপনা
 নেন বখনে ঋছি জাহিমেসঁ ফন ছন ঠা নিপমে
 রিদেহ নগাতাব প্রকাশিত ভং বহন ঋছি।

2

পাঠক জখন এহি বিশেষ্যকক্কে পঠতাহ তাঁ
হনকা রত্নী ও মানকতাক খন্ডার নগতনি ।
রত্নীক গনতী জে থিক সে সোনে-সোনা হমব
সভহক গনতী থিক জে হম সভ সংশোধন নৈ
কহ সকনহুঁ ক্ষুদা ও দেখান বখরাক রাত জে
রিদেহ শ্ববএমঁ হবক রত্নী রনা লেখকক্কে স্নীকাব
করিত এনৈএ । তাঁও মানকতা খন্ডার

স্বাভাৱিক। একব ৰাঁদো ৰঁহুত ৰত্নীক গনতী
বহন গেন ঋষ্টি জে কি হমবে সন্তহক গনতী
ঋষ্টি। মেথিনীমে কিছএ এহন পত্ৰিকা ঋষ্টি
জকব ৰত্নী একবংগক বহুত ঋষ্টি ঋ ঋ হনক
খুৰী ছনি ঋদা জখন ওহো সন্ত কোনো ৰিশেষাক
নিকালে ছথি তখন ৰত্নী তঁ ঠীক বহুত ছনি
ঋদা সামগ্ৰী ঋধিকশিত: ৰসিয়ে বহুত ছনি।
ঐতিহাসিকতাক দৃষ্টিসঁ কোনো প্ৰবান সামগ্ৰীক
উপযোগ ৰজিত নে ঠে ঋদা সোচিয়ৌ
জে 72-80 পল্লক কোনো প্ৰিষ্ট পত্ৰিকা হোগত
ঠে তাহিমে নগভগ ঋধা সামগ্ৰী সন্তাব বহুত
ছনি, তেসব ভাগমে নেথক কেব কিছ বচনা
বহুত ছনি ঋ চাবিম ভাগমে কিছ নৰ সামগ্ৰী
বহুত ছনি। ঋদা হমবা নোকনি নৰ সামগ্ৰীপব
ৰেসী জোব দৈত ছিয়ে। একব মতনৰ ঋ নহি
জে ৰত্নীমে গনতী হোগত বহু। হমব কহৰাঁক
মতনৰ ঋ জে সঁপাদক-সঁযোজককঁ কোনো নে
কোনো স্তবপব সমমৌতা কবহে পড়িত ঠে
সে চাহে ৰত্নীক হো কি, ঋদাক হো কি
ৰিচাবধাবক হো কি সামগ্ৰীক হো। হমবা
নোকনি ৰত্নীক স্তবপব সমমৌতা কহ বহন ছী
ঋদা কাৰণ সহিত। প্ৰিষ্ট পত্ৰিকা এক ৰেব
প্ৰকাশিত ভহ গেনাক ৰাঁদ দোৰাঁবা নে ভহ
সকৈএ (ভহ তঁ সকৈএ ঋদা ফেব পাগ নাগি
জেতে) তঁগ ওকব ৰত্নী যথাসিদ্ধি সন্ত বহুত

ছৈ । গণ্ঠবনেঠপব স্বৰিধা ছৈ জে
 রীচমে (গণ্ঠবনেঠসঁ প্ৰিঠ হেৰোক থৰধি) ওকবা
 সলী কহ সকেত ছী হুদা সামগ্ৰিএ রঁসিয়া বহত
 তঁ সলী রতনী বহিতো নর থধ্যায নে খুজি
 সকত তঁগ হমবা নোকনি রতনী রঁনা হুদাপব
 সমমৌতা কেনহুঁ । হমবা নোকনি
 কএননি, কযননি ও কেননি তীনু শ্বফ মানৈত
 ছী, এতেক শ্বফ মানৈত ছী একৈ বচনামে তীনু
 কপ ভেটি জাএত । খান শিছক নেন এহনে
 বুমু ।

উস্মদ থছি জে পাঠক রিদেহক খানে রিশেষাক
 জকাঁ একবা পঠতাহ আ পঠাঁ একব নীক-
 রেজাএপব থপন স্বম্মার দেতাহ । জঁ থহাঁ থগ
 রিশেষাক কেব PDF পঠাঁ বহন ছী তঁ কোনো
 শিছ রা পাঁতি থঁডবনাগনমে রা রিনা
 থঁডবনাগনকেঁ নীনা রা কোনো বংক দেখাএ তঁ
 বুমি নিখ জে ওহিমে নিক দেন গেন ছৈ
 বেফবেঁস নেন আ তকবা কিনক কবরৈ তঁ ও
 নিক খুজি জাএত । কোনো-কোনো ফোটেমে
 সেহো নিক দেন গেন ছৈ । পাঠক এহি মাধ্যমসঁ
 কম সময়মে বেফবেঁস সন্তহক থধ্যান কহ সকে
 ছথি । হুদা প্ৰিঠমে প্ৰকাশিত পোখীমে গা
 স্বৰিধা নে বহত । থগ কাবণসঁ ভহ সকেএ জে
 পাঠককেঁ এহি পোখীক কিছু পাঁতি প্ৰচনিত নে

ৰূমেতনি । জাহি ঠাম নিক দেন গেন ঠৈ তাহি ঠামক পাঁতিক কিছু শিদ্ধক রীচ রৈসী স্থান ছুঠন ঠৈ । ওকবা এক পাঁতি রঁনা পঠী মে আগ্রহ । হম চাহিতহুঁ তঁ সন্ত নিক রা চিত্রকৈ একঠাম দহ সকে ছনহুঁ ফুদা হমব মোচ খিছি জে পাঠককৈ একৈ ঠাম তর্ক আ সৰূত ভেঠনি ।

রিদেহক দ্বাৰা জীৱিত নেখক ও সংস্থাক বিশেষাক শূৰ্খনামে প্ৰকাশিত ভেন আন বিশেষাক সন্তহক নিশ্চ ংনা খিছি (এহিঠাম জে ংকক নিশ্চ দেন গেন খিছি তাহি ংকপব কিনক কবরৈ তঁ ও ংক খুজি জাএত) । জে বিশেষাক কেব ৰিদেহক নিক ঠৈ ঠীক তকব নিচা এহি কিছু বিশেষাকক পোখী.কম কেব প্ৰিষ্ট আঁন ডিমাঁড নিক খিছি জাহি ঠাম পাঠক একবা আঁননাগন কানি সকে ছথি-

- 1) হাগক বিশেষাক ম ংক 12, 2008 জুন 15
- 2) গজন বিশেষাক ম ংক 21, 2008 নৱম্বৰ 1
- 3) ৰিহনি কথা বিশেষাক ম ংক 67, 2010 খকটুৰ 1
- 4) ৰাঁন সাহিল বিশেষাক ম ংক 70, 2010 নৱম্বৰ 15
- 5) নাঠক বিশেষাক দিসম্বৰ 2010 15 ম ংক 72
- 6) সমীক্ষা বিশেষাক

- 7) নারী রিশেষাক 2011 মার্চ 01 77ম খঁক
- 8) খঁবুরাদ রিশেষাক (পদ্য ভাবতী-গদ্য)97ম খঁক
- 9) রাঁন গজন রিশেষাক রিদেহক খঁক ম খঁক 111, 1 2012 খঁগস্তু
- 10) ভজি গজন রিশেষাক ম খঁক 126, 2013 মার্চ 15
- 11) গজন খাঁনোচনা 142 সমীক্ষা রিশেষাক-সমানোচনা-ম, খঁক 2013 নরম্বঁব 15
- 12) কাশীকাত মিশ্র মধুপ রিশেষাক 1 ম খঁক 169 2015 জনরবী
- 13) খঁবরিন্দ ঠাঁরব রিশেষাক খঁক 2015 নরম্বঁব 01 189

<https://store.pothi.com/book/গজেন্দ-ঠাঁরব-সম্পাদক-রিদেহ-খঁবরিন্দ-ঠাঁরব-রিশেষাক/>

রিদেহক খঁবরিন্দ ঠাঁরব রিশেষাক কেব পোখী কপ "স্বতঁবচেতা "প্রতিব্র-ব্যজিব্র :খঁবরিন্দ ঠাঁরব -কেব নামসঁ প্রকাশিত ভেন ।

- 14) জগদীশ চন্দ্র ঠাঁরব খঁনির রিশেষাক দিসম্বঁব 01 191 খঁক 2015

<https://store.pothi.com/search/?q=গজেন্দ%20ঠাঁরব>

- 15) রিদেহ সম্মান রিশেষাক- 200ম. ভাগ-1.

15 অক্টোবর 2016

16) বিদেহ সম্মান বিশেষাংক- 205ম. ভাগ-2.
1 জুলাই 2016

17) মেথিলী সী -থল্লম গীত সংগীত বিশেষাংক 1.ডি.217
ম অংক 2017 জনবৰী 01

18) মেথিলী বের পত্রকাবিতা বিশেষাংক-313ম অংক 1
2021 জনবৰী

19) মেথিলী বীহনি কথা বিশেষাংক-2. 1 ম অংক 317
2021 মাৰ্চ

20) বামনোচন ঠাকুর বিশেষাংক অংক 2021 অক্টোবর 01
319

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-বামনোচন-ঠাকুর-বিশেষাংক/>

21) বাজনন্দন নান দাস বিশেষাংক 2021 নবম্বৰ 01
333 অংক

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-বিদেহ-বাজনন্দন-নান-দাস-বিশেষাংক/>

22) বরিন্দ নাথ ঠাকুর বিশেষাংক অংক 2022 জুন 15
348

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-বিদেহ-বরিন্দনাথ-ঠাকুর-বিশেষাংক/>

23(কেদাবনাথ চৌধৰী বিশেষাংক ংক 2022 ংগস্ত 15 352

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-কেদাব-নাথ-চৌধৰী-বিশেষাংক/>

24(প্ৰেমনতা মিশ্ৰ 'প্ৰেম' বিশেষাংক 2022 নৱম্বৰ 01 357 ংক

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-প্ৰেমনতা-মিশ্ৰ-প্ৰেম-বিশেষাংক/>

25(শিবদিন্দু চৌধৰী বিশেষাংক ংক 2022 নৱম্বৰ 15 358

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-শিবদিন্দু-চৌধৰী-বিশেষাংক/>

26) "কনা-ৰিমৰ্শি বিশেষাংক (সন্দৰ্ভ- সঞ্জু দাস, গুৰু ফ্ৰমাৰ কণ্ঠপ, শিশিৰাণা, এস.সী.স্বমন ংগা দ্বিতা না চৌধৰী)" 15 ংশ্বিন 2023 ংক 368

<https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-কনা-ৰিমৰ্শি-বিশেষাংক-সন্দৰ্ভ-সঞ্জু-দাস-গুৰু-ফ্ৰমাৰ-কণ্ঠপ-শিশিৰাণা-এস-/>

27(ংশ্বোক বিশেষাংক 369 ংক 2023 মগ 1

<https://store.pothi.com/book/gajendra->

thakur-editor-বিদেহ-বচনাকাব-ঋশৌক-
ৰিশৌৰাক/

28) বামভৰোম

কাপডা 'ভ্ৰমব' ৰিশৌৰাক 15 মগ 2023 ঋক 37
0

[https://store.pothi.com/book/gajendra-
thakur-editor-বিদেহ-বাম-ভৰোম-কাপডা -
ভ্ৰমব-ৰিশৌৰাক/](https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-বাম-ভৰোম-কাপডা-ভ্ৰমব-ৰিশৌৰাক/)

29) মিথিনা স্টুডেণ্ট
যুনিয়ন (MSU) ৰিশৌৰাক 1 জুন 2023 ঋক 371

[https://store.pothi.com/book/gajendra-
thakur-editor-বিদেহ-মিথিনা-স্টুডেণ্ট-যুনিয়ন-
এম-এস-যু-ৰিশৌৰাক/](https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-মিথিনা-স্টুডেণ্ট-যুনিয়ন-এম-এস-যু-ৰিশৌৰাক/)

30) নক্ষ্মণ মা মাগব
ৰিশৌৰাক (15 নৱম্বৰ 2023 ঋক 382)

[https://store.pothi.com/book/gajendra-
thakur-editor-বিদেহ-২৫২-ম-ঋক-১৯-
নৱম্বৰ-২০২৩-নক্ষ্মণ-মা-মাগব-ৰিশৌৰাক/](https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-২৫২-ম-ঋক-১৯-নৱম্বৰ-২০২৩-নক্ষ্মণ-মা-মাগব-ৰিশৌৰাক/)

31) নৰেন্দ্ৰ মা ৰিশৌৰাক (1 জুন 2024 ঋক 395)

[https://store.pothi.com/book/gajendra-
thakur-editor-বিদেহ-২৯৯-ম-ঋক-১-জুন-
২০২৪-নৰেন্দ্ৰ মা-ৰিশৌৰাক/](https://store.pothi.com/book/gajendra-thakur-editor-বিদেহ-২৯৯-ম-ঋক-১-জুন-২০২৪-নৰেন্দ্ৰ মা-ৰিশৌৰাক/)

रिदेहक जीरित रिशेषाक शूथनामे किनकब
चयन हो ताहि नेन मोठांमोठां निचाक किछु -
-रिंदूक पानन कएन जागत अछि

1) नगभग पाँच-छह मास पहिनेसँ रिदेह अपन
पाठककेँ स्वमार देरौ नेन नेन सूचना दैत
अछि ।

2) आएन स्वमारमेसँ रिदेह मात्र जीरित
नेथककेँ चयन करैत अछि । संस्था सेहो
रतमिनमे जीरंत हेरौक चाही ।

3) सभ जीरित
मेथिनकर्म, संगीतकर्म, साहित्यकाव-सम्पादक आ
बंगमंचकर्म-बंगमंच-निर्देशकक रीचमे हुनकब
नेथन/ काज एरं आचरणक साम्यता देखन
जागत अछि । जाहि नेथकक नेथन/ काज ओ
आचरणमे रैसी साम्यता (कम हाँक) भेटैए
तेहन छह ठा नाम चयनित होगत अछि ।

4) छह नाम एनापब आ तुनना कएन जागत
छै जे आ छहो
मेथिनकर्म, संगीतकर्म, साहित्यकाव-सम्पादक आ
बंगमंचकर्म-बंगमंच-निर्देशक अथवा संस्थाकेँ बचना
निखरौक रा समाजिक काज केनाक एरजमे
समाजसँ की भेटैननि ।

5) জিনকা সন্তসঁ কম ভেটন ব্ৰহ্মাগত খ্ৰিষ্টি তাহি তিন মৈথিনকর্মী, সংগীতকর্মী, সাহিত্যকাব-সম্পাদক আ বংগমঁচকর্মী-বংগমঁচ-নির্দেশক,-সংস্থাকৈ খ্ৰিষ্টানা চবণ নেন বাখি নৈত ছী।

6) এহি তিন চযনিত জীৱিত মৈথিনকর্মী, সংগীতকর্মী, সাহিত্যকাব-সম্পাদক আ বংগমঁচকর্মী-বংগমঁচ-নির্দেশক রা সংস্থাক বচনা, কাজ, হুক উদ্ভাৱ আদিক ৱীচমে পবম্পব তুননা কএন জাগত খ্ৰিষ্টি আ,

7) খ্ৰীতিম কপসঁ ৱিদেহ দ্বাৱা নাম চুনি মানক খ্ৰীতমে ঘোষণা কএন জাগত খ্ৰিষ্টি আ নিযত সময়পব গ্ৰ ৱিশেষাক নিকানৱাক প্ৰযাস কৰৈত ছী। একব মতনৰ গ্ৰ ভেন জে পাঠককৈ স্ৱম্মাৱ দেৱাক সূচনা হৰেক ৱৰ্থক খ্ৰীষ্টন-মগ ধৰিমে চনি জাগত ছনি।

প্ৰশ্ন উঠি সকেএ জে কি উপবক নিযম এহন ঠৈ জাহিমে খ্ৰীতিম কপসঁ সন্ত স্ৱযোগ্য জীৱিত নেথক কেব চযন সময়পব ভেঁ জেতনি? তহ একব উত্তব ঠৈ- নৈ। ৱিদেহক পাঠক নগ সেহো খপন সীমা ছনি। ক্ষুদা খহী সীমাক সংগে হমবা সন্তকৈ খপন যথাসাধ্য শ্ৰেষ্ঠ দেৱাক ঠৈ আ মৈথিনী নেন একটা এহন বস্তা ৱনা দেৱাক ঠৈ জাহিসঁ খাৱএ

ৰূনা 500-600 ৰ'খক সাহিত্য ৰিদেহক নীকসঁ প্ৰেৰণা পাব। অহী ৰিচাবক মংগ ৰিদেহ ওহন জীৱিত নেখকপব খপন ধেখান সেহো কেঁদিত কহ বহন খছি জে কি স্বযোগ্য ছুথি ক্ষদা জিনকাপব ৰিদেহক ৰিশেষাক কোনো কাৰণৰশে নহি প্ৰকাশিত ভহ সকন। একব নাম ভেন ৰিদেহক । এহি নৱ "নিত নৱন সিৰীজ" -ৰিচাবক ক্ষথ্য ৰিদ্ এনা খছি

1) ৰিদেহক মংপাদক গজেন্দ্ৰ ঠাফব একঠা কোনো জীৱিত নেখক ৰা কনাকাবপব একাগ্ৰ খানোচনা কবতা মনে ওহি নেখক কেব ঔপনছঁ সভ সাহিত্যপব। এহি পোখীক ভাষা মেখিনী খখৰা খংগেজী কোনো এক ভাষামে বহত। এহি পোখীক পহিন কপ গাৰুক কেব কপমে খাএত - খা প্ৰযাস বহত জে একব প্ৰিষ্ট সেহো খাৰএ জে কি পৰিস্থিতিপব নিৰ্ভব কবতে।

2) নেখক ৰা কনাকাব কেব চুনাৰ মংপাদক খপন কচি ৰা ৰিদেহ ঠীয়ক কচি কেব হিসাৰেঁ কবতা।

3) এহিমে ওহনে নেখক ৰা কনাকাব কেব চযন মংভৱ হএত জিনকব ঔপনছঁ হৰেক পোখীক PDF কপমে ৰিদেহক মাধ্যমসঁ সাৰ্জজনিক ভেন ছনি। কনাকাব নেন যুঠুৰ এৰ

খান সাগঠ সেহো মান্য হেতে ।

৪) এহি পৰিযোজনাক নেন চযনিত লেখক রা কনাকাবপব কাজ সম্পাদক কেব সময় কেব ঋনসারে হেতে । তঁগ একব সময় সীমা কহরঁ সন্তর নহি ।

নিত নরন সিবীজমে এখন ধবি প্রকাশিত পো থীক সূচী এনা খুছি (পহিনেক বিশেষাংক সন্তমে গ্ৰ ফ্রম নহি ছন, এহিঠাম সংশোধিত থা পূর্ণ সূচী খুছি)-

1. Rajdeo Mandal - Maithili Writer (2022)

2. JAGDISH PRASAD MANDAL - Maithili Writer (2023)

3) নিত নরন স্রভাষ চন্দ্র যাদব (2023)(গ্ৰ প্রিষ্ঠ খান ডিমাড কপমে সেহো খুছি)

<https://store.pothi.com/book/गजेन्द्र-ठाकुर-नित-नरन-स्रभाष-चन्द्र-यादव/>

4) नित नरन श्रीन (2023, संशोधित 2024)

एकब अतिविङ्ग रिदेहक रर्तमान अंक सन्तमे धावाराहिक कर्पे "नित नरन दिनेशी मिश्र " सेहो प्रकाशित भऽ बहन अछि जेकर पौथी कप जन्दिथे आएत ।

উপৰ ভেন জে কাজ হম সভ কহ সকনহঁ তকব বিন্নবণ ঋদা কিছু এহনো ঘোষণা ঠে জে কি হম সভ নৈ কহ সকনহঁ জেনা মে 2016 হম সভ পবমেশ্বৰ কাপডা, কমনা চৌধৰী আ বীৰেন্দ্ৰ মল্লিক বিশেষাংক কেব ঘোষণা কণযো কহ নহি প্ৰকাশিত কহ সকনহঁ। পাঠক এহি ঘোষণাকৈ এহি নিকপব দেখি সকৈ শুখি- সূচনা বাদমে বিন্দ্ৰেহক বীৰেন্দ্ৰ মল্লিক " (জে কি প্ৰকাশিত নৈ ভহ সকন) "বিশেষাংক নেন বীৰেন্দ্ৰ মল্লিক জীক সাক্ষাকোব জে 337ম খঁকমে নৰোণাবাষণ মিশ্ৰজী মে বিন্দ্ৰেহক প্ৰকাশিত ভেন পাঠক একবা এহি নিকপব পঠা সকৈ শুখি- 337 খঁক 2022 জনবৰী 1

2017 মে বিন্দ্ৰেহ "নেপালক বৰ্তমান মেথিলী সাহিত্য" বিষয়ক বিশেষাংক নিকানৰাক নেযাব কে নে শুন জে এখন ধৰি পূৰা নহি ভহ সকন আ শু।

তেনাহিতে বিন্দ্ৰেহক সাহিত্যিক"ভ্ৰষ্টাচাব বিশেষাংকহমবা নোকনি এখন ধৰি নৈ প্ৰকাশিত " 2019 কহ সকনহঁ আশু। একব ঘোষণা হম মে কেনে বহী। এহি ঘোষণাক ফেসবুক নিক দেখু।

তেনাহিতে বিদেহক 'মিথিনা বিকাস
পৰিষদ" বিশেষাংক কেব ঘোষণা কৰায়ো ক২
নহি প্ৰকাশিত ক২ সকলহুঁ খুষ্টি । একব ঘোষণা
হম জুনাগ্ৰ 2023 মে কেনে বহী । এহি
ঘোষণাক ফেমৰুঁক নিক দেখু ।

পৰিশিষ্ট-1



20:56 Ashish Anchinhar

Ashish Anchinhar
Jan 27, 2019

विदेह अपन कोनो अंकमे "साहित्यिक भ्रष्टाचार विशेषांक" निकालत (लिक कमेंटमे) ताहि लेल अपने सभसँ निम्नलिखित विषयपर आलेख आदि चाही। किछु गोटाकेँ एहि दुआरे टैग कऽ रहल छी जे लोकनि हमर लिस्टमे नै छथि हुनको लग ई सूचना पहुँचनि खास कऽ दपस (दरभंगा-पटना-सहरसा) मठाधीश सभ लग। दिक्कत लेल क्षमाप्रार्थी छी--

1. साहित्य, कला एवं सरकारी अकादमी:-
(क) पुरस्कारक राजनीति
(ख) सरकारी अकादेमीमे पैसबाक गैर-लोकतांत्रिक विधान
(ग) सत्तागुट आ अकादमी केर काजक तीर-तरीका
(घ) सरकारी सत्ताक छद्म विरोधमे उपजल तात्कालिक समानांतर सत्ताक कार्यपद्धति (1985सँ एखन धरि)
(ङ) अकादेमी पुरस्कारमे पाइ फैक्टर: मिथक वा यथार्थ
2. व्यक्तिगत साहित्य संस्थान आ पुरस्कारक राजनीति
3. प्रकाशन जगतमे पसरल भ्रष्टाचार आ लेखक
4. मैथिलीक छद्म लेखक संगठन आ ओकर पदाधिकारी सभहँक आचरण
5. मैथिली विभागमे पसरल साहित्यिक भ्रष्टाचारक विविध रूप:-
(क) पाठ्यक्रम
(ख) अध्ययन-अध्यापन
(ग) नि
6. साहित्यिक भ्रष्टाचार (1985-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024)

Kumar and 8 others commented

Write a comment...

परिशिष्ट-३

रिदेह अपन कोनो अंकमे "साहित्यिक भ्रष्टाचार" विशेषांकताहि नेन (लिक कमेंटमे) निकालत "अपने सभसँ निम्नलिखित विषयपर आनेख आदि चाही।

1. साहित्य, कला एवं सरकारी अकादमी:-

(क) पुरस्कारक राजनीति (

(ख) सरकारी अकादेमीमे पैसबाक गैर-लोकतांत्रिक विधान

(ग) सत्तागुट आ अकादमी केर काजक तीर-तरीका (

তবীকা

ঘসবকাৰী সন্তাক শুদ্ধাৰি (ৰোধমে উপজন
তাকোনিক সমানাতব সন্তাক কাৰ্যপদ্ধতি
)1985সঁ এখন ধৰি(

ওখকাদেমী প্ৰবন্ধাবমে পাণ ফৈকটব: মিথক (
ৰা যথার্থ

2.ৰাজিগত সাহিত্য সংস্থান আ প্ৰবন্ধাবক বাজনীতি

3.প্ৰকাশিন জগতমে পসবন ভ্ৰষ্টাচাব আ নেথক

4. মৈথিনীক শুদ্ধাৰি নেথক সংগঠন আ ওকব
পদাধিকাৰী সন্তাক আচৰণ

5.মৈথিনী বিভাগমে পসবন সাহিত্যিক ভ্ৰষ্টাচাবক
বিৰিধ কপ: -

(কপাঠ্যধৰ্ম (

(খখধ্যাপন-খধ্যয়ন (

(গনিহাজি (

6. সাহিত্যিক

পত্ৰকাৰিতা, বিৰূ, মচ, মানা, মাগক আ
লোকপৰ্ণক খেনতমাশা-

7.নেথক সন্তাক জন্মমৰণ শিতাঙ্গী কেব -
চুনাৰ, কৈনেডবৰাদ আ তকবা পাছুক বাজনীতি

8.দনিত এৰ নেথিকা সন্তাক সংগে ভেদভাৰ -
আ ওকব শৌষণক বিৰিধ তবীকা

উপবক বিষয়ক খতিবিজ্ঞ জঁ কিযো সাহিত্যিক
ভ্ৰষ্টাচাবক কোনো নৰ বিষয়পব নিখএ চাহখি তঁ

ওকরো স্নাগত বহত ।

পৰিশিষ্ট-4

**Ashish Anchinhar**
Jul 12 · 🌐

जौ कलकत्ता केर विद्वान सभ सहयोग करथि तैं निश्चित तौरपर हम 'मिथिला विकास परिषद्' केर काजक उपर विशेषांक प्रकाशित करब विदेहक माध्यमसँ।

विदेह अपन परिपाटीक अनुसार एहि संस्थाक गुण-दोष-कमी-प्रशंसा-आलोचना सभ लेख प्रकाशित करत।

संस्थाक जे सदस्य सभ एवं विद्वान सभ जौ एकर काजक डाटा बना टाइप कएल लेख देथि तैं ई एकटा नीक काज हैतै।

ओना हम मात्र इच्छा कऽ सकैत छी..... पूरा करबाक भार कलकत्तापर सेहो टाइप कएल लेखपर निर्भरता रहतै।
Lakshman Jha Sagar Vijay Kr Issar
Ashok Jha Anjay Chaudhary भौली बाबा Amar
Nath Jha Nabo Narayan Mishra

जय मिथिला

जय मिथिली

जय भारत

मिथिला विकास परिषद्

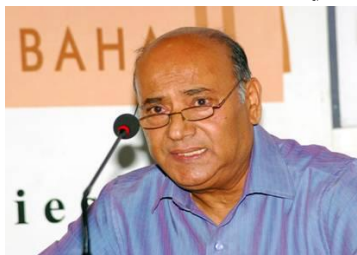
243, रवीन्द्र सरणी, कोलकाता - 700 007
सम्पर्क सूत्र - 98310 31987
पंजीकृत संस्था - एम 66058

অপন

মন্তব্য editorial.staff.videha@gmail.com
পব পাঠাও ।

१.२.बामारताब यादरजीक संक्षिप्त परिचय

एहिठाम प्रस्तुत छि प्रबामारताब .डा . यादर जी केब संक्षिप्त परिचय । एहि परिचयक किछ तथ्य सारजनिक छै एरं किछ जुठाउन गेन छि, पारिवारिक तथ्य आ होठे सभ स्वयं बामारताब जीक सौजन्यसँ भेठेन छि । निछा हिनकर नाममे रिभिन्न निंक सभ यथा रिकीपीडिया, गूगल स्कानर आदि देन गेन छि ताहिपर किनकर केनासँ ओ पन्ना सभ खोजि जाएत । एहि परिचयमे स्वाभारिक तौबपर भाषारिज्ञान आ ध्वनिरिज्ञानक अन्वयमे प्रतीकचिन्ह सभ लगाएन गेन छै किछ प्रतीकचिन्ह ह्वाँस्ट) नेन ताहि छि गेन हठि द्रममे रदनारक । (छी सम्प्रार्थी सभसँ पाठक



নাম- প্রা. ডা. রামাবতার যাদব

জন্ম তিথি : 10 সিতংব 1942

মাতা জামরতী দেবী যাদব .স্ব :

পিতা শ্রুত যাদব .স্ব :

গাম্ফুড়ীয়া :, বিদেহ নগবপানিকা-5, ধনুষা,
জনকপুৰ, মধেশী প্রদেশে, নেপাল

শিক্ষা:

1) M.A, ঋগ্রজী, 1964, কাঠমাণ্ডু,

2) পোস্ট) গ্ৰেজুএট ডিপ্লোমা-Teaching
English as a Foreign Language),
বিনায়ত, 1971

3) এম(ভাষারিত্তান) ফিন., ঋমেবিকা, 1977

4) পী(ভাষারিত্তান) ডী.এচ., ঋমেবিকা, 1979

5) Postdoctoral Research as a
Senior Fulbright Visiting
Scholar, USA (1989)

6) Alexander von Humboldt
Foundation Postdoctoral Senior
Visiting Scholar, Germany

(1983-84, 1989, 2000-2001, 2013, 2018)

प्रकाशित प्रतः: (एहिठाम किछ पौथीमे ओकब निंक देन गेन अछि ताहिपब किनक कबरौ तँ ओ पौथी खूजि जाएत-)

1. Maithili Phonetics and Phonology, Mainz (Germany): Selden Und Tamm, 1984

2. A Reference Grammar of Maithili, Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 1996 [Also published by Munshiram Manoharlal, New Delhi, 1997]

3. A Facsimile Edition of a Maithili Play: Bhūpatīndramalla's

Parśurāmapākhyāna nāṭaka, Kathmandu: B. P. Koirala India Nepal Foundation, 2011

4. मैथिली आनेख सङ्ग्रह (1989-2015), जनकप्रबन्धाम, मैथिली विकास कोष, 2016

5. Elegy Written in a Royal Courtyard: A Facsimile Edition

of Jagat prakāśa mallā's
Gīt apacaka, New Delhi: Adroit
Publishers, 2018

6. History of Maithili
Lexicography & Francis
Buchanan's Comparative
Vocabularies: Facsimile Edition
of the British Library, London
Manuscript, Darbhanga:
Maharajadhiraja Kameshwar
Singh Kalyani Foundation, 2022.
Kameshwar Singh Bihar Heritage
Series 23

7. मैथिली आलेख सङ्ग्रह (2015-2022),
मधुबनी (रिहाब), भारत, अन्वप्राम प्रकाशन,
2022

8. मध्ययुगीन मैथिली नाट्य व गीति प्रतिहकको
भाषाऐतिहासिक रर्णन-रिर्लेखण, काठमाडौं, नेपाल
सङ्गीत तथा नाट्य प्रज्ञा प्रतिष्ठान, 2023
(नेपाली)

9. Critical Edition of MSS. of
Three Medieval Sanskrit and
Maithili Plays, Janakpurdhām
Maithili Vikāśa Kośa, (In Press).

डुपबक सूचीक खतिविङ्ग 1976-2023 केव रीच प्रा यादरजीक .डा .95 ठा शोधपत्र जे कि मैथिली एवं भाषारिज्ञानसँ संरक्षित खट्टि से Nepal, India, USA, UK, and Germany खादि देशेमे प्रकाशित भेल खट्टि ।

बृत्तिप्रधापन -, शैक्षिक योजना एवं स्थापनः
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, काठमांडू मे (नेपाल)
प्रधापनसँ खरकाशि नेनाक रौद आ तकवा रौद
प्रशोसनिक -नेपाल सबकाक रिभिन्न शैक्षिक
-पदपब खपन सेरा देनाह । शैक्षिक
-प्रशोसनिक पद केव सूची एना खट्टि

1) Director, Curriculum Development Centre, Tribhuvan University, Kirtipur, Kathmandu, 1990-1992.

2) Member, National Education Commission, HMG / Nepal 1991-1993.

3) Executive Director, National Centre for Higher Secondary Education, 1992-1993.

4) Director-General, Curriculum Development Centre, Ministry of

Education, Keshar Mahal, Kathmandu, 1995-1997.

5) Member-Secretary, High Level National Education Commission, HMG / Ministry of Education, Kathmandu, 1997-1998.

6) Joint Secretary, Ministry of Education, Keshar Mahal, Kathmandu, 1999.

7) Executive Director, National Centre for Educational Development, MOES, Sanothimi, January 2000-September 2000.

8) Former Vice-chancellor, Purbanchal University, Biratnagar, Nepal 2007-2011.

डा बामारताव जी केव परिवारिक अग्र्य सदस्य .

:

पनौनिकपमा यादव :

पुत्रीरिद्यानय शिक्षक) उषा यादव ., काठमांडू, नेपाल सरकार(

पुत्र रिजय यादव .डा :MBBS, MD (Internal Medicine), DM (Cardiology) Fellowship/Super

Specialisation in Cardiac Electrophysiology at the AIG Hospitals, Hyderabad, India (2023 onwards)

पुत्ररधु सविता यादव .डा :MBBS, MD (Ophthalmology), Fellowship for MS in Ophthalmology at the Kedia Eye Hospital, Birgunj, Nepal (2022 onwards)

सम्मान:

- 1) British Council Scholarship Award, 1970– 1971, UK
- 2) Fulbright–Hays Scholarship Award, 1974– 1979, USA
- 3) King's Medal: Mahendra Vi dyābhūṣaṇa Padaka, 1982, Kathmandu, Nepal
- 4) Alexander–von–Humboldt Language Scholarship Award, October 1982– January 1983, Bonn, Germany
- 5) Alexander–von–Humboldt Postdoctoral Research Fellowship Award, 1983– 1984,

Bonn, Germany

6) British Council Visitor Award, London, 1989, UK

7) Senior Fulbright Visiting Scholar, Council for International Exchange of Scholars, Washington DC, USA, 1989

8) Alexander-von-Humboldt Senior Visiting Research Fellowship Award, 1989, Bonn, Germany

Royal Nepal Academy Pās āṅg Lhāmu Prajñā Puraskāra – 1996, Kathmandu, Nepal

9) Bai dyanāt ha-Si yādevi Foundation Maithili Award – 1999 CE, Janakpur, Nepal

10) Alexander-von-Humboldt Senior Visiting Research Fellowship Award, 2000 – 2001, Bonn, Germany

11) Mi thil ā Ratna, International Maithili Conference, Chennai, India, 2008

12) Mithilā Vibhūti, Vi dyāpati
Sevā Samsthāna, Darbhanga,
India, 2011

13) Government of Nepal Nepāl a
Vi dyāpati Maithilī Anusandhāna
Puraskāra – 2068/ 2011 CE,
Kathmandu, Nepal

14) Alexander-von-Humboldt
Senior Visiting Research
Fellowship Award, 2013, Bonn,
Germany

15) Alexander-von-Humboldt
Senior Visiting Research
Fellowship Award, 2018, Bonn,
Germany

16) Nepal Academy Nepāl a
Prajñā Bhāṣā Puraskāra –
2074/2017 CE, 2017, Kathmandu,
Nepal

17) Pahlā Śabdakośakāra Paṇḍit
Bhavanātha Miśra
Sāhitya Śikhara Sammāna – 2017,
2017, Sahityāṅgana, Jhanjharpur,
Bihar, India

- 18) Nepal Music & Drama Academy
Nepāl a Music & Drama
Prajnā Puraskāra-2074/2017 CE,
2018, Kathmandu, Nepal
- 19) Cetanā Samiti Tāmrapatra
Sammāna (Bronze Citation Honor),
2019, Patna, India
- 20) Dr. Dhīrendra Sāhitya
Saṁskṛti Puraskāra 2077, 2022,
Maithilī Vikāsa Koṣa,
Janakpurdham, Nepal
- 21) सद्गुरु संत जगन्नाथ चौधरी शोध सम्मान-
2024 (जयबाम शोध संस्थान-, स्वतन्त्रपुत्र
द्वारा)

पवित्रावक सदस्य सभक चित्र-



চিত্র 1 -নিকপমা যাদব



চিত্র 2 -শ্রী.ডা. বামারাতাব যাদব এর নিকপমা যাদব



প্রাবামারতাব যাদব .ডা .

ঐ বচনাপব ঞপন
মন্তর্য editorial .staff .vi deha @gmail .com
পব পঠাঙ ।

१.३.भीमनाथ सा- 'तहिया'कै तहियाक' बाखन- श्री बामारताब राँरू



भीमनाथ सा-संपर्क-7482066855

'तहिया'कै तहियाक' बाखन- श्री बामारताब राँ
रू

संयोग एकरे कह छै । ए संयोग करबो
सौभाग्य भ' जाग छै । ताहसँ आगाँ जाक'
ताहिमे किछुकै तँ गौबर रँढ़ ॥ दै छै । ओकरा
भारी रँना दै छै । श्री बामारताब राँरूक
सहपाठी होयराक जहियासँ हम अन्नभर कर'
नगनहुँ अछि, तहियासँ अपन ओजन रँढ़ि गेल
सन रूमना जागछ । झुदा, हम रूमै छी,
अपनेकेँ सहजै ए राँत रूमरामे नहि आयन
होयत । 'जहियासँ' माने की ? जहियासँ
सहपाठी थिकनि तहि ए सँ ने ! तखन जहियासँ

হম খব্বভর কব' নগনহুঁ কী ভেনে ? ক্ষুদা, খসন রাঁত সহ ভেনে । সহপাঠী ছনিযনি 1958-60 সময়ে, তকব খব্বভর কব' নগনহুঁ ওকব পচাস-পচপন রষক রাঁদসঁ ।

ঘটনা এনা ছৈ । 1958 মে গামক হাগ স্কুনসঁ মৈথ্রিক সেকেন্ড ডিরীজনসঁ পাস কৈনহুঁ । পিতৃহীন বহী । তেহন কা মাঝদর্শক নহি । বিজন্ট ভেনা কিছুএ দিন ভেন ছনৈ কি ককরৌড়ক পীসা এনা । রুঁমননি তঁ খুশী ভেননি । কহননি- কাহি চনু, খাব.কে. কানেজমে নাম নিখা দৈ ছী । কহনিযনি- এখন তঁ নম্বরো-তম্বরো নহি এনৈএ । স্কুনসঁ এস.এন.সী.সেহো নহি নেনহুঁ খছি । পাগযো-কৌড়ী হাথপব নহি খছি । খাগাঁ কী কবরাক খছি, সেহো নহি রুঁমো ছিএ । তখন কোনা চনু ? কহননি- খাগাঁ পড়র, সে তঁ নিশচয় খছি । কহনিযনি- সেহো নিশচয় নহি খছি জে নহি পড়র, পড়র তঁ কোনা পড়র ? তাহিপব কহননি- পড়ু তঁ খরস্ম । খগ রঁযসমে কোন নোকবী হৈত ? নাম নিখেরাক চিত্তা নহি কক । প্রিসিপন হমব খপেক্ষিত ছথি । তকোন একো পাগ নে নাগত । কোনো কাগজ-পত্রক কাজ নহি । রাঁদমে সভাঠা জমা ক' দেৱৈ । পীসা

এক হিসাবে বঁনজোবী হমবা মধুরী ন' গেলা ।
 প্রিসিপন সাহেব (প্রা.খবণ ফমাব দত্ত)ক
 আরামপব জা, হনকাস গপ ক', হমবাস ওতহি
 এক দবখাস্ত নিখা, তাহীপব আঁডব কবরা
 নেননি । পীসা কানেজ ন' জাক', রিনা একো
 পাগ দেনে, খাগ.এ.মে হমব নাম নিখা দেননি ।
 হমব বৌন নম্বব পাঁচ ভেন । মানে, চাবি গোষ্ঠে
 হমব পীমোস তেজ নিকননা । ফার্মপব ঐষ্টিক
 রিষয় নিখা পড়় ডুনে । হমবা তকব ভান
 নহি । পীসো খওরেজী পড়়ন নহি । একটা
 পবিচিত প্রাফেসবকে পুড়নখিন । ও হমবাস
 মৈট্রিকক রিষয় পুড়ননি, বিজল্ট পুড়ননি ।
 পীসা কহনখিন জে সোম রিষয় কহিয়ন । ও
 কহনখিন- তখন সিভিক্স, সাগকোনোজী, মৈথিনী
 বাখি নেখু । হম ভবি দেনিও । সিভিক্স খা
 মৈথিনী ত মৈট্রিকমে পড়়ন ডুনো, সাগকোনোজী
 কী ভেনে, সে নহি বুমনিও । বাদমে জাক'
 বুমনিও জে সিভিক্স সাগকোনোজী মৈথিনীকে
 তাগ দিন কহন জাগ চুড় । দহী চীনী তথা
 সিভিক্স নৌজিক মৈথিনীকে পান বীড়ী
 সিগরেট । মানে ও দুনু গ্রুপ সভস সোম, মানে
 রিঘার্থী ভুসকোন ।

কানেজমে রিডাৰ্থীক সংখ্যা বুমৰৈক ? ওহি
 ৰৈচমে এক বন্ধামে, ফষ্ট গযব আৰ্দ্ৰ ঠামে দু
 হজাব ছাত্ৰ, তহিনা সেকেন্ড গযবমে তথা তাহী
 ঞ্চপাতমে ডিগবীক দুনু বৰ্ষমে। ভোব ছৌ
 ৰজেসঁ মাঁম ছৌ ৰজে ধবি নগাতাব কনাম
 চনৈত। ক্ষুখ্য সভ বিষযমে তীন-তীন
 সেকশিন। সংস্কৃত ছৌৰ্ণি ক'আৰ্দ্ৰসক সভ বিষযমে
 দু সেকশিন তঁ ঞ্চৰস্ম। সৌসে কানেজ
 গনগনাগত।

হমব বৌন নম্বব জেঁ কি 5 ছন, তেঁ সভ
 বিষযমে 'এ' সেক্সন ভেঠেন। হম তেজগব তঁ
 বহী নহি, সহমিব্বও নহি বহী, দব্বু বহী, চপচাপ
 জাগ-আৰী। তেঁ মিত্ৰমণ্ডনী কোনো ছন নহি।
 ঞ্চপনো সেকশিনক ছাত্ৰ সভসঁ ঘনিষ্ঠতা নহি।
 ওগ সময়মে ঞ্চখন গজামিনেশিনক বিজন্ট
 পঠনাক হিন্দী-ঞ্চবেজীক দৈনিক পত্ৰ সভমে
 প্ৰকাশিত হোগ, সভ পাস রিডাৰ্থীক নামসঁ।
 (হমবাসঁ এক বৰ্ষ পূৰ্ণক ৰৈচ, মানে 1957 ধবি
 মৌদ্ৰিকোক বিজন্ট ঞ্চখৰাবমে নামেসঁ ঞ্চৰৈক,
 1958 সঁ বান নম্বব ছপ' নগনৈক। ক্ষুদা,
 গঠবমে নাম ছপৰঁ জাবিএ বহনৈ।) ফষ্ট
 ডিৰীজনবক নাম যোগ্যতাক্ষমসঁ ৰিহাব
 হানিৰসিষ্টীক সভ কানেজ মিনাক' সমেকিত

কপমে একে ঠাম বহক। মনত্ৰেশ্বৰ না
 (সী.এম.কাঁনেজ)ক নাম ফ্ৰষ্ট ডিৰীজনবক
 নিষ্টিমে সন্তসঁ ঙুপব বহনি। (ত্ৰাতৰা জে
 তহিয়া বিহাবমে দুগএটা হনিৰসিষ্টী বহে, পঠনা
 হনিৰসিষ্টী আ বিহাব হনিৰসিষ্টী।) সেকেন্ড আ
 থৰ্ড ডিৰীজনসঁ পাস বিদ্যার্থীক নামাৱনী 'কাঁনেজ
 ৱাগজ' ছপে। খপন নাম খাব.কে.কাঁনেজক
 সেকেন্ড ডিৰীজনবক নিষ্টিমে ভেটি গেন তঁ
 তাহীসঁ হম সন্তুষ্ঠ ভ' গেনহঁ। তকব ৱাদ
 ফ্ৰষ্ট ডিৰীজনবক সমেকিত নিষ্টি দেখ' নগনহঁ,
 জাহিমে খাব.কে.কাঁনেজসঁ ছৌ কি সাত গোটে
 মাত্ৰ খভবনা। দু হজাব ছাত্ৰমে এতৰে ফ্ৰষ্ট
 ডিৰীজন। তাহিমে জে নাম মন পড়ত খছি
 সে গা বামাৱতাৰ যাদৱ, ৱােনেশ্বৰ ঠাফব,
 মাৰ্কল্ডয় না, মহেন্দ্ৰ নাৰাষণ কৰ্ম আ দু-তীন
 গোটে বহখি আৰো। ওহি সান খঠাবহ প্ৰতিশিত
 বিজল্ট ভেন বহে। কহক কাজ নহি জে
 খাব.কে.কাঁনেজক দু হজাব ছাত্ৰমে ফ্ৰষ্ট
 ডিৰীজনব সন্ত ৱাস্তৱমে কেহন মেধাৱী বহন
 হেতা!

তকব ৱাদ দীৰ্ঘ খন্তুবান। ওহি ৱীচ
 বামাৱতাৰজী খপন দিশা নিশ্চিত কয়ননি,

প্রতিভাশীলী বহরৈ কবথি, খরসরো ভেট্টৈ
 গেননি, দেশে-রিদেশেমে পড়নি-পড় নিনি,
 ভাষারিত্তানমে রিশেষত্বতা প্রাপ্ত কয়নি, শৌধ-
 ঞ্চনসহানমে ঞ্চনবর্ষিচরীয নাম ভেননি, এক-পব-
 এক উক্কেগ্গ, গ্রন্থ ঞ্চা শৌধপ্রবন্ধক লেখন-প্রকাশন
 কয়নি, ঞ্চনেকো মহত্ত্বপূর্ণ রিচনপ্ত পাল্লনিপিকৈ
 তাকি সম্পাদিত ক' সোম্মা ঞ্চননি । ফনত:
 সমস্ত প্রবন্ধ মেথিন সমাজক রীচ ঞ্চা চ্চন
 শীর্ষস্থ রিচনগ্গিমানাক এক দানা মানন জায
 নগনা । ঞ্চদা, গৌবরক কাবণ এতরৈ ঠাক হেত্ত
 নহি, ঞ্চপিত্ত এহিসঁ রৈসী, কছ রীস এহি ন'ক'
 ছনি জে হিনক ঞ্চধিকসঁ ঞ্চধিক কাজ মেথিনী
 ভাষাসঁ সম্বন্ধ ছনি, মেথিনী সাহিত্যপব ছনি,
 মিথিনাক হেত্ত ছনি; ঞ্চওরেজিযোমে ছনি তঁ
 তকব রিষয় মেথিনীএ থিকৈ ঞ্চা মেথিনীযোমে তঁ
 ছনিহৈ । সভ জনৈ ছী জে সমপ্রতি ঞ্চা শীর্ষ
 শ্রেণীক ভাষারৈত্তানিক ছথি, জে মিথিনা-
 মেথিনীক খুষ্টাকৈ রিচনভাষাক ঞ্চধ্যয়ন-সংসাবমে
 মজগুতীসঁ গাড়নে ছথি ।

দোসব দিস এক হম ছী জে জতরৌ পড়নহঁ মে
 পড়' পড়ন তৈ, জতরৈ জে নিখনহঁ মে নিখ'
 পড়ন তৈ । ঞ্চদা, সৌভাগ্যসঁ বহনহঁ জৈ কি
 ঞ্চক্ষব-সংসাবমে, তৈ ঘব-রাহবক গতিরিধি,

চানচুন, চহন-পহন, খাসক' মৈথিলী সঙ্ঘৰ্ষী তঁ কানমে পৰ্জি তে খাৰি বহন খন্ডি। তাহী সিনসিনামে বামারতাব যাদরক প্রশস্তি স্বনৰঁ স্নাভাৰিকে ছন, এম্বৰো খা জনকপুব যাত্ৰামে সেহো। ক্ষুদা গুৱৈহ থিকা খাব.কে.কানেজরনা, তহি দিস ধ্যান নহি গেন ছন। 'মিথিলা মিহিব'মে বহী, তহিএক রাঁত থিক জে এক ৰেঁব মাৰ্কিন্ডয়জী (মহবসা কানেজক প্ৰাফেসব খা হমব ৰেঁচক এক ফস্টাডিরিজনব) গম্পক ফ্রমে হিনক খা মহেন্দ্র নাৰায়ণ কৰ্ণী (জে তহিয়া খনুগ্ৰহ নাৰায়ণ সিংহ সমাজ অধ্যয়ন সংস্থানক ডাণ্ডৰেকঠব ছনা)ক চৰ্চা কয়ননি খা কহননি জে চনু কৰ্ণীজীসঁ ভেঠে কবৰেঁ ছী। তখন জাক' নিশ্চয় ভেন জে ৰিখাত বামারতাবজী তঁ হমব কনাসমেঠেৰনা থিকা। তকব ৰাঁদসঁ জাহি কোনো সভামে গুৱৈহি খা হমবা ৰঁজৰাঁক খরসব ভেঠেয তঁ সম্বাধনমে 'মিত্ৰব' কহি হিনকো নাম নেরঁ নগনিযনি। ক্ষুদা হিনক ৰিদ্ধতা খা প্ৰসিদ্ধিক ধাহ তেহন মহজোব বহনি জে নগ জাক' কহিযো গপ কবৰাঁক ৰা পবিচয় দেৱাঁক সাধঁস নহি হোগ ছন। একাধ ৰেঁব 'মিত্ৰব' স্বনি গুৱৈ খনঠা দেনে হোথি সে সম্ভৱ থিক, ক্ষুদা অকছু ভ' গেন হেতা তঁ এক দিন গুৱৈ খাব.কে.কানেজক মিত্ৰ

(সংযোগসঁ হমৰো মিত্ৰ) ডা.দেৱেন্দ্ৰ নাৰ্কে প্ৰভুনাথিন জে কা ভীমনাথ না হমবা 'মিত্ৰব-মিত্ৰব' কহে ছথি, সে কে থিকা ও ? থহাঁ চিহ্নে ছিযনি ? কৰিতা-তৰিতা বঁনৰে ছথি সে ৰেঁস, হ্ৰদা হম হুনক মিত্ৰ কহিয়া ভেনিযনি ? ওম্ৰব, দেৱেন্দ্ৰ ৰাঁৰু তঁ আপনহিঁ গম্প-সম্ৰাঠ, সে তেনা ক' হমবা দ' কহনে হেথিন জে হিনকো ভেন হেতনি জে গ্ৰহো কা থছি ! বামাৰতাৰো ৰাঁৰু হুনক চকমামে আৰি গেলা । তকব ৰাদ দ্ৰু গোঠে পহঁচন বহী মহেন্দ্ৰ মনংগিয়া সমাৰোহমে দিল্লী, জে ৪-৯ দিসম্বৰ ২০১৮ গ্ৰ.কে ভেন বহে । ওহিমে পহিনে বামাৰতাৰে ৰাঁৰু ঠেকননি ৰহুত ম্ৰহমঁ । তেহন আমৌয ৰূপমে গপ কৈননি জে হম তঁ পানি-পানি ভ' গেলোঁ । খুঁৰ ফৈনমঁ হমব নাম নিথি, আপন হস্তাস্কব ক' আপন পোখী 'মৈথিনী আনেথ মঁচযন' দেননি । কানেজ-জীৱনক মঁস্মৰণ, আপন অধ্যয়ন আ কাৰ্যক ৰিষযমে তথা নানা প্ৰকাৰক আনো ম্ৰহসিঙ গপ স্মনৰৈত বহনা ।

তকব ৰাদমঁ তঁ কাঠমাড়ু আ জনকপুৰোমঁ ফোনপব হুশীন-সমাচাব বহবহাঁ নৈত বহে ছথি তথা মিথিনা-মৈথিনীক ঘব-ৰাঁহবক গপ কহেত বহে ছথি আ হম হুপ্ত হোগত বহে ছী । কহৰাঁক

মন হোগএ জে কলী, 'সিথৈত বহি ছী', ক্ষুদা
 ঔপনাকৈ বোকি নৈ ছী এহি কাবণে জে হুনক
 গুহ ভাষারিত্তানক বিষয়কৈ বুঁমরৌ নেন ত্তানক
 জে স্তব চাহী, সে হমবা কত' ? 'মৈথিলী
 ঔনেথ সঁচয়ন'ক দোসব খন্ড ঔন্বপ্রাস প্রকাশিন
 মধুৰ্ণীসঁ 2022 মে ঔননি । প্রকাশীক শ্রী
 রিদ্দার্থীজীকৈ 'খাসক' হমবা পহঁচা দেৰ' নেন
 কহনথিন ।

জুন 2023 মে শ্রীমতী রিভা নাক এক বৃহত্
 সমারোহমে ভাগ নের' জনকপুৰ গেলৌ । ঔহো
 কাঠমাঁড়ুসঁ 'খাসক' ওহী নেন ঔযন ছুনা । দু
 দিন ধবি নগভগ সঁগহি বহনৌ । একসবে ঔযন
 ছুনা, তেঁ পবিরাবসঁ ভেঠে নহি কবা সকনা ।
 তকব ঔপসোচ ব্যাজ কয়ননি । ঔপন সম্পাদিত
 বৃহত্ রিশিষ্ঠ, বৃহমূন্য গ্রন্থ A Facsimile
 Edition of a Maithil Play:
 Bhupatindramalla's
 Parasuramopakhyana—natak ক শীলী
 সঁস্কৰণ হমবা সনেসমে দেননি, সে কী নিথিক'
 দেননি সে বুঁমরৌ ?

With warmest personal regards

to Prof. Bhimath Jha -
Ramavatar Yadav. Janakpur,
Nepal, June 12, 2023.

জখন কখনো হিনক মেথিনীক খনুসহানপবক
লেখ তথা ঊজ পোখী পড় ছী তঁ দূ প্রকাবক
ভারনা মনমে একু রেব উঠেএ, বামারতাবজীক
নাম তঁ শীবদারতাবজী হৈঐ উচিত ছননি আ
হমব নাম খরুক্ষিক ভীমাকাব পহাড়জী !

এহী দূনু ধুরক রীচ মেথিনী খিনখিনাগত
বহথি ।

অপন মন্তব্য
editorial.staff.videha@gmail.com
পব পঠাউ ।

१.४. उदयनाबायण सिंह 'नचिकेता'-बामारताब
यादर जी-जेना हम हुनका चिन्हने छुनियनि



उदयनाबायण सिंह 'नचिकेता'-संपर्क-
9434050218

बामारताब यादर जी-जेना हम हुनका चिन्हने
छुनियनि

बामारताब यादर जी सँ पहिन साम्प्रत भेल छल
1978 मे जखन हम अनिनाय रिश्वरिद्यालय मे
एक सेमेष्टर नेल निगरिस्टिक अंस्टिट्यूट प्राग्राम

মে শৌধবত ছাত্র কে কপ মে গেন বহী।
 হমরো শৌধ-কার্য ঋতিম চবণ মে ছন দিল্লী
 বিশ্ববিদ্যালয় কে ভাষারিত্তান বিভাগ মে ঋ
 হনকো থীসিস নগভগ সমাপ্তি কে সূচনা দৈত
 ছন। তা ধবি ও এম.ফীন. ত কৈয়ে নেনে ছনা
 ক্ষদা তখন কেমাস বিশ্ববিদ্যালয় কে নার্সেস
 কেমস সঁ ও ডাক্টরেট ডিগ্রী কে ঋতিম চবণ
 মে ছনা। হম রহুত ঋশ্চর্য চকিত ভেন ছনহু
 ঋছ নেন জে জখন ভাবতো মে সাধারণতয়া
 ক্যা প্রায়োগিক ধ্বনিত্তান পব চর্চা নহি ক'
 বহন ছন, তখন কেমাস কে জর্নন মে হনকব
 মহত্বপূর্ণ নিরূধ, 'A Fiberoptic Study
 Of Stop Production In Maithili'
 ছপি চুকন ছন 'কেমাস রকিং পেপর্ম জন
 নিংলিস্টিক্স' কে চাবিম রানুম মে - জতয
 রর্ণন ছনৈ এহি তবহক: "A fiber optic
 study was made to investigate
 the temporal course and width
 of the glottis during the
 production of four types of
 Maithili stops in initial,
 medial and final positions. The
 results show that the voiced-
 voiceless distinction

correlates with the adduction-abduction gesture of the larynx. The study also suggests that glottal width is the key factor for aspiration and that sounds which are produced by a combination of vibrating vocal cords and aspiration should, in fact, be called 'voiced aspirated' consonants."

হমব ভ্ৰানত: মৈথিলী কিযেক, হিন্দিযো মে ভবিসক এহন ঋধ্যন কা নহি ক' বহন ছন। হঁ, ঙা রাঁত ঋরঋ কহরঁ জে ঋগাঁ চনি কয ঋঋ ড়া স্বভদ্র না জী কে স্বপ্ত ড়া প্রভাকব না পৈবিস মে এহী তবহক কাজ কযনে ছনা - মোবরৌন মঁ কৈন ড়া ঋনীশ্বব না কে মৈথিলী কে ঋব ঋগাঁ রঁরঁত। ঋদা জে রঁমনহঁ (রঁমরা মে দিক্ত ত ছনৈহে কিযেক ত হমব রিষয ছনৈ ঋন্ব ঋথতি মিন্টৈক্ব ঋ' সমাজ-ভাষা-রিত্তান। তখন হম ত চৌকরৌ কবরঁ। ভেঁঠ কবরৌক গছা ছনৈ - ঋদা হম ক' বহন ছনহঁ এডরঁমিড কোর্স যহাঁ সরঁ রিষয মে - রঁনডি কাম্বী কে 'ভাষাজগতক

সাৰ্ভৌমতা' (Language Universals), জাৰ্জিয়া থীন কে 'ভাষা-ব্যৱহাৰ-ৱিত্তান' (Pragmatics), জেৰী মৈডাক কে 'ভাষাৱিত্তানক তৰ্কপ্ৰণালী' (Linguistic Argumentation) আৰু ৱিশ্বখ্যাত পাশ্চিনীয়া ৱিশেষজ্ঞ জাৰ্জ কাৰ্ডেনা কে 'গাৰ্ডিয়ন থ্ৰামেটিকন থ্ৰেডিশিন' - ক্ষুদা ও ত ওমবন শুনা নিবীক্ষামূলক ধ্বনিশাস্ত্ৰক আধুনিক প্ৰযুক্তি কে ক্ষেত্ৰ মে। পহিন দৰ্শনে আৰ চমকুত ক' দেৱ্য ৱাৱা শুন - হমবা ত্তানত: এহন কোনো মেথিনী কে ৱিদ্বান নহি শুথি জে হিনকা সঁ ৱেসী প্ৰভাৱী টংগ সঁ আংগ্ৰেজী তথা জাৰ্মন মে আপন ৱাত কে আন্তৰাষ্ট্ৰীয় ফোৰাম মে ৱাথি সকে শুথি। তহিয়ে সঁ হম হিনকব দ্বিযাকৰ্ম কে নীক জকাঁ দেখেত পৰিত ৱুমেত বহনহুঁ।

ৱামাৱতাৰ জী আধ্যাপক কে ৰূপ মে প্ৰসিদ্ধ আংগ্ৰেজী ভাষা আ সাহিত্য কে জ্ঞানকাৰ শুনা - ত্ৰিভুৱন ৱিশ্বৱিদ্যালয় আ পাঠন কানেজ মে পঢ়াৱে শুনথি। ক্ষুদা কেঁসাম ৱিশ্বৱিদ্যালয় কে প্ৰশিক্ষণ হনকা দক্ষিণ এশিয়াগ্ৰ দেশে সন্তক প্ৰক্ষুথ ধ্বনি-ৱিত্তানী ৱনা দেৱকনি। ক্ষুদা হিনক ৱিশিষ্টতা গ্ৰহো জে ও মাত্ৰ নীবস ভাষাচাৰ্য নহি শুনা, সাহিত্য কে ক্ষেত্ৰ মে ও একটী

प्रतिष्ठित नाम छथि । अन्ततः पूर्रचिन
 रिश्निरिद्यानयक हनपति सेहो निहज भेना ।
 हनक मून पौथी जे हनका थ्यातिक शीर्ष पव
 न' गेननि, से छनः जर्मनी के श्रेष्ठ प्रकाशिन
 De Gruyter Mouton संस्था द्वारा छपन A
 Reference Grammar of Maithili
 (1996) आ' ताछ सँ पहिने Selden and
 Tamm प्रकाशिन संस्था सँ छपन Maithili
 Phonetics and Phonology (1984) ।
 देशे-रिदेशिक भाषारिज्ञान सम्वन्धी पत्र-पत्रिका
 मे पचासो आनेथक प्रकाशिन द्वारा ओ मैथिनीक
 रिशिष्टताकेँ उजागर केननि । मैथिनी ध्वनिशास्त्र
 आ मैथिनीक संदर्भ ब्याकवण 1पव काजक अन्तरे
 2000 ए. मे नंदनसँ प्रकाशित भावतीय
 आर्यभाषा प्रस्तुक मे संकनित हिनकव मैथिनी
 भाषा संरंधी आनेथ रिशेष उल्लखनीय छननि ।
 नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठानसँ पासो न्हान
 प्रज्ञा-प्रबस्कावसँ सम्मानित भेन छना ।

एहि रीच मे बामारताव जी कतेको महत्त्वपूर्ण
 रीत सँ कहननि जकवा दिसि हम सभक ध्यान
 आग्रह कवय चाहँ । मैथिनी भाषा-भाषी पव
 आयोजित तीन दिसीय मिथिना कना साहित आ

ফিল্ম মহোৎসব ২৪ ডিসেম্বৰ ২০১৮ মে ও মহবস৷
 কে বমেশী চন্দ্র ন৷ মহিন৷ কানেজ সভ৷গ৷বমে
 কহনে ডুনা জে মেখিনী ভাষামে প্ৰাথমিক শিক্ষ৷
 ভেন৷গ৷ রহুত জকবী খছি । মিখিন৷ মিৰব মে
 একব নীক রিরবণ হমসৰ পছনহি ছী ।
 সম৷র৷হকে মরৌধিত কৰেত ভাষ৷রৌড্ৰ৷নিক কে
 কপ মে ড৷. ব৷ম৷র৷ত৷ব কহনে ডুনা জে
 খঁতবহিষ্ট্ৰীয স্তব পব মেখিনী ভাষাক র৷পক
 স্তব পব প্ৰসিদ্ধি খছি । হুদ৷ খপনে ঘবমে
 ম৷নে খপনে ভূভ৷গমে মেখিনীক স্থিতি কমজ৷ব
 ভ' গেন খছি । হুনকব কহর ডুননি জে হমসভ
 খপন ভাষাক প্ৰয৷গ কম খ৷ দ৷সব ভাষাক
 প্ৰয৷গ রৈমী কৰেত ছী । এহন স্থিতিমে
 প্ৰাথমিক শিক্ষ৷মে মেখিনী ভাষাকে শ৷মিন কেন৷য
 রহুত জকবী ভ' গেন খছি । এহি পব হমব৷
 সৰ কে গহন চিতন কবর৷ক জকবী খছি খ৷'
 মংগহি মেখিনী ভাষাকে খপন দৈনিক জিনগীক
 র৷রহ৷বমে খ৷নযকে নিত৷তি খ৷রথক খছি ।
 হুনকব কহর৷ক ত৷পেৰ্য ডুননি জে স৷হিৎক-
 স৷ংস্কৃতিক গতিরিধি হ৷গত বহে' খ৷' এহন
 তবহক খ৷য৷জনসঁ ভাষাক পকড় মজরুত
 হ৷যত । মেখিনী ভাষ৷ হমব খপন ভাষ৷ খছি
 খ৷ হমব৷ সভকে এহি পব গৰ হ৷যর৷ক চ৷হী ।
 এম্হব ২০২১ কে দৈনিক ভাষকব বিপ৷ঠ কৈনক

जे वामारताव जी कहननि जे मैथिनी भाषा माध्याम सँ नेपाल मेँ बाजकाज क शुक्राती प्रक्रिया के शुभावसु भ' गेल । रिहाव सबकाव तथा मिथिनाँचन पढुथा बही सकैत छि द्दुता नेपाल तीरु गतिँ आगा रँद'ि बहन छि । द'ि भंगा के महाबाजाधिराज नम्माश्रिव सिंह संग्रहानय के प्रह्मथ डँ. शिर ह्माव मिश्र के कहँ छनि जे प्रा. वामारताव यादर सँ हुनका आ जानकारी भेँठन छनि जे नैध्वज कमीशन आह नेपाल तकव अन्वशिसा क' देने छि जे नेपालक दूठा प्रदेशे मे बाजकाज केव भाषा के रूप मे मैथिनी आ' भोजपुरीक प्रयोग शीघ्र ह'त । धवती पव भविसक पहिन रेवि कोनो सबकाव एकव प्रक्रिया प्रांभ क' बहन छि । सभक कहँ छनि जे भविसक एकव सकावामेक प्रभार रिहाव सबकाव पव सेहो प'ि सकैत छि । मैथिनी साहित्य संस्थान क सचिव भैवर नान दाम क कहँ छनि जे नेपाल मे जाहि तबहक निर्णय नेन गेल छि, ताहि सँ गहो भ' सकैछ जे आरँ भावत सबकाव सेहो मैथिनी केँ शास्त्रीय भाषा के दर्जा देरँय मे बाजी भ' जाओत ।

2019 মে কোরোনা সঁ পহিনে বামারতাব জী কে খাব একঠা রজুরা হমসরঁ স্বননে ছী। বমেশী ন্না মহিনা মহারিছানয মে খায়োজিত কনা সাহিব তথা ফিল্ম মহোসের মে 2018 কে দিরংগত মেখিনী সাহিত্যিক প্রতিভা - প্রফুল্ল কুমাব সিংহ মৌন, মোহন ভাবদ্বাজ, ডা.প্রেমশংকর সিংহ, খাদি কেঁ শ্রেফাজনি খর্পিত কৰৈত ও কহননি জে জ্যাঁ খাম খাদমী জেনা মেখিনী ভাষা রাজন জাগত খুছি তহিনা ও রাজৈত খা' নিখৈত বহতা তখন মেখিনী নহী মবতী - হমব ধরোহব রিব্রপ্ত নহি হৈত। খপন বেফেরেস গ্রামব মে যাদর জী রঁঃ স্পষ্ট কপ সঁ জাঁর্জ খব্রাহম গ্রিয়সনক ওহি রাত কেঁ দোহবাগনে ছুথি জতয ও মেখিনী ভাষা খা' সাহিত্যিক গহন খধ্যয়নক রাঁদ ও উল্লখ কৰৈত ছুথি: Maithili is a language and not a dialect. It is the custom to look upon it as an uncouth dialect of untaught villagers, but it is in reality the native language of (millions of) people who can neither speak nor understand either Hindi or Urdu without greatest difficulty.

Alexander von Humboldt Foundation মে হুনকৰ জে গৰিমাময় শৌধ-সময় ৰীতননি ওতয যূবপ কে শ্ৰেষ্ঠ ভাষাৰিদ নোকনি কে সাথ ও কাজ কযনে ছনা - কয গোটে মৈথিন সে জানে ছথি ? মাগন্জ কে প্ৰখ্যাত Institut for Indologie, জে কি Johannes Gutenberg-University Mainz মে ছৈ, ওতহুকা ৰিদ্দান Prof. Georg Buddruss কে সং ও কাজ কযনে ছনা, সংগি ভাবত অধ্যয়নক একটা প্ৰক্ৰথ কেন্দ্ৰ কিএন ক Seminar for Allgemeine und Indogermanische Sprachwissenschaft, জে কি ওতহুকা Christian-Albrechts-University Kiel কে অতস্মাত অছি, ওতহু ও ছনা। ওত্ত' আচাৰ্য বের্নব ৰিষ্টব আ' জা'ন পেঠৰ্মন কে সাথ ও কাজ কযনে ছনা পোস্ট ডাকটৰন কে সময়। 2018 মে অংগ্ৰেজী সাহিব কে ক্ষেত্ৰ মে প্ৰকাশিত হুনক কাজ - Elegy written in a Royal Courtyard - A Facsimile Edition of Jagatprakasamallā's Gitapancaka (জকবা এড্ৰাগট প্ৰকাশিন ছাপনে ছন) সেহো দেখেঁত অছি জে সাহিব

মে হুনক কচি ছননি। এফুব ও একটা নর পোখী পব কাজ ক' বহন ছুথি - a critical edition of an early 18th-century Maithili play মৌল্লিকপুস্ত জে কি ভূপতীন্দ্র মল্ল কে বচনা ছননি, তকবা পব কাজ ক' বহন ছুথি। ভজপুব শীলী কে নেপানমন্ডন মে সোডষ সদী কে মৌখিনী নাটক কে stagecraft কেহন হোগ ছনৌ তকবো পব ও কাজ কখনে ছুথি। নেপান-প্রাচ্য গতিহাসকাব খা ভাষা-রিদ্বান লোকনি ক নেন একটা বুনৌখনি জকাঁ ও রাত কাজ কবৌত খুচি জে নেপানমন্ডনক ক্ষেত্র মে - জতয শাসক খা খাম জনতা নেবাবী রজৌত ছন, ওতয মধ্যকাল মে কোনা একটা ভাবতীয়-আর্য ভাষা- খপন সাহিত্যিক খভিরাঞ্জি কে প্রতিষ্ঠিত ক' পৌনক একটা খবঁত শিজিশানী খা মজবুত সাধনক রূপ মে তকব খারিভরি ভেনৌ - এহি কেব নিদানক রূপ মে বামারতাব জীকে নরতম কাজ মে প্রযাস কখন গেন ছনি। ও নেপান-তিবহুত কনেকশন কোনা বঁনন, খাওব ভূপতিন্দ্র মল্ল (1696-1722) জকাঁ মৌখিনী নাটককাব কোনা খারিভূত ভেনা ও তকবে ঐতিহাসিক-বাজনীতিক-ভাষিক দলীন বঁনি সকত সে হম বিশ্বাস কবৌ ছী।

অঁত মে কেহন কেহন অঁপমানজনক পৰিস্থিতি
 কে ভীতব সঁ মাত্ৰ 'মধেশী' হৈৱাক কাবণে এহন
 মহান ৰাজিহ্ন কেঁ জীৱন ৰাতীত কবয পড়ন
 ছননি, তকব একঠা মৰ্মস্পৰ্শী ৱিৱৰণ পাঠক দেখি
 সকেত ছথি হুনক দীৰ্ঘ নিৰঁধ 'অঁন ৱীৰ্ণগ মধেশী'
 মে । জে 'মধেশীনামা' মে প্ৰকাশিত ভেন ছন ।
 দক্ষিণ এশিয়াগ্ৰ দেশীক পুনঃ পুনঃ ৱিভাজন সঁ
 কতেকো প্ৰতিভাশীলী ৰাজি কেঁ হম সৰঁ মিনি
 কয দূব কিনাব ক' কয বখনে ছী মে হম অঁপন
 ৱাবল্লাব ৱাংলাদেশী, নেপান, শ্ৰীলংকা তথা পাকিস্তান
 ভ্ৰমণ কে মাধ্যমে দেখনে ছী - অঁপন কতেকো
 প্ৰিয় অঁক্কা ান ছাত্ৰ সঁ সেহো জাননে ছী । তেঁ
 হমবা প্ৰসন্নতা ভেন গ্ৰ জানি কয জে গ্ৰ-
 ৱিদেহক একঠা ৱিশেষাক ৱহবা বহন অঁছি জে
 কি মিত্ৰব ৱামাৱতাৱ যাদৱ জী জকাঁ ৰাজিহ্ন
 পব সমৰ্পিত অঁছি ।

অঁপন

মঁতৱ্য

editorial.staff.videha@gmail.com
 পব পঠাউ ।

१.३.धीरेन्द्र मा 'मैथिन'-भाषा रैज्ञानिक प्रा.
डा. बामारताव यादव



धीरेन्द्र मा 'मैथिन' (संपर्क- जनकपुर)

ভাষা বৈজ্ঞানিক শ্রী. ডা. বামারতাব যাদব

জনকপুত্র উদ্যোগ-রাশিভ্য সংঘক সভা হান
প্রাঙ্গন । ও একটা প্লাস্টিক বঁনা ফর্মপব বৈসন
বহথিন । কাঁথ তব জাঁতন প্লাস্টিক ফাগন
বহনি । খঁতবাহিষ্ট্রয মৈথিলী সম্মানন ওতহ
খায়োজন ছনৈ । কার্যক্রম হোরহঁমঁ পহিনহি ও
উপস্থিত ছনাহ । হমছঁ তহিনা সকানে পহঁচি
গেন ছনহঁ । হম ছনকা দেখনিযনি, ছদা নীক
জকাঁ পবিচয নহি ছন তঁগ কাতে-কাত ঠাট
ছনহঁ ।

ও কিছু বঁজৈত ছনথিন । মৈথিলী শিছ, বাক্য
খা ভাষা বিজ্ঞান সংরধী বিষয-বস্তু ককরো
বঁমবৈত ছনথিন । হমরো মন-মস্তিষক ছনকে
শিছপব ঠাঙন ছন । চীহজান নহি বহিতো ছনক
প্রভার হমবাপব বঁটত জা বহন ছন ।
হমরো নহি বহন গেন । হম সমবি কহ ছনকা
বঁগনমে ঠাট ভহ গেনহঁ । ভাষা খা শিছ জে
ছনকা মঁহমঁ নিকনি বহন ছননি সে গঁভীব ও
ভবিগব হমবা খন্বভর ভেন । হম বচিপূরক
ছনকব বঁত সুনহ নগনহঁ ।

খপন বঁত বখৈত ফ্রমমে ও কহনথিন জে
"লোক হমবা ব্রাঁহ্মণ বঁমৈত খছি । ছথি, খছি,

কেনখিন, রঁজনাহ, চনি গেনাহ, কী কহরাঁক
 ঋষ্টি, ঋদি-ঋদি শিষ্ট জঁ কোনো ঋনজান ঋজি
 স্ননেত ঋথি তহ হমবা 'রাঁভন ঋে কী ? ' সে
 প্রশ্ন কহ দৈত ঋষ্টি । বামারতাব যাদর তহ
 রাঁভন ভাষাপব জোব দৈত ঋথিন । ও তহ
 রাঁভনকে সমর্থ কৰে ঋথিন । ও তহ রাঁভন
 প্রভারিত ঋজি ঋথি । " ঋপনেসঁ ঐ রাঁত ও
 রঁজনখিন । তহন হম রঁমি গেনহঁ জে গএহ
 ঋজি ডা. বামারতাব যাদর । হমব মোন প্রশ্ন
 ভহ গেন । রঁহুত দিনসঁ ঐ রাঁত মোনমে
 ঘূৰিখাগত ঋন । রঁহুত দিনসঁ ডা. সাহেরঁসঁ ভেঁঠ
 কবরাঁক নিযাব ঋন । কতহ ভেঁঠতাহ, কোনা
 ভেঁঠতাহ ? এহি তবহক রাঁত হমবা মোনমে
 রঁহুত দিনসঁ খেনি বহন ঋন । হমবা মোনমে
 একঠা ঋনগ প্রকাবকে খুশীক তবহঁ ঔঠি
 রৈমন । হিনকাসঁ কিছু রাঁত কবরাঁক চাহী ঋ
 কিছু জিত্তাসা বখরাঁক চাহী-এহি তবহক রাঁত
 হমবা ভীতব ঔপেন্ন ভেন ।

প্রা. ডা. বামারতাব যাদর ঋসাধাবণ ঋজিমেসঁ
 এক ঋথি । ঋগ্রজীক রিদ্দান ঋথি । স্নপ্রসিফ্র
 ভাষারৈত্তানিক ঋথি । মেথিনী ভাষাপব ঋনেক
 শৌধ-ঋনসঁধান কেনে ঋথি । ভাষা কী ঋে ?
 কোন ঠাম কোনা রাঁজন জাগত ঋে ? শিষ্ট
 কোনা নিখন জাএ ? শিষ্টক ঔচাবণ কোনা কএন

জাএ ? মৈথিলী কতহ, কোন তবহে রাজন
 জাগত খুচি ? এহি সভ পবিরতনক পাছা
 কাবণ কী ছৈ ? এহি তবহক সভ বিষয়পব
 স্রয় নিখন পোখীমে চর্চ কেনে ছথিন । ব্রাহ্মণ-
 কাযস্থক ভাষা এং খন্য জাতিক ভাষামে ফবক
 বহন জকব উল্লখ ও কেনে ছথিন । হুনকা
 খনুসাব ভাষামে জগহক খনুসাব ফবক হোগত
 ছৈক । রাজর ফবক হোগত ছৈ । হুদা
 নীখনমে এককপতা হেরাক চাহী । ঋগ্বেদী,
 হিন্দী, নেপালী রা খন্য ভাষাক র্যাকবণ জকাঁ
 মৈথিলীক সেহো ছৈ । মৈথিলী সমৃদ্ধ ভাষা
 ছৈ । শিদ্ধ- র্যাকবণ খান ভাষাসঁ পৈঘ ছৈ ।
 নেপালীমে- 'ওহাঁ' খাগসকু ভযো' খাদবসূচক
 রাক্য জেনা হোগত ছৈক তহিনা মৈথিলীমে 'ও
 খারি গেনাহ' শৃঙ্খ রাজন জেতে খা তহিনা
 নিখন জেতে । ও নহি জে 'ঙু খনৈ', 'ঙু খারি
 গেনৈ' 'ঙু এনৈ', 'ঙু এনথিন' গলাদি কনহুজন
 রাত রিকুন নহি হেরাক চাহী । এহি তহক রাত
 হুনকা মূঁহসঁ রৈব-রৈব সুনরাক খরসব ভেঠন ।

ও স্পর্শ কেনথিন- "ভাষা ব্রাহ্মণ রা খন্য ককরো
 খবীদন নৈ ছৈ । সজ্ঞা সঁপতি ছৈ । ভাষোক
 জাতি খনুসাব রাঁঠ-রঁখবা জে কেযো কবহ চাই
 ছথি ও নীক নহি ছথি । ব্রাহ্মণ সন্মদায়মে
 মৈথিলীক শৃঙ্খতা দেখন গেন খুচি । নীক

রাতকৈ ঋণশীর্ণ কবরাক চাহী । জরবদস্তী হম
 গএহ শিঙ্গ রাজর রা নিখর জে কিযো কই ছুথি,
 নীক নহি ভেন । মেথিনী শিঙ্গকোশি ছৈ, র্যাকবণ
 ছৈ, ভাষারিত্তানক শৌধপত্র ছৈ, কার্য, নিরঁধ,
 নাটক, উপন্যাস, কথা, গতিহাস নগায়ত অনেক
 তবহক পোখী ছৈ । হমবা নোকনিকৈ ঋণ্যন
 কবরাক চাহী । "

ও গ্রহো রাতপব জোড় দেনথিন জে "মেথিনী
 ভাষী ফুট-ফুটি কহ মগলী-মগলী ঋণাপ-সনাপ
 রাত কেনিহাব নীক রাত নৈ ভেনকৈ । ও
 দূর্ভাগ্য জে এহি তবহক রাত কেও কই ছুথি
 রা চেষ্ঠা কই ছুথি । মেথিনীমে র্যাজি পাছা
 ঋদবসূচক শিঙ্গ ছৈ । জেনা-

রারু নেন-- রারু ঋরি গেনাহ / ঋড়

মায নেন-- মায ঋরি গেনীহ / ঋ

সমধি নেন-- সমধি ঋরি গেনাহ / ঋএন জাও

জমাএ নেন-- জমায ঋরি গেনথি / ঋড়

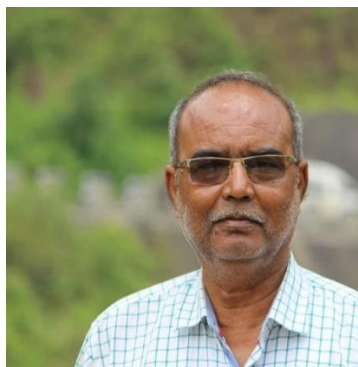
রৌখা নেন-- রৌখা ঋরি গেনে / ঋড়

সভ কে নেন একহি তবহক শিঙ্গ-রাক্য নহি
 হোগত ছৈক । মিখরাক শ্রয়াস কবী । নীক-
 নীকে হোগত ছৈ । হমবা রাজর নহি ভেন তহ

গোঁব-মাটি মিনবা দেৱৈ, সে মোচ জে কেও
কৰৈ ছুথি সে নীক নহি ভেলে। প্রা. ডা.
বামৰতাব যাদৱজীকেঁ তাহি দিন হম নীক জকাঁ
চিন্হনিযনি। মেথিনি ভাষাৱিজ্ঞানক ও জননী
ছুথি নেপানক পৰিপ্ৰেক্ষমে।

অপন মন্তব্য
editorial.staff.videha@gmail.com
পব পঠাওঁ।

২.৬.বাম চৈতন্য ধীবজ- ভাৰোপীয ভাষা
পৰিৱাৰাদ আ ভাষা দৰ্শন



বাম চৈতন্য ধীবজ (সংপৰ্ক- 6203681693)

ভাৰোপীয ভাষা পৰিৱাৰাদ আ ভাষা দৰ্শন

মৈথিলী ভাষা বিজ্ঞান আ ধৰি ওহী ভাৰোপীয়া ভাষা পবিত্ৰাৰম্ সংগঠিত আ নিৰ্ধাৰিত অস্তিত্ব জে হমৰ ভাষাকৈ গুনামীক জঁজীবমে তেনা জকড়া দেনক জে আগযো বহবহাঁ হিন্দী মৈথিলীকৈ আপন বৌনী কহি ধকিয়ারিত বহিত অস্তিত্ব। ভাৰত সবকাৰ একবা সঁৰিধানক অশ্রুতম অন্বসূচীমে স্থান দেনক, তকব বৌদো হিন্দী ভাষাক বাজনীতি মৈথিলীকৈ আপন বৌনী কহবাসঁ বৌজ নহি অস্তিত্ব অস্তিত্ব। ও মানন জে সঁস্কৃতসঁ মৈথিলীক বিকাশ ভেন অস্তিত্ব, জখন কি ও তথা যথার্থ নহি ঠেক, তথাপি মৈথিলীক তন্ত্ৰৰ সঁস্কৃতসঁ বিকসিত অস্তিত্ব সে মানিত ছী। বিশ্বেক কোনো এহন ভাষা নহি জকবামে কিছু নে কিছু ধ্বনি সাম্য নহি হো, তঁ এহি দৃষ্টিসঁ কোনো বাস্তব্ৰা ক্ষেত্ৰ বিশেষক স্বাধীন ভাষা অস্তিত্বাকৈ নকাৰি নহি সকেত ছী। আ তেঁ ভাষা চিন্তনক জে আযাম নিৰ্ধাৰিত হোগছ, ও ঠুঠেত বহন অস্তিত্ব।

সঁবচনাবাদী দৃষ্টিকোণক মানবঁ ত্তন জে জঁ এহি দৃষ্টিকৈ বিশ্বে মানব গ্রহণ কহ নিখএ তঁ ভেদক সমস্যা সমাপ্ত ভহ জাএত। ও সঁৰিদিদিত অস্তিত্ব জে ও প্ৰয়োগ সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তি অগ্রজী তঁব প্ৰাৰ্ভ কনক আ এহি দৃষ্টিকোণসঁ বিশ্বেমে দৃ ঠা বিশ্বে হক্ষ ভেন আ অতত: প্ৰমেক বাস্তব্ৰ

साम्राज्यरादी शक्तिसँ संघर्ष क२ स्वयंकेँ स्वाधीन केनक । अपन भाषा-संस्कृति, रिचार व रारहावकेँ समृद्ध केनक । आग वारुद्ध भाषा तथा एकव रिरैक स्वाधीन अछि तथा पैघ माछ छोटकेँ आगत अछि, आ मान्यता स्फेत्रीय भाषाक समझ रैनन अछि । हिंदीक मानसिकता जे भारोपीय भाषा-परिवारसँ निर्धारित छन, एखनो धरि अपन स्वाभारसँ झुङ नहि भेन अछि । माने हिंदी अंग्रेजियतक शिकाव अछि ।

की मैथिली एहि परिवारक संग जीरित बहि सकत ? हमवा जनेत आर मैथिली साम्राज्यरादी मानसिकताक गुनामी अठराक नेन तैयार नहि अछि । एकव स्वतंत्र गतिहास दृष्टि छैक तथा अरधारणा आ रिचारक आयाम छैक, जाहिसँ एकव ऐतिहासिक संस्कृति लोकभाषा आ रैदभाषाक रारहाव सामंजस्यमे स्वरक्षित अछि । रैद भाषाक समानानुव लोक भाषा छन जकवा ऋगरैदमे मान्य भाषा कहन गेन अछि । कानक्रममे गएह मैथिली भाषाक नामसँ प्रसिद्ध भेन । साम्राज्यरादी मोचक जंजीव ठूठि बहन अछि आ एकवा समग्र कर्पे तोड़ा देराक हम आग्रही छी । ताहि नेन निवपेक्ष अनुसंधानक आरथकता छै । संवचनारादी तोता बठंतसँ आ

সম্ভৱ নহি। হম তুৱনামেক ভাষা ৱিত্তানকেঁ সমীচীন মানৈত ছী ক্ষুদা একবা অংগ্ৰেজিয়তসঁ ক্ষুজ হোৱৈ পড়তে।

ৱিচাৰ সভমে হোগত অছি, ক্ষুদা সৃষ্টি ৱা ঊপেতি মন্দৰ্ভে ৱিচাৰ ৱা জিত্তাসা সভমে নহি হোগত অছি। আ জঁ হোগতো অছি তঁ জিত্তাসাক সমাধান স্বয়ংমে সভ নহি হোগত অছি। ওকবা নেন কোনো শিক্ষক ৱা ৱিশেষত্ৱসঁ ত্তান নিখ পড়ত ঠেক। স্বয়ংমে জিত্তাসা আ স্বয়ংমে সমাধান ৱিবনে মানৱমে হোগত অছি। ৱস্তুত: ৱিচাৰক প্ৰক্ষিয়া জিত্তাসা ৱা প্ৰশ্ন তথা সমাধান ৱা ঊত্তবমে নিহিত হোগত অছি। তেঁ ৱিচাৰক ৱা ৱৈত্তানিক প্ৰগতি ৰূপসঁ ৱিবনে হোগত ছথি। মানে দৰ্শন ৱা ৱিত্তান ৱিবনে হোগত অছি। দৰ্শন কোনো প্ৰকাৰক জিত্তাসাক সমাধান চেতনা ৱা প্ৰগতি মন্দৰ্ভমে অখন চেতন ৱিৱেকসঁ কৰৈত অছি, তঁ ৱিত্তান দৰ্শনিক ত্তানকেঁ নিৱীক্ষণ-পৰীক্ষণ তথা অন্বসংধানসঁ ব্যৱহাৰিক ৱনৱৈত অছি। তেঁ ৱিচাৰক প্ৰক্ষিয়ামে সমাব অছি আ একব ক্ষিয়া-প্ৰতিক্ষিয়া অছি।

চেতনা স্বয়ং ৱিচাৰ প্ৰক্ষিয়ামে আৰি দাৰ্শনিক আ ৱৈত্তানিক হোগত অছি তথা অখন-অখন ত্তানসঁ

সম্ভাবকৈঁ সহজ আ পাবদৰ্শী বঁনৰৈঁত অছি ।
 বিশেষত্ব তথা বিচাবকমে অঁতব হোগত অছি ।
 বিশেষত্ব আপন বিষয় তকব সীমিত হোগত ছুথি
 তঁ বিচাবক দৰ্শন আ বিজ্ঞান তক বিস্তুত ।
 হমবা জনৈত মৈথিলী ভাষামে ভাষোপেতি সন
 গৃহ্ আ বহুস্বামেক বিষয়কৈঁ কিযো নৈ
 সোমডা়ীনি অপিহু এহি বিষয়পব হমহী নব
 কপসঁ বিচাব কেনহুঁ । এহি সন্দৰ্ভকৈঁ 'মন আ
 ভাষোপেতি' মে দেখন জা সকেঁত অছি । 1
 হমবা জনৈত ভাষাক উপেতি বিচাব প্ৰক্ৰিয়াক
 স্ফাষ্ট থিক । পহিনে আকস্মিক কপে ভাষাক
 বিচাব মনমে আএন আ তপেচাত ক্ৰমিক কপে
 গা স্নবয়ব্ৰসঁ অতিৰাজ ভহু অনুসন্ধানক ক্ৰমমে
 আগ্ৰতি-প্ৰগ্ৰতি গ্ৰহণ কৰৈত, সম্ভাবকৈঁ নাম কপ
 প্ৰগ্ৰতিমে বঁদনি দেনক । পহিনে- হে, হো,
 হেযো, হেয আদি সংৰোধনক উপ্চাবণ ভেন
 হএত । 2

মাত্ৰ মূঁহসঁ উপ্চবিত শিদ্ধ ভাষা নহি থিক, অপিহু
 শবীৰক ঐন্দ্ৰিক ক্ৰিয়াসঁ কএন গেন ব্যৱহাৰ-
 বিচাব ভাষা থিক । তেঁ ভাষাক দু কপ হোগত
 অছি- ৰাচিক তথা কাযিক । উপ্চাবণ নিয়ম
 কাযিক ভাষাক পৰিণাম থিক । চেতনা সন্ত

দ্বিধা ভাষিক হোগত । ভাষা আপন
 অর্যাজারস্থামে কাযিক বহেত, হুদা রাকতারস্থামে
 গা ভাষিক ভহ জাগত অছি । অর্থতি চেতনাক
 কাৰ্য ভাষা কপমে র্যজ হোগত রাচিক ভহ
 জাগত অছি । রাচিক ভাষামে ধ্বনিক মহত্তা
 সভসঁ রৈমী ভহ জাগত অছি । কিএক তঁ ধ্বনিঐ
 রর্ণ-স্বব তথা অক্ষব সমূহসঁ ভাষামে আগ্রত ভহ
 জাগত অছি । তেঁ ধ্বনিক আকাব-প্রকাব, জে
 প্রাণরাহসঁ নিধাবিত হোগত অছি- ও মাত্রারনক
 মংগ স্বকপক নিৰ্মণি কৰেত শিষ্টমে কপাতবিত
 ভহ জাগত অছি । এহিসঁ ধ্বনি শীম্ব্র এং
 র্যাকবণ নিৰ্মিত হোগত অছি । অর্থতি ধ্বনি
 প্রভাগ এং রাক্য প্রভাগক নিৰ্মণি হোগত অছি ।
 অস্তু ভাষা রিত্তোন এহী প্রভাগমে অভিৰ্যজ
 হোগত চনি জাগত অছি ।

প্রা. ডা. বামারতাব যাদব রস্তুত: রিচাবক নহি
 অপিত্তু রিচাব কএন গেন ভাষা সংবচনাক
 রৈত্তোনিক উপস্থাপন দহ মৈথিনী ভাষাকৈ
 রিশ্নেপঠনপব অনরাক প্রযাস কেননি জাহিসঁ রিশ্নে
 সংবচনারাদী ভাষাক নিকঠ মৈথিনী সেহো রিস্তাব
 পৌনক । অংগ্রেজীমে মৈথিনী ধ্বনিক নিবীক্ষণ-
 পবীক্ষণ কহ ওহী পবংপবামে একব সন্দৰ্ভিত
 রিশ্নেষণ কৰেত সমগ্র মৈথিনী র্যাকবণ আ একব
 অরধাবণাকৈ গা আযাম দেননি ।

স্ফুটন এহি বিশ্লেষণক আধাব বহন সংবচনামেক ভাষাক (structured language) স্বকপ আৱিকাস, জকবা ঔগ্ৰজীক বিদ্বান ঔপন কপ্পনাক বিধি-নিয়মমে পাৰংপৰিক স্বকপ দেননি। ঔগ্ৰজী বিদ্বান ভাৰোপীয ভাষা পৰিৱাক সংবচনাৱাদী দৃষ্টিকোণকৈ স্থাপিত কেননি আৱি এহি পৰংপৰামে কথিত আধুনিক ভাৰতীয ভাষাক বিকাস দেখোননি আৱি ঔ মানননি জে এহি ভাষা পৰিৱাক জননী কোনো একটা ভাষা হএত। প্ৰায়: ঔ মানি নেননি জে জননী ভাষা সংস্কৃত ঔষ্টি আৱি এহি ভাষাসঁ ভাৰোপীয ভাষা পৰিৱাক বিকাস ভেন ঔষ্টি। আধুনিক ভাৰতীয ভাষাক বিকাসক সন্দৰ্ভমে এহি বিচাবক মান্যতা ঔষ্টি জে বৈদিক সংস্কৃতসঁ নৌকিক সংস্কৃত আৱি ক্ৰমশ: প্ৰাপ্তত তথা ঔপভ্ৰংশি হোগত আধুনিক ভাৰতীয ভাষাক বিকাস ভেন ঔষ্টি। এহিমে মৈথিলী ভাষাক সন্দৰ্ভ সংস্কৃত, মাগধী প্ৰাপ্তত আৱি ঔপভ্ৰংশিসঁ জুড়ন ঔষ্টি। একব ঔপনষ্ট সাম্ৰ্য নোক ব্যৱহাৰ তথা বিচাব নহি ঔপিত্ত ওহি প্ৰস্তুক সন্তসঁ নেন গেন ঔষ্টি জে প্ৰস্তুক কোনো ব্যক্তি বা ব্যক্তি-পৰংপৰামে নিখন গেন ঔষ্টি। জন ব্যৱহাৰ আৱি বিচাবক আধাবপৰ ভাষোপেতি এৰং একব বিকাসকৈ মৌজব নহি ভেঠন। জৰ্মন ভাষা দাৰ্শনিক লুডৱিগ ৱিঠজেন্সটীন (Ludwig

Wittgenstein) নিখোঁত ছুথি জে -if we had to name anything which is the life of the sign, we should have to say that it was its use.

3 গ্ৰা উপযোগিতাৰাদী রিচাব, সংবচনাৰাদী রিচাবক একমাত্ৰ চুনৌতী ছুন, জে শিদ্ধক প্ৰয়োগ ব্যৱহাৰ এৰং উপযোগিতাপৰ আধাৰিত হোওন্ত, কহৈত অস্তিত্ব। তাহি কাৰণে কোনো প্ৰকাৰক অমূৰ্ত্তি রিধি-নিয়মমে রিকাসকৈ দেখেৰাক নৱ-নৱ ক্ষমতা নহি হোওন্ত অস্তিত্ব। গ্ৰা একটী নিয়মমে মূৰ্ত্তি স্বৰূপ নহি বহি জাগত অস্তিত্ব। সংগহি গ্ৰা পৰম্পৰাক ৰূপমে নৱ চিন্তন, মনন আ নৱ চেতনাক আধাৰ নহি ৰনি পৰিত অস্তিত্ব তেঁ Ludwig Wittgenstein পৰম্পৰাসঁ স্থাপিত নিয়মকৈ অমূৰ্ত্তি রিধান মাত্ৰ কহৈত ছুথি। "A rule is an abstract entity" 4

একৰে অধ্যয়নমে মনুষ্য আপন ঙ্জাকৈ নষ্ট কৰ্ত্তে অস্তিত্ব। নৱ দৃষ্টিক রিকাস ৰা মূৰ্ত্তি রিচাব জে ব্যৱহাৰ সিদ্ধ হোওন্ত অস্তিত্ব, তকৰ রিকাস সম্ভৱ নহি। গ্ৰা গ্ৰাহো নিখোঁত ছুথি জে "the scientific framework is not appropriate everywhere, and certainly not for philosophical investigations."

5 তে নৱ খৱধাবণা ৱা কোনো নৱ খোজ কোনো খাস নিযমসঁ প্ৰতিৰ্দ্ধিত নহি হোৱত খ্ৰিষ্টি খ্ৰিপিত্ত নৱ পবিকল্পনাক সংগ একঠা মাত্ৰা ৰৈনৰৈত খ্ৰিষ্টি, জকব ৱিচাৰ খা ৱাৱহাৰ জন-সমূহক ভাষা ৱাৱহাৰ হোৱত খ্ৰিষ্টি ।

ৰস্তুত: প্ৰা. ডা. বামাৱতাৰ যাদৱ সংবচনাৱাদী ভাষা পৰ্বপৰামে হমব ৱিচাৰ খা দৰ্শনকৈ দেখননি খা তেঁ হিনকা হমব তৰ্ক খা প্ৰমাণ প্ৰতিকূন ৰুমা পডননি-"Dhiraj's claim may tend to tacitly imply that the grammatical system of the New Indo-Aryan language Maithili had indeed intruded and/or influenced the structure of the grammar of the Old Indo-Aryan Vedic Sanskrit of the Rgveda. Lately, in contradistinction to contemporary knowledge on the probable time of the origins of the New Indo-Aryan languages, including Maithili, Dhiraj (2019: 127) has unabashedly

reiterated his earlier
untenable position and
additionally erred into
claiming about the existence of
Maithili " 6

রস্তুত: আমনোকে জকাঁ রিদ্ধানক দৃষ্টি আপনে
জ্ঞানক অন্বশীননমে হোগত খুন্টি, তেঁ ও আপনে
জ্ঞান-রিজ্ঞানসঁ দোসরোকেঁ দেখেত ছুথি আ
মতখড়ন করেত ছুথি। প্রা. ডা. যাদব হমবা
সন্দর্ভমে জে কিছু নিখননি ও হিনক সংবচনারাদী
দৃষ্টিক প্রতিরিঁ থিক জখন কি হমব দৃষ্টি
মৈথিলী ভাষাক রিকাস সন্দর্ভে- 'ভাষাক স্বকপ
তথা মৈথিলী ভাষাক রিকাস' মে স্পষ্ট খুন্টি জে
ঋগবেদ কানমে জ্ঞান-রিজ্ঞানক ভাষা বৈদিক
সংস্কৃত ছন, জকবা হম নেখ্যে অরগ্রাহী ভাষা
কহনে ছী, তথা বৌদ্ধানক ভাষা একব সমানান্তব
নোক ভাষা ছন, জকবা হম সংভাষ্য অরগ্রাহী
ভাষা কহনে ছী। ওহি সময়মে সংভাষ্য অরগ্রাহী
ভাষা নেখ্যে অরগ্রাহী ভাষাসঁ সর্বাথ্য স্বতন্ত্র
ছন। 7

হম ' ও না মা সী ধং' আনেখমে গাহো স্পষ্ট
কেনে ছী জে গা ঋগবেদক 'এম সিংহ' সঁ রিকসিত

अस्ति । 'एम् सिङ्ग', ' ङ् नमः सिङ्गम् > ओ ना
 मा मा सी धं' । गृह्ये रैदिक संस्कृतसँ नौकिक
 संस्कृत तथा मैथिली भाषाक विकास थिक । एहि
 ज्ञानक विकास मिथिलेमे भेल । तेँ सिनेष्ट
 पकडैत कान देरनागरी निपिक प्रारंभमे ओ
 ना मा मा सी धं' सँ होगत छल । हम स्वयं एकव
 गराह छी । माने तसेमसँ मैथिली तद्वरक
 विकास भेल अस्ति । ओ ना मा मा सी धं विश्व
 दर्शन थिक आ प्रारंभिक अस्मर ज्ञान थिक ।
 व्याकरणक उमे थिक । अतिप्राय आ जे
 व्याकरणक उपेति दर्शनसँ भेल अस्ति, प्रत्येक
 ध्वनिक अपन दर्शन होगत छै । ४ तेँ नर
 पबिकल्पना भाषाक क्षेत्रमे दर्शन थिक आ
 एकवामँ अनग व्याकरण कार्यकप कोनो तबहें
 अनग सिङ्ग नहि अस्ति । तेँ कोनो ठाँ नर
 पबिकल्पना अपन दार्शनिक अनुसंधान तर्क आ
 प्रमाणक आधारपब करैत अस्ति । हम ऋग्वेदमे
 ररद्वत ताकोनीन लोक भाषा (संभाषा अरथाही
 भाषा)क पचास ठाँ शैल जे प्रथमे मन्दनसँ नेल
 गेल अस्ति संगहि अही मन्दनमे 'यो' संरोधनक
 प्रयोगक आधारपब अपन मैथिली भाषा दृष्टिकेँ
 स्थापित केने छी, जे रैचारिक प्रभारमे भाषा
 दर्शन थिक, व्याकरण नहि । ९ हमर दृष्टि
 संवचनारादी भाषा विज्ञान नहि, अपितु भाषा

দর্শন খিচি, জাহিমে নর-নর খন্বসংধানক তেরব
রঁনন বহিত খিচি । হমবা জনৈত ভাষা দর্শনকৈ
র্যাকবণক খারথকতা খহী নেন পড়িত খিচি
জে শিছ রা রাক্যক উপাস্থাপন শ্বহতা হো ।
নহি তহ ভাষা দর্শনকৈ র্যাকবণক কোনো
খারথকতা নহি খিচি ।

ঐ সররিদিত খিচি জে ঋগরেদ রা খ্যারেদক
ভাষা র্যাকবণ সিছ নহি খিচি খা র্যরহাবক
ভাষা প্ৰস্ত দব প্ৰস্ত লোক মূহম হস্তান্তরিত
হোগত খিচি, ঐহো কোনো র্যাকবণ সিছ নহি
ছন-তখন র্যাকবণক সংচনাক খাধাবপব ভাষা
দর্শনক কসৌঠী কোনো মানী খা কোনো ভারোপীয়
ভাষা পবিরাবক রিকাসকৈ সমীচীন মানী ।
রেদকৈ জনরাক নেন র্যাকবণ রঁহুত রাঁদমে রঁনন,
ঋদা ভাষা দর্শনেমে রেদ খিচি, জকব ভারামেক
সাক্ষাকোব শিছ দর্শনেমে নিহিত খিচি । মেথিনী
ভাষাক রিকাস হমবা জনৈত তসেম > প্রাপ্ত
> অপভ্রংশী হোগত নহি খপিত্ত তসেমসঁ সীধে
মেথিনী তদ্বরমে ভেন খিচি খা দেশেজসঁ তসেম
সেহো রঁনন খিচি । 10 হমবা নেন মহত্বপূর্ণ ভাষা
দর্শন খিচি, ঘিসন-পিঠন তথাকথিত ভাষা
রিত্তান নহি । রিবিছ, হাথ, কাঠ, পীঠ খাদি
শিছক রিকাস সীধে রূক্ষ, হস্ত, কাণ্ড, পৃষ্ঠা খাদি

তসেম শিঙ্কসঁ ভেন খ্ৰিষ্টি, নহি কি একবা নেন
কোনো প্রাপ্তত রা খপভ্রংশি চফায়ন। জহিনা
তসেমসঁ মেথিনী তদ্ভুর শিঙ্কক রিকাস ভেন,
তহিনা রিদেশী শিঙ্কসঁ মেথিনী রিদেশেজ শিঙ্কক
রিকাস মেহো ভেন। জেনা- দরোগাসঁ দরোগা,
নজবসঁ নজবি, পোস্টকার্ডসঁ পোস্টকাঠ, স্টেশনসঁ
ঠেশিন খ্ৰাদি।

হমবা জনেত ঋগরেদ কানমে বৈদিক সংস্কৃত
জ্ঞান-রিত্তান তথা বাজ-কাজক ভাষা বহন
হএত। একব সমানান্তব মান্বষী ভাষা (জকবা
রাদমে মেথিনী ভাষা) কহন গেন, সে ছন।
তৈ মেথিনীক রিকাস মান্বষী ভাষাসঁ ভেন, কহন
জেরোক চাহী। রস্তুত: মেথিনী, মিথিনা খ্ৰা
মেথিনক রিকাস একব খপন ভূগোন সংস্কৃতি,
রিচাব এর র্যরহাবসঁ ভেন খ্ৰিষ্টি তৈ মেকানে
শিক্ষাক খন্বসাব একব রিল্লিষণ নহি হেরোক
চাহী। গ্রাহো সররিদিত খ্ৰিষ্টি জে সংস্কৃত সংস্কাব
কএন গেন ভাষা থিক জে তাকোণীন নোক
ভাষাকৈ ধাত্ত, উপসঙ্ক তথা প্রব্য়সঁ সংস্কাব কং
সংস্কৃত র্নাওন গেন। তৈ গ্রা কহিযো জন-
সামান্যক উপযোগক ভাষা নহি বহন।
রিদ্যাপতি স্বয়ং একবা স্লীকাব কবৈত কীর্তিনতামে
নিখননি খ্ৰিষ্টি জে-

সকল যারানী রঁহুখ ন ভারয়, পাউখ বস কো মন্ম
ন পারয়,

দেসিন রঁয়না সভ জন মিষ্টা, তেঁ তৈমন জম্পাও
খরহুগা

অর্থাত্ সঙ্কৃত রঁহুজনকে নীক নহি নগেত
খুচি। প্রাপ্ত মর্মকে রাজ নহি কহ পরৈত
খুচি। দেশী রাঁষা সভকে মীঠ নগেত খুচি।
তেঁ এহনে সন খরহুগা ভাষাকে জন্ম দহ বহন
চী। স্পষ্ট খুচি জে সঙ্কৃত খুচিভাষক ভাষা
বহন খুচি। তেঁ মেথিনী ভাষাক সন্দর্ভমে
মেকানে শিক্ষা যথার্থ নহি খুচি।

ঐ মানন জে মেথিনী ভাষাক সন্দর্ভমে খুচিভাষা
রিদ্বান রঁহুত কিছু দেননি, মেথিনীক উদ্ভব খা
রিকাসক সন্দর্ভমে প্রা. ডা. যাদব জাহি ভারোপীয
ভাষা পবিরাবক আধাবপব হমব পবিকল্পনাসঁ
অমহমতি জতৌননি, রস্তুতঃ ঐ হিনক ভ্রামক
দৃষ্টিকোণ থিকনি। কোনো রিত্তান দর্শনৈসঁ
প্রাবণ্ড হোগত খুচি তেঁ মিথিনা, মেথিন খা
মেথিনীকে এহী আধাবপব বেখাকিত কবরাক
চাহী। এহী বেখাকনসঁ নর খরধাবণা খা
চেতনাক রিকাস সঁভর হএত।

শ্রবক পবিকম্পনামে একঠা রিত্তান নিহিত হোগত
 খ্ৰিষ্টি । ওনা রিত্তানক খাধাৰে পবিকম্পনা থিক,
 তেঁ রিত্তানকেঁ খনদেখা নহি কবৰাক চাহী ।
 উপনিষদ্ জে রিত্তানকেঁ পবাভৌতিকা মানৈত
 খ্ৰিষ্টি 11 খা ভাষাকেঁ ধ্বনি এৰং রিচাবসঁ সন্নিষ্ঠ
 কৰৈত খ্ৰিষ্টি 12 । মানে রিত্তান খা ভাষা
 একঠা পবা ভৌতিকা খরধাবণা থিক, জে
 ঋতত: চেতনা খা একব ভাষিক রিশেষতাকেঁ
 স্লীকাব কৰৈত খ্ৰিষ্টি খা মানৈত খ্ৰিষ্টি জে রিত্তান
 চেতনা থিক খা খা এহি চেতনাসঁ ভাষামেক
 সঁসাবক উপেতি খ্ৰিষ্টি 13 । তেঁ এক রা খনত
 ভাষে দৰ্শনক প্ৰতিপাদ্য থিক । হমবা জনৈত
 ভাষা জঁ নহি হোগতেক তঁ সঁসাব খৰাঙ
 বহিতেক তথা সন্ততা-সঁস্কৃতি নামক কোনো
 খরধাবণা নহি হোগতেক । তেঁ সমগ্ৰ বৌদ্ধিক
 ঋনন্দ ভাষাক ঋতভৰিমে নিহিত খ্ৰিষ্টি, জে কৰ্ম
 কপমে কৰ্পাতবিত হোগত খ্ৰিষ্টি । একবা
 ব্যাকবণসঁ নহি ভাষে দৰ্শনসঁ বঁমন জা সকেত
 খ্ৰিষ্টি ।

কোনো ভাষাকেঁ সমগ্ৰ কৰ্পেঁ ওকব সাহিবসঁ নহি
 বঁমন জা সকেত খ্ৰিষ্টি, খপিত্ত জনৰোধ খা
 জনসবোকাবসঁ বঁমন জা সকেত খ্ৰিষ্টি । সাহিবমে

রাজ্যিক ভাষা, রস্তু তথা ভারামেক দৃষ্টি হোগত
 ঋষ্টি, জখন কি জনসরোকাবমে সমগ্র সন্ততা ঋ
 সঁস্কৃতি । বৈদিক সঁস্কৃত রা নৌকিক সঁস্কৃত জন
 সরোকাবক ভাষা নহি থিক ঋপিত্ত ত্তান-
 রিত্তানক ভাষা থিক তেঁ একব সঁরঁধ সীধে রিদ্দান
 রত্সসঁ ভহ জাগত ঋষ্টি, জখন কি সামান্য
 জনক দৃষ্টি, রিচাব ঋ ব্রহাব একব মৌনিক
 ধাবামে নহি বহৈত ঋষ্টি, তেঁ একবাসঁ সামান্য
 জনকেঁ কোনো সঁরাদ নহি বহন । ঋস্তু, র্যাকবণ
 জে বৈদোক নহি বহন, ওহি ঋধাবপব হম
 র্যাকবণ সঁবচনাক মহত্ৰ কতেক দী-রিচাবণীয়
 ঋষ্টি । হমব পবিকল্পনামে প্রমাণ ঋষ্টি, তর্ক
 ঋষ্টি জে চেতনাক গুণীভূত ভাষা দৃষ্টিকেঁ র্যাজ
 কবৈত ঋষ্টি । ঋস্তু, র্যাকবণক রিরশৈতা ঋষ্টি
 জে ঙা ভাষাকেঁ শৃঙ্খতা দৃষ্টিসঁ স্বধাবি সকেঁত
 ঋষ্টি, হুদা জন্ম নহি দহ সকেঁত ঋষ্টি ।

হমবা জনৈত র্যাকবণোক ঋধাব দর্শন তাকরঁ
 ঋরথক, জাহিপব র্যাকবণ সঁখ্যা ঋদেশীমে
 ঋষ্টি । ওনা র্যাকবণ কথিত শৃঙ্খতাক সাম্রাজ্য
 রঁনৈরোক দৃষ্টি ঋরথ বাযৈত ঋষ্টি, হুদা প্রত্ঠতিক
 সাপেক্ষিক নিয়ম একব রিবহু ঋষ্টি, তেঁ শৃঙ্খতাক
 সাম্রাজ্য নহি রঁনি পরৈত ঋষ্টি । এনা কিএক,
 তাহি নেন র্যাকবণকেঁ রঁমরঁসঁ পূরঁ একব দর্শনকেঁ
 রঁমরঁ ঋরথক । র্যাজিনিষ্ঠ পবঁপবাক ঋধাবপব

कम्पित भारोपीय भाषा परिवार एहन
संवचनारदी खरधावणा हमबा जनैत द्वितीय
रिश्वेयहक राँदे अप्रामांगिक भऽ गेल । भाषाक
नर दृष्टि भाषा दर्शनसँ हबिछु होखए नागन,
जे विश्वेकेँ एकठा नर दृष्टि देनक आ
साम्राज्यरदी हिंसाक रिकछ स्वाधीनता आ शान्तिक
नर चेतना देनक । प्रा. डा. यादवकेँ एहि
दिशामे सोचराँक चाही आ शान्ति एरं अजिक
संरादकेँ पुनः दासहक जंजीव नहि देराँक
चाही ।

संदर्भ-

1. भाषा रिचार आ मैथिलीक प्राचीन साहित (बाम चैतन्य
धीवज, पृष्ठा 11-28)
2. तवैर
3. The Blue and Brown Books (पृष्ठा-4)
4. Philosophical Investigations (पृष्ठा
185)
5. तवैर (पृष्ठा 240)
6. Historiography of Maithili
Lexicography & Francis Buchanan's
Comparative Vocabularies (Fascimile
Edition of the British Library

London Manuscript) Edited by
Ramawat ar Yadav (পৃষ্ঠা 17-18)

7. মেথিনী ভাষাক বৈচাৰিক অস্মিতা (বাম চৈতন্য ধীবজ,
পৃষ্ঠা 116-124)

8. ভাষা বিচাৰ আৰু মেথিনীক প্ৰাচীন সাহিত্য (বাম চৈতন্য
ধীবজ, পৃষ্ঠা 78-84)

9. মেথিনী ভাষাক বৈচাৰিক অস্মিতা (বাম চৈতন্য ধীবজ,
পৃষ্ঠা 124)

10. ভাষা বিচাৰ আৰু মেথিনীক প্ৰাচীন সাহিত্য (বাম
চৈতন্য ধীবজ, পৃষ্ঠা 25-28)

11. তেতিবীৰ্যোপনিষদ্ (প্ৰথম এৰং সপ্তম অৱস্ৰাক)

12. তত্ৰৈৰ

13. তত্ৰৈৰ

অপন

মন্তৱ্য

editorial.staff.videha@gmail.com
পৰ পঠাউ ।

২.৭.ডা. ধনাকৰ ঠাকুৰ- ধ্ৰুনিৰিত্তানী প্ৰা. ডা.
বামাৱতাৰ যাৱৰক অৱস্ৰাৰ বৰ্ণবনোকবক ভাষা
মেথিনী



डॉ. धनाकब ठाकुर (संपर्क- 9843376861)

धुनिरिज्ञानी प्रा. डा. बामारताब यादरक खनुसाब
रुर्बिनोकबक भाषा मैथिनी

धुनिरिज्ञान भाषाक एकठा शीखा थिक जकरा
रिषयमे सामान्य जनक ज्ञान सीमित बहैत
खुष्टि । डा.बामारताब यादर एहिपब काज
कएनहि खाओब मैथिनीपब सेहो । तेँ हुनक
नाम हमहूँ सूनहूँ । पठ्ँरौक संयोग खनायासहि
भेन, कावणँ गँ हमब रिषय नहि खुष्टि, तथापि
अपन मातृभाषाकेँ उपेक्षित कोना क' सकै
छी । मातृभाषा नेन केओ किछुओ केनहि ओ
आदवणीय छथि । एहि क्रममे हमबा हुनकासँ मात्र
एक रैब भेँट काठमांडूमे उनैसम अन्तर्वाहर्षिद्वय
मैथिनी सम्मननक उपवाँत भेन छन 14 अश्विन
2009 गँ. केँ । अन्तर्वाहर्षिद्वय मैथिनी परिषदक
शिष्टमंडनकेँ नेपानक महामहिम उपवाहर्षिपति
परमानन्द न्यासँ भेँट कबरौक छन जाहिमे

অন্তববাহিষ্ট্রয় মৈথিলী পবিষদক নিরর্তমান অধ্যক্ষ
ডা. তুরনেশ্বিব প্রসাদ গুবমৈতা থা' নরনিহাঙ
অধ্যক্ষ ডা. কমনকান্ত নাক সং ডা. বামারতাব
যাদর সেহো ছনথি। রঁহুত রাঁত থারঁ হমবা
যাদ নহি অছি, হুদা ডা. বামারতাব যাদরক
একটা রাঁত স্ববণ জকব অছি জে ও
গুবমৈতাজীকেঁ কহনথিন্হ জে গুবমৈতাজী,
"রঁবনোকবক ভাষা মৈথিলী অছি"।

হমরো তাঁ য়েহ রঁমন ছন জে ও মৈথিলীক
পহিন পোখী ঙপনছঁ অছি থাওব য়েহ ডা.
বামারতাব যাদর সেহো মানৈত ছথি। একব
চর্চ ডা. যাদর অখন পোখী "A Reference
Grammar of Maithili"ক পৃষ্ঠা সংখ্যা 13
পব কএননি অছি। এহি প্রসংগ পহিনহঁ কতোক
ঠাম অনেক রিদ্দান্ নোকনি দ্বাবা কএন গেন
অছি। তকোনি সন্ময় জঁ রিশ্বিকোশি হোগতৈক
তাঁ তকব খোজ অরথ ভেন বৈহত থা' তখন
মৈথিলী কনাসিকন ভাষামে থারি জাগত। হুদা,
ঙ মৈথিলী রা অন্য় প্রাক্কিথিলী ভাষা মধ্য রিদ্দান্
নোকনিক রীচ অদ্যাবধি রিরাদক রিষয় রঁনন
অছি। গুবমৈতাজী কম রঁজৈত ছথি, কিছু নহি
রঁজনাহ রা চনৈত কানমে নহি স্বননাহ কিন্তু
এক রাঁত জকব জে ডা. বামারতাব যাদরক
অনুসাব রঁবনোকবক ভাষা মৈথিলী অছি থাওব

हमबासन सामान्य नोकक नेन येह पर्याप्ति ।

आरं हूनक पोथी 'A Reference Grammar of Maithili' पर किछु रिचाव कएन जाए । अंग्रेजीमे निखन कबीर चाबि सए पृथक ङ प्रसुत एकठा मंदर्भ ग्रन्थ थिक । एहि पोथीक पहिन अध्याय मैथिली र्याकवण मन्दर्भिक एक शैतालीक परम्परापर अछि जे जार्ज अब्राहम ग्रियर्सनक 1881 ङ.क निखन र्याकवणसँ प्राबन्त होगत अछि । पश्चात् आब. मा -1955 ङ., रानगोरिंद मा 'र्याथित' 1966 ङ., पं.गोरिन्द. माक 1966 ङ., डी. मा 1976 ङ., राजा. माक 1979 ङ., बैबरनान दाम आ' आनन्द मिश्र मैथिलीक र्याकवण निखनहि जकवा सभक चर्चा प्रसुत प्रसुतकमे भेल अछि ।

एहि पोथीमे आठ स्रव ओ 26 राजनक रिस्तावसँ रर्णन रिभुत अछि । धुनिरैशिष्टा एहि पोथीक केन्द्र अछि आओव ङ सिद्ध करैत अछि जे मैथिली हिन्दी रा रँगनाक रौनी नहि अपितु पृथक् भाषा थिक । संभरतः अँगिका, जकवा ग्रियर्सन पूरमे 'डिका डिकीः कहनथिन्ह हम दक्षिणी मैथिली नामकवण देन, से आरं स्त्रीकाव भय चकन अछि तकवा संग मगही ओ नगप्रविद्या

মৈথিনীক ৰৌনীক কসৌঠীপব তাকন জা সকেত
 ৱন ।

একব দোসব অধ্যাযমে ধ্বনি-তংব আওব নিপিপব
 অষ্টি জে অনগ অধ্যাযক ৰিষয অষ্টি । নিপি
 মিথিনাষ্কব ৰঁগনা জকাঁ প্ৰচনিত ভেন জা বহন
 অষ্টি জখন কি এহিমে 62% অন্তবক মন্দৰ্ত
 দেন গেন অষ্টি । মন্ত্ৰা ও সৰ্ননামপব অনগ
 অধ্যায অষ্টি কিত্তু ওকবা ৰিশেষণক অধ্যাযমে
 মিমবা দেন গেন অষ্টি । মৈথিনীমে মন্ত্ৰাক চাবি
 নিংগ- পুনিংগ, ম্ৰীনিংগক অতিবিজ্ঞ নপ্সমক নিংগ
 মংস্কৃতে জকাঁ, আওব চাবিম ঔভযনিংগী চৰ্চা ভেন
 অষ্টি । ঋদা, আধুনিক মৈথিনীমে নিংগ-ভেদ
 সমাপ্ত ভেন জা বহন অষ্টি । তহিনা একৰচন
 ও ৰঁহৰচনক প্ৰায: নহিএ জকাঁ অষ্টি ।
 মৈথিনীমে মংস্কৃতহি জকাঁ আঠ কাবক প্ৰাবস্তিক
 ৰৈযাকবণ দ্বাবা আনন গেন, ঋদা মংৰৌধনকেঁ
 এত' ফবাক নহি দেখাওন গেন অষ্টি । কৰ্ম ও
 মপ্ৰদানক ৰীচ অন্তব নহিএ জকাঁ । মৈথিনীমে
 সৰ্ননাম পুৰুষ, সম্মান, ৰচন ও কাবক নেন অষ্টি,
 নিংগ নেন নহি । তীন পুৰুষমে দোসব, তেসব
 নেন আদব-অপনে, অহাঁ, তোঁ ঐমশী: ঔচতম,
 ঔচ ও মধ্য সম্মানমঁ, তুঁ অসম্মানমঁ । তেসব
 পুৰুষক আদবক নেন ও মৰঁ নোকনি মংগ অনাদব
 নেন ঔ মভ / ও মৰঁ । 'অ'কেঁ ৰিৰিধ প্ৰকাবক

रिशेषण मानन गेन अछि -एक, पहिन, आधा, साठे, दोसब, दूनू। रिशेषण मैथिनीमे रचन ओ काबक भेद नहि करैत अछि; सीमित निंगभेद करैत अछि। सभठाकेँ नगाए रहू रचन रना निख। फियाक अध्यायमे फियाक मोहारबा नय नैन गेन अछि। फियाक नम्बण मैथिनीकेँ भावतक आन राँकी भावतीय-आर्य भाषा सभसँ हवाक एक भाषाक रुपमे स्थापित कए दैत अछि। रचन ओ निंग मैथिनी नैन रिशिष्ट नहि। पाँच भारक, सम्मानक संग, फियापदक अति सार्थक ओ पठनीय रिशेद रिरेचना प्रसुत पोथीमे कएन गेन अछि।

फियारिशेषणक अध्यायमे पाठिकन तहिना जे नेथक स्वीकार करैत छथि। फियारिशेषणक पविभाषा मैथिनीमे कठिन अछि तथापि रिभेद रर्णित अछि। हाजि, अन्तरिरोध, गौणपद अधिक आदि प्रकारक एतहि रिखण नीक जकाँ भेटैत अछि। राक्य ओ राक्यवचनाक दू अध्यायकेँ संगमे बाखन जा सकैत छन। राक्यक रिखिध प्रकारक रर्णन अछि। मैथिनीमे त्वापक रा डिकनरेठिँर राक्यशि रहू जाहिमे कर्ता ओ कर्म दूनू फियाक नियंत्रण करैत अछि। अन्तर्द भाषा रारहावमे अछि किन्तु कान मूनि निख, नेथक कहैत छथि।

মৈথিলীমে কতা, কর্ম, দ্রিয়াক রাক্য বচনাধম সামান্যতঃ খ্ৰিষ্টি কিন্তু স্বভদ্র ন্যাক মন্দৰ্ত নেন গেন খ্ৰিষ্টি রজাক মোতারিক শিদ্ধাধম বাখি মকৈত ছী, কিন্তু খাব. পী যাদরক এহিপব অসহমতি ছনি । নকাবামেক সমেত খনেক প্রকাবক কাবণামেক রাক্যবচনাক রিস্তাব পোখীমে ভেঠেত । মৈথিলীমে রিরিধ ভারক সমন্বয় মন্তর খ্ৰিষ্টি । জোডা নিখ, তোডা নিখ । রিরিধ প্রকাবক রাক্যখণ্ডক, উপযোগী জানকাবীসঁ ভবন পোখী খ্ৰিষ্টি ।

সভ অধ্যায়পব নোঠ খাওব মন্দৰ্ত গ্রন্থ- সূচীক সংগ নাম ও ভাষাগ সূচী এহি কার্যকৈ রৰেণ্য বঁনা দৈত খ্ৰিষ্টি কিন্তু খংগেজী র্যাকবণক পাবিভাষিক শিদ্ধারনী রৈয়াকবণ সভ নেন রৌধগম্য; কিন্তু, হমবা মন পাঠক নেন অরৌধগম্য । ওতহি জঁ মৈথিলী অন্ববাদ এহন তকনীকী শিদ্ধক বহৈত তাঁ স্বগম হোগত । তহিনা একব অন্ববাদ মৈথিলীমে অপেক্ষিত জাহিমে কোণ্ঠামে খংগেজীমে এহন শিদ্ধ জকব হোখএ । সংগহি একঠা সঙ্ক্ষিপ্ত অধ্যায় মৈথিলী র্যাকবণক রিশিষ্টতাপব সেহো জে সভ অধ্যায়মে খাএন জকব খ্ৰিষ্টি কিন্তু এতেক রিস্তাবমে রিসবা জাগত খ্ৰিষ্টি ।

अपन

मंतर्य

editorial.staff.videha@gmail.com

पब पठाड ।

१.+.अयोध्यानाथ चौधरी- मिथिना-मैथिनीक मून
सुम्भ: प्रा. डा. बामारताब यादर



অযোধ্যানাথ চৌধৰী (সংপৰ্ক- জনকপুৰ)

মিথিনা-মৈথিনীক মূন

স্তুম্ভ: শ্ৰী. ডা. বামাৰতাৰ যাদৱ

হম গৌবৱান্নিত ঙ্গী জে হমবা শ্ৰী. ডা. বামাৰতাৰ যাদৱ প্ৰতি অঁপন শ্ৰেহ্মা আ সন্মান প্ৰকট কবৰাঁক সঁখৰসব প্ৰাপ্ত ভেন অছি। হমবা অছি ৰাঁতক গৌবৰ হোগএ জে জাহি হাঙা স্কুনক ও ৰিদ্দাৰ্থী ঙ্গনাহ, তাহী স্কুনক ৰিদ্দাৰ্থী কানাতঁব মে হমহঁ বহনহঁ। অঁথতি মধুৰঁনী জিনান্ত্ৰাত শ্ৰী ৰী. কে. এস. ঙ্গচ ৰিদ্দানয়, জৰ্ধুনীয়া জে মিথিনাক প্ৰসিহ্ম ৰিদ্দান নোকনিক দৃষ্টা গাম মহিনাথপুৰ আ জোঁকীক নিকটস্থ অছি। হমবা অছি ৰাঁতক গৌবৰ হোগএ জে হমবা দ্ৰনু গোঠেক গাম একে নগবপানিকামে পড়োঁত অছি। অঁথতি নেপানক ধনুষা জিনান্ত্ৰাত ৰিদেহ নগবপানিকা। হমবা অছি ৰাঁতক গৌবৰ হোগএ জে হমবা হুনক সাহচৰ্যসঁ যদাকদা ৰিঁভিন্ন ৰিষয়ক ৰিশিষ্ট ত্ৰান

প্রাপ্ত হোগত বহে। হমবা খদ্দু রাতক
 গৌবররোধ হোগএ জে ও জাহি মূন রিষয়ক
 প্রাধ্যাপক বহনাহ, হমহুঁ ওহী মূন রিষয়ক শিক্ষক
 বহনহুঁ, অর্থতি অংগ্রেজী। হমবা খদ্দু রাতক
 গৌবররোধ হোগত বহে জে হুনকা পশ্চিমী দেশে
 সভমে জাএ জতেক রিশিদু অধ্যয়ন আ তানিম
 প্রাপ্ত কবরাক স্বখরসব ভেঠেন ডুহি সে রিবনে
 রাজিব্বকৈ প্রাপ্ত হোগত ডুনি।

জেনা হুনকব দুর্ভ যোগ্যতা তহিনা হুনকব
 দুর্ভ ভাগ্য। যোগ্যতা অন্বকুন ও সৰ দিন
 উচ স্তবীয সবকাবী ওহদা পব রিবাজমান
 বহনাহ। ও মূন কপমে অবন্তু যশস্বী
 প্রাধ্যাপক কপমে ত্রিভুরন রিশ্বরিচানয়,
 কাঠমাণ্ডুমে কবীৰ তীস বর্ষ ধবি নেপান সবকাবক
 সেরামে বহনাহ। তকব রাঁদ অরকাশিপ্রাপ্ত
 কবরাধবি নেপান সবকাবক অনেক অতি
 প্রতিষ্ঠিত পদসরকৈ স্বশোভিত কয়ননি।

জহিনা হুনকব দুর্ভ যোগ্যতা, জহিনা হুনকব
 দুর্ভ ভাগ্য তহিনা হুনকব দুর্ভ প্রতিভা।
 হমবা জনৈত হুনক এক-একটা প্রতি মৈথিলী
 ভাষা-সাহিত্যক হেতু অনমোন ধরোহব অছি।
 মৈথিলী ভাষা-সাহিত্যক গতিহাস অনন্ত সময় ধবি

গৰ্ভ কৰেইত বহুত ।

জৰ্মন, ঋগ্ভজী আ মৈথিলীমে মোঠগব আ মহত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থ নিখিনহাবকৈ সমীক্ষা আ ঠিঙ্গ্পণী নিখৰাঁক ফুৰ্মতি কতয ? একৰেঁব হম ঋপন কথা-সংগ্ৰহ "একঠা হেবায়ন সঙ্গ্ৰাধন" রাঁস্তু ঠিঙ্গ্পণী (blurb) নিখৰাঁক ঋন্বৰোধ কযনিযনি । তাহি পব ও জৰাঁৰ দেননি- ঠিঙ্গ্পণীক কোন প্ৰযোজন ? ও ত' জকবা নহি কেও জনেইত ঠৈক, তকবা রাঁস্তু ঠৈক । আ ফুৰ্মতিক ঋভাৰ দেখা নহি নিখি সকনাহ । দোসব রেঁব হম ঋপন গীত-গজন সংগ্ৰহ "চনী ... কিছু গুনগুনানী" হেতু পুন: ঋন্বৰোধ কৈন । ঋদা ঋদু রেঁব হমবা নিবাশি কবৰ হুনকা ঠীক লৈ বুঁমেননি । আ' মে জে ও নিখননি মে দেখন জায--"কতেকহু মহান্ কৰি-ঋনোচক লোকনিক মঠে কৰি-সৰ্জক ও কৰি-ৰাজিক দু ফবাক ফবাক স্নহমে পবস্পব সাম্য-মুনকতাক তাদাম্যেকতাক ঋভাৰ বহুত ঋদ্বি; ঋদা ঐ ঐজি ঋযোধ্যানাথক গীত-গজন সন্তমে চৰিতাৰ্থ নহি হোগত ঋদ্বি । ঋযোধ্যানাথ-গীত / গজন- শীতীমে সংগৃহীত গীত / গজন সন্তক ঐ সঠীক বিশেষতা বহন ঋদ্বি জে জহিনা সবন, মৃদুভাষী, কল্পষতাবিহীন কৰি-ৰাজিহ্ন তহিনা সহজ, ঋপ্ৰত্ৰিম, মৃদু, ঋল্লাদপূৰ্ণ, এৰম্ ননিতগব

अन्तर्यना-नेहोवासँ पविपूर्ण आ मूक उद्भग,
 निबीहता, रेदना, तथा निष्ठुरन स्वकोमन प्रेम-
 भारमँ सबारौव करि-सर्जक सृजित मैथिनी
 गीत-गजन सभ । जहिना स्मितभाषी करि-
 र्याजिह्न तहिना सर्जित गीतसभमे एकहुगोष्ठ
 हवह्न हाजिन नहि । हमब आ दृढ धावणा अछि
 जे शीघ्रहि आ मर्मस्पर्शी गीत-गजनसभ
 जनसाधारण मैथिनक लोककण्ठमे स्थायी रास
 पाओत आ ओनोकनि अनायासहि एकबा ग्वनग्वनार'
 नगताह । मैथिनी गीत रिधाक श्रेष्ठता
 प्रतिस्थापित कबरौकहेतु अयोध्यानाथ धन्यरादक
 पात्र थिकाह" ।

उ (बामारतावजी) जाहि रिषय आ रिधा पब
 कनम चनरैत छथि से डेग समधानन बहेत
 छनि । हम कहिनियनि जे अपनक भाषा
 एकदम 'श्रीव्रिय' भाषा होगत अछि, ताहि पब उ
 किञ्चित् झुक्नुवागत बहि गेनाह आ हम हुनक
 सामर्थ्य पब चकित बहि गेनहूँ ।

आ सराधिक गौबरक रिषय थिक जे आर्र
 अरकाशीप्राप्तु भेना उपबान्त, जीरनक उतबार्र
 मे, उ सम्पूर्ण समय नगा मातृभाषा मैथिनीक
 सेरामे समर्पित छथि । हुनक अलन्तु कष्टसाध्य

নিখন ঋনেথক হেতু পঠনাসঁ প্রকাশিত হোঁয়ৰঁনা নামী পত্রিকা'মিথিনা ভাবতী'ক হেতু সঁপাদক শির হুমাৰ মিথৈ জী তথা মধুৰঁনীসঁ প্রকাশিত হোঁয়ৰঁনা নামী পত্রিকা'ঋনুপ্রাস'ক হেতু দীপ নাৰাযণ'রিদ্যার্থী' জী কেঁ ঋপন-ঋপন পত্রিকাক পহিন পৃষ্ঠা পৰ প্রতিষ্ঠাপিত কবরঁক মনোকাঁক্ষা ঋ রাগ্ৰ প্রতীক্ষা বহৈত ছনি । হুনক রঁহুঋযামিক র্যজিন্ন পৰ জোঁ ঋনেথ নিখন জাএ ত' একঠা মোঠগব কিতারঁক কপ গ্ৰহণ কবত । তেঁ হুনক নিরঁহুকাৰ র্যজিন্ন পৰ মাত্ৰ একঠা নিরঁহু কে ঋধাৰ রঁনা কিছু নিখরঁক সোচ রঁনৌনে ছী । হুনক মেথিনী ঋনেথ সঞ্চয়ন ভাগ এক ঋ দূ মেথিনী ভাষা-সাহিত্যক ঋনমোন নিধি ছনি জাহিমে ধমশৈ: সোনহঠা ঋ নৌঠা ঋতি উচ-সুত্ৰীয ঋনেথ সঁগৃহীত ছৈক । এক-একঠা ঋনেথ পৰ জোঁ রিচাৰ কৈন জাএ ত' ওহি মে প্রহজ সন্দৰ্ভ সূচী দেখি নেথক কোন রিধি ওতেক প্ৰস্তুক, পত্ৰ-পত্রিকা ঋদি উপৰ কএনে হোএতাহ, ফেব ওকব ঋধ্যয়ন-ঋনুশীতন কএনে হোএতাহ ঋ তখন কতেক সময় নগা নেথন-সঁপাদন কএনে হোএতাহ সে সোচি চকিত ভ' জাগত ছী । নেথক নিশ্চয় রিশিষ্ঠ ধন্যবাদক পাত্ৰ ছথি ঋ হম পাঠক নোকনি স্ৰত: ঋভাবসঁ নতমস্তুক ভ' জাগত ছী । কোনো ঋনেথ ককরোঁসঁ কম নহি । হুনক নিরঁহুসরঁ মে পাঁচঠা

রাত খবন্তু প্রভারিত কৰৈত খ্ৰিষ্টি । পহিন-
 ভাষা সৌগ্ৰৱ । দৌমব-দূৰ্ভ জ্ঞানকাৰী ।
 তেসব-সকাবামেক ভাৱ ৰা আশীৱাদিতা ।
 চাৰিম-নিষ্কৰ্ষ ৰা উপসংহাৰ । পাচম-খবন্তু নাম
 সন্দৰ্ভ সূচী । সন্দৰ্ভ সূচী খন্তুজ্ঞাত আধাসঁ ৰৈশী
 গ্ৰন্থ খন্তুজী ভাষাক বহৈত ছনি জাহিমে ও
 খপন খন্তুজী ভাষাক ৰিশেদ জ্ঞান কেব ৰাপক
 উপযোগ কয় দূৰ্ভ আ নরীনতম জ্ঞানকাৰী দয়
 পাঠককে মন্ত্ৰদ্বয় কএনে বহৈত ছথি । আৰ হম
 এহি সন্ত ৰিশেষতাকে সঙ্ক্ষিপ্ত কপে বাখি বহন
 ছী-

1. ভাষা সৌগ্ৰৱ

ডা.যাদৱক ৰিভিন্ন আনেক সন্তমে কিছু যদা-
 কদা প্ৰযুক্ত পাল্লিবপূৰ্ণ আ ঠেঠ শিষ্ট সন্ত দিম
 হমব ধ্যান আন্তৰ্জ্ঞ ভেন ত' হমবা ভেটন-
 উপোদঘাত, ৰৈখানিস, সংগৃহীত, খন্বসন্ধিসে,
 ৰৈদ্যপূৰ্ণ, খন্ত্যান্বপ্ৰাস, খন্তব-খন্বপ্ৰাস, পূৰ্ণিহি,
 খন্বসন্ধিসে, খন্বসন্ধাতা, খগতা, দ্ৰুগা, তিনি,
 ধন্যৱাদহি, নিষ্প্ৰযোজনীয়, প্ৰযোজনৰশীত,
 প্ৰযোজা, নেহোবা, হবফ, প্ৰাক্কনন, খক্ষুপ্প,
 খদ্যতন আদি-আদি । হনক তসেম-ৰহন শিষ্টক
 প্ৰযোজ দেখি এক দিন প্ৰশ্ন কয়নিযনি জে

অপনেক ভাষা খাম নোকক হেতু কঠিন বুঝনা
জাগছ। তাহি পব ও জরাঁর দেননি জে
ভাষাক স্তব কে খসেৰাঁক কাজ হম কিন্নহু নহি
ক' সকেত ছী। গএহ ত' ওকব নিজহ্ন খা
সৌন্দর্য ঠেক। খংগেজী ভাষা সেহো কতেক
কপ মে রাঁজন খা নীখন জাগত খছি। স্বয়ং
গল্লিডক বিভিন্ন প্রান্তমে বিভিন্ন প্রকাবসঁ খংগেজী
ব্যবহৃত হোগত খছি। পবন্তু খাব.পী. মাউন্ডক
খাস খা বিশেষ মহহ্ন ঠেক নে। আমেবিকন খা
আম্‌ষ্ট্রেলিয়ন খংগেজীক ত' রাতে ছোডু।
তহিনা মৈথিনী ভাষা বিভিন্ন ক্ষেত্রে মে বিভিন্ন
কপ মে নীখন খা রাঁজন জাগত ঠেক। হুদা
ঠেক ত' সর মৈথিনীএ। কনেক মেহনত কয়নাসঁ
নোক স্তবীযতা প্রাপ্ত ক' সকেত ছথি।

হুনক নিরঁহ্ন সভ একপব এক ঔপবি-জুপবি
ছনি। সর ওহনে ব্যাপক খা শ্রীম-মাধ্য। তেঁ
হম দৃষ্টান্তে স্বকপ হুনক একমাত্র নিরঁহ্নক চর্চ
কবয় চাহরঁ, হুদা হমবা ডব খছি জে হুনক
অধিকশি কথ্যকৈ যথারত-যথাকপ নহি বাখি হম
নহি বহি সকেত ছী। তকব কাবণ আশীয পূর্ণ
কপসঁ স্পষ্ট পবিনক্ষিত কবরাঁক সমস্যা। এখন
হুনক মহহ্নপূর্ণ প্রতি "মৈথিনী আনেক সঞ্চয়ন"
ভাগ দূ হমবা হাথ মে খছি। হমবা কহরাঁক

अष्टि एहिमे प्रहङ्ग दोसब निरङ्ग 'नेपालक भाषा नीति आ मैथिली' (p.19) मादे ।

2. दुर्लभ जनतर

नेपालमे ग. 1950सँ ग. 1990 धरि पंचायती रररर कानखडमे शिक्षा आ भाषा प्रति तकौनीन सबकारक केहेन संकीर्ण आ हाम्मास्पद नीति दुनैक तकब किछ दुर्लभ जनतर एहि आनेखमे एना भेटैत अछि । ओकर नीति दुनैक-एउटै भाषा, एउटै भेष, एउटै धर्म, एउटै देश । एउटै अर्थति एकेठा । आर अर्थ स्पष्ट अछि । शिक्षा तहिआ किछ आस राजिक हेतु मात्र आरथक रूमन जागत दुनैक । देखन जाय- "Education was discouraged, even prohibited except for sons of the government officials. (Hugh B. Wood 1958: 429)"

आर भाषाप्रतिक सबकारी बरैया तकौनीन नेपालक सबकारकै प्रस्तुत Education in Nepal: Report on the Nepal

National Education Planning Commission (NNEPC) প্রতিবেদনক কিছু ক্ষুখা বুদ্ধাপব ধান দেন জাএ- "Local dialects and tongues, other than standard Nepali, should be vanished from the school and playground as early as possible in the life of the child. (NNEPC, p. 92)"

"If the younger generation is taught to use Nepali as the basic language, then other languages will gradually disappear, and greater national strength and unity will result. (NNEPC, p. 93)"

আর এহিপব রিদ্ধান ডা. বামারতাব যাদবক স্পষ্ট, দু টুক প্রতিফিয়া দেখন জায- "ঙা প্রতিবেদন নেপালী-গতব ভাষা সভকৈ নেপাল বাস্তুক অমূখ্য ধবোহব (Language-as-Resource) নহি মানি এক গোট সমস্যা অর্থতি (Language-as-Problem) বুমি অম্পমত

ভাষিক অধিকাবকেঁ (Language-as-Ri ght) নূন প্রাক্কনন কবরোক দোষক ভাগী
খ্দি । "

3. সকাবামেক ভাৰ / খাশিৰাদিতা

ওনা খাৰঁ স্থিতি বঁদনলৈক খ্দি । বৰ্তমান মে
'নেপানমে মেথিলী'ক গবিমাক চৰ্চ কৰৈত হুনক
স্বব মে খাশিৰাদিতাক বনক ভেট্টেত খ্দি-
"মেথিলী নেপানক দোসব সৰাধিক বঁজএ জাএ
বানা এক গোট সমৃদ্ধিশালী ও প্রাচীন ভাষা
খ্দি । ঙা ভাষা নেপানমে প্রাথমিকসঁ নএ
বিশ্ববিদ্যালয় স্বব ধবি পঠাওন জাগত খ্দি ।
নেপান সবকাবক সঞ্চাব মাধ্যমে এহি ভাষামে
সমাচাব বাচন সেহো হোত খ্দি । বস্তুত:
সম্পূৰ্ণ খাৰ্যভাষা মধ্য মবাঠাকৈ ছোডি মেথিলী
সৰাধিক প্ৰবান ভাষা খ্দি । বেসী নহি ত' কম
স' কম 12 সয বঁৰ্ষ পূৰ্হিসঁ এহি ভাষাক নিখিত
সাহিব এখনহুঁ অক্ষুণ্ণ খ্দি । খা, নৰম শিতাঙ্গীসঁ
নএ খঠাবহম শিতাঙ্গী ধবিক মেথিলী ভাষাক
হস্তনিখিত পাল্‌নিপিসভ অদ্যতন নেপানক
বাৰ্ষিক্য খভিনেখানয়মে সংগৃহীত এরম্ অন্ববক্ষিত
খ্দি । ঙা সৰিদিতি খ্দি জে এতহিসঁ পাল্‌নিপি

সভক ছায়াপ্রতি ন' জাএ কএ ভাবতীয়, জর্মনি, থওবেজ, ফ্রেন্চ, তথা গঠানিয়ন রিদ্দান সভ रिश्नेप्रसिद्ध भेन छथि । "

4. উপসংহাব / निष्कर्ष

মৈথিলী ভাষাকৈ নেপালক মধেস-প্রদেশেমে সবকারী কামকাজক ভাষা রঁনাওন জয়রাক জে চর্চ চনি বহন ছিছি তাহি মাদে ও কহৈত ছথি জে তাহি উত্তবদায়িত্বক সফন নিরহি এরম্ কাযনিয়নক হেতু মৈথিলী রিদ্দমান স্থিতিমে পূর্বকপেশে থশিঙ ছিছি, অসক্ষম ছিছি । হুনক কহরঁ ছনি জে শিক্ষা, স্বাস্থ্য, গ্রামি, বন, মত্মস্থাপন, রিত্তান, প্ররিধি, রাশিভ্য, কানুন, প্রশাসন, ব্যৱস্থাপন, রাতারবণ, ঙ্জর্জি, কম্প্যুটর, সঁচাব আদি অনেক ক্ষেত্রেমে রিভিন্ন স্তবক মৈথিলীমে প্ররীণ দক্ষ জনশৈজিক আৱশ্যকতা একাএক ঝহে রঁরি ক' ঠাট ভ' জাএত । তেঁ ও মৈথিলী অন্ববাগীজনসঁ আগ্রহ কৰৈত ছথি জে ওনোকনি এহি মাদে গম্ভীৱ চিন্তন-মনন কবথি এরম্ এহি পুনীত কায দিস প্রবৃত্ত ভএ দত্তচিত্তসঁ আগাঁ রঁঠথি । হুনক গম্ভীৱ চিন্তা আ স্বমার হুনকে ঝহে স্বনন জাএ-"অন্ততঃ, হম নরত্তবক জিত্তাস্থ মৈথিলী অন্ববাগী তথা অন্বসম্বিস্ হরক-

হৱতীসঁ ৱিনত্ৰ অন্ৱবোধ কব' চাহৰঁ জে ওনোকনি
 মেথিনী ভাষা-সাহিত্যক গম্ভীৰ অধ্যয়ন-অন্ৱসন্ধান
 দিসি উন্মুখ হোথি, উত্তপ্ৰেৰিত হোথি। হম
 স্পষ্ট কপেণ দেথি বহন ছী জে মেথিনী ভাষা-
 সাহিত্যক ৱিৱিধ ক্ষেত্ৰ মে অন্ৱসন্ধানক জে উচ্চ
 মানক স্তৰ অন্ৱাৱধি স্থাপিত ভ' চুকন অঙ্কি
 তকব ক্ৰমেন সঁৱাহক ভএ তাহি স্তৰীয় কাৰ্যকৈ
 নিবন্তৰতা প্ৰদান কবৱাক হেত্ত নৱ পীঠীক নোক
 নে ত' তপেব ছথি আ নে প্ৰৱীণ প্ৰতীত হোগত
 ছথি। সম্ভৱত: আজুক প্ৰতিস্পৰ্ধপূৰ্ণ
 ৱৈশ্বিকবণক যুগমে হুনকা গু কাজ
 নিষ্প্ৰযোজনীয় ৰূমনা জাগত ছৈহি। হমবা
 জনিতৈ গু একগোষ্ঠ চিন্তাক ৱিষয় থিক। আ,
 জনকপুৰ তথা নগ-পাসক ক্ষেত্ৰমে মেথিনীক
 প্ৰযোজা ৱা কছ জে উপভোজা নোকনি ৱিভিন্ন
 ৱ্যাপাৰিক প্ৰযোজনৱশাত্ সন্ধ্যাব মাধ্যমমে এহি
 ভাষাক জাহি স্নকপক প্ৰযোগ ৱা কহ জে
 ক্ৰপ্ৰযোগ কৰৈত ছথি সে ত' গম্ভীৰ চিন্তাক
 ৱিষয় অঙ্কিএ। " ডা. যাদৱ সন নিৰ্ভীক আ
 স্পষ্টৱজা ভেঠৰঁ কঠিন। আ কী নহি ?

5. নাম সন্দৰ্ভ সূচী

কোনো আনোখ তৈয়াব কবৱাসঁ পহিনে ডা. যাদৱ

কতক কিতাৰঁ সভক, পত্ৰ-পত্ৰিকাৱিক সঁগোব কৰেঁত ছুথি সে প্ৰসেক আনেথক খন্তুমে দেখন জা সকেঁএ । ও আৱশ্যকতান্ৱসাব ৱিদেশী মিত্ৰ লোকনিমঁ সেহো সন্দৰ্ভ-সামগ্ৰী সভ ঔপনষ্ট্ৰ কএন কৰেঁত বহেঁত ছুথি । জেনা ঔপহ্যজ্ঞ আনেথমে তেবহটা ঁগ্ৰেজী কিতাৰঁক আ চাবিটা মেথিনী কিতাৰঁক ঔল্লখ ঁছি । এহি মেথিনী আনেথ সখ্যন ভাগ দুমে পহিন আনেথমে সোনহটা, দোসবমে সত্ৰহটা, তেসবমে সত্ৰহটা, চাবিমমে পৈঁতীসটা, পাচমমে ছুৰীসটা, ছঠমমে ৱাগসটা, সাতমমে ঔল্লহত্তবিটা, ঁঠমমে চৌঁতীসটা, নৱমমে সঁতিসটা সন্দৰ্ভ সূচীক ঔল্লখ ঁছি । এহি সঙ্কদমেসঁ কোনাক' ও আৱশ্যকতান্ৱসাব ছোষ্টকা আ ৱঁডকা মাছ ঔপব কৰেঁত ছুথি সে ওএহ জানথি । পবন্তু ঁ মহজ ৱৌধগম্য ঁছি জে ৱঁহুত সময় নগা', ৱঁহুত শ্ৰেমপূৰঁক ঁপন কাৰ্যসম্পাদন কৰেঁত হোএতাহ ।

ডা. বামাৱতাৱ যাৱদৱ একটা ঁতি ৱিশিষ্ট ভাষাৱৈজ্ঞানিক, ঁন্তুৱাষিষ্ট্ৰয় খ্যাতিপ্ৰাপ্ত প্ৰাধ্যাপক, ৱিবন নিৰঁহকাব, ক্ৰশেন প্ৰশীসক ত' ছুথিহে, ও ৱ্যজিগত, পাৱিৱাৰিক আ সামাজিক জীৱনমে জাহি মূন্যৰৌধ আ শীলীন ৱ্যৱহাৱক পৱিচয় দৈত বহেঁত ছুথি তকব শিষ্টশী: ৱৰ্ণন হমবা কঠিন ৱূমা

बहन अछि । हम हुनक रिशिष्ठ, रैहून्थी आ
 रारहारिक त्रानसँ अभिप्रेवित आ अन्नप्राणित
 होगत बैठत छी । ओ रिबामी रैर्यक छथि । ओ
 दू पाबक नरका पीठीक किछु बचनाकाबक
 प्रतिभासँ आशान्वित छथि आ चाहित छथि जे
 ओनोकनि आव अध्ययनशील भए, विशेष
 समर्पणभारसँ अपन बचनाशीलताक परिचय
 देखि । हम सेहो हुनक आशिय पब जेब दैत
 रैद्यनाथ मित्रे' यात्री'जीक किछु शैछ "नरतुबिया
 आगाँ आरँथू आरँ" सापटी नए अपन कथाकेँ
 रिबाम देरँए चाहित छी ।

संपादकीय टिप्पणी- एहि आनेथमे
 बामारताबजीसँ संरक्षित किछु सूची जेना कि हुनक
 शैक्षिक, प्रशामनिक आ प्रति केव छन जकबा
 दोहवारसँ रँचेरँक नेन बामारताबजीक परिचय
 रँना खंडमे समाहित कइ नेन गेन अछि ।

editorial.staff.videha@gmail.com
म पब पठाऊ ।

१.६.डॉ. शिर हमाब मिश्र- प्राफेसब डा.
बामारताब यादर ओ हुनक रिनस्करण खनसंधान
तकनीक (मिथिना भावती शोध पत्रिकाक
संदर्भमे)



डॉ. शिर हमाब _____ मिश्र (संपर्क-
9122686586)

প্রোফেসর ডা. বামারতাব যাদর ও হুনক রিনক্ষণ ঋনসংধান তকনীক (মিথিনা ভাবতী শৌধ পত্রিকাক সন্দর্ভমে)

ঐতববাস্ৰ্ঐয় নষ্ট্ৰপ্ৰতিষ্ঠা ভাষা বৈজ্ঞানিক প্রোফেসর ডা. বামারতাব যাদরক ঋনসংধান কাজক সমীক্ষা কবরাক সামর্থ্য কোনো গংভীব ভাষারিদহিসঁ সঁভর ঢেক। হমবামে ঐ সামর্থ্য নহি জে হুনক ঋনসংধান কাজক সমীক্ষা ঐথরা মূন্যাকন কএ সকা তথাপি ঐশীষজীক ঐগ্রহ পব এহন গংভীব রিষয় পব রিশৌষকপসঁ মিথিনা ভাবতী শৌধ পত্রিকামে প্রকাশিত শৌধ ঐনেথক সঁক্ষিপমে কিষ্ট চর্চা কবএ চাহরঁ।

মিথিনা ভাবতীসঁ পহিন সঁপর্ক প্রোফেসর যাদর মহোদযকঁ 2016 মে হোগত ঢুহি জখন স্র্গীয পন্ডিত গোরিন্দ ঝাক 'মৈথিনী দ্ৰিযাপদ-কপারনীক মূনাল্লষণ' (মিথিনা ভাবতী, ভাগ-3, 2016, পৃষ্ঠা -110-112) নামক শৌধ ঐনেথ পঠিত ঢুথি। প্রোফেসর যাদর মহোদয এহি ঐনেথক গংভীবতাপূরক সমীক্ষা কযনহি। এহিমে পন্ডিত গোরিন্দ ঝাক কতোক তথ্যক সমর্থন ও কতোক রিচাবসঁ কোনো সঁকোচ রিন্ব কযনে ঐসহমতি রাঙ কযনহি। ঐ গরেষণামেক সমীক্ষা পন্ডিত গোরিন্দ ঝাকঁ পত্রক মাধ্যমে

প্রাপ্ত ভেনহি। ঙা পত্র জখন হমবা হাথ নাগন তখন হমবা নোকনি খান্দিত ভেনহুঁ এং মিথিনা ভাবতীক দোসব ঁকমে (ভাগ-4, 2017) প্রকাশিত কযন গেন। একব প্রকাশনক পশ্চাত রাষ্ট্রস এপ পব শ্রীমানসঁ মিথিনা ভাবতীক মাদে চর্চা ভেন। রাতকি ঁমে শ্রীমানসঁ আগ্রহ কযন জে মিথিনা ভাবতীকে ঁপনেক সহযোগক নিতাঁত ঁরথকতা ঙ্কে। ও হমব প্রার্থনা স্লীকাব কবৈত পূর্ণ সহযোগক ঁশ্রীমানসঁ প্রদান কবরাঁক প্রপা কযননি। তহিয়াসঁ মিথিনা ভাবতীকে হুনক সহযোগ ভেটি বহন ঁছি। রঁর্থ 2023 মে মৈথিনী সাহিব সংস্থান দ্বাবা শ্রীমানসঁ আগ্রহ কযন গেন জে মিথিনা ভাবতীক সম্পাদক মঁডনমে শামিন ভয় ঁশীর্দি দেন জায তকবা হুনকা দ্বাবা স্লীকাব কবরাঁক প্রপা কযন গেন। ঁরঁ মিথিনা ভাবতী শৌধ পত্রিকা ঁতববাহ্ট্রীয় স্তবক স্লকপ গ্রহণ কয নেনক ঁছি। রিশ্রিরিগ্যানয ঁন্বদান ঁযোগক কেযব নিস্টমে সম্মান সেহো ভেটি চুকন ঁছি।

প্রাফেসর যাদব মহোদযক 'Metathesis in Maithili' নামক পহিন শৌধানেথ মিথিনা ভাবতীমে প্রকাশিত ভেন (ভাগ-7, 178-187)। ঙা শৌধানেথ মৌনিক মঁদর্ভ পব ঁধাবিত ঙ্কে। পন্ডিত গোরিন্দ ন্যাক পোখী

ও অন্য বিদ্বান সভক গ্রন্থক রৈম চৰ্চা ভেন ঠেক
এং এহিপব তুননামেক অধ্যয়ন মেহো ঠেক ।
শৌধ তকনীকক পূৰ্ণ ব্যৱহাৰ কৰৈত কতোক
শিদ্ধকৈ মথি কএ স্পষ্ট কএন গেন ঠেক জাহিসঁ
শৌধকৰ্তা নোকনিকৈ বুমৰামে কনিযোঁ ভাগঠ
নহি হোনি । ডাঙফিটিকন মাৰ্কক বিনক্ষণতা
অপূৰ্ণ ঠেক । ডাঙফিটিকন মাৰ্কক ব্যৱহাৰ
বৰ্তমান সময়মে কম্ম ভএ গেন ঠেক তেঁ শিদ্ধক
শুদ্ধ উচাবণ অসম্ভৱ ভয গেন ঠেক । হুদা
প্ৰাফেসৰ যাদৱ মহোদযক শৌধানেথমে
ডাঙফিটিকন মাৰ্কক তকনীক অতববাস্থীয় স্তবক
শৌধকতগিণকে আকৰ্ষিত কৰৈছ । এহি আনেথক
সন্দৰ্ভ দেখনা পব বুমনা জাগছ জে সমাবক
কতোক দুৰ্ভ গ্ৰন্থক অধ্যয়ন কয়ন গেন ঠেক ।
এহি ভাগমে একগোষ্ঠ প্ৰস্তুক সমীক্ষা মেহো হুনক
প্ৰকাশিত ভেন ঠেক । 'The History
Janakpurdham: A Study of
Asceticism and The Hindu
Polity: Brief Remarks' নামক ছও
পৃষ্ঠাক সমীক্ষা (মিথিলা ভাবতী -ভাগ 7, পৃষ্ঠা
213-218)অন্ত মহত্বপূৰ্ণ তথ্যকৈ
শৌধাৰ্থানোকনিক সোমা বখৈত ঠেক । ঐ
সমীক্ষা নেপালক প্ৰথম বাস্থপতি ডা. বামৰবন
যাদৱক সোমা প্ৰস্তুক ৰিমোচন সমাৰোহমে

প্রাফেসর যাদব মহোদয় দ্বাৰা দেন গেন ভাষণ
 ঠেক । Richard Burghart মহোদয় দ্বাৰা
 নিখিত প্রস্তুত পোখীমে কহন গেন ঠেক জে
 ঋঠাবহম শীতাঙ্কীমে বৈষ্ণৱ মতাবনয়ী বামানন্দী
 নোকনি জনকপুৰমে বাঁসি খট ও ভীতক ঘব
 বঁনায পূজা পাঠ ঋবন্ত কযননি । কানক্ৰমে
 পজেরাক মন্দিব বঁনায বাম সীতাক পূজা পাঠ
 ঋবন্ত কএননি । এহি তবহে জনকপুৰধাম নামক
 প্রসিদ্ধ ধৰ্ম স্থনক স্থাপনা ঋঠাবহম শীতাঙ্কী
 ঋবন্তমে ভেন । এহি পোখীমে এহি নগবক
 ক্ৰমিক বিকাসক চৰ্চা বিস্তাবসঁ কএন গেন
 ঠেক । নেপান দেশীক প্রক্লখ শীমক এরম
 বৃষ্টিজীৱী নোকনিক সোমাঁ ও চৰ্চা ঋবন্ত
 তথ্যামেক কপমে প্রাফেসর যাদব মহোদয় দ্বাৰা
 বাখন গেন ছন ।

মিথিনাক প্রসিদ্ধ ও সভসঁ পৈঘ পুৰাস্থন
 বঁনিবাজগটক পুৰাতাত্ত্বিক ও ঐতিহাসিক
 ঋধ্যনক ক্ৰমে হমবা জে সাম্ৰ্য ভেঠেন ছন
 তাহি ঋধাব পব হম এহি তথ্যকে জগজিয়াব
 কবরাক উদ্ধৃষ্ট একগোষ্ঠ শৌধ ঋনেথ তৈযাব
 কযনে ছনহঁ জে ঋন্তববাস্ট্ৰীয় শৌধ পত্রিকামে
 প্রকাশিত ভেন ছন ('পুৰাতত্ত্ব কী দৃষ্টি মে
 মিথিনাপুৰী - বঁনিবাজগট', The Journal
 of The Bihar Research Society,

Vol ume s 75-78, 1990-92, 117-123)। प्राहमेसव यादर महोदयक ङा समीक्षा पठ्नाक उतुव हम्ब मोच आउव दृठ् भेन जे नेपानक जनकपुवक कोनो संरंध बाजा जनकक बाजधानीसँ नहि छैक।

रैरथ 2021 मे प्राहमेसव बामारताव यादर महोदयक 'A Hitherto Undiscovered and Unstudied Hand-Copied Newari Manuscript of Maithili Barahamasa Song by King Jagatprakasamalla (1643-1673CE) of Bhaktapur: A Preliminary Analysis' (मिथिला भावती- भाग- 8, 2021, 88-119) नामक एकगोष्ठ रिसुत शोधनेथ प्रकाशित भेल। एहि आनेथमे बाजा जगतप्रकाशमल्लक राजिर्न ओ प्रतिर्नक चर्चा भेल छैक। हुनका अनुसारे मैथिली भाषाक पहिन राबहमसा ङा छैक जे नेरावी निपिमे निखन छैक। एहि हस्तनेथक प्राप्ति स्थानक उल्लेख करैत प्राहमेसव यादर महोदय द्वारा देरनागरी एरम् रोमन निपिमे एकव कर्पातवर्ण कएन गेल छैक जाहिँसँ अंग्रेजी भाषा जे नहि जनैत छथि तिनको रूमएमे स्वगम हेतहि। आन-आन भाषामे निथित राबहमसासँ तुननामेक

অধ্যয়ন সেহো কএন গেন ঠেক । এহি
 রাবহমাসামে শ্রয়জ রিবিধ শ্রকাবক বাগ ও
 স্নকপক রিস্তৃত রিবণ ও অধ্যয়ন শ্রস্তৃত
 ঠেক । ডাফ্রিষ্টিকন মার্ক ও মন্দৰ্কক তকনীক
 অতববাহ্ৰীয স্তবক উপযোগ কএন গেন ঠেক ।
 এহি তবহে ঞ শৌধানেখ শৌধন্ত নোকনিক নেন
 অরিস্মবণীয় সিহ্ন ভ' সকেছ ।

'The Nepal -- Tirhut Connection:
 A Linguistic Analysis of Middle
 Maithili Archival Literary
 Texts' (মিথিনা ভাবতী, ভাগ-9,
 2022,104-133) এরম্ 'Diachronic
 Phonology of Maithili: Vowel
 Sequencing, Glide Insertion,
 and Diphthongization' (মিথিনা
 ভাবতী, ভাগ -9, 2022,134-156) নামক
 দু'গ গোষ্ঠ শৌধ আনেখ শ্রকাশিত ভেন ঠেক ।
 পহিন আনেখমে ভাবত ও নেপানক
 অভিনেখাগাবমে স্কনিত মেথিনী পাল্‌নিপিক
 মন্দৰ্ক সহিত চৰ্চা কৰেত ওকব ভাষায়ী রিহ্মষণ
 কএন গেন ঠেক । ভাবতীয় ও নেপানী ভাষারিদ
 ও গতিহাসকাব নোকনিক উল্লখ কৰেত মধ্য
 মেথিনীক (1600-1769) উপেত্তি, মবচনা ও
 রিকাসক রিহ্মষণ কএনহি অছি । আত্ৰতি, নিপি,

শিষ্ট, কান, উচ্চাৰণ শ্ৰুতিক বিস্তাৰসঁ বিশ্লেষণ কএনহি ঞ্ছি। দোসব ঞ্চনেথ পূৰ্ণকিপেণ ৰ্যাকবণ পব ঞ্চাধাবিত বিশ্লেষণ ঙ্কে। ঐতিহাসিক উচ্চাৰণক ঞ্চমে কতোক ৰৈয়াকবণক উল্লখ ঙ্কে। প্ৰাচীন মৈথিনী (10ম-15ম শিতাদ্ধী) ভাষাক উচ্চাৰণমে স্লব ঞ্চন্বঞমণক বিশ্লেষণ কৰৈত চ্যপিদ, ৰণ্ণবিনোকব ও পদাৰনীক সৰ্ধমে কএন গেন কতোক ৰিদ্ধান সভক ৰিচাবক চৰ্চা ঙ্কে। তহিনা মধ্য ও ঞ্চাধুনিক মৈথিনীক স্লব ঞ্চন্বঞমণক বিশ্লেষণ ও সমীক্ষা ভেন ঙ্কে।

প্ৰাফেসৰ যাদৱ মহোদয়ক 'নেপান বাহিষ্ট্ৰয় ঞ্চভিনেখানয় কাঠমাডুমে ঞ্চন্ববক্ষিত এৰম্ নেৱাব নৰেশি- ৰিবচিত মধ্য মৈথিনী গীতি-কাৰ্যমে ঙ্চন্দানক্ষণগ্ৰন্থিত গীতক ঙ্চন্দশীম্ৰীয ৰিৱেচন' (মিথিনা ভাবতী, ভাগ -10 ,2023, 35-65) নামক ঞ্চনেথ প্ৰকাশিত ভেন। মিথিনা ভাবতীমে মৈথিনী ভাষাক ঞ্চা হুনক পহিন শৌধানেথ ঙ্চন্থি জে এহি ঞ্চকমে প্ৰকাশিত ভেন ঙ্চন্থি। এহিমে গীতক উল্লখ কৰৈত ঙ্চন্দশীম্ৰীয ৰিৱেচনক ঞ্চমে গীতমে প্ৰযজ ৰিৱিধ প্ৰকাবক বাগ ও তানক চৰ্চা ঞ্চি। গীত সভক ৰণ্ণন- বিশ্লেষণ ও সমীক্ষামেক ঙ্চিপ্পণী ঞ্চন্ত তথ্যামেক ও জ্ঞানৰৰ্ধক ঙ্কে। দোসব ঞ্চনেথ ঞ্চগ্ৰেজীমে প্ৰকাশিত ঙ্চন্থি। 'AUX Forms in Mid-

Maithili -With Special Reference to Medieval Archival Literary Texts of Drama and Songs Composed by Newar Kings of Nepalamandala' (মিথিনা ভাবতী, ভাগ- 10, 2023,133-159) নামক আনেক প্রকাশিত ভেন আছিল। এহিমে আভিনেখীয়া সাম্ব্যক আধাব পব মধ্য মৈথিনীক ব্যাকবণিক শ্ৰেণী সভক বৈজ্ঞানিক ভাষাগত বিন্নবণ প্রস্তুত ভেন আছিল। এহি ক্ৰমে জগজজ্যাতির্মল্ল, সিংহিনবসিহ্মল্ল, জগতপ্রকাশিমল্ল ও ভূপতীদ্রমল্লক কতোক গ্রন্থ সভ এং মৈথিনী আভিনেখ গীতমানাক শিনানেখমে উল্লিখিত মৈথিনীক সহায়ক স্বকপক বিন্নবণ ঢেক। এহিমে আছিল, থিক, ছথি, ছী প্রভৃতিক উপেত্তি ও বিনাকসক বিন্নেষণ আন্ত মহত্পূৰ্ণ আছিল।

এখন ধবি জতেক শৌধানেখ মিথিনা ভাবতীমে প্রকাশিত ভেন ঢেক তাহি আধাব পব কহন জা সকেছ জে প্রোফেসর বামারতাব যাদব মহোদয় সদৃশে মৈথিনী ভাষাক নেন এতেক গভীৰ আধ্যয়ন কএনিহাব প্রায়: অসগবে ছথি। হমবা নজবমে এহন গভীৰ আধ্যয়ন কএনিহাব মৈথিনী ভাষামে প্রায়: নহিয়ে কেযো ভেন ছথি আ নিকট ভবিস্যমে কেযো দোসব সেহো নহি দেখৰামে

थरैछ । अन्वसंधानक तकनीक जतेक रैज्ञानिक
 छन्हि तहिना तथ्यापूर्ण ओ मौनिक साम्प्रदाय प्रस्तुत
 कबरौक रिधि अपूर्ण छन्हि । साम्प्रदायिक सलताक
 प्रगति कबरौक रिधि ओ क्षमता हुनकामे एहि
 अरुस्थामे जे छन्हि से रिवने भेटैछ । संदर्भ
 सूचीमे एक एक सूचनाकेँ शीमिन केनाथ
 अन्वकवणीय अछि । तहिना सहयोग केनिहावकेँ
 धन्यवाद देरैयमे पूर्ण सचेष्ट बहैत छथि । प्रुह
 बीडिंग कबरौक रिधि सेहो अद्भुत छन्हि छोटसँ
 छोट त्रुटिकेँ ताकि ओकब निरावण करैत छथि ।
 मैथिली भाषाक प्रति समर्पण, तथ्यामेक
 अन्वसंधान, संपादन, प्रुह बीडिंग प्रभुतिक जे
 क्षमता प्राफेसब यादर महोदयमे छन्हि ताहिसँ
 रैस सिखरौक स्वअरसब हमबा भेटि बहन अछि ।
 हमबा जनतरै मैथिली भाषाक रिधि पठन पब
 बाथए नेन जे काज एरं समर्पण हुनक छन्हि से
 अद्भुत एरम् दर्नभ अछि । पबमामोसँ प्रार्थना
 करैत छी जे प्राफेसब डा. वामारताब यादर
 महोदय दीर्घायि होथि ओ स्वस्थ बहथि जाहिसँ रैसी
 समय धरि मैथिली भाषाक उपकार कए सकथि ।
 संगहि हमबानोकनिक ज्ञानरर्धन करैत बहथि ।

editorial .etaff.videha@gmail.com
ম পব পঠাউ ।

২.১০.কেদাব কানন-বিদ্বানক সসংগ-কথা



কেদাব কানন-সংপর্ক-7004917511

বিদ্বানক সসংগকথা-

কেদাব কাননজীক নেথ হুনকব হাথক নিখন
দেন জা বহন খাউ । মৌখিনীমে কিছুএ নেথক
কেব নীখরঁ স্নেথক গিনতীমে খারঁ ট্টে জাহিমে
কেদাবজী এক ছুথি । ভরিষ্যক পাঠক হিনক
স্নেথকেঁ দেখি সকথি তঁগা ও রিনা ঠাগপ কেব
দহ বহন ট্টী (সংপাদক) ।

विज्ञानक सत्संग-कथा

केदार कानन

डा० शमावतार यादव सँ परिचयक मूलमे पंडित गौविन्द भा छथि। हम ओहि समय 'संकल्प' नामक पत्रिकाक सम्पादन करैत छलहुँ। लेखक लोकनि सँ सघन संपर्क छल। खूब पत्राचार होइत छल। संकल्पक एकटा अंक हम भाषा विज्ञान पर केन्द्रित करय चाहैत रही। भाषा विज्ञान काज लेल कठिन छल। हम अपनहुँ बी. ए. आ एम. ए. करैत काल एहि विषयक कठिनता आ दुःखताक अनुभव कथनै छलहुँ। रत्न विद्या जका जतना भ' सकल, छोटनै छलहुँ। सोचने रही जे संकल्पक एक अंक भाषा विज्ञान पर केन्द्रित रहत तँ काज लोकनि केँ थोड़ीक सहयोग भेटतनि।

हम अपन यैह मनोभाव पंडित गौविन्द बाबू केँ एकटा पत्रमे व्यक्त कयलियनि तँ ओ बहुत उत्साहित भेलाह आ हमर 4.4.1991 क पत्रक उत्तर ओ 18.6.91 केँ दैलनि- 'अहाँक पत्र एतैक दिन अनुरित पड़ल रहल। काज पर काज अबैत गेल आ ई पत्र तर पड़ैत गेल। पत्रमे किछु भरिगर काजक गप्प छल तँ हड़बड़मे किछु उत्तर फेकि देने कोनो लाभ नहि होइत। ... 'संकल्प' भाषाविज्ञान पर एक अंक बहार करए से बड़ नीक विचार। सम्पादकमे नाम श्री प्रबोध बाबूक वा नचिकेताजीक दिओन। काज हमरूँ सम्हारि देब। अहाँक फरमाइसक अनुसार दस गोट आलेखक शीर्षक आ उपयुक्त लेखकक नाम अर्थात् पूर्ण रूपरेखा एहि पत्रक संग पठबैत की। दस आलेखमे सब वस्तुक समावेशक प्रयास कएल अछि। अनुमात्र: 22x14 सेमी आकारक पचास पृष्ठमे कोनहु-ना निबहि होएत। बात गुप्त रहय, मुदा एकर लक्ष्य शास्त्रीय आओर वाणिज्यिक दुनू रहबाक चाही। हम चाहब जे ई मैथिली भाषासँ सम्बद्ध यावतीय तथ्यक एक प्रामाणिक दस्तावेज होअए, मैथिलीक छात्रलौकनिक हेतु सकल ज्ञातव्य तथ्य एहिमे जाबिजाए। मैथिलीक संस्था सभकेँ, मैथिलीक हेतु आन्दोलन कएनिहार नैतालौकनिकेँ एहिमे प्रचुर हृषकण्डा भेटबनि। परन्तु ई भेल मनोरञ्जक गप्प। होएत की से तँ अहाँलौकनिक उत्साह पर निर्भर अछि। हमरा जे भार देब से हम कए देब।'

ओना हमर सौच स्वभावतः वाणिज्यिक नहि छल मुदा पंडितजी जखन लिखलनि तँ निश्चित रूपसँ ओकर अर्थ विशिष्ट छल होयत।

फेर 12.7.91 केँ ओ लिखलनि जे सलाहकार सम्पादक होएब हमरा स्वीकार अछि। ओहि पत्रमे ओ नचिकेताजी, डा० सुभद्र भा आ डा० नवीनचन्द्र मिश्रक पता लिखि पठौलनि। आ लिखलनि, 'जे नहि लिखि सकताह तनिक बदला अनकासँ लिखाएब। हुनक एक पत्र 20.7.91 केँ सीहो प्राप्त भेल, जाहिमे ओ लिखलनि, 'आदरणीय श्री सुभद्र बाबू हमरा पर रुठ छथि। हुनका अहाँ अपनहि पत्र लिखिओन आ ई नहि भान होअए दिओन जे हमर कोनो लागि अछि।'

पुनः 16. 8. 91 के अपन पत्रमे पंडितजी लिखलनि, 'अहाँक उत्साह देखि हमरूँ एहि योजनामे उत्साहित भेलहुँ। ओना लेखकलोकनिसें विशेष सहयोगक आशा हमरा नहि छल। प्रो. उमाशंकर झाकेँ हम अपना हाथें पत्र देखिजनि तँ ओहो हमरा समझहि अगचाए लगलाह। तथापि निराश नहि होउ। जँ लगारि गए बारंबार लेखनिआ करैत रहबनि तँ लेखनी लोकनि वाध्य भए साध्य भए जएताह।'

फैर पंडितजीक पत्र 30. 8. 91 केँ गेल। एहि पत्रमे औ डा. रामावतार यादवजीक चर्चा करैत लिखलनि, 'रामावतार यादवक पत्र आएल अछि। ओ लिखलाह, मुदा ताहिसें पहिने किछु जानए आ पढ़ए चाहैत छथि। हुनक समाधान अही कए सकैत छिनित तँ पत्रक प्रतिलिपि एहि पत्रक पीछ पर देत छी। मुन्द्र बाबूक हाल देखबे कएल। नचिकैताक प्रतिक्रिया हमरा नहि प्राप्त गेल अछि।... अगरोध पत्रमे साफ कोपल छलैक - सम्यक सूत्र किमुन कुटीर। तथापि यादवजी हमरहि लिखलनि। हम हुनका लिखि रहल छिनित जे 'अहाँक पत्र सुपौल पढ़ए देल। आगी पत्राचार ओतहिके पगसँ करी।... लेख नहि आएने अहाँ निराश नहि होएब। जेना होएत तेना मैथिली भाषा विशीर्माण तँआर होएबे करत।'

डा. रामावतार यादव पंडितजी केँ 18. 8. 91 केँ लिखलनि -

Dear Sri Ganesh,

Thank you for your invitation to submit a Contribution on the topic of कौस-कौस पर: वैसासिक आ मानक स्वरूप to the forth coming Special issue of the Samkalpa.

I would be pleased to do so. I would however, urge you to mail a copy of the Samkalpa in order for me to acquaint with the nature, style and level of the Journal. Information on such matters as: Other prospective Contributors, the deadline for submission of Contributions and the expected date of publication of the special issue would be most helpful.

एहि प्रसंग हम नचिकैताजीसँ पत्राचार कयल। डा. मुन्द्र बाबू, प्रो. आनन्द बाबू, डा. नवीन चन्द्र मिश्र आदिसँ सेहो पत्राचार कयल। मुदा, लेखक लोकनिक असहयोगक कारणे भाषाविज्ञान पर केंद्रित अंक अन्ततः नहि प्रकाशित भ' सकल। पंडितजी जिज्ञासा करैत रहलाह जँ कतहुँसें कोनो सामग्री आयल वा नहि, हम हुनका की कहितयनि?

ओहि समयमे हमर नोकरी सेहो छूटि गेल। अस्त-व्यस्तता आ एकटा जजीव सन उकासीमे जीवन व्यतीत भ' रहल छल। २२. ३. ९२ के अपन पत्रमे पंडितजी लिखलनि, 'धरुन दिनसँ अहाँक कोनो हाल-समाचार नहि जानि उद्वेग लागल। अपन नोकरीक विषयमे नवीनतम स्थिति सूचित करू।... एक-दू मासक बाद अहाँक 'मैथिली भाषा: एक सर्वांग सम्प्रेक्षण'क योजनामे हम स्वयं हाथ लगाएब। जँ किछु सामग्री कतहुँसें आएल हो तँ सूचित करी।'

औहि समयक किछु पत्र हमरा नहि भेटि सकल मुदा 1999 सँ आरम्भ भेल अ. यादवजीक किछु पत्र नीचाँ देल गेल अछि। हुनका पत्र-पत्रिका हम उपलब्ध करवैत रहैत छलियनि। संयोग रहल जे 1998 मे हमरा पुनः हाइकोर्टक माध्यमे नौकरी भेटल। एहि बेर किरानी बना देल गेल छलहुँ। अनेक मासक प्रशिक्षणक पश्चात मधेपुरा जिलाक सिंहेश्वरमे हमर पोस्टिंग भेल। हमर परियोजना पदाधिकारी श्रीमती पुष्पा राय जनकपुरमे अपन घर बनौने कलीह। ओ सिंहेश्वरसँ जाइत-अबैत कली। हुनके माध्यमे हम डा. यादवजीकेँ मैथिली पोथी आ पत्रिकाक पैकेट पठवैत छन्हि। यादवजीकेँ सुविधापूर्वक हमरा द्वारा पठाओल सामग्री भेटि जाइत छलैनि। जाहि माहिताक विषयमे ओ श्रीमती पुष्पा शुक्ला लिखैत छथि ओ पुष्पा राय कलीह। हुनकासँ 2004 धरि हमरा पत्राचार, रुकि-रुकि क' होइत रहल। एक मास पर हमर पत्र हुनका भेटनि, फेर हुनक पत्र अयबामे लगथग ओतबे समय लागि जाइ। किछु पत्र लागैत अछि, हेराथ गेल। जतबा पत्र उपलब्ध भेल से एतय अछि। किछु भारी प्रसंग सब अछि जे समयक दबाबमे कतहु दबल-पड़ल हैत।

हुनका सन भाषाशपत्री, मुकुभाषी, सुलेखमे लिखनिहार विद्वानक संसर्गमे ब्रह्मरक माध्यमे, पत्र-पत्रिकाक आदान-प्रदानक माध्यमे, हम जुड़ल रहलहुँ से निश्चित रूपेँ हमन सौभाग्य थिक।

प्रो. रामावतार यादव

(1)

३५-K, ग्रन्थालयक निवास, त्रिभुवन लि. वि.
कोर्सिपुर, काठमांडू, १५.३.११

परमादरणीय केदार काननजी,
हार्दिक नमस्कार।

गोविन्द भाजी हमरा अपनेक विलक्षण सम्पादन-कार्य दए पूर्वहिमे क्षांत कारउने बलाह, तावतकाल हम अंगरेजीक माध्यमे लिखैत छलहुँ। एहि मध्य हम अति परिश्रम कर किहु आलेख सभ मैथिलीक माध्यमे लिखि नेपाल ओ भारतक अर्जल सभमे प्रकाशित करल।

ताहि क्रमे, हम अपनेके 'मैथिली शब्द कल्पद्रुम: एक समीक्षा' शीर्षकक आलेख पठा रहल छी; आशा अछि जे अपने एहि आलेखके प्रकाशन-योग्य बुझि अपनेक संपादकत्वमे प्रकाशित संकल्प वा भारतीय मंडनक आगामी अंकमे प्रकाशित कर कृतार्थ भवस।

एकहि मोट आग्रह ई जे जे अपने एहि आलेखके प्रकाशन करबाक निर्णय ली तँ एकर प्रूफ-रीडिंग कार्य स्वयं करी, अपनेक सुसम्पादन दए हम विश्वस्त छी। पत्रोत्तरक जाकाही, अपनेक, रामावतार यादव
संपादन: कुल ६ पृष्ठक आलेख

आदरणीय केदार काननजी

काठमांडू, ७.५.११

अनुमानत: १५ मार्च १९९९ ई ईदिगिर्द रजिस्टर्ड मैलसँ हम एक मोट भेल- जे मतिलाध मिश्रक 'मैथिली शब्द कल्पद्रुम' क समीक्षा छल- अपनेके पठउने छलहुँ। लिख-प्राप्तिक मोहल सूचना अद्यावधि प्राप्त नहि भेला संतो ई पत्र लिख रहल छी।

पहिल, ई आग्रह जे लेख पहुँचल कि नहि तकर जानकारी शीघ्रतः शीघ्र भेटओ। दोसर, जे ओ लेख अपनेके प्रकाशन-योग्य बुझि पड़ल होए तँ कोन पत्रिकामे, अर्थात् भारतीय मंडन वा संकल्प मे, कहिधारि छपत तकर जानकारी भेटओ। पत्रिकाक ओन संख्या ओ प्रकाशन-वर्ष द' जानकारी परमावश्यक।

तेसर, इहो आग्रह जे ई लेख 'जहिना-अछि-तहिना' छापि एवँ प्रूफ-रीडिंग कार्य जे अपने स्वयं करी तँ उत्तम। हालहि, राजमोहन भा द्वारा सम्पादित आरंभ १८, ७३-७६ मे नेघन प्रसादक 'मैथिली कथाकोश' क हमर समीक्षा-लेखक प्रूफ रीडिंग गल दुगेति देखलासँ हम आओर बेसी चिन्तित भ' गेलहुँ अछि। ओना हम राजमोहन भाके हालहि सनाह देखिदेहि अछि जे ओ एकगोट सुयोग्य अर्थात् मैथिलीक वर्तनीसँ भिन्न, प्रूफ-रीडर नियुक्त करय।

चारिम, हमर एकगोट आलेख- 'मैथिलीक भाषिक वैविध्य: औपभाषिक ओ मानक स्वरूप'- राँची, मधुबनीसँ प्रकाशित 'जिज्ञासा' क नवीनतम अंकमे छपि गेल होएबाक चाही; हमर आग्रह जे ओहि आलेख द' अपन मंतव्य पठाबी।

अपनेक सुसम्बद्धक प्रवल कामना करैत, पत्रोत्तरक प्रतीक्षामे, अपनेक, रामावतार यादव

आदरणीय श्री केदारजी,
सादर नमस्कार।

काठमांडू, ५.७.११

अपनेक २२.५.११ क पत्र २१.६.११ के प्राप्त भेल। आश्वस्त भेलहुँ। दुर्भाग्यवश अपनेक पहिल विस्तृत पत्र अद्यावधि प्राप्त नहि भेल अछि, जे प्रतिनिधि सुविध हेतु जे जवस पठाबी।

मतिलाध मिश्रक 'मैथिली शब्द कल्पद्रुम' क हमर पुस्तक समीक्षा भारतीय मंडन ७ मे छपत, से जानि प्रसन्नता भेल। अपनेके अत्यवधि अछि।

स्पष्टतः, काठमांडूमे भारती मंडन वा संकल्प अनुपलब्ध अछि। पूर्वमे गोविन्द भाजी संकल्पक एक प्रति (अंक संख्या आ वर्ष स्मरण नहि अछि एखन, ताक पड़त) पठा देने रहसि, तहिना महेन्द्र मार्गेशासक संज्ञासँ हालहि भारतीय मंडन ५ प्राप्त भेल अछि- मुदा इहो अंक खंडित अछि अछि कारण जे पृ. ६०-६१ खाली अछि एवँ लघुकथासँ छप' ओ गहरी तथा एकलकी 'मासु' प्रभावित अछि। एहे कुल छ प्रति देखल अछि हमरा, मुदा एतबहिसे हम अपनेक संपादकीय प्रवीणतासँ अति प्रभावित छी।

हम चाहवओ हमरा अपने भारतीय मंडन ओ संकल्पक उपलब्ध सभ अंक पढाबी एओ महेन्द्र मार्गेशास। अपने लोकनि के पत्रिका पढाव' मे जहिना नेपालका छोटक कारण असौकर्य अछि, तहसे देसी असौकर्य हमरा लोकनि के काठमांडू/नेपालसँ भारतीय रुपैया पढाव' मे होइत अछि। अपनेके भा.स. कोना पहुँचव' ताहू द' हम निकट

②

भविष्यमें जनकपुर गेला पर महेन्द्र मलंगियाजी सँ खर्चक करल । भी अवश्य कोनहु विश्वसनीय निदान तकताह ।
 एहि मध्य हम जनकपुर मित्र द्वारा सम्पादित वृहत् मैथिली शब्दकोश 1-2 (सितला 1973, 1995) क पुस्तक समीक्षा लिखल जे नेपालक राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानक *Journal of Nepalese Studies* में प्रकाशनाधीन अछि । ई अंग्रेजी में अछि । एहि सँ पूर्व अंग्रेजी में लिखल एक गोठ आलेख *Makers of the Conjunctions in Maithili* एक अन्य जर्नल *Contributions of Nepalese Studies* में प्रकाशित भेल अछि - एहि आलेखक पत्र-वार्ता हम 1997 में *University of California, Santa Barbara, USA* में आयोजित एक गोठ अन्तर्राष्ट्रिय गोष्ठी में कएने छलहु । वर्तमान में हम *on the morphology, syntax and semantics of the conjunctive participle in Maithili* शीर्षकक आलेख लिखबा में संलग्न छी - जकर पत्रवाचन *Fifth Himalayan Languages International Symposium, Kathmandu* में सितम्बर 1999 में होएत । पहिने अंग्रेजीक माध्यम में, पछाति मैथिलीक माध्यम में स्थलगत; कोनहु भाषावैज्ञानिक विषयक शास्त्रीय वर्णन-विवरण मैथिलीक माध्यम में करब हमरा लेल अति कठिन अछि । मुदा हम प्रयत्नरत छी ।
 ओना लंदनक जर्नल प्रेस सँ ई 2000 में प्रकाशित होएबला *Indo-Aryan Languages* शीर्षकक पुस्तक में *Maithili* शीर्षकक हमर एक गोठ आलेख-अध्याय सेहो प्रकाशनाधीन अछि - एहि पुस्तकक सम्पादक कृषि अमेरिकाक प्राध्यापक *George Cardona* जे प्रतिष्ठित संस्कृतज्ञ तथा गुजरातीक प्रसिद्ध व्याकरण सेहो ।
 आजोर बेसी फेर कहियो ।

अपनेक, रामावतार यादव

आदरणीय श्री केदार कानन-जी,
सस्नेह नमस्कार ।

काठमांडू, 5.10.99

अपनेक 13.8.99क पत्र 31.8.99कें हस्तगत भेल; पत्रक लेल हार्दिक धन्यवाद ।
 एहि मध्य जनकपुर सँ पुष्पा शुक्ला-जी (पुष्पा राय, हमर पी.ओ., वयस्क शिक्षा, सिंहेश्वर-जम्कि पर जनकपुर लग्गल एकटा गाउँमे छनि) कृपापूर्वक फोन कए बात करओलैन्हि अछि जे अपने द्वारा पठाओल प्याकिज (पैकेट) ओ प्राप्त कएलैन्हि अछि । विजयादशमीक अवसर पर जनकपुरमें हमरा लोकनि केँ भेट छोटक योजना अछि । मैथिलीक सामग्री सभ पढएबाक लेल हार्दिक धन्यवाद ।
 हालहि गोविन्द भोजी बात करओलैन्हि अछि जे 'जिज्ञासा' 4:6 बहराएल अछि । एहि जैके प्रकाशित हमर लेखकें ओ 'दिल्ली सँ प्रकाशित 'अतिता' (जे हमरा देखल अछि अछि) में पुनः प्रकाशनार्थ पठावए चाहैत छथि । जे अपनेक लेल ओ जर्नल अलग-अलग होअए तँ हम पछाति अपन लेखक फोटोकॉपी पठाएब ।

वर्तमानमें, अंग्रेजीक माध्यम में लिखल, अपन बुझ गोठ लेखक औफर्गिट पठा रहल छी - जहि सँ मैथिली भाषाविज्ञानक किछु पक्ष दए कएल गेल हमर अनुसंधानक आकलन अपने क' सकैत छी ।

भारती नँडन 7 क प्रकाशन अनुमततः कहिबा छरि होएत तकर सूचना पाबौ ।

अपनेक पत्रमें अभिव्यक्त उद्गार सभ हमरा अत्यन्त प्रभावित कएलक अछि; मैथिली भाषा-साहित्य प्रति आपनेक अनुराग वरिष्ठ अछि ।

अपनेक, रामावतार यादव

आदरणीय श्री केदारजी,
सस्नेह नमस्कार ।

काठमांडू, 28.10.99

अन्ततः पुष्पा शुक्ला-जी सँ जनकपुरमें हुनकहि ओतए साक्षात्कार भेल । ओ लोकनि हमर बहुत मान-सम्मान (उत्तम भोजन सहित) कएलैन्हि ।

हाथी क्रममें अहाँ द्वारा पठाओल Package हस्तगत भेल । मैथिली साहित्यक विविध सामग्री आ विशेषकर भाषाी नँडनक कुल प्रकाशित अंक सभ पढएबाक हेतु हार्दिक धन्यवाद ।

हाथि बहुत सभ नहि तँ अधिकांश सामग्रीकें जनकपुर प्रवासहिमें हम एक बेर skim करि कए चुकलहुँ अछि; पूर्ण मनोवोधमें शायद फिर काठमांडूमें पढ़ब । खप्रति एतबहि जे गोविन्द भाक 'एक निमाल्ल दीपक' सँ जोत ओ भारद्वाज 'कालिदीन पत्र गोविन्द भाक नाम' बेसी पसिन्द भेल ।

एहि मध्य, काठमांडू सँ जनकपुर लेल प्रस्थान कएबा सँ पूर्वहि, हम अहाँकें एकटा पीयर लिफाफे

(3)

चिह्नी आ अपन दुइ गोट प्रकाशित लेखक औफप्रिंट रजिस्टर्ड पोस्टसँ पठाओने छलहुँ। आब तँ ओ अवस्से पहुँचि गेल होयत। सूचना देब।

भारती मंडनक अद्ययन - अवलोकन पश्चात ई अनुसंध करबाक मौन भेल जे हमर समीक्षा-लेख छपबाक क्रममे एहि बातक ध्यान रहए जे ओ कौनहु स्वतंत्र पुस्तक प्रारम्भसँ छपए-पुस्तक मध्य वा आदिसँ नहि। तहिना, लेख समाप्त भ' गेला पर ओही पुस्तकमे आन कौनहु लेखक प्रारम्भ नहि होअए। भारती मंडनमे एक लेखक अन्त होइतहि धामहि बाम पुनः आन लेखक प्रारम्भ के' देबाक सामान्य परिपाटी देखबामे अवैत अछि।

संगहि अरुण कुमार सिंह (1996) प्रवृत्तिक सन्दर्भमे स्वातंत्र्योत्तर मैथिली नाटकमे अंग्रेजी शब्द उद्घरण, सन्दर्भ सभक जे दुर्गति भेल अछि से देखि अहाँ सँ पुनः अनुनय जे हमर लेखक प्रूप रीतिमे अहाँ स्वयं करी ओ पूर्ण मनोयोगसँ करी; अंग्रेजी शब्दसभ द' ओ *italicized* अंश/शब्दसभ द' विशेष ध्यान दए ई लेख 'जहिना-अछि-तहिना' ढापी एवँ रहि अनुकम्पाक लेल हमरा व्यक्तिगत रूपेँ कृतज्ञ करी।

लाहमीपूनाक शुभ अवसर पर अहाँ ओ अहाँक परिवारक समुच्चतिक प्रबल कामना करैत, सधन्यवाद।

अहाँक, रामावतार यादव

अति आदरणीय श्री केदार कानन जी,
नमस्कार।

कोल, जर्मनी, 16.11.2000

अँ भारती मंडन 7 क अंकमे हमर आलेख प्रकाशित भेल होअए तँ ओकर एक प्रति (भारती मंडन 6 सहित) कृपया श्रीमती पुष्पा मुख्तारीक माध्यमे शीघ्रातिशीघ्र जनकपुर पठाबी। हम अनुग्रहित होएब।

ओना, हम सम्प्रति किछु मासक लेल जर्मनीक कील विश्वविद्यालयक भाषाविज्ञान विभागसँ सम्बन्ध भए मैथिली भाषाक किछु विशेष पढ़ा द' अनुसन्धानरत छी - Alexander von Humboldt Postdoctoral Senior Research Fellow रूपेँ। जर्मनीक ई हमर तेसर प्रकास अछि: 1982-84मे University of Mainz मे तथा 1989मे University of Kiel मे।

वस्तुतः हम नेपालक एकगोट मूल नरेश द्वारा 1713AD मे ताम्रपत्र पर नेवारी लिपिमे हस्तलिखित (ओना उत्तरएवला कौनहु मैथिल पडिने छथि) एकगोट गद्यमय नाटकमे प्रयुक्त कथौपकचनक भाषाक माध्यमे मध्यकालीन मैथिली भाषाक 'व्याकरण' क एकगोट प्रालप तैयार करबाक उपक्रममे तल्लीन छी। स्पष्टतः 9 काज कठिब अछि; ताहि हेतुएँ हमरा अहाँ लोकनिक शुभकामनाक तीव्र अपेक्षा अछि। देखू की क'सकैत छी। जर्मनी मे हम जनवरी 20, 2002 चरि मात्र रहब।

भारती मंडनक संगहि अहाँक उत्कर्षक प्रबल कामना करैत, सधन्यवाद।

अहाँक, रामावतार यादव

अति आदरणीय श्री केदार कानन जी,

पोस्ट बॉक्स-38, महेंद्रपुर
पोखरा, नेपाल, 22.12.2003

हमरा खेद अछि जे हम ऐतक दिनधरि अहाँकेँ कौनहु पुत्र नहि लिखलहुँ। कौनहु एक स्थान विशेष पर स्थायी रूपेँ नहि रहबाक कारणेँ ई भेना गेल अछि। काठमांडू सँ जनकपुर, तखन फेर काठमांडू, आब आबआन शहर-पोखरा - जतएय ई पत्र लिखि रहल छी।

भारती मंडन नियमित रूपेँ अवश्यहि प्रकाशित भ' रहल होएत - से आस अछि। जतबा अंक चरि अहाँ पठाईने छलहुँ ततबा मात्र देखल अछि।

रहि मध्य, अंग्रेजी भाषाक माध्यमे लिखल हमर दु गोट आलेख तैयार भेल अछि। एकगोट आलेख विदेशमे छपल जकर पूर्ण प्रकाशकीय सन्दर्भ निम्नान्तिक अछि: Ramawatara Yadav 2003 'Maithili', in: George Cardona & Dhanesh Jain, eds. *The Indo-Aryan Languages*, Routledge: London & New York, 2003, 477-497.

हालज्ये आर्याभारतीय आर्यभाषासभक भाषा वैज्ञानिक अध्ययनक कौनहु प्रकाशित प्रतिनिधि-पुस्तक मध्य संसार भरिमे पहिल बेर 'मैथिली' प्रवेश कएने अछि। ई विलक्षण सौंदर्य ग्रंथ कुल 1061 पुस्तक हार्ड कभरक अछि एवं एकर मूल्य £ 165 अर्थात् NRs 22,120/- अछि। दोसर आलेख हमरी नवम्बर 26-27 केँ काठमांडूमे आयोजित Linguistic Society of Nepal क 24म वार्षिक अधिवेशनमे प्रस्तुत कएल। रहि आलेखक विषय कुल मैथिली भाषाक 'पूर्णकालिक क्रिया' क ऐतिहासिक-भाषावैज्ञानिक सर्वेक्षण/वर्णन-विश्लेषण - जे कुल एक हजार वर्षधरिक प्राचीन एवं मध्यकालीन प्रकाशित-अप्रकाशित ग्रन्थसभक अध्ययन - अनुशीलन पर आधारित अछि। आलेखक शीर्षक अछि: *On diachronic*

origins of Converbs in Maithili. एवं ई काठमांडू सँ प्रकाशित होमएला (4) Contributions of Nepalese Studies 31:1, January 2004 क ओक मे प्रकाशनाथीन अछि। प्रकाशनाथीन परान्त ह्य अहाँ केँ एकर ओकप्रिंट पठाएब। ओना, हम एकर दीर्घाकारक मैथिली-ईस्करण सेहो तैयार कएने छी। जकर शीर्षक छिक्क: 'मैथिलीक प्रतिकात्मिक क्रिया: इतिहास, रूपविज्ञान, वाक्यविज्ञान एवं अर्थविज्ञान।' ई काँत छपत से नहि कहि।

एहँ एकाध वर्ष सँ हमर ध्यान दिल्ली सँ प्रकाशित 'अंतिका' मे प्रयुक्त वर्तनी- (अ) विन्यास दिसि सेहो अछट भेल अछि एवं हम मैथिलीक माध्यमे 'समकालीन मैथिलीक वर्तनी ओ अंतिका' शीर्षकक एकगोट लघु आलेख लिखबाक क्रममे छी। वर्तनीक प्रत्यक्ष सम्बन्ध 'द्वनिशास्त्र' सँ भेल। सन्तों व्याख्याचर्च किछु उदाहरण सभमे Phonetic Symbols सभक प्रयोग वाँछनीय भ' गेल अछि। जँ भारती मंडल लेल कम्प्यूटरक सुविधा उपलब्ध हो तँ हम Floppy पठा सकैत छी - जोहिसँ पुनर्विक्रय ओ प्रफरीडिंग आदिक भँगत सँ अहाँ मुक्त भ' सकैत छी। (Floppy अहाँ हमरा जनकपुर लौटा देब - ओना जनकपुरक ओहि सुशीला, सुहृदया एवं सहयोगी महिला सँ हमरा पुनः कहियो भेट नहि भेल।)

अपन विचार लिखू।

अहाँक स्नेही, रामावतार

आश्वीय श्री केदारजी,

हालहि प्रकाशित 'Onelachronic origins of Converbs in Maithili' शीर्षकक आलेखक एक गोट छपप्रिन्ट पठा रहल छी। आस अछि जे अहाँकेँ ई पुसिन्न होए। हमर आग्रह जे अहाँ ई आनंद मैथिली सेवी संग रीयर करी। एहि मादे जँ अहाँक वा मान किनकहु आग्रह छिपणी आदि होए तँ से पठाबी - हमरा प्रसन्नता होएत।

पोखरा शहर - काठमांडू सँ २५ मिनटक हवाई-उड़ानक दूरी पर - आबि गेला सँ एहि मध्य 'ओहि पार' क मैथिलीगत क्रियाकलाप सँ केवल पत्राचार/ई-मेल सँ मात्रहि खबरि पवैत छी। इनेकहु महत्वपूर्ण गतिविधि सभक खबरि त' जति विलम्बसँ अबैत अछि - से केनेक दुखदायी।

भारती मंडल ७ क पञ्चातक आन प्रति सभ द' महेन्द्र मलंगिया कहियो काल भेटमे उल्लेख टा करैत छथि - मुदा देखल नहि अछि। कोनहुना उपलब्ध होए तँ बेस।

आ, २००२ पञ्चातक, नेपालमे 'अंतिका' दुर्लभ सन भ' गेल अछि। ओ पत्रिका निकालतहि अछि कि...?

अहाँक सुस्वास्थ्य ओ सुख-समृद्धिक कामना करैत,

रामावतार यादव

अपन

यंतरा

editorial.staff.videha@gmail.com

पत्र

पठाउ।

১.১১.সন্তোষ স্ৰুমাৰ মিত্ৰ-ও সাদ কহিয়া স্ৰাওত



সন্তোষ স্ৰুমাৰ মিত্ৰ (সংপৰ্ক- জনকস্বৰ,
9851011941)

ও সাদ কহিয়া স্ৰাওত

সাদত সাদ সাদ সাদ পহিবক স্ৰাও। সাদ পহিব পোখা
'উদাস সাদ'ক সাদোচন সাদে সাদ সাদ। স্ৰা
ওহি দিন স্ৰাদবণীয কানীকান্ত সাদ 'হৃষিত'ক
'হৃষিতক স্ৰুমাৰীমে স্ৰাভিনৰ গীত নচাৰী' নামক
প্ৰস্তুকক সাদোচন সাদো সাদ। স্ৰা, সাদ প্ৰস্তুকক
সাদোচন কব স্ৰাযন সাদথি সাদিষ্ঠ, স্ৰাতিথি
স্ৰাদবণীয ডা. সাদাৰতাৰ সাদৰ। সাদোচন
ভেন। সাদিষ্ঠ সাদিষ্ঠ চৰ্চা-পৰিচৰ্চা চনন।
সাদ, সাদিষ্ঠ নৰহাৰা সাদিষ্ঠ পৰিষদক স্ৰাদিষ্ঠ
সাদ সাদোও ওত সাদিষ্ঠ সাদ প্ৰস্তুক পৰ
চৰ্চা ভেন স্ৰা সাদা কিস্ত কহীক সাদো সাদো

नहि भेटैन । कार्यक्रममे थायन रिशिष्ठ अतिथि
आदवणीय डा. वामारताव यादर नहि तहं ओ
हमवा सँ किछ पद्धता आ नहि हमवा किछ कहँक
मौका भेटैन ।

ह्नुकामँ भेटै कवरँक गछा मनमे नागने बहि
गेन । एक रँव रँहूत प्रयास कएनाक रँद
हमवा ह्नुकव फोन नं. उपनरुध भेन, रूँठ् ।
नीनकण्ठ सूनक । फोन कएनियनि । ओ रास्त
हुनथि । रँत नहि भेन । फेब किछ दिन रँद
सम्पर्क कवरँक प्रयास कएनियनि तहं ओ
रिवाठनगव चनि गेन हुनथि । शायद रिशिष्ठ
अतिथि महोदय सँ हमवा भाग्यमे भेटै होयँक
नहि अछि ओ रँत हमवा मोनमे भहं गेन ।

किछ दिन पहिने करयित्री रिंभा माक करिता
संग्रहक आर्जन भाषामे अन्तराद ह्नुके सुपुत्र
रिमर्श कएने हुन । आ, ओहि अन्तराद पोथीक
रिमोचनक कार्यक्रम हुने । ओही कार्यक्रममे हम
साहित्यकावक हिसारै नहि, घवायसी सम्वन्धक हिसारै
नौतन हुनौ । उपस्थित भेनौ । ओतहँ रएह
तबीका बहनि । किछ सिडिकेठ नगौनिहाव
साहित्यकाव नोकनि आदवणीय डा. वामारताव
यादरकै साथमे रँसन हुनाह । रिमर्शक
अन्तरादित करिता 'फाग नो मोव सीता' केव

রিমোচন সেহো হুনকে সঁ হোরঁ কে ছনৈক ।
 রিমোচন ভেন । রঁহুত দেব রাঁঠ তকৈত এক
 রৈব মৌকা হুনকা নগ পহঁচহকৈ ভেঠেন । হুনকা
 কহনিয়েনি- খপনেকে ঙুপব একঠা কিতার নিখন
 জা বহন খছি । কিছু সাখী সরঁ হমরো সঁ
 খানেখ মঁগনে ছথি । ঋদা হমবা নগ খপনে
 রাঁরেমে কিছু নহি খছি । ও 'রাঁদমে ভেঠের'
 কহনখিন । ফেব ও রাঁদ কহিয়া খাওত, নহি
 জানি ।

সম্পাদকীয় ঠিঙ্গপাণী- সন্তোষজীক এহি সংস্বৰ্ণান্নমা
 খানেখমে সাহিলসঁ জুড়ন পাঠককৈ কোনো
 গঁভীৰতা নহি নজবি এতনি ঋদা হমবা দু ঠা
 রাঁত নজবি খাএন । পহিন, জে খঁততঃ হবেক
 রিদ্দান জনতে-জনাদর্ন নেন হোগত ছথি খা
 তঁগ জনতা-জনাদর্নকৈ ওহি রিদ্দান সভসঁ কিছু
 নে কিছু খপেক্ষা বহিতে ছনি । ওহী কিছু
 খপেক্ষাক রাহক থিক ঙা নেখ । পত্রিকা, পোখী,
 সম্পাদক, নেখক সভহক একৈ কাজ ঠৈ সার্থক
 সূচনাক খাদান-প্রদান কবরঁ । সে সন্তোষজীক
 সূচনা প্রা.ডা. বামারতাব যাদবজী নগ পহঁচতনি
 সে হমবা রিশ্বাস খছি । দোসব রাঁত ঙা জে
 নেপানমে সেহো সিঁডিকেঠ ঠৈ তকব জানকাবী
 ভেঠেঁএ ঋদা এহিপব হম চর্চা নহি কবরঁ কাবণ
 গম্ভব এহি পাবক মৌখিনীমে 'খখিন ব্রহ্মাডীয

সিঁড়িকেঠা' সভ ঠে তঁগ খানক দোষ দেখরাসঁ
পহিনে হম খপন দোষ দেখরঁ। পাঠক সন্তোষ
ক্ৰমাব মিশ্ৰজীক চাবি গোট পোখী- পোসপ্ত
(নঘুকথা-সংগ্রহ), উদাস মোন (নঘুকথা-সংগ্রহ),
এনা-কিএ (করিতা-সংগ্রহ) এর, খএনা (সংপাদন-
করিতা-সংগ্রহ) রিদেহপবসঁ ডাউনলোড কহ
পঠাি সকে ছুথি।

খপন

মন্তব্য

editorial.staff.videha@gmail.com
পব পঠাউ।

২.১২.করি বাজীর না 'একান্ত'- "হিস্টাবিওগ্রাহী
আঁফ মৈথিলী নেক্সিকোগ্রাহী"কেব মনোরৈত্তানিক
আ আনোচনামেক ব্যাখ্যা



करि बाजरीर मा 'एकान्त' (संपर्क :कनकुसकी -
9911562859 र्हाईसम्प :8287480484)

मेथिनी आँख हिस्टाबिओग्राफी"
केब मनोरेडनिक आ"नेक्लिकोग्राफी
आनोचनामेक र्नाथा

रिदेहक 'र्याजिन्न रिशेष' अंक नेन जखन श्रीमान
बामारताब यादर जीक केन्द्रित आनेथक आग्रह
भेन कने दूरिधा मे पड्ा गेनहूँ ।
अतिहासक दृष्टि सँ निथित आनेथ केँ प्रामाणिक
साम्म्य मानन जागछ अर्थाति आजुक आनेथ
भरिष्यक अतिहास थिक । तँय एकतबहे
अतिहासे निखरै भेन । अनारथक आनोचना
पम्फपात थिक झुदा अन्वचित महिमामंडन सेहो
अपकाबके थिक । मन्वक्थक जिनगी मे कान
सापेम्फ ओकब छलक पविणाम सेहो देखा
पड्ेत छैक । नेथनी सह नह कह अन्वथा
रिबिध पम्फ मे उर्केर्य - अपकर्ष होगत बहेत
छैक । अन्विप्राय जे कौनहूँ जीरित र्याजि पब

निखरै एक तबहें दूनु दिस धाव रँना तनराव
 पव चनरौ मन थिक कावण जीरित र्याजिक
 चाबित्रिक, नैतिक उँथोन आ पतनक संभारना
 शेष बहैत छैक । निखन आ प्रकाशित आनेथ
 मनुक्ख मन क्षणभंगुर नहि होगछ । रिचाव
 डुँजकि कपमे हग- हगांत धवि स्थिर बहैछ आ
 देशे -समाज- गतिहास केँ प्रभावित करैत
 बहैत अछि ।

अही सभ चनते ठाठ दूरिधा आ र्याजि रिशेष
 थाम कइ जिरैत लोकक मन्दर्भ मे निखरौक
 अपन अन्तिकरिक अन्तारक पछातियो कनम
 उँठैरौक प्रेवक, आ तथा आ सब बहन जे
 मैथिनी भाषाक परिपेक्ष्य मे डाँ बामारताव
 यादर जी साधारण लोक नहि थिकाह । भावत
 सइ नेपाल धवि भाषाशास्त्रीक कपमे रैस
 प्रसिद्धि छन्हि । रैथिनीक मंचो पव मैथिनीक
 प्रतिनिधित्व करैत बहनाह अछि तँय मैथिनीक
 हित - अहित केँ प्रभावशाली ठंग सँ प्रभावित
 कइ सकरौ मे सेहो समर्थ छथि ।

एकबा हमर अनहनबैनिये कहन जा सकैत अछि
 जे मिथिना- मैथिनी आंदोलन मे नगभग एक
 हग सइ सक्रिय बहिनो श्रीमानक रिशेष किछ

পটরৌক চেগ্গা নহি কেনহুঁ, হনাকি রৈড
 থরসরো নহি নাগন। এহন মে সহজহি থগ
 আনেথক থরনয় রৈনন 'উদ্যান কিবণ পস্তকানয়,
 দিল্লী' মে উপনয় ডাঁ যাদর জীক
 রৈহচচিতিপোথী "H i s t o g r a p h y o f
 M a i t h i l i L e x i c o g r a p h y &
 F r a n c i s B u c a n a n ' s c o m p a r a t i v e
 V o c a b u l a r i e s "। তঁয় সম্প্রতি থগ
 আনেথ কেঁ ডাঁ. যাদরক এখন ধবিক সম্পূর্ণ
 জীরন যাত্রাক রিরেচনা নহি থপিত্ত মাত্র থা
 কেরন মাত্র হনক উপর্যজ পোথীক সংক্ষিপ্ত সমীক্ষা
 কহন জা সকেছ। হ ! তখন গহো সব
 জে কতেকো রৈব নেথকক একটা প্রতি ওকব
 জীরন ভবিক ক্ষণ্যাকনক থা যশী - থপযশীক
 কাবক রৈনি জাগছ। হমবা জনৈত উজ পোথী
 প্রায়হ এহনে সন উদহাবণ থিক। গা আনেথ
 পোথীযেক আধারে পব মনোরৈত্তানিক দৃষ্টি সঁ
 নেথকক ব্যক্তিক নিবীক্ষণ, পবিক্ষণ থা
 মূল্যাক্ষনক প্রয়াস সেহো থিক।

সাহিব থা গতিহাস দুনু দূটা ভিন্ন শাস্ত্র থিকৈক
 । সাহিব মে তহ কাঙ্গনিক সম্প্রবয়ক থা
 থরযরক সংভারনা বৈছ ক্ষদা গতিহাস মে
 নহি। গতিহাস রিভিন্ন স্রাত সহ উপনয় তথা

আ সাম্প্রতিক আধাব পৰ নিখক জাগৰু তঁয এখন ধৰি ভাবতক মহাভাবত আ বামাযণ কৈ গতিহাস হেৰাক ঔপচাৰিক মান্যতা বিশ্বে সন্মদায নহি দেনক খুচি । তথাপি সাহিৎ হো রা গতিহাস, বিষয় বস্তুক ঔপস্থাপন, বচনাকাবক চিত্তন আ বিচাবক প্ৰতিবিশ্ব বঁনি পৰিচয় অৰস্ম কবৰৈচু । লেখকক মানসিকতা আ মনোরিক্তান অৰস্ম সোম্য অৰৈত খুচি । তঁয আগ গতিহাসকাৰোক রামপথী, দক্ষিণপথী আদি-আদি বৰ্গীকৰণ দেখা পড়ি বহন । অস্তু ।

ডা. যাদবক পোথী পঠি, পোথীক কথা, তথা আ সাম্প্রতিক অধ্যয়ন, অল্পষণ আ বিশ্লেষণ কেনে জে কিছু গম্প বিশেষ অচঁভিত রা উদ্ধনিত কেনক সে আগা অপনে লোকনিক সোম্য বিন্দ্ৰাব প্ৰস্তুত খুচি ।

কেন্দ্ৰিয় বিষয় আ নাও: পোথীক নাও বৈস পৈঘ খুচি "Historiography of Maithili Lexicography & Francis Buchanan's Comparative Dictionary". পোথীক নাও পঠনা সহ জে প্ৰধান পক্ষ বঁমা পড়িচু সে খুচি, "Historiography of

Maithili Lexicography" থা তঁয়
সহজহি শেষ পক্ষ "Francis Buchanan's
Comparative Dictionary" গৌণ বিষয়
হোরক রৌধক হোগত থছি । ফুদা সে থছি
ঠাক একব বিপবিত ।

ফবিছ সহ পোখীক কেন্দিয় বিষয় কেঁ চিন্হরাক
নেন দেন গেন বিষয় সূচী কেঁ এক রেব ফেবো
র্যরস্থিত কবর সমীচীন বুঝা পড়ত থছি ।

PROLEGOMENA থা Maithili
Lexicography (পৃ. সং. 1 সহ পৃ. সং. 28
ধবি) ~ডা. যাদব দ্বাৰা পোখীক পবিচয়,
শিদ্ধকৌশিক গতিহাস পব রিমর্শ ।

The Manuscript, Francis
Buchanan's Life & Work থা
Buchanan's Comparative
Vocabulary: A Critique (পৃ. সং. 28
সহ পৃ. সং. 59 ধবি) ~ফ্রান্সিস বুঝানন কেব
শিদ্ধকৌশিক উপনছতা, ব্যক্তিহ, শিদ্ধকৌশি নিমণিক
পৃষ্ঠাভূমি থা থোড় রিত থানোচনামেক ব্যাখ্যা
থছি ।

Buchanan's Comperative
Vocabulary (पृ. सं. 60 सह पृ. सं. 202
धवि) ~ह्रांसिस बुकानन द्वारा संकनित शिद्धकोशी

Notes to Introduction (पृ. सं. 203
सह पृ. सं. 210 धवि) ~पोथी

पविचय रिषय मे आधन उल्लख जेना अंग्रेजी
मे भेन संस्कृत पोथीक अनुराद सहित किछ
चिह्नी, अमेन आदिक प्रतिनिधि ताहू मे ह्रांसिस
बुकानन केव उल्लख अरिते अछि रिभिन्न सन्दर्भ
मे ।

Bi bli ography (पृ. सं. 211 सह पृ. सं.
227 धवि) ~सन्दर्भ सातक उल्लख ।

देखन जाग तह आवस्यिक 28 पृष्ठा पोथीक
रिषय मे पविचय आ रिभिन्न मैथिली शिद्धकोशी
आ ताहिक निर्माणिक पविचय अछि । लेखक
द्वारा शिद्धकोशसंग्रहक नेन भेन यात्रा आ नोक
सभ सह भेंट-घाँठक रिखण अछि । पुनह
देखने पहिन 27 पृष्ठा एकठाँ ऐतिहासिक पोथीक
पविचय नेन आदर्श बुमा पड्छ । पृष्ठा

সংখ্যা 28 সহ 59 ধৰি ঘূমা ফিৰা কহ হ্ৰাসিম
 বুকানন পৰ কেন্দ্ৰিত খন্ডি চাহে হুনক ব্যক্তি
 হুখ্য বা শিষ্টকোশী নিৰ্মাণিক পৃষ্ঠভূমি খথৰা
 আনোচনামেক ব্যাখ্যা । পৃষ্ঠা সংখ্যা 60 সহ 203
 ধৰি তহ বিশুদ্ধ কপে হ্ৰাসিম বুকাননক
 কল্পাবেষ্টিৰ শিষ্টকোশী কেব ছায়া প্ৰতিযে মনগ্ন
 খন্ডি, তঁয় কোনো গপ্প নহি হো । পৃষ্ঠা সংখ্যা
 203 সহ 227 ধৰি সন্দৰ্ভ গ্ৰন্থ বা প্ৰাতক
 উল্লখ দেনে ছথি জে, মহত্বপূৰ্ণ বহিতো গ্ৰন্থক
 হিম্মা নহি কহন জা সকৈছ ।

একব অৰ্থ ভেন জে পোখীক সাৰ্থক 202 পৃষ্ঠা
 মে 174 পৃষ্ঠা মে বুকানন ছথি কেন্দ্ৰিয় বিষয়
 জাহি মে সহ 143 পৃষ্ঠা তহ বিশুদ্ধ বুকাননক
 শিষ্টকোশী খন্ডি । 10 প্ৰতিশীত জে অগ্ৰথা কিছ
 খন্ডিয়ো তহ সে পোখীক ভূমিকা নেন আদৰ্শ
 বিষয় বস্তু মানন জা সকৈছ হুদা কেন্দ্ৰিয় বিষয়
 হেৰা হেতু কতেক উপহাজ সে তহ বিদ্বানে
 লোকনি কহতাহ । জঁ মানি নী জে একটা ভাষা
 শাস্ত্ৰীক কপমে স্বয়ং নেথকোক দৃষ্টি গেন হেতহি
 তখন গহো প্ৰশ্ন ঠাঠ হোগছ জে 90 প্ৰতিশীত
 বিষয় বস্তু কেঁ নূন কিযেক দেখেনহি ?

বিশ্বপ্ৰসিদ্ধ মানৱ মনোৱিজ্ঞানী A. H. Maslow

কেব মোতারিক কোনো মন্বকখক দ্বিয়া পাঁচ
তবহক প্রেবণা সহ নিধাবিত হোগছ, জকবা
"Hierarchy of Need" কহন জাগছ।
শাবাবিক / ভৌতিক খারখকতা, স্ববক্ষা আ ম্লহ
আদি প্রেবণাক সন্তুষ্ঠ ভেনা পছাতি মন্বকখক
দ্বিয়া খামে-সন্মানক অর্জন সহ প্রেবিত হোগত
অছি। [1] আগাঁ Constantine
Sedikides & Co কেব অধ্যয়নো মে Self
- Potency কেব অংত মহত্বপূর্ণ ভূমিকা
নিধাবিত হোগছ কোনহুঁ ব্যক্তিক আচরণ আ
চিন্তন প্রদ্বিয়া পব। [2]

পোখীক নাও দেৱক প্রয়োগ সহ লেখকীয় শ্রৈয়
লেৱক স্বরিচাবিত উদ্যোগ জঁ নহি বহিত তহ "A
Critical Analysis Of Francis
Buchanan's Comparative
Dictionary & Maithili
Lexicography" তুননামেক দৃষ্টিয়ে অধিক
সার্থক বুঝা পড়ত অছি।

নিশ্চয়ামেকতাক সংগ তহ কিছু কহর কঠিন হুদা
ধ্যাতর্য জে A Critical Analysis
পোখীক নাও মে বহনে, লেখক যশীক ভাগী তহ
হেৱে কবিতথি হুদা পোখীক 90 প্রতিশত

কেন্দ্রিয় বিষয়ো সংগ্ৰহ্য হোঙত । কহন
জা সকেছ জে নেখক হ্ৰাসিম বুকানন কহ সং
অন্যান্য থা 'শ্রেয় নেৰক অনাৰথক আৰোপ' সহ
ৰিচি সকেত বহখি ।

নাওঁ মে অন্বচিত শিদ্ধ প্রয়োগ : গতিহাস
(History) আ গতিহাসবিদ্যা
(Historiography) দুই মে সমানতা
নগিতো মৌনিক ভিন্নতা ঠেক । সময় কান আ
ঘটনাক অধ্যয়ন গতিহাস কহৰৈত ঠেক । হুদা
গতিহাস বিদ্যা শিদ্ধক অভিপ্ৰায় বুঝরা নেন কিছ
ব্যখ্যা কে দেখৰি আৰথক ।

Britannica মে ব্যখ্যা:
Historiography, the writing of
history, especially the writing
of history based on the
critical examination of
sources, the selection of
particular details from the
authentic materials in those
sources, and the synthesis of
those details into a narrative
that stands the test of

critical examination. The term historiography also refers to the theory and history of historical writing. [3]

Merriam Webster Dictionary: the writing of history based on the critical examination of sources, the selection of particulars from the authentic materials, and the synthesis of particulars into a narrative that will stand the test of critical methods. [4]

Collin James Dictionary: The narrative presentation of history based on a critical examination, evaluation, and selection of material from primary and secondary sources and subject to scholarly criteria. [5]

Cambridge Dictionary মে
 Historiography কে পৰিভাষা ৰাখি ~
 "The study of history and how
 it is written." [6]

উপৰোক্ত ৰাখাক আনোক মে গতিহাস ৰিদ্দাক
 ৰাখি প্ৰায় ভেন নিখিত ৰা ত্ৰাত গতিহাসক
 পুনৰ্ৰাৱস্থিত ৰাখা যেন জাহি সহ কোনহঁ নৱ তথ্যক
 প্ৰকট হুখয়। ৰাখি ৰাখি পোখীক ৰাখি দুন
 কে, কেনা ৰা কোন পৰিস্থিতি মে মেথিনীক
 শিদ্ধকৌশিক নিৰ্মাণ কেনক সংগতি ৰাখি উদ্ভূত কেঁ
 কোন ৰাখি ৰা আতৰিক কাৰক প্ৰভাৱিত
 কেনক।

উপৰোক্ত গতিহাসক সমীক্ষামেক ৰাখা যেন দ্বাৰা নৱ
 সংকল্পনাক স্থাপনা তহ নহি ভহ সকল ৰাখি।
 কে কেনহি শিদ্ধকৌশিক লেখন তাহিক উল্লখ তহ
 ৰাখি, ৰা দ্বাৰা জতয় ধৰি, কেনা কেনহি ৰা
 শিদ্ধকৌশিক নিৰ্মাণ কেঁ প্ৰভাৱিত কৰে ৰা কাৰক
 তহক বিষয় ৰাখি, মে একতৰহে নহিয়ে সন
 ৰাখি। তঁয় হমৰ দৃষ্টি মে হিষ্টাৰিওগ্ৰাফী শিদ্ধক
 প্ৰয়োগ ওজন ভনো দৈত হোগক ৰা দ্বাৰা সমীচীন
 নহি ৰাখি।

মৈথিলীক প্রাচীনতম শিষ্টকোশীক চিহ্নান মে
 অসহন : নেথক পোথীক নাও মে
 Hi s t o r i o g r a p h y o f M a i t h i l i
 L e x i c o g r a p h y (মৈথিলীক শিষ্টকোশী
 রিদ্ধ্যাকগতিহাস রিদ্ধ্যা) কেব সার্থকতা সিহ্ন
 কবরীক নেদ দেশে - রিদেধীক জতেক শিষ্ট
 সংহহ রা শিষ্টকোশী আ সংহহকতকি উল্লখ কেনহি
 অছি আ তাহি হেত্ত দেশে রিদেধী নপনহি অছি
 মে প্রভারিত ভনো কৰেত হোগক, ক্ষদা নর
 কী ঠেক ? সভটা তহ পূৰ্ণ রিদিত আ
 স্নঘোষিত শিষ্টকোশী থিক। আ তঁয মৈথিলী
 শিষ্টকোশীক ভ্রাত গতিহাস মে কোনহু নরতাক
 সঁচাব নহি কৰেত অছি।

সত্ত কহী তহ অগ সমস্ত পোথী মে গতিহাসক
 নামে বুকাননক শিষ্টকোশী আ বঁকী ডাটা সংহহক
 অতিবিজ্ঞ সার্থক আযাম মাত্র বুকাননক
 আনোচনামেক রাখ্যা ঠা অছি। নেথক নূতন
 অল্লষণক দৃষ্টি আ ক্ষমতাক প্রদর্শন নহি কহ
 সকনাহ অছি।

ডা. যাদর অখন পোথী মে মৈথিলী ভাষাক
 গতিহাস আ রিশিষ্টাকউল্লখ কৰেত বর্ণ বনোকবক
 নিকঠ গেনাহ অছি। বর্ণ বনোকব বিনক্ষণ গ্রন্থ

খৃষ্টি । করিশেখবক বিনক্ষণতা কহন জা সকৈছ
 । স্বনীতি কুমাব চষ্টজী, গোরিন্দ না, কাখীনাথ
 না 'কিবণ', ভুরনেশ্বব গুবমৈতা খা মহেন্দ
 মনংগিয়া জাহি দৃষ্টি সহ দেখরাক শ্র্যাস কেনহি
 সহ দেখা পডনহি । [7] কুদা তাহিয়ে
 দৃষ্টিকোণ সহ রণবনোকবক মূন্যাকন খণ্ড পৌখীক
 খানোক মে নিবর্থক শ্রম থিক । উপর্যুগ কোনহু
 রিদ্দান শিদ্ধকোশি রিদ্দা বিষয়ক নে রিদ্দান বহথি,
 খা নে সে খধ্যন কেনহি । কার্যক রিভিন্ন
 ধাবাক দৃষ্টি সঁ কার্যশীল্যীয় নিবীক্ষণ পবিক্ষণ
 কেনহি । কুদা লেখক সহ তহ
 Hi stori ography of Maithili
 Lexicography লিখরাক ক্রম মে
 রণবনোকবক রিমর্শি নিবীক্ষণ পবিক্ষণ, খল্লষণ,
 মনন - মন্থন খপেক্ষিত বহয় ।

রণ বনোকব রস্তুতহ একটা রিশিষ্ট তবহক
 শিদ্ধকোশি থিক জকবা খাজুক পবিভাষা মে
 Thesaurus রা সন্দর্ভ গ্রন্থ কহন
 জাগছ । [8] খণ্ড লৈঠিন শিদ্ধক রূপেতি রাস্তর
 মে গ্রীক ভাষাক
 'থেগসাউরোস'(Thesauros) সহ ভেন খৃষ্টি
 জাহিক খর্থ হোগছ 'খজানা', সংগ্রহানয়, স্টাব
 হাউস (Chest.) । দোসব খর্থ কহন জা

सकैछ जे थिसाँबस केब खलिप्राय भेन
पर्यायराची शिद्धक खजाना कोशि ।

ॐ आश्चर्यक विषय जे मैथिली शिद्धकोशिक
इतिहास छनराक नेन डाँ. यादर मैथिली
साहित्यकाब समाजक किछु चिन्हन जानन राजिब्र
आ रिदेशी स्रात पर ठाँ किशेक आश्रित
बहनाह । एक मात्र रर्ण बनोकब के शिद्धकोशि
सिद्ध केने प्रयास हुनक निखन पोथी इतिहासिक
भे सकेत छन । ह्रदा से तह अपने रर्ण
बनोकबक स्रकपोके चिन्हरा मे असहन बहि
गेनाह सेहो तखन जखन हुनक मून उद्धष्ट
शिद्धकोशिक चिन्हन आ नर तथ्यक प्रतिपादन
बहन्ति । कहराक प्रयोजन नहि जे मैथिलीक
इतिहास मे गौबरक स्थान सुनिश्चित कवरा स
छकि गेनाह ।

मैथिलीक भाषाग अस्थिता भंजन : अपना पोथी
मे डाँ. यादर मैथिली भाषाक इतिहास तकेत
मैथिलीक भाषोपेति सन्दर्भ मे निखने छथि,
"Lately, in contradistinction

to contemporary knowledge on the probable time of the origins of the New Indo-Aryan languages, including Maithili, Dhiraj (2019: 127) has unabashedly reiterated his earlier untenable position and additionally erred into claiming about the existence of Maithili universally believed to have originated from the Eastern Māgadhī Apabhramśa (and not the Ardhamāgadhī Apabhramśa, as some would erringly suggest), branching off into West (Awadhi, Bhojpuri), Central (Magahi, Maithili, Angika, Kurmali), and East (Bengali, Assamese, Oriya) New Indo-Aryan languages (cf. Gangananda Singh 1950, Govind Jha 1968, Tsuyoshi Nara 1979, and Tanmoy Bhattacharya 2016) at a time contemporaneous with the Old Indo-Aryan Vedic Sanskrit. [9]

এ দেখি হতশ্রভ ছী জে ড়া. যাদর সভষ্ঠা
ভাষা বৈজ্ঞানিক, ভাষা দার্শনিক দৃষ্টিকোণ আ
ঐতিহাসিক সাক্ষ্য-তথ্য কেঁ তহ তাখ পব
বাখিয়ে দেনহি অপিত্ত নহি জানি কোন তবহক
প্ৰেবণাক প্ৰভাৱ মে আৰি অপনহি সমস্ত পহিব্বক
শৌধক বিৰোধাভাস মে ঠাট্ হোগত ছথি ।

এ স্থাপিত ঐতিহাসিক তথ্য অছি জে ভাগনপুব
আ ঙ্গেব দিস মৈথিনীক দক্ষিণী মানক শৈলী আ
ছিকা-ছিকী শৈলীক প্ৰয়োগ হোগছ । [10]
গহো নগভগ স্পষ্ট ছৈক জে ভাগনপুব
বিশ্ববিদ্যালয় মে বিনা UGC কে মান্যতাক হিন্দী
বিভাগক অধীন বিনাত 2002 অংগিকা বিভাগ
খোনি কহ মৈথিনী কেঁ খডিত কবৰাক হসিত
প্ৰয়াস চনি বহন অছি জাহি সহ অংগিকা কেঁ
কানাতব মে হিন্দীক বৌলী ঘোষিত কখন
জামকয় জখন কি কোনহুঁ ধ্বনি বিজ্ঞান আ ভাষা
বৈজ্ঞানিক দৃষ্টি স অংগিকা এখনহুঁ হিন্দী স অধিক
মৈথিনীক নিকট অছি । অংগিকাক সংকল্পনো
1960 কে দশকক পছাত্যিক থিক । তাহি
সহ পহিনে ভাষাক ৰূপ মে মৈথিনী সহ অস্তিত্বক
কোনো সাক্ষ্য নহি ছৈক । একবা মৈথিনীক
দুৰ্ভাগ্য কহন জা সকেছ জে ভাবতক মৈথিনী
ধ্বনি বৈজ্ঞানিক এখন ধবি মৈথিনীক হিত বক্ষার্থ

কোনো তবহক প্ৰতিৰোধক স্বৰ নহি উঠোনহি
খুঁটি আ নে কোনহুঁ শৌধ আনেখ প্ৰকাশিত কৰা
নোক সমাজক মাৰ্গদৰ্শনে কেনহি খুঁটি ।

কোনহুঁ ভাৰতীয় বা পাশ্চাত্য ভাষাশাস্ত্ৰী দ্বাৰা
অৰ্ধ মাগধী সহ অংগিকা কে উদ্ভাৱক উল্লেখ নহি
ভেট্টেত খুঁটি ক্ষুদা নেপাল স্থিত মিথিনাক নেখক
নহি জানি কিযেক, কোন আধাব পৰ অংগিকা আ
মৈথিলীক উদ্ভৱ একুহি স্ৰাত সহ নিখৰাক প্ৰেবণা
ভেট্টেনহি । বিন্ধ সাম্ৰাজ্যক তহ এহন কোনো বঁতাহে
নিখ সৰ্কেত খুঁটি । দৃষ্টিগো জে মৈথিলীক
সমকক্ষ আ একুহি স্ৰাত সহ অংগিকাক উদ্ভৱক
সাম্ৰাজ্য কোন পোখী মে ভেট্টেনহি, অৰ্ধমাগধী
অপভ্ৰংশীক কেন্দ্ৰীয় শৈলী মে মৈথিলী, মগধী,
হৰমানী সংগ অংগিকা নাও উল্লেখ কতয খুঁটি
তাহি স্ৰাতক স্পষ্ট উল্লেখ নহি খুঁটি । অপিচ
গম্প কে তেনা ঘূমা ফিৰা কহ নিখন গেন খুঁটি
জাহি সহ পণ্ডিত গৌৰিন্দ না আ গংগানন্দ সিংহ
সহিত হৰ চাৰি নেখক পৰ শংকা জাগছ ।
ক্ষুদা তাহি শংকাক নিৰাকৰণক উপায় নহি দেন
খুঁটি ।

ভাষাশাস্ত্ৰীক ৰূপমে খ্যাতি প্ৰাপ্ত স্বনীতি ৰূমাৰ
চৰ্চজী, জৰ্জ গ্ৰীষ্মন [11], স্বভদ্র না [12],

পড়িত ভগবদত [13], ভোনানাথ তিরাবী [14] আদি কনকহ পোখী মে ঞ্গিকাক উল্লখ নহি ঞ্চি । জতরী ধবি পঠরী মে ঞ্চায়ন ঞ্চি ক়োনহু ঞ্চান উল্লখনীয ভাষা শাস্ত্রীক ঞ্চাযন মে ঞ্গিকাক ঞ্চতিহাসক সন্দর্ভ মে কিত্ত নহি ভেট্টেট্ট ।

এহনা মে নেপান মে মেখিনীক রিখল্ডন ব়োকি সকরী মে ঞ্চসফন ডা. যাদরক ঞ্চ পোখী মেখিনীক ভাষা ঞ্চ ঞ্চস্মিতা পব কুঠাবাঘাত তহ ঞ্চিযে, লোক দৃষ্টিমে ঞ্চনারথক ভ্রম ঞ্চ ঞ্চাবজকতাক স্থিতি ঞ্চাট হ়োগট্ট । ঞ্চথতি 'ঞ্চখ্খিখামা হত়ো নর়ো রা কুঁজব়ো রা' কে চবিতার্থ কৰেত ঞ্চসলক স্থাপনা । ভাবত সহ নহ কহ নেপান ধবি ঞ্চ ঞ্চতর়ে ঞ্চা নহি রিখ্খি ভবি মে পসবন ঞ্চপনা – ঞ্চপনা স্তব পব মেখিনীক সেরা মে নাগন কোটি- কোটি মেখিনী প্রেমীক সঙ চুন কহাওত ।

ঐতিহাসিক ঞ্চশ্বক্ষিক পবিমার্জনক মন়োরূত্তিক ঞ্চভার : পাশ্চাত্ রিদ্দান্ এনেন ঞ্চেসব দ্বাবা মন্ডন মিশ্রিক ব্রহ্মসিদ্ধি পব ঞ্চীকা নিখেত Bachaspati কে স্থান পব Bacaspati নিখনে ট্খি । 'Ch' কে স্থান পব 'C' কে

প্রয়োগ প্রায়হ পাশ্চাত্‌ রিদ্‌নান্‌ দ্বাৰা এহনে ত্ৰুটি ভেন খ্ৰুতি ।

লেখক মেথিন থিকাহ, মিথিনাক মাটি পানি সহ । এহনা মে খাস কখন জা সকেছ জে পাশ্চাত্‌ রিদ্‌নান্‌ নোকনিক খ্ৰুগ ত্ৰুটিক পবিমার্জন কবিতথি খা সে দাযিহা বহনহি ক্ষদা সে প্রবৃতি নহি দেখা পড়েছ । ওহো Ch কে স্থান পব C কে প্রয়োগে কেনহি খ্ৰুতি । [15]

নিষ্কৰ্ষ : ঔজ পোখী খা তাহি নাথে লেখকক মনোরিজনক মূন্যাক্ষন সহ জে ফবিছ হোগছ তাহি খাধাব পব গা কহরী মে সংকোচ নহি জে ফ্রান্সিস বুকানন খ্ৰুগ পোখীক কেন্দ্ৰিয় বিষয় ছথি খা তাহি বিষয়কে যথেষ্ট শ্রেয় নহি দেন গেন খ্ৰুতি । ওহো কহরী মে সংকোচ নহি জে শিদ্ধকৌশিক ঐতিহাস নিখরী কান লেখক কেঁ শিদ্ধকৌশিক বিবিধ স্বকপক বিষয় মে ফবিছ সহ জ্ঞান বহন হৈর, নহি বুঝা পড়েত খ্ৰুতি । খা তকরে পবিণাম থিক জে রণবনোকবক রাস্তরিক স্বকপো চিন্‌হ সক্রী মে খসফন বহনাহ । খা ওহো সহ জে "H i s t o r i o g r a p h y o f M a i t h i l i L e x i c o g r a p h y" মেথিনীক ভাষা সাহিত্‌- শিদ্ধকৌশি বিষয়ক ঐতিহাসিক

পোখী নহি বঁনি সকল খুচি ।

জহাঁ ধবি মৈথিলীক ভাষাগ খস্মিতাক প্রশ্ন খুচি
ঐ পোখী কথমপি মৈথিলীক প্রতি সংবেদনশীল
দ্বন্দ্বক প্রতিবিস্তৃত নহি থিক ঐ খনারথক ভ্রম
পসবৈত খুচি । সমকালীন লেখকক প্রতি লোক
সমাজ মে খাফাশি ঐ শঁকা পসবৈত খুচি, কাদো
ফেকৈত খুচি ।

এহন নহি জে মৈথিলীক হিত চিত্তক সংঘর্ষ নহি
কবত রা হাবিয়ে জায়ত । গহো নহিজে ডা. যাদব
কে উল্লখ মাত্র সহ কিছু প্রমাণিত ভহ
জায়ত হুদা ভাষাগ বাজনীতি মে কমজোব
পড়াইত মৈথিলীক বিরোধী কেঁ একটা মশজ
উল্লখ (reference) কেব হথিযাব ভেঠ
গেনৈক খুচি ঐ মৈথিলীক লেন সংকট খরস্ম
ঠাঠ হোগত খুচি ।

নেপাল মে জখন মৈথিলীক বিঘটন দেখি বহন
চী । পট্টিমা শীলী কেঁ বঁজ্জিকা নামে পৃথক
ভাষাক দর্জা ভেঠ গেনৈক খুচি ঐ ভাবতোক
সাবখল্ড মে খঁগিকা কে দ্বিতীয় বাজ্যভাষা বঁনা
দেন গেন খুচি, গতিহাস, ডা. যাদব কেঁ

মৈথিলী হিতৈষীক রূপমে কতক দিন স্নীকাব
কবত রা মোন বাখত ঙা দেখরৌক রিষয় ঞ্চি
। গতি ।

সন্দর্ভ :

1. A. H. Maslow, Psychological Review, A Theory of Human, Motivation, 1943
2. Constantine Sedikides & Asst., Psychology, Faculty Publication University of Dayton, A Three Tier Hierarchy of Motivational Self-Potency, 2013, PP 235-295
3. Britannica Encyclopedia
4. Merriam Webster Dictionary
5. Collin James Dictionary
6. Cambridge Dictionary
7. Dr. Ramavtar Yadav, Historiography of Maithili Lexicography & Francis Buchanan's Comparative Dictionary, 2021, Pg. 17
8. Kavi Rajiv Jha Ekant, Pravashi, 2021-22, PP. 21-30
9. Dr. Ramavtar Yadav, Historiography of Maithili Lexicography & Francis Buchanan's Comparative Dictionary, 2021, Pg. 18

10. G. A. Grierson, Linguistic Survey Of India, 1903, PP 13-29
11. G. A. Grierson, Linguistic Survey Of India, 1903, PP 13-29
12. Dr. Subhadra Jha, Formation of Maithili Language, PP. 23-30
13. Pandit Bahgavadutta, Bharatvarsh ka Itihas, 1946
14. Bholanath Tiwari, Hindi Bhasha ka Sankshipt Itihas, 1981
15. Dr. Ramavtar Yadav, Historiography of Maithili Lexicography & Francis Buchanan's Comparative Dictionary, 2021, Pg. 7-28

संपादकीय टिप्पणी

जे कियो International Phonetic Script सीख चहि छथि जे एहि (तिबहुता माध्यमसँ) से एहि निंकपव आरि सके छथि-
Learn International Phonetic Script through Mithilakshar Script

भावतमे अंगिका-रज्जिका केव समझा किए छै तकर मून कावणपव आशीष अनचिन्हार द्वारा निखन गेन आनेथ "तीन ठा रिंदू" (भाषाक मनोरित्तान-1 एरं 2) रिदेहक 150म अंक,

15 মার্চ 2014 মে প্রকাশিত ভেন ছন ।
পাঠক একবা পঠাি সকে ছথি ।

অপন

মন্তর্য

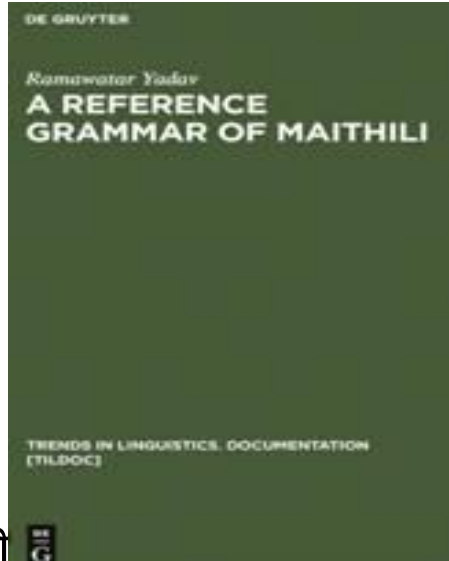
editorial.staff.videha@gmail.com
পব পঠাউ ।

২.১৩.শীনেন্দ মিশ্র- ডা় বামারতাব যাদব :
মৈথিলী ভাষা- সাহিত্যিক অসাধ্য কাজ সাধরনা
একটা নিস্কাম কর্মযোগী

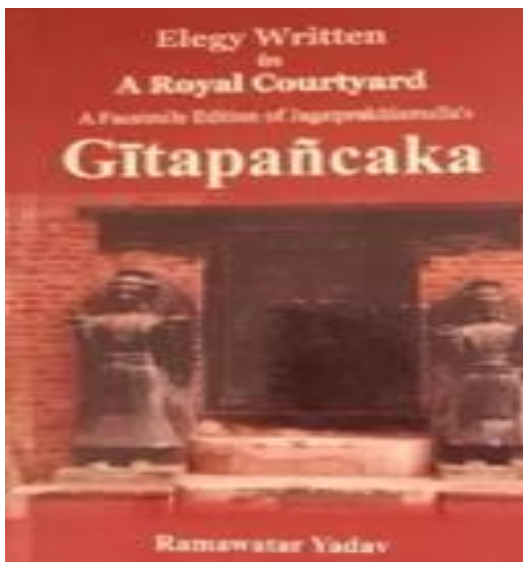


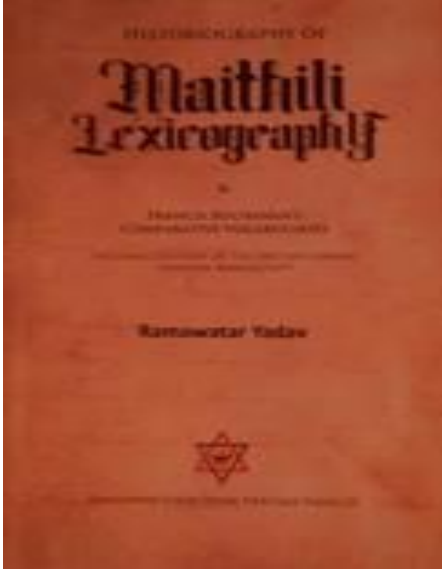
शनेन्द्र मिश्र- संपर्क-7600744801

डॉ बामराताब यादव : मैथिली भाषा-
साहित्यिक खसधा काज साधरना एकठा निष्काम



कर्मयोगी





মৈথিলীক খকাসমে উদীয়মান নক্ষত্র জকাঁ চমকৈত ডাঁ যাদরক পদার্পণ কোনো চমকোব সঁ কম নহি । মৈথিলী রঁডু সৌভাগ্যশালী ছুথি জে এক সঁ এক রবদ-পুত্রক জননী ছুথি আ তাহি সঁ হুনকব ঐশ্বর্য আ যশে দিনো-দিন রঁঠনে জা বহন ছুহি । রাজিগত কপ সঁ হমবা হুনকা সঁ এক্সা রৌব প্রলক্ষ কপসঁ ভেঁঠ লৈ খুছি নেকিন ঠৈনীফোন, গা-মেন, ব্ৰহ্মসম্প আদিক মাধ্যমসমঁ কতেকো সান সঁ হম হুনকব নগাতাব সঁপর্ক মে ছী তেঁ গা লৈ বুম্মা বহন খুছি জে হমবা হুনকা সঁ ভেঁঠ লৈ খুছি । তকব কাবণ কহী তঁ হুনকব মৃদ্ স্নভার ও একটা জাগকক খুভিভারকক গুণ, জঁ যদি হম হুনকা ফোন কেনাগ রিসবিযো জাগ

ছী তঁ ও হমবা নৈ রিসৰৈ ছথি, একঠা নিযমিত
খঁতবান পব রাতনিাপ হোগত বহৈ আ হুনকা
সঁ রঁহুত কিছ মিথেত বহৈ ছী। এতেক দিনক
সম্পর্কক আধাব পব যদি কহী তঁ আদবণীয় যাদর
জীক মৈথিনী ভাষা ও সাহিত্যক প্রতি माश्चर्य आ
दायित्व भार रिबन छन्हि।

স্বগৌলীক সন্ধি ভনে হী মিথিনাকৈ দূ-খঁড মে
রাঁটি দেনক নেকিন দূনু ভাগ মে এক-সঁ রঁঠা
রিদ্বান ছথি। জখন কখনো মৈথিনীক চর্চা
হোগত ছৈ তঁ এখনো দূনু পাব কে সমগ্র আধাব
পব কোনো রাঁত কে দেখন জাগ ছৈ। ডাঁ
যাদরক প্রতি সঁ দেখন জায় তঁ হুনকব খ্যাতি
মৈথিনীক একঠা রঁহুত প্রতিষ্ঠিত ভাষারিদ কে
কপ মে ছन्हি। হুনকব নিখন মৈথিনীক ব্যাকরণ
A Reference Grammar of Maithili
জর্মণী সঁ প্রকাশিত খ্ছি আ সার্কানিক কপ মে
একঠা এহন পোখী খ্ছি জে মৈথিনীকৈ ঠোস
পহিচান দিএরাঁ মে সফল খ্ছি। দোসব রাঁত
হিনকব নিখন ও পোখী শোধ পব আধাবিত ছৈ
জাহি মে জর্মণীক ভাষা প্রয়োগশীনা মে কঁঠ
মে ফাগরঁব ঞ্চিঠকন তাব কে মদদসঁ শৃঙ্খ
উচাবণ কে নেন কাজ কএন গেন ছৈ। হিনকব

आनेथ, पोथी ओ रित्तिन्न अरसब पब देन गेन
 र्याथान मैथिनीक एकठा धरोहर छै जाहि सँ
 मैथिनीक उंका देशे-रिदेशे मे तँ फहरैरै
 कएन, नर पीढ़ी सेहो नाभ उठा बहन अछि
 आ मैथिनी भाषाक असनी स्वरूप रूमरौ मे अ
 पोथी रहूत सहायक छै । जहिना डाँ स्वभद्र
 राँरू द्वाबा निखन गेन 'The Formation of
 the Maithili Language' एकठा प्रसिद्ध
 आ कानजयी प्रति छै तहिना डाँ बामराताब
 राँरूक अंग्रेजी भाषा मे निखन र्याकबण के
 रूमन जाय ।

डाँ बामराताब राँरूकेँ सिर्फ भाषारिद कहनाग
 हम र्याङ्गित रूपसँ उचित नै मानैत छी, जँ
 हुनकर अन्त प्रतिकेँ देखन जाय तँ ओ भाषारिद
 के संगहि एकठा नीक साहित्यकार, उक्तेष्ट, कोष्टिक
 अन्तरादक, मैथिनी भाषाक संवस्कक आ
 टिप्पणीकार सेहो छथि । नेकिन अग सभक
 मून मे छै आदरणीय यादरजीक अपन मातृभाषा
 क नेन प्रेम । हमबा सन एकठा साधारण मनुख
 डाँ बामराताब राँरू के राँरे मे निथी तग
 योग्य नै छी नेकिन भाग आशीष अनचिन्हाब
 जीक समर्पणता ओ तपेवताक सामने हम अग

আনেথ নেন মনা নৈ কহ সকনহুঁ, সচ কহী তঁ
জেহনে-তেহনে আনেথ সে হম অগ মহত্বপূর্ণ
কাজ মে আপন উপস্থিতি দৰ্জ কবা আদৰ্শীয়
বামারতাব রাঁবু মন নিরিংগ নিজেঁডক চৰণ-কমন
মে একটা হুন অর্পিত কহ বহন ছী। হম
হিনকব নিখন কিছু পোখীক অধ্যয়ন কেনহুঁ জাহি
আধাব পব কিছু পোখীক সংৰ্ধ মে হমব বিচাব
প্রস্তুত অছি:-

1. A Reference Grammar of
Maithili, Mouton de Gruyter
Berlin. New York. (1996)

মৈথিলী ব্যাকরণক ঙা পোখী রঁহুত রঁখক শৌধক
রাঁদ নিখন গেন ছৈ আ একব ঙা বিশিষ্টতা
ছৈ জে পহিন রৈব মৈথিলী ভাষাকৈ কেন্দ্র মে
বাখি, পূর্ মে নিখন গেন মৈথিলী ব্যাকরণ
সভক বিশ্লেষণ কেনাক পছাতি একবা নিখন গেন
অছি। পূর্ মে নিখন ব্যাকরণ সভ মে মৈথিলী
ভাষা মে সংস্কৃত ব্যাকরণক নিয়মক অনুসাব
ব্যাখ্যা কয়ন গেন ছৈ পবঁচ ডাঁ যাদর আপন
পোখী মে উদাহরণ সহিত রঁহুত বাস পূর্
মান্যতাকৈ ধ্বস্ত কেনে ছখি। প্রমুখ রাঁত জে
মৈথিলী মে সংস্কৃতে জকাঁ জে আঠ ঠা কাবকক

र्याख्या कएन गेन छन तकवा ओ कहनथि जे
 'मेथिनीक कावक नहि भ' मेथिनी भाषा मे
 प्रयुक्त संरौधनक प्रकार छी । हिनकर अंग
 पोथीकेँ यूरोप मे भारतीय भाषा अध्ययनक
 नेन एकठा अनिरार्य पोथी के रूप मे संदर्भ
 ग्रंथ आ आधार प्रस्तुतक रूप मे मानन जागत
 छै । एखनो नाबखड मे कतेको छोट-छोट
 भाषा आ रौनीक नेन कएन जा बहन शोध मे
 ओ पोथी अपन महती भूमिका निमाहि बहन
 अछि । अंग दुकर काजक नेन ओहि समय मे
 उपनष्ट कतेको भारतीय भाषा, यूरोपीय भाषा
 आ अङ्ग्रेजी भाषा सभक उपनष्ट र्याकबणक आ
 भाषा रिज्ञानक अध्ययन कइ निखनथि । हिनकर
 ओ र्याकबणक पोथी prescriptive नहि भ
 descriptive अछि । मेथिनी भाषाक एकठा
 अनमोन धरोहर । पोथीक अध्ययन कएनाक
 रौद हमवा ओ कहँ मे संकोच नै भइ बहन
 अछि जे ओ र्याकबण मेथिनी भाषाक मूल
 प्रगतिक हिसारँ सँ निखन गेन एकठा महत्त्वपूर्ण
 काज अछि ।

2. "A Facsimile Edition of a
 Maithili Play:

'Bhupati ndramall a's

Parsuramopakhyana -natak' (2011)

ভূপতিন্দ্রমল্ল দ্বাৰা পৰশুৰামোপাখ্যান নাটক
নেপানক মিথিলা মে নিখন মধ্যকালীন নাটক
খ্ৰিষ্টি । সৰঁ সঁ মহত্বপূৰ্ণ ৰাত গা জে বামৰতাৰ
যাদৱ জী কঠিন মেহনতি সঁ নেৱাৰী নিপি সঁ
দেৱনাগৰী নিপি আ তকব খ্ৰেজী মে খনুৱাদ
শ্ৰুত কেনে ছথি জে ৰহুত উক্ৰেষ্টি ঠৈ । এহি
কাজক বিশেষ মহত্ব ঠৈ জে গা নেৱাৰী নিপি
মে নিখন খ্ৰিষ্টি । উল্লখনীয় গপ গা জে নেৱাৰী
নিপি, তিবহুতা নিপি আ দেৱনাগৰী নিপি জকাঁ
গঁডো আৰ্যন নৈড্ধজ পৰিৱাক সদস্য নহি
দোসৰ ভাষা পৰিৱাক যানি তিব্বতো-ৰ্মন
পৰিৱাক সদস্য খ্ৰিষ্টি আ খগ তথ্য সঁ মেথিলা
ভাষা ৰিশিষ্ট ৰনেত খ্ৰিষ্টি জে মেথিলা ভাষা
সাহিত্যক বচনা চাৰি ঠা নিপি যানি তিবহুতা,
কৈথী, দেৱনাগৰী ও নেৱাৰী নিপি মে কএন গেন
ঠৈ ।

বস্তুতঃ পৰশুৰামোপাখ্যান-নাটকক উপেত্তি
পুৰাণ মে ঠৈ আ খগ নাটকক কথা নিম্ন প্ৰকাৰ
সঁ ঠৈ:- কল্লীজক বাজা বেগুকেঁ খপন
ৱিৱাহযোগ্য পত্নী জকব নাম বেগুকা নেন

স্বযোগ্য রব চূনরাক হেতু একটা সূর্যরবক
 আয়োজন কবরাক গছা হোগত ছুহি তেঁ ও
 সূর্যরবক আয়োজন কবিত ছুথি । ওগ সূর্যরব
 মে কতেকো প্রতাপী বাজা ও বাজফ্রমাবগণ
 থরিত ছুথি পবঁচ বেগুকা সভকৈ ঠোকবা জমদগ্নি
 নামক একটা ঋষি কে থপন হোময রনা পতিক
 কপ মে চুনেত ছুথি । থগ চূনার সঁ ফুপিত
 ভহ বাজা থা বাজফ্রমাব সভ বাজা বেগুক
 রিকফ্র হুদ ঠানি দৈত থছি । থগ হুফ্র মে
 বাজা বেগু থা জমদগ্নি রিজোতা বহনাহ থা থপন
 শিত্র বাজা সভক সঁহাব সেহো কেনাহ । একব
 পশ্চাত বেগুকা ও জমদগ্নিক রিরাহ বৈদিক রিধি
 থা পবঁপবাসঁ সম্পন্ন ভেন । রিরাহক উপনক্ষ্য
 মে দেববাজ গন্দ্র হিনকা কামধেনু গাএ সেহো
 উপহাব মে দেনথিন । কিছু দিনক রৌদ বেগুকাক
 পুত্রক কপ মে ভগরান রিফ্রু থপন নর থরতাব
 পবঁশ্ববামক কপ মে মে প্রকট হোগত ছুথি ।
 দেবাধিদের মহাদেরক ও ভগরান গণেশীক
 মাত্তাদর্শন মে পবঁশ্ববাম ফ্রবসা চনেরাক কনা মে
 নিপুণ ভহ জাগত ছুথি । নেকিন জমদগ্নিক
 মোন মে বেগুকাক চবিত্রক প্রতি শঁকা উপেন্ন
 ভহ জাগত ছুহি । বেগুকাক উপব নুঠ
 চবিত্রহীনতাক কনঁকক থারোপ নগাকে জমদগ্নি
 থপন পুত্র সভকৈ মাতাক গবদনি কঠরাক

আদেশে দেনথিন। দূ ঠা পুত্র আত্মক পানন
 লৈ কহ সকরাক কাবণ পিতাক শ্রীপক ভাগীদাব
 রনি প্রাণ গমোননি, জখন কি পবশ্ববাম আপন
 পিতাক আত্মক আঁখি মূনি পানন কৰেত আপন
 মাতাক মূহী কাটি দেনাহ। পবশ্ববামক
 পিতাক প্রতি আত্মকাবিতা ও সমর্পণ ভারসঁ
 প্রসন্ন ভহ জমদগ্নি বেণুকা আ দূন পুত্রকেঁ
 পুনর্জীৱিত কহ দৈত ছথিন। মাহিষ্মতীক রাজা
 মহশ্রীজুন জমদগ্নিসঁ কামধেনু গাএ কেব মাঁগ
 কৰেত খুচি জকবা ও গা কহি নকাবি দৈত
 ছথিন্হ জে কামধেনু গাএ স্ত্রীধন খুচি জে
 বেণুকাক সঁপতি খুচি। মহশ্রীজুন রনজোবী
 কামধেনু গাএ কে নহ কহ চনি জাতি খুচি আ
 উদ্বাপূরক জমদগ্নিক হলা কহ দৈত খুচি।
 বেণুকা খগ রাঁত সঁ খলন্ত দখী ও দ্রাধিত ভহ
 আপন পুত্রকেঁ পিতা জমদগ্নিক হলাক প্রতিশোধ
 নেৰঁ নেন প্রেবিত কৰেত ছথিন্হ। পবশ্ববাম
 মহশ্রীজুনসঁ হক্ষ কহ ওকব হলা কহ দৈত
 ছথিন্হ। নাঠক এতহ সমাপ্ত ভহ জাগত
 খুচি। "নেৱাবী নিপি মে নিখন গেন খগ
 মধ্যকানীন মেথিনী নাঠক কে সন্তক সমক্ষ
 খনরাক পাছু আদবণীয় বামারতাব রাঁরুক
 কতেকো রঁখক মেহনতি খুচি নহি তহ এতেক
 নীক মেথিনী নাঠক সঁ হম সন্ত প্রাযঃ অপবিচিত

रौमन निपि मे निपिंतवण

(Fol. 1b) (om) (na)mo nṛtyanāthāya ॥

॥ tato (nāndī) ślokaḥ ॥

namostu tasmai śaśiśeṣarāya, śailend(r)ajāyārdha suśobhitāya ।

jagannivāśāya saranyamūrtiaye, sarvvāya saptadvirasātmakāya ॥

॥ nāndī me ॥

(॥) nāndī mārava ॥

(॥) tāla ja, e tha a ru, pra pa la ॥

jaya śiva śaṃkara, durita bhayaṃkara,

sira baha sursari dhāre ।

vikāṭa jaṭādhara śula ḍamaru kara,

tilaka nisākara bhāle ॥

tīni nayana hara, gamaṇa vṛṣabha vara,

lalita vasana bāgha chāle ।

giri tanayā aradhaṃga virājita,

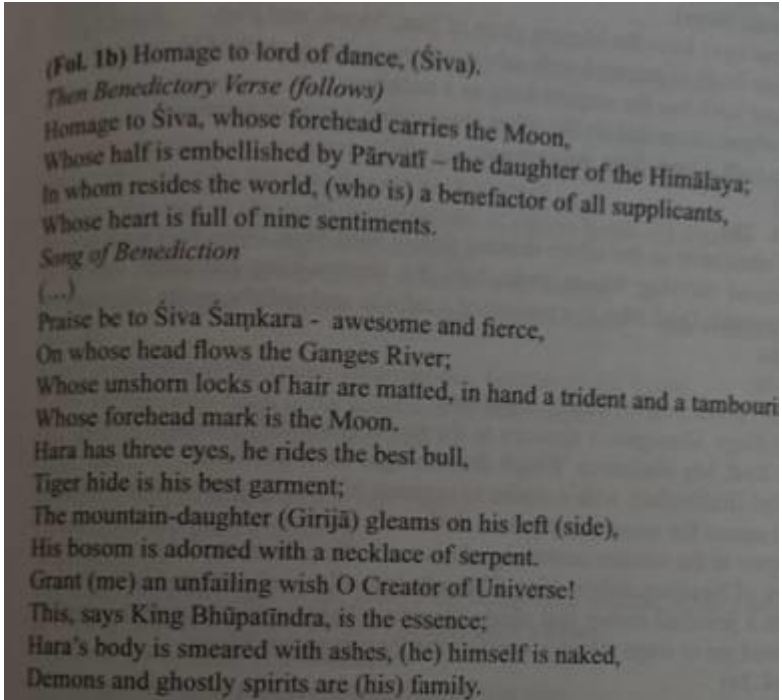
hṛdaya kalita phaṇi hāre ॥

bhuvana sṛṣṭikara, dethu abhaya vara,

bhane bhupatīndra nṛpa sāre ।

vibhuti lepita hara apāne digambara,

ঋগ্বেদী ভাষা মে ঋগ্বেদ



ঋগ্বেদ

মন্তব্য

editorial.staff.videha@gmail.com

পব

পঠাও।

১.১৪.হৃন্দন হৃমাব কৰ্ণ- ডা. বামরতাব যাদবসঁ পহিন ভেঁষ্টক সঁস্বৰণ



হৃন্দন হৃমাব কৰ্ণ

ডা. বামরতাব যাদবসঁ পহিন ভেঁষ্টক সঁস্বৰণ

কবীৰ সাত্ৰে ঞ্ঠাঠ বঁবিস পহিনে নিৰ্মাণি ভহ বহন নেপানক নর সঁরিধানক রিরোধমে দেশেক রিভিন্ন ভাগমে ভীষণ ঞ্ঠান্দানন ভেন ছন। ঞ্ঠাস নেপানক তবার্জি ক্ষেত্ৰমে রিরোধক ঞ্ঠরাজ ঞ্ঠাগি জকাঁ পসবি বহন ছন। ঞ্ঠান্দাননে কিছ্ঠ গোঠে শিহাদত প্রাপ্ত কহ চ্ঠকন ছন ঞ্ঠাওব হজারো লোক ঘাঘন ভেন ছন। ধিযাপ্ততা, জরান, ব্ঠুট্, সাক্ষব, নিবক্ষব, রিদ্ধান সঁ স্নঃ স্ফুৰ্ত কপসঁ ঞ্ঠান্দাননমে সহভাগী হোগত

দেখন গেনে। আন্দানন দৰেঁৱাক নেন বাজ্য
 আপন সম্পূৰ্ণ শক্তি নগা দেনে ছন। বিশেষ
 ৰূপসঁ নেপালী ভাষী মীডিয়া আন্দাননক সন্দৰ্ভমে
 অনাৱশ্যক আ অসল ভ্ৰম দেশীয়াপী ফৈনা বহন
 ছন। তাহি ক্ষমমে আন্দানন আন্দাননকাৰী ঙুপব
 গম্ভীৰ কিসমক আৰোপ নগায়ন গেনে। জাহিমে
 একঠা গ্ৰহো আৰোপ ছন জে আন্দাননমে
 পঠন-নীখন আ ৰুছিজীৰীক সহভাগিতা নে
 ছে। গবীৰ নোক সভকে পাগ দহ কহ
 আন্দাননমে সমাৱেশে কবাওন জা বহন ছে।
 এহি সন্দৰ্ভমে হমবা মোনমে ৰিচাব আএন জে
 কিছু ৰিদ্দান/ৰুছিজীৰি সভকে ৰজা কহ একঠা
 কাৰ্য্যক্ষম কএন জাএ আওব এহি আন্দানন প্রতি
 সাহিবকাব এৰম্ ৰুছিজীৰী সভকে সেহো সমৰ্থন
 ছে তেহন সন্দৰ্শে প্ৰৱাহ কএন জাএ।

ওহি সময়মে হম কাঠমান্ডুমে বহিত ছনোঁ। ওহি
 সময়মে কাঠমান্ডুমে ঙুপনছ কিছু ৰিদ্দান নোকনি
 সৰসঁ সম্পৰ্ক কবৰাক প্ৰযাস কেনো জাহি ক্ষমমে
 ডা. বামৰতাৰ যাদৱ জীসঁ 7 নোভেম্বৰ 2015
 কে দিন পহিন ৰেব হুনকাসঁ সম্পৰ্ক আ ভেঠ
 ভেন। ঙুল্লখিত দিন "বৰ্তমান বাজনীতিক
 সন্দৰ্ভ আ মৈথিনীক ভৱিষ্য" বিষয়ক কাৰ্য্যক্ষমক
 আয়োজন কেনে ছনোঁ জকব প্ৰক্ৰথ অতিথিক

কপমে ডা. বামরতাব যাদব জীক গবিমাময়
উপস্থিতি ছন। ওহি দিন হুনকাসঁ মেথিনী ভাষা
সাহিব, একব রতমান খরস্থা, ভরিস্যক চিত্তা,
সংস্করণকে উপায় সমেত ভাষারিত্তানক সন্দর্ভমে
টেব বাস গম্প-সম্প এরম্ রিচাব রিমর্শ কবরী
ভেঠেন খরসবকে সদুপযোগ কৰেত দর্জনৌ প্রশ্ন
পূছন গেলে খাওব হুনকাসঁ সন্ধুচিত জরাত্ৰ প্রাপ্ত
ভেন।

বিভিন্ন রিদ্ভতগণ সন্তক উপস্থিতি বহন
কার্যক্রমমে একটা খতি উপযোগী শীর্ষক "ভাষা
কিএ মৰে টে ? " পব গহিবগব, ত্তানরর্ধক খা
নম্ভব রাখান দেনথি। জাহিমে ও নেপানক
স্ধুখ্য মাতৃভাষা সন্তক রতমান খরস্থা, ভাষা
সংকটাপন্ন এরম্ নোপ হেরাঁক কাবণ, মেথিনী
ভাষাক রিকাসক স্ধুখ্য চুনৌতী, সমাধানক উপায়
সমেত টেব বাস ভাষাসঁ সম্বন্ধিত বিষয় পব
খপন রিচাব বখনথি। হুনকব রিল্লিষণক
ভিডিযো লিংক হম এহি ঠাঁ সাম্মা কহ বহন
ছী। লিংক পব জা ক হুনকা নীক জকাঁ স্মনি
সকে ছী। দেখি সকে ছী-

<https://www.youtube.com/watch?v=TrnRTpwHDbk&t=4s>

हूनकब उल्लिखित र्याखान सुनि कार्यक्रममे उपस्थित सभ केओ प्रभारित भेल । हम किछु रैसीए प्रभारित भेलौं । हमबा मोन होगत छन जे हिनका रैब-रैब सुनी । हिनकब सामिप्यता किछु आव भेटि जाए । कार्यक्रम समाप्त भेलक बाद हम हूनका घब धरि पहुँचेरौक रहल गाड्ी हिनका संगे नगभग पैतीस धरि यात्रा कबरौक मौका भेटेल । ओना कार्यक्रमसुनसँ हिनकब घबके दूरी मात्र 20 मिनटके अछि । 15 मिनट ट्रैफिक जाममे हँसि गेलौं जे कि हमबा नैन नाभदायी बहन हिनकासँ मैथिली भाषा साहित्य सम्वन्धमे किछु गहन पम्फपब रैसी गपु सम्प कबरौक अरसब प्राप्त भेल । तहियाँसँ आग धरि हूनकासँ फेब दोहबक भेंटघाँट हेरौक अरसब त नै भेटेल हूदा हूनकासँ भेल पहिन भेंटक याद एखनो ठँठका अछि मोनमे ।

भाषा रिज्ञानक सन्दर्भमे नेपालमे रहूत रिद्वतगण सभ छथि हूदा ओहि समूहमे हिनकब अपन रिशिष्ठ पहिचान आ स्थान छै । "मैथिली आनेथ सन्धयन, A Reference Grammar of Maithili, Maithili Phonetics and Phonology" हिनकब किछु प्रसिद्ध पोथी सभ अछि । आस क२ नेपालक मीडियामे

নেপালী ভাষা ভাষা বৈজ্ঞানিক মন্তকে বৈমী প্ৰচাব
প্ৰমাব হোগত দেখন জাগ ঙ্গে । ঙ্গে বিন্বেদ
কিনকোম্ ব্ৰকাএন বৈ ঙ্গে ঙ্গদা ও মিথিনারামী
বহিতো কাঠমান্ডু আ বিন্বেদন বিন্বেদিত্যনয়
হিনকব নাও সম্মানম্ বৈন জাগ ঙ্গে ।

খাস কং বিন্বেদন বিন্বেদিত্যনয়মে যাদব জী
ঔগ্ৰেজী ভাষামে বৈমী সময় ঔধ্যাপন কেনথি ।
জহিনা হিনকব ঔধ্যাপন প্ৰভাবকাবী বহনৈ তহিনা
হিনকব বৈন ঔতি গ্ৰন্থসুবীয দেখন গেলে ।
মৈথিনী, ঔগ্ৰেজী আ নেপালী তীব্ ভাষা বৈনমে
বৈজোড্ পকড্ ঙ্গনি হিনকব । হম ফেব
ওহনে ঔরসবকৈ খোজমে ঙ্গী জে হিনকাম্ ফেব
ভেঁটফাট হোগ, গপ্ত সম্প হোগ । কিছু নর
জ্ঞান প্ৰাপ্ত কবরাক ঔরসব ভেঁটে ।

ঔপন

মন্তব্য

editorial.staff.videha@gmail.com
পব পঠাউ ।

২.১৩. ঔশীষ ঔনচিন্হাব-বিশিষ্ট ঔনেথ মঁচয়ন
কৈব সামান্য পবিচয়



आशीष अर्नचिन्हाव-संपर्क-8876162759

रिशिगु, आनेथ संचयन केव सामान्य पविचय

हम जाहि पोथीक चर्चा कइ बहन छी से थिक
प्रा. डा. बामारताब यादरजी द्वारा
निखन "मैथिनी आनेथ संश्रयन II (2015-
2022)" । अ 9 गोठ आनेथ केव संकनन
अछि । प्ररुअ पाठक एवं शोधकर्ता, रिद्वान
नोकनि नैन अ निखन गेन अछि अदा हम एकव
पविचय सामान्य पाठक एवं गेव शोधकर्ता नेथक
नैन नीखन अछि । उम्माद अछि जे हमव अ
पविचय दूनू रअ मध्य पुन रनि कइ सामने
आएत । एहिँसँ पहिने हिनक "मैथिनी आनेथ
संश्रयन (1989-2015)" प्रकाशित भेन
छन । हमव एहि आनेथमे किछ पोथी, नाम आ
शेद्धमे ओकव निंक देन गेन अछि, जे रनू
बंगमे देखाएत, ताहिपव किनक कवरै तँ

ও পোখী, নাম আ শিঁছ খুঁজি জাওত ।

1

এহি পোখীক পহিন আনেখ 'নাঠা-ৰিমৰ্শি বমেশি বঙ্কনপ্তত ডোমকড্ড নাঠকক সন্দৰ্ভমে' বমেশি বংজনক নাঠক 'ডোমকড্ড'পব খুঁজি । ও আনেখ এহি নাঠকক সম্পূৰ্ণ আনোচনা খুঁজি, আনোচনা মানে চৰ্চা । মৈথিলীমে আনোচনা শিঁছক ভাৱ হিন্দীসঁ আযাতিত ঠৈ জকব মানে ভেন নিঁদা কবৰঁ । জখন কি আনোচনা শিঁছক সন্তসঁ সাৰ্থক প্ৰয়োগ অসমিয়া ভাষামে হোগত ঠৈ আ হম অসমিয়ে ভাষা ৰঁনা আনোচনা মানে ছী । অসমিয়া ভাষামে প্ৰেমী-প্ৰেমিকা, ৰা কি পতি-পনৌ ৰা কি মাএ-ৰেঁঠা সেহো আনোচনা কৰৈত খুঁজি অপনামে । মূনতঃ অসমিয়া ভাষামে যদি কোনো নোক আন নোকসঁ ৰা কোনো ৰিন্দুপব অপন ৰাত কহে ঠৈ (দৈনিক ৰাতচীতকেঁ) তহ ওহি নেন আনোচনা শিঁছ প্ৰয়োগ হোগত ঠৈ, আ হমবা ওএহ অৰ্থ কাম্য খুঁজি । দ্বিযেষ্টিভ বচনা বচৰাক জে প্ৰক্ৰিয়া ঠৈ তাদ্ৰপব এহি আনেখমে ৰাত ভেন ঠৈ । শিঁছকোশিক আধাবপব ডোমকড্ড নাঠকেঁ উল্লখিত কএন গেন ঠৈ ।

দোসব আনেখ 'নেপানক ভাষা নীতি আ মৈথিলী' নেপান দেশে কেব ভাষা নীতি আ তাহি

মধ্য মৈথিলীক উপস্থিতিপৰ চৰ্চা কৰে। ওকব সমস্যা এৰ মজবুতীপৰ সেহো চৰ্চা কৰে।

তেসব খানেথ 'মৈথিলীমে বিনোম-সখি' গৌৰিন্দ মাজীক শিষ্টকৌশিক খানোচনাসঁ খা তাহিপব গৌৰিন্দ মাজীক এক পত্ৰসঁ উপজন ঙা খানেথ খুছি, জাহিমে মৈথিলী শিষ্টক বিচননকৈ দেখাওন গেন ঠৈ সেহো পূৰ্ণত: খন্বসংধানক সংগ। ঙা খানেথ নিশ্চিত ভাষামে বচি বখনিহাৰে ঠা নেন ছনি। ঙা খানেথ মৈথিলী গজনকাব নোকনিকৈ নীক জকাঁ পঠৰাক চাহী। 2009-2014 কেব খৰধিমে জখন হম মৈথিলী গজনক ব্যাকবণ স্থিব কবৰামে নাগন ছনহুঁ তখন ঙা প্ৰকবণ সেহো হমবা সামনে খাএন ছন খা এহন পৰিস্থিতিমে গজনক কাফিয়া (তুকাঁত, Rhyme) নেন কী নিয়ম হেতে, ওকব বঁহব (ছঁদ, Meter) কোনা নিধৰিণ হেতে সে হম দেখেনে ছনহুঁ। ঙা খনগ বঁত জে গজনক নিয়ম সভকৈ কাবণ ভাবত-নেপালক 'কিছু নোক' হমবা বঁহিস্কাব কেনাহ জে এখন ধবি হনকব ব্যৱহাৰমে পবিনক্ষিত হোগত ছনি। হুদা জাহি বিধাক জে নিয়ম ঠৈ সে পানন হেৰাক চাহী। জঁ কোনো পাঠক মৈথিলী গজনমে খভিকচি বখৈত ছথি সে, হমবে দ্ৰাবা

নিখন- 'মৈথিনী গজনক ব্যাকবণ ও
গতিহাস' পঠা সকে ছুথি।

চাবিম খানেথ 'সমীক্ষা-খানেথ' নেপান প্রভা
প্রতিষ্ঠান দ্বাৰা প্রকাশিত 'প্রভা মৈথিনী-নেপানী-
খণ্ডগ্ৰেজী শিঙ্ককোশী' কেব খানোচনা খুছি। এহি
খানেথমে ও সম্পূর্ণ মৈথিনী শিঙ্ককোশীকে সামনে
বখৈত খপন রাঁত যাদরজী বখনে ছুথিন। এক
দিস জহাঁ হমবা নোকনি মাত্র কথে-করিতাক
একপক্ষীয় রিরবণ দহ খপনারেঁ খানোচক মানি
নেত ছী তলী ঠাম যাদরজী শিঙ্ককোশীক খানোচনা
কৰে ছুথি। কথা-করিতাক একপক্ষীয় খানোচনা
কবরামে হমবা নোকনি দেখরৈত ছিয়ে জে হম
সভ মেহনতি রঁনা কাজ কহ বহন ছী জখন
কি রাস্তুরিক মেহনতি রঁনা কাজ যাদরজী কৰে
ছুথি। ঙা খানেথ বর্ষ 2017 কেব নিখন খুছি
তঁগ এহি খানেথক সন্দর্ভমে এক রাঁত বেখাকিত
কবরা যোগ্য খুছি জে এহি খানেথমে রিদেহ
শিঙ্ককোশীক উল্লখ হমবা নহি ভেঠেন (খথরা হমবে
দেখরামে নহি খাএন)। শ্রুতি
প্রকাশিন দ্বাৰা গজেন্দ্র ঠাকুর, নাগেন্দ্র কুমাব
না খা পঞ্জীকাব রিড্যানন্দ না কেব সংযজ
সম্পাদনমে কন চাবি ঠা শিঙ্ককোশী প্রকাশিত ভেন
খুছি। পাঠক নেন এহি চাক শিঙ্ককোশীক রিরবণ
নিচা দেন জা বহন খুছি-

1. Maithili -English Dictionary Vol. I (2009)
2. Maithili -English Dictionary Vol. II (2009)
3. English-Maithili Computer Dictionary (2009)
4. Videha English Maithili Dictionary. (2012)

উদযনাৰাষণ সিংহ 'নচিকেতা' খপন এক ঞানেথ
ৰিদেহ মিৰীজক শিদ্ধকোশিপৰ কেন্দ্ৰিত কেনে ছুথি
জকবা হমৰে দ্বাৰা সঁপাদিত 'প্ৰীতি কাৰণ সেতু
ৰান্ধন' নামক পোথীমে দেখন জা
সকৈএ। যাদৰজীক উপৰোক্ত ঞানেথসঁ ভাবতক
নেথক-ঞানোচক ঞা সাহিৎকৰ্মী সন্তকৈ শিষ্কা
নেৰীক চাহী। ওনা তহঁত বঁহুত এহন কাজ, এহন
ঞানেথ ছনি বামারতাব জীক জাহিসঁ নোককৈ
সিখৰীক চাহী তাহিমে ঞাহো একঠা খুষ্টি জে
ডা. বামারতাবজী নেন মাত্ৰ গ্ৰতি ঞা ওকব
গ্ৰণ-দোষ মহল্ল বাখেত ছনি, পদ-
পোষ্ট, ধন, জাতি, সঁৰ্ধ ঞাদিকৈ ও গ্ৰতি নগ
ৰিসৰি জাগত ছথিন। এহি গ্ৰণক ঞভার
ভাবতক নেথক-ঞানোচক-সাহিৎকৰ্মী নগ
ছনি।

পাঁচম ঞানেথ 'মৈথিনী ভাষা-সাহিৎক

সংস্কৃত: চূনোতী আ নিদান' মে যাদরজী
মূনত: 'মৈথিলী মবি জাএত' নাবা কেব পবীক্ষণ
কেনে ছুথি। 'মৈথিলী মবি জাএত' এহি তবহক
নাবা রহুত পহিনেসঁ নগৌত বহন অছি বিভিন্ন
বিদ্বান দ্বাবা। আ মৈথিলী মবত রা কি লৈ
মবত তাহিপব চর্চা ভেন ছৈ এহি আনেখমে।
রদনৌত পবিস্থতিমে মৈথিলীকেঁ কোনা সরন
রনাএন জা সকেএ তাছপব চর্চা কেনে ছুথি।

দ্ব্যম আনেখ 'কখনহু আঠ-আঠঠা কহাবরানা
পানকীমে রৈসন ত' কখনহু হৌদা-কসন
হাথীপব সরাব একগোষ্ঠ ফিবিস্তী মৈথিলী-সেরক:
সংক্ষিপ্ত জীৱনরূপ' মূনত: জীৱনী অছি জে কি
প্রাৰ্ভিক মৈথিলীক শিদ্ধকৌশি নিৰ্মাতামেসঁ এক
হ্রাসিস ঝুক্যাননক জীৱনী অছি। হৰেক জীৱনী
অপনা-আপমে গতিহাস হোগত ছৈ সে গাহো
জীৱনী এক প্রকাবক গতিহাসে অছি। পাঠক
চাবিম আ দ্ব্যম আনেখকেঁ এক সময়মে পঠতা
তঁ হনকা নেন নাভকাৰী হেতনি।

সাতম আনেখ 'মধ্যকালীন মধ্য মৈথিলীক
ভাষাৱৈজ্ঞানিক ৱৰ্ণন - ৱিল্লিষণ নেপানমন্ডনক
নেৱাব নৃপনোকনি-ৱিবচিত ও নেপান বাহিষ্ট্রয়
অভিনেখানযমে অন্ববক্ষিত মৈথিলী নাষ্ঠ তথা
গীতি-প্রতিসম্ভক হস্তনিখিত নেৱাবী পাল্লুনিপিক

পৰিপেক্ষ্যমে' নেৱাব বাজা সভ দ্বাবা নেৱাবী নিপমে নিখিত মেথিনী বচনাক পাণ্ডুনিপিক আধাবপব ওহি সময়ক ভাষা (মধ্যকালীন মেথিনী)ক ৰাকবণিক ৰণ্নি থ্ৰি জে কি পূৰ্ণত: ভাষাৰৈত্তানিক আনেথ থ্ৰি । জে কিযো প্ৰাচীন বচনামে ৰচি থা পাণ্ডুনিপি ৰিত্তানমে ৰচি বখেত ত্থি মে এহি আনেথকেঁ থৰথ পঠ্ৰি । নেৱাব বাজা নোকনিক মেথিনী ৰিকাসমে কী যোগদান ত্থি মে এহি আনেথসঁ নীক জকাঁ চিন্হিত হোগত থ্ৰি । নেপান এৰং ভাবত দূনু পাব মিনা কহ নেৱাবী নিপমে নীখন গেন প্ৰাচীন সাহিৎ কেব আধুনিক প্ৰকাশন কতে ভেন, কে সভ কেননি তকব সভ জানকাবী এহি আনেথমে থ্ৰি ।

এহি ঠাম গ্ৰ জনতৰেঁ দেৰেঁ আৰথক জে ৰিদেহ পত্ৰিকাক কিছ থক সেহো নেৱাবী নিপমে ঙপনছ্ৰ থ্ৰি জে ৰিদেহক সাগঠপব ওকব হৰেক থক জকাঁ সভ নেন ৰিনা কোনো মূন্য, ৰিনা কোনো তাম-সামকেঁ সভ নেন বাখন গেন থ্ৰি ।

আঠম আনেথ 'মেথিনী ভাষাক ৰতমান থৰস্থিতিদ' সঙ্ক্ষিপ্ত টিপ্পণী' ৰতমানমে নেপানক মেথিনীক স্থিতি-পৰিস্থিতিপব ৰিচাব কৰেত নিখন গেন থ্ৰি । গ্ৰ অনগ ৰাত জে পাঠক

এহি ঞ্খানেখসঁ ভাবতক মৈথিনীক স্থিতি-পবিস্থিতি
সেহো ঝুমি সকেত ছুথি জে কি এহি ঞ্খানেখ
কেব বিশেষতা ভেন ।

নরম ঞ্খা ঞ্খতিম ঞ্খানেখ 'ব্রিটিশ
নাগৰ্বেবী, নন্দনক Asia, Pacific and
African Collections মে ঞ্খবক্ষিত ও
ভাবতবিদ্যাসিষ্ট্র হেনবী ঠেমস
কোনব্রুকথত Comparative
Vocabulary শীর্ষকক ঞ্খদ্যতন
ঞ্খপঠিত, ঞ্খশোধিত, এরম ঞ্খপ্রকাশিত হস্তনিখিত
পাণ্ডুনিপমে ঞ্খপনষ্ট্র ঞ্খমবসিহ-বিবচিত সংস্কৃতক
প্রখ্যাত কোশি-গ্রন্থ ঞ্খমবকোষ: ক 370 শিষ্টক
মৈথিনী পযাযি-বিহঙ্গম দৃষ্টি' কোনব্রুক দ্বাবা
নিখন গেন কোশিগ্রন্থক পাণ্ডুনিপি জে কি ব্রিটিশ
নাগৰ্বেবীমে স্ববক্ষিত ঠৈ তাহিপব ঞ্খানেখ নীখন
গেন ঠৈ । ঞ্খাহো ঞ্খানেখ পূর্ণিত: ভাষারেভানিক
ঞ্খানেখ ঞ্খষ্টি । ঞ্খঁ পাঠক চাবিম, ছুঠম ঞ্খা এহি
নরম ঞ্খানেখকেঁ এক সংগে পঠতা তঁ হুনকা নেন
বিশেষ নাভকাবী বহতনি ।

2

সামান্য পাঠক এরং গৌব শৌধকর্তা নেখক কিএ
পঠথি ঞ্খা পোখী-

1) प्रा. डा. वामारताब यादरजीक ङा पोथी मात्र पोथी नहि रिश्वास छै जाहिमे यादरजी अनेकानेक पोथी पठ्ठि ओकर सब तह्र आ ताहिपब अपन निष्कर्ष देने छथि। सामान्य पाठक एरं गैब शोधकर्ता लेखक एहि पोथीकेँ रिश्मनीयता नैन पठ्ठि।

कमसँ कम भावतक मैथिलीमे ङा देखन जागए जे किछ लेखक अपन पाग, पद-पोस्ट, उम्र रा अन्य प्रभारसँ लेखक रनि जागत छथि आ रनि पठ्ठने अपन लेखकेँ शोध आनेथ कहइ नागै छथि। रनि पठ्ठनेसँ हमब मतनरं जे ओ कथित लेखक कोनो एक हिंदी रा मैथिलीक नीक पोथी नै छथि, आ ओहि पोथीमे देन गेन बेहरेंसकेँ अपन आनेथमे उतावि दै छथि, एरं एना देखरै छथि जे जेना ओ बेहरेंसमे देन सब पोथी पठ्ठने छथि, जखन कि रासुरिकता उल्ला होगत छै। रौदमे जखन ओहि कथित आनेथ सबहक परीक्षण होगत छै तह ओहिमे लेख आ ओ कथित लेखक दूनू बेन भइ जागत छथि।

2) किछ गैब शोधकर्ता लेखक अपन लेख नैन मेहनति करै छथि, तथा जूठा नै छथि झूदा ओ ओहि तथा सबकेँ अपन आनेथमे जँग-तँग प्रयोग कइ नै छथि। एना केनासँ लेख तँ

সফল ভৱ জাগত ঙ্গে ঙ্গদা প্ৰা. ডা. বামাৰতাব
যাদৱজীক ঙ্গ পোখী পঠ্ৰনাম্ ঙ্গ ত্ৰাত হোঙত
ঋষ্টি জে ঋনেথ কোনা নীখী, ওকব
ফাৰ্মেণ্ট (টাঁচা) কোনা বাখী জাহিসম্ ওতৰে
তথ্যমে ও ঋনেথ দেশে-ৰিদেশীক ৰিশ্ৰিৱিদ্ভানযক
ৰা শৌধ পত্ৰিকাক শৌধপত্ৰ ভৱ জাএ। হমবা
জনেত এহি কাৰণসম্ এহি পোখীকে ঋৰণ্ঠ
পঠ্ৰীক চাহী।

৩) কোনো সাহিৎকে শিঙ্ককোশী এৰ ঋন্য
মানকগ্ৰন্থক ঋখিসম্ কোনা দেখন জাএ তাহি নেন
সামান্য পাঠক, এৰ গৈব শৌধকৰ্তা নেথক এহি
পোখীকে ঋৰণ্ঠ পঠ্ৰি।

৪) হৰেক দেশীক ঋপন নীতি হোঙত ঙ্গে ঋ
ঙাহো ৰীত সব জে হৰেক দেশী, দোমব দেশীক
নীক নীতিকে ঋন্বমবণ কবৰীক প্ৰযাস কৰেত
ঙে। একব ৰিপৰীত কোনো দেশীক নীতিমে জে
সমস্যা ঙ্গে তাছপব দোমব দেশীক নজৰি বহেত
ঙে। ভাবত নেপানমে মেখিনী কামন ভাষা
ঙে। তঁগ জঁ কোনো জিত্তাস্ব ভাবতক ঋখিসম্
নেপানক ভাষা নীতি দেখএ চাহখি তিনকা ঙ্গ
পোখী ঋৰণ্ঠ পঠ্ৰি।

৫) যদি কোনো জিত্তাস্বকে সঙ্কিপ্ত ৰপমে
মেখিনী শিঙ্কক ৰিচনন এৰ মেখিনী শিঙ্ককোশীক
গতিহাস জনৰীক হো তিনকা সম্ভকে ঙ্গ পোখী

अरुथ पठरूक चरूी ।

6) कूनु भरूरूी सडरूरूे भरूरूी तरूीकसूँ
कूनु सही कएन गूए तरूि नून पठरूकूे गू
पूथी पठरूक चरूी ।

अपन

डतरू editorial.staff.videha@gmail.com
पव पठरूड ।

